

**ВОЛИНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ІННОВАЦІЇ

Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

ЛУЦЬК 26 червня 2023 року

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

**ДОШКІЛЬНА ОСВІТА:
ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ІННОВАЦІЇ**

Матеріали

**VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
(26 червня 2023 року)**

Луцьк – 2023

УДК 373.2(082)
Д 71

Рекомендовано до друку Вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 7 від 25.05.2023 року)

У Збірнику представлено Матеріали виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації».
Матеріали подано в авторській редакції.

Наукова рада:

Алендарь Н. І., кандидат педагогічних наук, доцент; Антонюк В. З. кандидат педагогічних наук, доцент; Бартків О. С., кандидат педагогічних наук, доцент; Дурманенко О. Л., кандидат педагогічних наук, доцент; Ємчик О. Г., кандидат педагогічних наук, доцент; Заремба Л. В., кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальна за випуск); Здіховський А. М. старший викладач; Мельник І. М., кандидат педагогічних наук, доцент; Семенов О.С., доктор педагогічних наук, професор (голова); Семенова Н. І., кандидат педагогічних наук, доцент; Смолюк І. О., доктор педагогічних наук, професор; Смолюк С.В., кандидат педагогічних наук, доцент; Томашевська І. П., кандидат педагогічних наук, професор; Удот В. Ф. старший викладач; Фенко М. Я., кандидат філологічних наук, доцент.

Технічний редактор: Богдан І. О.

Рецензенти:

Гавриш Н. В., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

Андрющенко Т. К., доктор педагогічних наук, професор, Комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Улюкаєва І. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету

© Волинський національний університет імені Лесі Українки
© Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
© Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

ЗМІСТ

I. ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	10
Бартків Оксана	10
ПРОБЛЕМА СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПОГЛЯДАХ ПЕДАГОГІВ- КЛАСИКІВ	10
Батієва Анастасія	15
ГРА ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ДИТИНИ РАННЬОГО ВІКУ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	15
Башук Ірина	18
ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТВОРІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ	19
Березняк Дарія	24
РОЛЬ ЦІЛЬОВИХ ПРОГУЛЯНОК У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	24
Буряк Софія	28
КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	28
Ваплярук Олександра.....	33
ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДО УМОВ ЗДО.....	33
Герасимчук Лілія	37
АКТИВІЗАЦІЯ РУХОВОГО РЕЖИМУ – ОСНОВА УСПІШНОГО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ЗДО	37
Дорош Наталія	42
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ	42
Дорош Наталія	45
ІНТЕГРОВАНІ ЗАНЯТТЯ У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	46
Дурманенко Оксана.....	48
ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	48
Заремба Людмила	53
РОЛЬ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В РОЗВИТКУ	

ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА	53
Зиза Мар'яна.....	57
ВІЯВИ СФОРМОВАНОСТІ СОЦІАЛЬНО- ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	57
Кіпень Ірина.....	61
ПЕДАГОГІКА БАТЬКІВСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	61
Кліш Ірина	64
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДИТЯЧИХ РУХЛИВИХ ІГОР ТА ЕСТАФЕТ	64
Кондратюк Богдана	67
ПАЛЬЧИКОВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	67
Кратік Надія.....	71
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ПОКАЗНИКІВ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ШКОЛИ	71
Левчук Яна.....	75
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРЕДМЕТНО-РОЗВИВАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	76
Літвінцова Катерина.....	79
ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	79
Лошик Любов	82
РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	82
Мельник Ірина	86
ЕКОЛОГО-ПРИРОДНИЧА ОСВІТА ДОШКІЛЬНИКІВ У КОНТЕКСТІ СЕРЕДОВИЩНОГО ПІДХОДУ	86
Міськевич Анастасія	91
РОЛЬ ПЕДАГОГА В ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	92
Нерода Вікторія	95
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	95

Октисюк Анна	100
ОСНОВНІ ФОРМИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО- ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	100
Савчук Вікторія	104
УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ	104
Сахнюк Алла.....	108
СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	108
Смолюк Артем.....	112
ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	112
Смолюк Іван	116
ПРОБЛЕМА ДИТЯЧОЇ ГРИ В ЇЇ ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ	116
Улянчук Катерина	123
ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ НАВИЧОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ	124
Чайківська Соломія	127
КАПРИЗУВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ У ПЕРІОД АДАПТАЦІЇ ДО УМОВ ЗДО	127
Шевченко Марія	131
ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-ПРАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА МЕТОДИКОЮ М. МОНТЕССОРІ	131
Яструб Оксана	134
НАСТУПНІСТЬ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	134
2. ЗМІСТ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	140
Березняк Дарія	140
СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	140
Бохонська Валентина	144

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ В СВІТЛІ БАЗОВОГО КОМПОНЕНТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	144
Бухарова Дарина.....	147
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	147
Грищовник Наталія	152
СТАНОВЛЕННЯ ДИТЯЧИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН У ПРОЦЕСІ СПІЛЬНОЇ ПРОДУКТИВНОЇ ТА ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	152
Дурманенко Євгенія	159
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ШАНОБЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО СТАРШИХ ЧЛЕНІВ РОДИНИ.....	159
Ємчик Олександра.....	164
СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	164
Кондратюк Надія	168
ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	168
Косинець Ірина	173
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ДОШКІЛЬНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ	174
Кратюк Юлія.....	178
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІСТОРІЄЮ РІДНОГО КРАЮ	178
Куделя Юлія	182
ІННОВАЦІЙНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	182
Літвінцова Катерина.....	186
ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКУЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	186
Мазурчук Вікторія.....	189

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	189
Матвійчук Віта	193
ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ПРИРОДИ	193
Моголюк Вікторія	196
СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	196
Полюх Марія.....	201
ЗНАЧЕННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК....	201
Пугач Ірина	205
СТВОРЕННЯ ІМІДЖУ – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОЇ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	205
Север’янова Катерина	210
НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	210
Стасюк Юлія.....	214
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ РУХЛИВИХ ІГОР ДЛЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	214
Ткач Олеся	218
ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА В СУЧАСНІЙ СІМ’І	218
Томашевська Ірина	223
УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЮ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ	223
Чайківська Соломія	226
РОЛЬ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	226
3. ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	230

Буряк Софія	230
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЯК УМОВА УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	230
Кліш Ірина	235
ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПРОГРАМУВАННЯ РОЗВИТКУ РУХОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ	235
Косинець Ірина	239
РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДИТИНИ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	240
Курило Наталя	243
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА ПЕДАГОГІВ З БАТЬКАМИ В АДАПТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД ДИТИНИ	243
Смолюк Світлана.....	246
АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	246
4. ПІДГОТОВКА І ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	251
Бартків Оксана.....	251
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ.....	251

I. ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Бартків Оксана

кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

ПРОБЛЕМА СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПОГЛЯДАХ ПЕДАГОГІВ-КЛАСИКІВ

Проблема сенсорного розвитку дітей раннього віку є однією з пріоритетних у дошкільній педагогіці, оскільки саме сенсорний розвиток є підґрунтям успішної реалізації розумового, трудового, фізичного, патріотичного, морального, естетичного виховання.

Розвиток органів чуття у дітей до трьох років відбувається дуже інтенсивно. Низький рівень сенсорного розвитку малят суттєво знижує можливість успішного засвоєння сенсорних еталонів у дошкільні роки та подальшого їх навчання у школі. Перші сім років життя дитини її мозок, в основному, працює як пристрій для обробки сенсорної інформації, тому цей період називають періодом сенсомоторного розвитку. Діти сприймають навколишній світ, предмети і формулюють власні висновки про них відповідно до своїх відчуттів. У міру дорослішання деякі сенсомоторні уміння замінюються ментальними і соціальними, проте саме перші є основою формування останніх [2, с. 39]. Поряд з цим, сенсорний розвиток є необхідною умовою формування таких продуктивних видів дитячої діяльності як малювання, ліплення, конструювання тощо.

На важливості сенсорного розвитку дітей акцентується увага в нормативних документах дошкільної освіти. Зміст Базового компоненту дошкільної освіти розроблено на основі компетентнісного підходу, яким передбачено формування ключових компетентностей та наскрізних умінь здобувачів дошкільної освіти як передумови успішного навчання протягом життя, продовження здобуття освіти на наступних рівнях [1]. Стандарт

передбачає тісний взаємозв'язок між цінностями дошкільної освіти, її напрямками (змістом), процесом формування досвіду дитини в різних видах діяльності, що, в кінцевому результаті, забезпечують освітній результат – компетентність дитини старшого дошкільного віку [1].

У Базовому компоненті визначено ключові для дошкільної освіти компетентності дитини, серед них і сенсорно-пізнавальна компетентність. Поряд з цим, у Базовому компоненті окреслено освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», в якому зацентровано увагу на необхідності формування в дошкільників сенсорно-пізнавальної компетентності як здатності дитини використовувати власну сенсорну систему у процесі логіко-математичної та дослідницької діяльності [1]. Результатом її сформованості є наявність пізнавальної мотивації, базису логіко-математичних, дослідницьких знань, умінь та навичок аналізу, порівняння, узагальнення, здійснення самоконтролю), пізнавальний досвід, що накопичується і використовується у різних видах дитячої праці [1].

З метою сенсорного розвитку дітей оновлений інтегрований зміст передшкільної освіти в контексті завдань Нової української школи, який потребує таких моделей освітнього процесу (ігрова, проєктна, середовищна та інші), що будуються на принципах пріоритету пізнавального досвіду над інформуванням, партнерської взаємодії, активізації власних зусиль, особистісного залучення кожної дитини, діалогового формату освітнього процесу тощо. Проєктна, ігрова, дослідно-пошукова діяльності, як надпредметні способи організації освітнього процесу, надають кожній дитині можливість для пізнання самої себе серед інших, знаходження свого місця в дитячо-дорослому співтоваристві, створюють сприятливі можливості формування базових особистісних якостей дітей (активності, самостійності, ініціативності, креативності, відповідальності тощо) [6].

Сенсорний розвиток (від лат. *sensus* – відчуття) – це розвиток у дитини процесів сприйняття та уявлень про предмети і явища навколишнього світу,

уявлень про зовнішні властивості предметів: їхні форму, колір, величину, розташування в просторі, а також запах, смак тощо [2].

Сенсорний розвиток дитини – це розвиток її чуттів і сприймань. Він становить фундамент її розумового розвитку. Від того наскільки точно малюк навчиться сприймати предмети і керувати засвоєними знаннями, залежить процес навчання у майбутньому.

Сенсорний розвиток є процесом спеціального досвіду, оволодіння системою відповідних еталонів. Сенсорні еталони – це зразки предметів, створені людством у процесі суспільно-історичного розвитку. Засвоєння сенсорних еталонів – процес тривалий і складний, не обмежується дошкільним віком.

Проблеми сенсорного розвитку є в полі зору таких учених-класиків як Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, М. Монтесорі, С. Русова, Ф. Фребель та ін. Кожен з них здійснив значний прорив у вивченні сенсорики дітей.

Сенсорний розвиток у психології та педагогіці був центральною проблемою починаючи із поглядів Я. Коменського. Саме видатний чеський педагог виводить «золоте правило дидактики» і підкреслює думку про те, що «все, що тільки можна надавати для сприймання чуттями: видиме для сприйняття зором, те що можна чути – слухати, запах – органами нюху, те що можна вкусити – смаком, доступне дотику – дотиком» [5]. Педагог обґрунтовує значення «золотого правила»: пізнання починається із чуттів і навчання радить починати не із словесного тлумачення, а із безпосереднього спостереження за предметом; точність знань істинно залежить від чуттів і наскільки ґрунтовно спираються на чуття тим більш вони достовірні; чуттєве, наочне сприймання забезпечує засвоєння знань найбільш твердо [5].

Ж.-Ж. Руссо відчуття називає «першим матеріалом для пізнання» і дитина проявляє увагу до того, що впливає на її чуття в даний час. Він стверджує, що «виховання має навчити дитину дивитись, слухати і торкатись, і не тільки дивитися та слухати уважно, а й до усього доторкатися, прислухатися, затримувати у руці». Саме відчуття пов'язані з предметами

сприяє розвитку допитливості; відчуття дають перші знання і досвід спілкування з об'єктами [4, с. 45].

Уже Ф. Фребель пропонує використовувати різноманітні ігри для розвитку органів чуття дітей. Цій меті він підпорядковував дидактичний матеріал, призначений для формування уявлень про форму, величину, просторові відношення, числа, так звані дари, а також систему занять та ігор, спрямовану на розвиток сенсорики. Дитина, на його вченого, наділена, крім основних інстинктів, інстинктом пізнавальним, дослідницьким, який є основою навчальної діяльності. У дошкільному віці розвиток прагнення до пізнання повинен реалізовуватися через безпосереднє споглядання предметів навколишнього світу. Саме Ф. Фребель розробив серію дидактичних матеріалів для дітей від пренатального до дошкільного віку під назвою «Шість дарунків для дитячих ігор» [9].

Важливе місце в Монтессорі-системі посідає сенсорне виховання, яке значною мірою визначає загальний психічний розвиток дитини. Розвиток сенсорики є основним у Монтессорі-педагогіці. Учена розглядає сенсорний розвиток як важливу складову частину і основу формування особистості: «без розвинутих органів чуття не може бути інтелекту і вихованої людини»[4]. У своїй системі важливе місце М. Монтессорі відводить вихованню чуттів, запропонувавши метод виховання чуттів у дітей від 3 до 7 років, через те, що в цей період дітей приваблюють стимули, а не причини речей. Дослідниця вибудовує виховання чуттів через мінімум, необхідний для практичного виховання чуттів. На думку М. Монтессорі, розвиток чуттів передуює розвитку вищої духовної діяльності та дитина у віці від трьох до семи років перебуває в періоді утворення, формування організму. Ця систематизована колекція предметів і є дидактичним матеріалом М. Монтессорі [7]. Одною з умов дитячого садка М. Монтессорі є дидактичний матеріал. Цей матеріал поділяється на декілька частин: матеріал для виховання органів чуттів; матеріал для навчання письма і читання; для навчання лічби [7]. Метою сенсорних матеріалів є виховання й

удосконалення відчуття: зору, слуху, смаку, нюху, тактильного, баричного і термічного відчуття. Розроблені М. Монтесорі сенсорні матеріали унікальні з позиції розвитку всіх сфер відчуття. Вони вчать слухати тишу й звуки, розрізняти кольори, форму, вагу предметів, якості матеріалів тощо. Диференційоване вдосконалення вміння усвідомлено сприймати такі відчуття дає дитині можливість сконцентруватися на якомусь одному з них. Так вона вчиться керувати своїми емоціями та пізнавати світ у всьому розмаїтті М. Монтесорі вважала чуттєве сприймання основою розумового і морального життя [8, с. 120-122].

Сенсорний розвиток М. Монтесорі дуже глибоко оцінений С. Русовою, яка сама досліджувала розвиток органів чуття як перший щабель до здатності дитини самостійно осмислено сприймати довкілля [3]. С. Русова зазначала, що М. Монтесорі звертає увагу на необхідність розвивати зовнішні чуття дітей і дати їм можливість працювати, користуватися різноманітним матеріалом і спеціальним монтезорівськими і фребелівськими дарунками; їм дозволено вільно користуватися паличками, вишиванням, але без педантизму та без системи, аби діти вільно собі робили, що хочуть [3]. Поряд з цим, учені застерігають, що не варто штучно залучати сенсорний досвід, а організовувати діяльність дитини таким чином щоб сенсорний досвід впливав на неї.

Отже, дослідження педагогів-класиків підтверджують, що за правильної орієнтації змістовної діяльності розвивається чуттєвий досвід дітей. Тому так важливо вчасно і правильно організовувати розвиток чуттів і сприймання в дошкільників.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/bazovij-komponent-doskilnoi-osviti>.
2. Вакуленко Ю.В. Сенсомоторний розвиток дітей з аутизмом. *Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні* : зб. тез наук. роб. учасн. міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 22–23 лютого 2019 року). Львів, 2019. С. 29–32.
3. Дичківська, І. М., Поніманська, Т. І. М. Монтесорі: теорія і технологія. Київ, 2006: Слово. 345 с.

4. Дудник Н. Педагогічні ідеї Марії Монтессорі. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». 2017. Вип. 5/37. С. 29–38 .
5. Коменський Я.А. Вибрані твори. К., 2006. 469 с.
6. Концепція Нова українська школа: концептуальні основи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Методика Марії Монтессорі раннього розвитку дітей: основні принципи та суть методики раннього розвитку Монтессорі: <https://alergii.net.ua/metodika-mari%D1%97-montesori-rannogo-rozvitku-ditej-osnovni-principi-ta-sut-metodiki-rannogo-rozvitku-montesori/>
8. Міленіна Г. С. Педагогічні ідеї С. Русової та М. Монтессорі: порівняльний аналіз . Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 293 с.
9. Петухова Л.Є., Анісімова О.Е. Основні ідеї педагогічної системи Фрідріха Фребеля. *Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка*. К.: РА «Освіта України», 2019. 1 (89). С. 57-65.

Батієва Анастасія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк С.В.

ГРА ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ДИТИНИ РАНЬОГО ВІКУ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Прийшовши до ЗДО, дитина опиняється в нових соціальних умовах, стикається з новим середовищем, зміною звичного розкладу та способу життя, тож у неї виникає відчуття нестабільності. Цей період життя малюка насичений неадекватними проявами поведінки, що пов'язано з труднощами адаптації до умов, що змінилися. На цьому етапі гостро постає питання активізації внутрішніх психічних ресурсів вихованця, забезпечення його спокою та захищеності, повноцінного соціально-емоційного розвитку та соціального добробуту.

Використання ігрових технік у роботі з малюками значно полегшує їхню адаптацію до нових умов. Ігри приваблюють малечу своєю емоційністю, різноманітним сюжетів та рухових завдань. Саме гра є засобом підготовки дитини до «дорослого» життя, її соціалізації, морально-етичного виховання.

Щоб гра посіла законне місце в житті дитини треба, на думку спеціалістів, створювати належні умови, а саме:

- своєчасно збагачувати і практично узагальнювати дитячий досвід з різних видів діяльності;
- організовувати цільове ознайомлення з конкретною інформацією, яка використовується в грі;
- створювати розвивальне предметно-ігрове середовище (як засіб, умова та опора самої гри) [4, с.7-8].

Вибір гри як, засобу адаптації, ґрунтується на розумінні гри: як провідного виду діяльності, як способу включення дитини в соціальні відносини та організації ефективної освітньо-виховної діяльності [3].

В грі дитина активно пізнає навколишній світ, стосунки між людьми, правила і норми поведінки, усвідомлює свої можливості, взаємозв'язки з іншими тощо.

За допомогою гри дитина оволодіває:

- усією системою людських взаємин – спочатку на емоційному, а потім на інтелектуальному рівні;
- способами практичної і розумової діяльності; великим діапазоном людських почуттів;
- поняттями «добро» і «зло» та вчиться їх розрізняти;
- морально-етичними нормами, виробленими людством.

Власне ігрова діяльність будується на аналізі трьох важливих елементів діяльності: суб'єкт (індивід, група, колектив); об'єкт (характеризується в залежності від гри, цілі, учасників ігрового взаємодії); активність, яку надсилає суб'єкт на об'єкт.

Дорослий (вихователь) є активними учасниками ігор. Одночасно діючи разом з малюками, він виступає зразком для наслідування. Пояснення і показ дій відбувається у ході гри. Інтонацією дорослий підкреслює характерні риси ігрового персонажа. Протягом всієї гри дорослий підтримує інтерес дітей до гри, стежить за їх діями, заохочує самостійність, ініціативу, активність.

Взаємодія з однолітками є одним з важливих чинників у формуванні морально-етичних рис особистості, оскільки така взаємодія не лише наповнює життя дошкільників новими враженнями, але й є джерелом їхнього власного соціального досвіду. Вона впливає на розвиток подальших стосунків малюків з людьми, які їх оточують. Починаючи з двох років вихованці вступають у соціальні стосунки одне з одним:

- спілкуються на зрозумілій для них мові слів і жестів;
- діляться іграшками;
- проявляють співчуття, якщо хтось із їхніх друзів впав або вдарився.

Намагання вступити у взаємодію з ровесниками часто закінчуються невдачею: діти штовхаються, б'ються, смикають одне одного за волосся, відбирають іграшки. Це доволі зрозуміла поведінка, адже діти ще не вміють погоджувати свої дії з діями інших. Але якщо одна дитина починає виконувати нескладні ігрові дії, наслідуючи дорослих, то й інші діти починають цікавитися ними.

За допомогою гри вихованцю надається можливість, проаналізувати і програти ті життєві ситуації, які можуть виникнути в реальному житті. Це є свого роду «репетицією» майбутнього життя за межами стін ЗДО.

У грі діти вчаться наслідувати правилам, які є прототипом правил громадського порядку, правил, що стосуються суспільства, як соціальної системи, до якої малюку належить спочатку інтегруватися, а потім адаптуватися, щоб відчувати себе невід'ємною і необхідною частиною соціальних відносин.

Застосовуються різноманітні ігрові та неігрові прийоми, які допомагають запобігти різні конфліктні ситуації, сприяють взаєморозуміння учасників, рефлексії і контролю своєї поведінки. Це говорить про ефективність застосування ігрових технологій у роботі педагога з вихованцями. Саме через ігрову діяльність відбувається освоєння дітьми соціального досвіду, вдосконалення комунікативних навичок та навичок

побудови взаємин з однолітками. Вдалиий та правильний підбір ігор при складанні програми їх проведення на певний проміжок часу забезпечить ефективність соціальної адаптації дітей у ЗДО.

Володіючи таким розмаїттям функцій, гра заслуговує на те, щоб її включали в навчально-виховний процес, тому що вона зберігає і передає у спадок величезну гаму духовних, емоційних цінностей людини.

Беручи до уваги особливості розвитку дітей дошкільного віку, дорослим варто створювати умови для формування у дітей раннього віку милосердних стосунків з ровесниками, уміння емоційно-позитивно взаємодіяти з однолітками.

Отже, визнаючи гру засобом включення вихованця у соціальні стосунки, ми наголошуємо на тому, що основним змістом гри є людина та її відносини з оточуючим світом. Гра – це діяльність, яка сприяє засвоєнню дитиною суспільного досвіду, орієнтації у людських стосунках і мотивах діяльності, що виконує функцію соціалізації особистості.

Список використаних джерел

1. Гра як засіб соціалізації дошкільника. URL: <https://dnz189.dnepredu.com/uk/site/gra-yak-zasib-sotsializat.html>
2. ЗДО (ясла – садок) комбінованого типу №164 «Соловейко». URL: http://www.dnz164.edukit.zp.ua/abetka_psihologa/gra_yak_efektivnij_zasib_socializacii_ditini/
3. Колесіна Т.Є. Особливості виховання дітей старшого дошкільного віку, схильних до негативних проявів у поведінці: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. К., 1997. 172 с.
4. Кудикіна, Н. В. Внесок вітчизняних психологів у формування педагогічної теорії ігрової діяльності дітей. *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. № 1. С. 7–9.

Бащук Ірина

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки Антонюк В.З.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТВОРІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

На сьогоднішній день нагальним є питання естетичного розвитку та виховання дітей. Сучасна освіта передбачає долучення дітей до естетичної спадщини людства, до творчості, що є основою естетичного розвитку особистості. У зв'язку з цим особливого значення набуває розуміння особливостей естетичного розвитку та естетичної діяльності дітей, а також основних теоретичних засад формування естетичної культури особистості.

Одним з основних напрямів розбудова сучасної освіти в Україні є дошкільна освіта, головним завданням якої виступає розвиток творчих особистостей. Відповідно до Національної концепції розвитку освіти естетичне виховання є також одним із пріоритетних напрямків державної політики і галузі дошкільної освіти, і тісно пов'язане з формуванням характеру, вихованням естетичних потреб і почуттів підростаючого покоління. Значна увага естетичному вихованню підростаючого покоління приділяється і у інших державних освітніх документах. Так, у Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти означено, що мета національного виховання конкретизується через систему виховних завдань: «...забезпечення високої художньо-естетичної культури, розвиток естетичних потреб і почуттів» [2]. Серед основних галузей виховання виділяють естетичне виховання: загальний процес виховання включає як художньо-естетичне виховання, так і виховання особистості. Національне виховання формує у дітей дошкільного віку естетичні уявлення та смаки, які ґрунтуються на кращих надбаннях народної естетики та цивілізації, передбачає формування вмінь власними руками примножувати прекрасне в побуті.

Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти розвиток естетичної вихованості дошкільників здійснюється за освітньою лінією «Дитина у світі мистецтва» та передбачає «здатність дитини практично

реалізувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, елементарно застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності» [1].

Отже, актуальність дослідження залежить від важливості об'єктивного осмислення історичного досвіду, критичного аналізу естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами художньої лексики для обґрунтування її використання в повсякденному житті.

Проблема естетичного виховання підростаючого покоління цікавить як педагогів і дослідників минулого: О. Духновича, В. Сухомлинського, С. Русову, так і сучасних педагогів і дослідників: І. Бабаніну, К. Гавриловець, Н. Дідус, Н. Мойсеюк, М. Фіцула тощо.

Успішне втручання дітей дошкільного віку в естетичні цінності є однією з важливих умов, за якими педагог керує цим процесом. Ця робота трудомістка і потребує вихователів, які володіють умінням систематично і ненав'язливо залучати дітей до прекрасного, наповнювати красою, в тому числі красою мови, їх життя. Педагог веде дітей від сприйняття і сприйняття краси до розуміння і формування естетичних понять, а також судження й оцінки. У процесі становлення особистості з найдавніших часів особливе значення мало естетичне виховання. Естетичне виховання дітей передшкільного віку – це процес формування та розвитку естетичних почуттів, здатності до сприйняття та розуміння краси, художнього творчості, мистецтва і культури в цілому.

Головна запорука успіху естетично-виховного процесу полягає у його відкритості для найрізноманітніших педагогічних ідей. Цей процес має бути спрямований на формування загальнолюдських, культурних і національних цінностей і сприяти зростанню інтелектуального і духовного багатства суспільства. Значний внесок у розвиток теорії та практики естетичного виховання зробив В. Сухомлинський. Він зазначав, що завдання виховання – дати кожній дитині щастя. Щастя, на його думку, поняття багатогранне.

Людина повинна розкрити свої здібності, полюбити працю і стати в ній творцем, має насолоджуватися красою навколишнього світу, створювати сама красу для інших. Це і є щастям [3].

Умови сучасного суспільного життя обґрунтовують те, що дошкільні заклади приділяють належну увагу естетичному вихованню дошкільників різними художніми засобами, і художня література не є винятком. Адже сьогодні стає зрозумілим, що носіями національної культури має виступати молоде покоління, а молодь у різні способи прагне популяризувати українські досягнення (наприклад, культуру спілкування). Зрозуміло, що лише завдяки пізнанню власної культури, інтересу до її пізнання, активному відтворенню її на найвищому рівні може зростати почуття національної гордості.

До основних педагогічних умов ефективності естетичного виховання дошкільників можна віднести: гуманізацію процесу виховання і врахування вікових та індивідуальних особливостей дошкільників; використання традиційних і нетрадиційних форм естетичного виховання дітей; вибір засобів естетичного виховання.

Першою умовою естетичного виховання дошкільників визначають гуманізацію процесу виховання і врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей.

У енциклопедично-довідниковій літературі під гуманізацією розуміють цілісну концепцію про людину як найвищу цінність у світі. Основними ідеями цієї концепції є захист гідності особистості, визначення її права на свободу, щастя, розвиток і виявлення своїх здібностей, створення для цього відповідних сприятливих умов .

Розширене тлумачення гуманізації виховного процесу як умови естетичного виховання дітей передшкільного віку вимагає звернення уваги на врахування вихователем індивідуальних особливостей дітей, оскільки вони відрізняються один від одного темпераментом, характером, здібностями, нахилами.

Таким чином, провідною педагогічною умовою естетичного виховання дітей передшкільного віку засобами художнього слова вважаємо гуманізацію процесу виховання, що має на меті врахування інтересів і смаків дітей, їх індивідуальних і вікових особливостей.

Наступною умовою визначають використання традиційних і нетрадиційних форм естетичного виховання дітей.

У працях, що акцентують увагу на сучасних педагогічних досягненнях, подано різноманітні рекомендації щодо використання окремих форм і методів педагогічної роботи на основі естетичного виховання дітей дошкільного віку. Мистецтво педагога, на думку вчених, полягає в тому, щоб вчасно виявити у дітей напрямки творчого спрямування та стимулювати їх розвиток у бажаному напрямку. Реалізації даних завдань може сприяти використання Свят творчості, які допомагають розкрити творчий потенціал дітей і надають можливість підвищувати рівень їх естетичного розвитку. Головна мета такого заходу – створити невимушену психологічну атмосферу, в якій дошкільники змогли б без хвилювань та сором'язливості продемонструвати свої творчі здобутки.

У навчальному процесі естетичному вихованню сприяє ознайомлення з творами художньої літератури. Діяльність з літературного читання сприяє формуванню естетичного почуття дошкільника. Це забезпечується творчим підходом до вирішення пізнавальних завдань, словесною виразністю педагогів і дітей, підбором і оформленням фотографій і роздаткового матеріалу.

Третьою умовою ефективності естетичного виховання визначають вибір засобів естетичного виховання.

Засобами естетичного виховання є мистецтво, навколишнє середовище, духовні ідеали і культура. Найважливішим засобом естетичного виховання є мистецтво. Кожен вид мистецтва виконує певну функцію в естетичному вихованні дошкільників. Мистецтво в цілому різноманітно і яскраво відображає світ.

Національний характер мистецтва сприяє розвитку емоційної сприйнятливості дитини до краси природи, орієнтації на самопізнання красою природи, формуванню психіки українця, тобто естетичного почуття.

М. Фіцула відмічає, що твори мистецтва розвивають у дитини не лише сприйняття, а й фантазію: вона мислить, уявляє, «домальовує» зображене, бачить за картиною події, образи, характери [4].

Великий вплив на психічний світ дошкільників має література. Вона займає основне місце в системі мистецтва. Слово як засіб літературно-художньої творчості може створювати яскраві образи, аналізувати життєві явища. Головним виразником в літературі є слово. На думку К. Ушинського, слово як засіб вираження в літературному творі набуває подвійної художньої сили. Словесний образ має ще й понятійну основу і сприймається насамперед розумом. Тому література – важливий засіб розвитку інтелекту дітей.

Усім відомо, що літературні образи викликають у людини найрізноманітніші емоції. Любов і ненависть, горе і радість, презирство і гордість, бажання творити добро і викорінювати зло. Читач переживає позитивні й негативні вчинки героїв і стає на їх місце. Починається процес емпатії. Він сприймає вчинки героїв як свої, аналізує і відокремлює добро від зла, добро від зла, людину від злочинця. Педагоги спонукають дітей прислухатися до себе та інших, аналізувати власні емоційні стани та настрої оточуючих, ставити себе на місце друзів і літературних героїв, робити певні висновки і формувати з них неповторні позитивні естетичні якості особистості.

Тому ми вважаємо, що ефективність естетичного розвитку дітей переддошкільного віку засобами художнього слова залежить від дотримання таких виховних умов: гуманізація навчально-виховного процесу та врахування вікових та індивідуальних особливостей дошкільників, використання традиційних і нетрадиційних форм естетичного виховання дітей, оптимальний вибір естетичних виховних засобів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти. Наказ міністерства освіти і науки України від 12.01.2021р. № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: *збірник наукових праць* / за ред. О. А. Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 560 с.
3. Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа. Вибрані твори в п'яти томах. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 4. С. 369–394.
4. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 528 с.

Березняк Дарія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І.М.

РОЛЬ ЦІЛЬОВИХ ПРОГУЛЯНОК У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Дошкільний вік – найважливіший етап у формуванні екологічної культури людини, тому важливо змалку формувати в дитини ціннісне ставлення до навколишнього середовища, людей, живої та неживої природи. Закладені в ранньому віці основи екологічної культури принесуть в майбутньому позитивний результат: дитина буде бережно ставитися до природи, дбати про рослини, тварин та все, що її оточує. Якщо ж у дошкільному віці не приділити увагу екологічному вихованню, результати можуть бути невтішні. Саме тому сучасна дошкільна освіта спрямована на формування екологічної компетентності в дитини дошкільного віку.

В освітньому напрямі «Дитина в природному довкіллі» Базового компонента дошкільної освіти зазначено, що природничо-екологічна компетентність – це здатність дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та формується у просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності. Наприкінці дошкільного

дитинства дошкільник повинен виявляти інтерес до пізнання природи рідного краю, близького оточення, своєї держави України, цікавитися об'єктами і явищами планети Земля і видимих об'єктів Космосу, демонструвати повагу до різних форм життя; позитивно реагувати на ситуації взаємодії з різними об'єктами природи. Старший дошкільник має загальні уявлення про природу планети Земля і Всесвіту; розуміє, що Земля є частиною Космосу, володіє елементарними уявленнями про дослідження Космосу людиною; знає, що на планеті Земля є неживі і живі об'єкти природи; усвідомлює зв'язки між рослинами і тваринами, їхні функції в природі; встановлює залежність об'єктів природи від екологічних факторів; розуміє особливості та умови розвитку рослин, існування тварин, володіє назвами штучних матеріалів, виготовлених людиною із природної сировини, знає ознаки пір року і явищ природи [1].

Формування екологічної культури в дитини дошкільного віку є однією з проблем сучасної дошкільної педагогіки. Екологічна культура – це твердження у свідомості і діяльності людини принципів природокористування, володіння навичками і вміннями вирішувати соціально-економічні завдання без шкоди для навколишнього середовища і здоров'я людей [2].

Вивченням цієї проблеми займалися багато вчених, зокрема Г. Беленька, О. Вашак, В. Маршицька, Т. Науменко, З. Плохій, О. Половіна, М. Роганова та ін. Формування екологічної культури – проблема, якою цікавляться не лише сучасні дослідники в галузі педагогіки. На її висвітлення були спрямовані праці таких педагогів як Ж.-Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, А. Дістевберг (розвиток почуття природи кожної дитини), К. Ушинський (вплив природи на формування особистісних якостей дитини), В. Сухомлинський (природа як «вічне джерело думки» і добрих почуттів дітей).

Екологічне виховання в закладі дошкільної освіти займає важливе місце в розвитку пізнання навколишнього світу, виробленні гуманного

ставлення до всього живого і формуванні усвідомленої поведінки у природному середовищі. При цьому вихователі використовують широкий спектр форм екологічного виховання. Найрозповсюдженими формами є заняття, екскурсії та цільові прогулянки.

Варто зупинитися на важливості та необхідності проведення цільових прогулянок. Цінність таких прогулянок полягає у тому, що завдяки регулярності їх проведення можна простежити зміни в об'єктах природи, виявивши їх причини. Важливим є те, що в процесі цільових прогулянок, ознайомлюючись з рослинами, тваринами, поповнюється словник дитини, розвивається мовлення. За допомогою цільових прогулянок формується екологічна культура дитини, яка полягає в тому, що вона усвідомлює загальні закономірності природи і суспільства, починає вважати природу рідною домівкою, яку треба берегти. Цільові прогулянки цінні тим, що під час їх проведення діти отримують знання про взаємозв'язки в природі, про цінність для людини тих чи інших об'єктів природи, про правила природокористування. На таких прогулянках дошкільники можуть повправлятися у виконанні правил природокористування: на ставку, в лісі, на лузі. При цьому важливо пам'ятати, що ми лише гості і поводитися треба чемно, не порушувати спокою мешканців цих природних зон [3].

Цільові прогулянки проводять з метою ознайомлення з природою, спостереження за закономірностями росту і розвитку тварин і рослин, експериментування з водою, піском, вітром тощо. Важливо пам'ятати, що проводячи цільову екскурсію, вихователь повинен спрямувати свою роботу на:

- створення в дошкільників позитивної спрямованості на природу;
- активізацію сенсорної сфери дошкільників, тобто включення якомога більшої кількості аналізаторів у процес сприймання; природного явища (уважно роздивитися, доторкнутися, погладити, понюхати тощо);
- моделювання ситуацій ототожнення себе з об'єктом живої природи (ігрові вправи, ігри драматизації);

- створення умов для активізації в пам'яті дошкільника образу об'єкта природи, який приймався раніше (унаочнення, оповідання, бесіди тощо);
- вправлення у гуманних діях та вчинках щодо природи (милування красою, слухання звуків природи, фотографування, впорядкування/прикрашання ділянки дитячого садка тощо);
- забезпечення фізичної активності дітей: ігри інтенсивної, середньої, низької рухливості; біг, ходіння, стрибки, кидання тощо;
- сприяння виявленню пізнавальної діяльності: спостереження за явищами природи, тваринами, рослинами, з'ясування елементарних закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків у природі за допомогою досліджень тощо [4,5].

Підводячи підсумки, варто зазначити, що роль цільових прогулянок полягає у тому, що вони вносять різноманітність у життя дітей, збагачують їхню уяву, дають змогу краще пізнати природне середовище, де вони мешкають. Не менш важливою особливістю прогулянок є те, що дитина може познайомитися з закономірностями природи безпосередньо, відчутти себе дослідником, зробивши самостійно якесь відкриття. Отже, важливість цільових прогулянок у формування екологічної культури складно переоцінити, вони допомагають дитині відчутти красу і силу природи безпосередньо та зрозуміти, що ми – частина природи і повинні про неї дбати.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>
2. Парасенко Г.С. Навчаємо пізнавати природу. Харків: Основа, 2008.
3. Ознайомлення дітей з природою: хрестоматія / уклад. Н. Горопаха. Рівне: Волинські обереги. 2007. 464 с.
4. Програма розвитку дитини старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / кер. проекту Б.М. Жабровський. Тернопіль: Мандрівець, 2012.
5. Бельська Г.В., Половіна О.А. Цільові прогулянки в природі: моральний аспект. *Палітра педагога*. 2017. № 6. С. 9–11.

Буряк Софія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Фенко М.Я.

КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Використання казок в дошкільній лінгводидактиці є досить ефективним методом для формування мовленнєвої культури та розвитку мовленнєвої компетентності дошкільників. Казки допомагають дітям розширювати свій словниковий запас, формувати правильне вимовляння слів, розвивати уяву та фантазію.

Казки можна використовувати як окремі заняття з мовленнєвого розвитку, або включати їх до загальних тем занять. Наприклад, під час вивчення теми «Тварини» можна використовувати казки про тварин, а при вивченні теми «Кольори» – казки про кольори. Під час занять діти можуть слухати казку, розглядати ілюстрації до неї, відтворювати сюжет за допомогою малюнків, грати роль різних персонажів казки.

Казки можна використовувати не лише на заняттях з мовленнєвого розвитку, але і в різних видах діяльності, наприклад, при організації ігрових моментів, у театральних постановках, на святкових заходах.

Таким чином, використання казок в дошкільній лінгводидактиці має великий потенціал для формування мовленнєвої культури та розвитку мовленнєвої компетентності дошкільників. Цей метод не тільки ефективний, але й захопливий та допомагає виховувати у дітей любов до мови та культури мовлення.

Українські педагоги (О.І. Писаренко, Леся Українка, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, А.С.Малишко, І.А. Зязюн, О.Ю. Кобилянська) завжди віддавали велику увагу ролі казок у формуванні мовленнєвої культури та розвитку дитячої особистості. Вони вбачали у казках не тільки засіб для розвитку мовлення, але й інструмент для розширення уяви та фантазії,

розвитку мовної творчості, пізнання світу та розвитку моральних якостей дітей.

Наприклад, Леся Українка вважала, що казки допомагають дітям розширювати світогляд, оскільки казковий світ надзвичайно багатий на нові слова, які дають можливість дітям розширювати свій словниковий запас та знайомитися з новими концепціями [3].

Василь Сухомлинський бачив у казках потенціал для виховання моральних якостей дітей, які можуть бути формовані через вивчення поведінки казкових персонажів та їх життєвих ситуацій [4].

Українські педагоги, такі як Іван Зязюн та Ольга Кобилянська, вважали, що казки важливі для розвитку мовлення та емоційно-ціннісної сфери дітей дошкільного віку [3]. Крім того, вони можуть виховувати моральні якості, пізнавальні здібності та мовленнєву культуру. Використання казок у дошкільній лінгводидактиці є важливим елементом формування мовленнєвої компетенції дітей.

Отже, видатні українські педагоги вважали, що казки мають велике значення для розвитку мовлення та емоційно-ціннісної сфери дітей дошкільного віку. Крім того, казки можуть виховувати моральні якості, пізнавальні здібності та мовленнєву культуру. Тому використання казок у дошкільній лінгводидактиці є важливим елементом формування мовленнєвої компетенції дітей.

Крім казок, в дошкільній лінгводидактиці можна використовувати інші літературні твори, наприклад, вірші, оповідання, загадки тощо. Важливо, щоб вибрані твори відповідали віковій категорії дітей та мали певну педагогічну мету.

Також, важливо пам'ятати, що ефективне використання літературних творів у процесі розвитку мовлення дошкільників потребує від педагога вміння правильно підібрати та інтерпретувати твори, забезпечити їхню зрозумілість та доступність для дітей, проводити аналіз та обговорення

змісту творів, спонукати до розмірковування над прочитаним та до власних творчих спроб.

Використання літературних творів у дошкільній лінгводидактиці є важливим методом формування мовленнєвої культури, розвитку мовленнєвих навичок та підвищення мотивації до вивчення мови. Використання казок та інших творів може бути захопливим та ефективним способом побудови мовленнєвої діяльності у дошкільному віці.

Казки можуть відігравати важливу роль у розвитку мовлення у дошкільному віці, який є складовою Базового компонента дошкільної освіти [1]. Зокрема, використання казок у дошкільній лінгводидактиці дозволяє досягти наступних цілей:

- розвиток мовленнєвої культури: казки викликають інтерес та емоції у дітей, спонукають до розмірковування та обговорення, розвивають уяву та фантазію (можуть бути використані для формування вмінь розуміти та висловлювати думки, вживати нові слова та вирази);
- розвиток мовленнєвих навичок: казки містять різноманітні мовні конструкції та вирази, які можуть бути вивчені та використані у мовленні;
- формування мовної компетенції: казки містять відповідні лексичні, граматичні та стилістичні особливості мови, які можуть бути вивчені та використані для формування мовної компетенції дітей;
- розвиток соціокультурної компетенції: казки можуть використовуватися для ознайомлення з традиціями та звичаями різних народів, виховання толерантності та поваги до інших культур.
- розвиток когнітивних навичок: казки можуть спонукати дітей до логічного мислення, аналізу та синтезу інформації, розвитку уяви та творчого мислення;
- розвиток емоційної сфери: казки можуть викликати різні емоції у дітей, спонукаючи до співчуття, співчуття, вдячності тощо;

□ формування основ етики та моралі: казки містять важливі етичні та моральні питання, які можуть бути використані для формування основ етики та моралі у дітей.

Ольга Павленко вважає, що казки є ефективним засобом формування мовленнєвого розвитку та сприяють розвитку уяви та творчих здібностей. Павленко рекомендує вихователям використовувати різні види казок і враховувати інтереси та потреби кожної дитини окремо [2].

У використанні казок у формуванні мовленнєвої культури дошкільників, важливо також враховувати їх вік, інтереси, та рівень розвитку мовлення. Казки можуть бути використані як для індивідуальної, так і для групової роботи з дітьми. Важливо також забезпечити різноманітність та доступність казок для дітей різного віку та з різним рівнем мовленнєвого розвитку.

У процесі читання казок батьками та педагогами, діти навчаються розповідати історії, формулювати власні думки та досвід, що сприяє розвитку навичок комунікативного мовлення. Діти також навчаються сприймати та розуміти різноманітні мовні конструкції та використовувати їх у власному мовленні [5].

Пропонуємо ключові рекомендації щодо використання казок для розвитку мовлення дітей дошкільного віку:

1. Вибір казок повинен відповідати віковій групі дітей (для молодших дошкільнят (2-3 роки) краще використовувати короткі казки з простою сюжетною лінією та яскравими образами, а для старших дошкільнят (4-6 років) можна використовувати казки з більш складним сюжетом).

2. Перед читанням казки варто обговорити з дітьми тему, яку вона стосується, попередньо показати ілюстрації та пояснити нові слова.

3. Необхідно заохочувати дітей до творчих завдань, пов'язаних з казкою (запропонувати намалювати героїв або виготовити ляльки).

4. Потрібно розвивати соціальні навички дітей через казки (обговорювати з ними поведінку героїв).

5. Читання казки повинно проводитися у спокійній обстановці, з увагою до кожної дитини (важливо, щоб дитина бачила обличчя читаючого).

6. Після читання казки варто провести розмову з дітьми про зміст казки, відповісти на їх запитання та попросити розповісти, що вони запам'ятали зі слухання.

7. Читання казок повинно бути систематичним, включати різні види казок (народні, авторські, фантастичні та реалістичні) та варіювати форми роботи з дітьми (індивідуальне читання, читання всією групою, ігрове читання).

8. Варто стимулювати дітей до самостійного розповідання казок та їхньої творчої обробки. Можна запропонувати дітям скласти новий сюжет казки, додати нових персонажів або змінити кінцівку.

Використовуючи ці рекомендації, можна ефективно використовувати казки для розвитку мовлення дітей дошкільного віку та сприяти їхньому розумовому, мовленнєвому та соціальному розвитку.

Отже, використання казок у дошкільній лінгводидактиці допомагає не лише формувати мовленнєву культуру та розвивати мовленнєву компетентність дітей, але й створює цікаве та захопливе мовленнєве середовище, яке сприяє позитивному ставленню до вивчення мови. Крім того, використання казок допомагає виховувати в дітей моральні цінності та формувати емоційно-вольову сферу.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти URL: <http://mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/doshkilna/bazoviy-komponent-2.doc>
2. Павленко О.С. Використання казок у формуванні мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. №28(1). С.146–149.
3. Петренко О. Роль казки у формуванні мовлення дітей. *Початкова школа*. 2012.
4. Сухомлинський Василь. «Серце віддаю дітям». Київ: Рад. школа, 1975. С.119–121.
5. Шаповаленко О.В. Використання казок у формуванні мовленнєвого розвитку дошкільників. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. №3(55). С. 291–298.

Ваплярук Олександра
здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі
Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк С.В

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДО УМОВ ЗДО

У житті кожної дитини настає той час, коли вона вперше переступає поріг закладу дошкільної освіти. Адже дошкільна освіта є обов'язковою відповідно до Статті № 4 Закону України «Про дошкільну освіту» [3]. Для малюка заклад дошкільної освіти – це новий, ще невідомий простір, нове оточення й нові стосунки; потрапивши сюди, дитина змушена до всього пристосовуватися [2, с. 6-10]. Початок відвідування дошкільного закладу – це не тільки нові умови життя й діяльності, а й нові контакти, оточення, нові взаємини, обов'язки. Це надзвичайно напружений період, який потребує від дитини активних психічних і фізичних форм пристосування, адаптації.

Термін адаптація (з лат. «пристосування») – процес при звичаєння організму, що відбувається на різних рівнях: фізіологічному, соціальному та психологічному. Адаптація, або пристосування організму до нових умов, містить широкий спектр індивідуальних реакцій, які залежать від психофізіологічних та індивідуальних особливостей дитини, сімейних стосунків та низки життєвих обставин [2, с. 6-10].

Традиційно під адаптацією розуміється процес входження людини в нове для неї середовище й пристосування до його умов. Це активний процес, що призводить або до позитивних результатів, або до негативних (стрес).

Виділяють наступні ступені адаптації дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти :

– легка (поведінка нормалізується протягом 10-15 днів). Дитина вливається в новий колектив безболісно, їй там комфортно, не влаштовує істерик дорогою до садочку або ж в ньому.

– середня (15-30 днів). Дитина хворіє, погіршується апетит, спостерігається порушення сну, різкі перепади настрою.

– важка (від 2 місяців і більше). Погіршується апетит, аж до відмови від їжі, порушення сну і сечовипускання, різкі перепади настрою, часті зриви та вередування. Малюк дуже часто хворіє (хвороба нерідко пов'язана з небажанням йти в дитячий садок). Такі діти в колективі почуваються невпевнено, майже ні з ким не граються [1].

Основні етапи (фази) перебігу адаптації дитини до умов ЗДО :

1. «Шторм» – у відповідь на комплекс нових впливів усі системи організму дитини відповідають бурхливою реакцією і значним напруженням. Підвищуються збудливість, тривожність, можливе збільшення агресивності або заглиблення у себе. Погані сон, апетит, настрій. Фізіологічна і психологічна буря триває від 2-3 днів до 1-2 місяців (в окремих дітей).

2. «Шторм ущухає» – період несталого пристосування, коли дитячий організм шукає оптимальні варіанти реакцій на зовнішні впливи. Дитина продовжує приглядатися до нового оточення, робить спроби долучитися до спільної діяльності, стає більш активною, зацікавленою, врівноваженою. Цей період триваліший, ніж перший, від 1 тижня до 2-3 місяців.

3. «Штиль» – період відносно сталого пристосування. Організм віднаходить найбільш сприятливі варіанти реагування на нові умови життя, режим дня, спілкування. Дитина починає активно засвоювати нову інформацію, встановлювати контакти, брати реальну участь у заняттях. Зменшується захворюваність, стабілізуються сон, апетит, настрій. Цей період триває від 2-3 тижнів до півроку [1].

Причинами «важкої адаптації» дітей до закладу дошкільної освіти можуть бути:

1. Несформованість у дитини позитивної установки на відвідування дитячого закладу.

2. Несформованість навичок самообслуговування.

3. Несформованість предметно-практичної діяльності в дитини.
4. Несформованість продуктивних форм спілкування з ровесниками.
5. Значна невідповідність домашнього режиму режимові дитячого закладу.
6. Затримка формування емоційних зв'язків між дитиною та вихователем [2, с. 6–10].

Процес адаптації дитини до умов дошкільного закладу досить часто є драматичною подією, що зачіпає всі сфери життєдіяльності малюка.

Щоб перший день адаптації у ЗДО пройшов успішно, необхідно :

- батькам не хвилюватися й не демонструвати свою тривогу напередодні відвідування ЗДО, адже тривога й неспокій батьків передається дітям. Відвідувати ЗДО лише за умови, що малюк не хворіє;
- батькам розповісти вихователю про індивідуальні особливості дитини, що їй подобається, а що ні, які вміння й навички сформовані, якої допомоги потребує дитина;
- педагогам важливо знати про методи заохочення й покарання, які використовуються в сім'ї;
- особливо важко переносять діти розлуку з батьками, якщо їх приводять до 8 години ранку й залишають до вечора. У перші дні відвідування дошкільного закладу батьки не повинні залишати дитину одну надовго, необхідно побути з нею деякий час.
- доцільно в перші дні приводити дитину тільки на прогулянку, де умови нагадують домашні, тут дитині легко зорієнтуватися, простіше познайомитися з вихователем та іншими дітьми;
- звиканню до нових умов сприяє можливість «інтимізувати» обстановку, принести з собою свої іграшки. Улюблена іграшка захопить увагу дитини й допоможе їй відволіктися від розлуки з близькими. Педагоги й батьки мають умовити дитину залишити іграшку переночувати в садку й на ранок знову з нею зустрітися. Нехай іграшка ходить у ЗДО разом з малюком

щодня й знайомиться там з іншими дітьми. Батькам слід дізнатися, що з іграшкою відбувалося в дитячому садку, хто з нею дружив, хто кривдив, чи не було їй сумно. Таким чином батьки дізнаються багато про перебіг адаптації малюка;

- батькам слід увесь час пояснювати малюку, що він для них залишився, як і раніше, дорогим і улюбленим;
- перший тиждень перебування дитини в закладі освіти проходить дуже емоційно, тому дорослим, тим, хто оточує дитину вдома та в дитсадку, потрібно запастися терпінням.

Найчастіше в такій ситуації батькам здається, що поведінка дитини раптово міняється – малюк стає вередливим, вечорами можуть бути несподівані істерики з приводу і безпідставні, скандали, що супроводжуються криком, плачем, киданням предметів і качанням на підлозі. Деякі батьки можуть хвилюватися, побачивши таку різку зміну в поведінці дитини, і звинувачувати в цьому дошкільний заклад. Але причини в тому, що адаптація малюка до закладу дошкільної освіти – це великий стрес для дитини, її нерви напружені, тому потрібна розрядка. Крім того, в оточенні сторонніх дитина часто стримує негативні емоції, тому виливаються вони в присутності батьків лише ввечері вдома [4].

Отже, адаптація дитини до ЗДО – це процес, коли дитина вчиться адаптуватися до нового місця і нового способу життя, коли батьки та педагог навчають її, як поводитися в групі, дотримуватися правил і розповідати про свої почуття і потреби. Це може бути важким процесом, особливо для тих дітей, які ще ніколи не перебували в колективному оточенні або не мають багато друзів. Тому важливо забезпечити дитині підтримку і допомогу як від батьків, так і від вихователя. Така адаптація може зайняти більше часу для одних дітей, ніж для інших, тому важливо бути терплячим і відкритим, щоб допомогти дитині пройти через це.

Для успішної адаптації дитини важливо, щоб батьки були підтримкою і позитивним прикладом. Добре, якщо батьки розповідають дитині про

переваги відвідувати ЗДО, допомагають підготуватися до розлучення і знайомства з новими людьми. Також важливо пам'ятати, що кожна дитина має свій темп адаптації, тому потрібно не поспішати і не домагатися швидких результатів, а просто бути терплячим і зрозумілим.

Список використаних джерел

1. Кононко, О. Л. Програма розвитку та виховання дитини раннього віку «Зернятко» / наук. кер. О. Л. Кононко. К.: Кобза, 2004.
2. Циганенко О. М. Адаптація дошкільників до умов дошкільного навчального закладу. *Особливості організації роботи практичних психологів у дошкільних підрозділах навчально-виховних комплексів району*. П., 2011. №7. С. 6–10.
3. Ясінська Х. Адаптація дітей раннього віку до перебування в ДНЗ [URL:http://prolisok.it-we.net/adaptaciya-ditej-rannogo-viku-do-perebuvannya-v-dnz](http://prolisok.it-we.net/adaptaciya-ditej-rannogo-viku-do-perebuvannya-v-dnz)
4. Грицюк Т. С. Адаптація дітей до умов ДНЗ [URL:https://ua-referat.com/uploaded/specifika-adaptaciyi-ditej-z-ooop-do-vidviduvannya-dnz/index1.html](https://ua-referat.com/uploaded/specifika-adaptaciyi-ditej-z-ooop-do-vidviduvannya-dnz/index1.html)

Герасимчук Лілія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І.М.

АКТИВІЗАЦІЯ РУХОВОГО РЕЖИМУ – ОСНОВА УСПІШНОГО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ЗДО

Формування здорового способу життя старших дошкільників зумовлюється специфікою означеного віку дітей. Практика показує, що у багатьох ЗДО переважає малорухливий спосіб життя дітей, тобто пасивний режим. Одна з його найхарактерніших ознак – зменшення кількості заходів з фізичного виховання в загальному режимі дня, що викликає тривалі перерви між фізичними навантаженнями на вихованців. Іноді не використовують так званих традиційних форм роботи, а самі заняття з фізичної культури проводяться нерегулярно. Одноразове заняття практично нічого не дає, бо при таких тривалих інтервалах наслідки реакцій організму зникають.

Ознакою пасивного режиму є і певна одноманітність реалізованих заходів. Це особливо помітно, коли не проводиться масове навчання дітей

елементам спортивних вправ та ігор, хоч програмою воно передбачене. Природно, що навчати треба тим елементам спорту, для яких існують необхідні умови, проте й за наявності їх, відповідної роботи не проводять, що негативно позначається на активності дітей, під час прогулянки та в інший вільний час. У цих випадках діти ходять чи бігають із власної ініціативи, проте часто зупиняються, тому фізичне навантаження не досягає потрібного рівня.

Одноманітність спостерігається і при доборі ігор: в них переважають ходьба, біг, значно рідше передбачаються стрибки, метання, вправи на рівновагу. Деякі вихователі зовсім уникають ігор із лазінням по драбині, хоч відповідне обладнання є. Активність рухового режиму гальмується, якщо діти недостатньо забезпечені приладдям для вправ чи ігор.

Вказані ознаки можуть перетворюватися в постійні недоліки рухового режиму ЗДО при відсутності методичного і лікарського контролю.

Дослідження впливу малорухливого режиму на фізичний розвиток дітей у ЗДО виявили його низький ефект. За даними вихователів-практиків при такому режимі рухливість дітей в старшій групі становила 28,5 – 32 хв. Отже, за весь період, крім сну, лише півгодини рухливості!

В умовах пасивного режиму у дітей спостерігається дуже низькі показники росту, ваги, об'єму грудей, спірометрії легенів, динамометрії кисті руки. Дані темпів їхнього росту теж низькі. Наприклад, приріст спірометрії при активному режимі за три роки досяг 67%, а при пасивному – всього 18%. Значно нижчий приріст показників розвитку рухів. За три роки він становив 18%, тоді як у групах активного режиму – 70%. Кількість простудних захворювань не знижується [1].

Зауважимо, що низька ефективність пасивного режиму в ЗДО веде до негативних змін у функціональному стані учнів початкових класів. Так, аналізуючи навчальний день без уроку фізкультури, виявили, що після другого уроку в хлопчиків спостерігається уповільнення пульсу на 15,3%, зниження сили м'язів правої руки на 11,5%, початку рухової реакції – на

18%. Аналогічне явище й у дівчаток: пульс уповільнюється на 16%, сила м'язів правої руки знижується на 7-8%, а початку рухової реакції – на 24,2%. Після третього уроку показники погіршуються ще більше [1].

Практика показує, що фізичні навантаження при пасивному режимі не дають змоги відновлювати працездатність дошкільників. Втома, що виникає у дітей під час навчання, продовжує зростати. Водночас деякі працівники ЗДО не завжди враховують наукові дані щодо впливу навантажень на дітей, відверто бояться його максимальних доз, вважаючи їх навіть шкідливими для вихованців.

Вади пасивного режиму, його низька ефективність у фізичному розвитку дітей дають усі підстави для того, щоб ставити питання про дальшу активізацію рухового режиму в ЗДО.

Руховий режим – це комплекс засобів фізичної культури, який використовується в педагогічному процесі у ЗДО в певному обсязі й послідовності. Зміст його заходів визначається «Програмою і методичними настановами з виховання дітей у дошкільному закладі», програмні завдання подаються в розділі «Фізична культура» для кожної вікової групи [2; 3].

Теорія і практика засвідчують: руховий режим у ЗДО повинен забезпечувати правильний фізичний розвиток, оптимальні дозування фізичних навантажень, створювати умови для їх застосування. Важливо, щоб він сприяв не тільки здійсненню специфічних завдань фізичного виховання, а й розумовому, моральному й естетичному вихованню.

Руховий режим є невід'ємною частиною загального режиму з урахуванням періодизації основних гігієнічних процесів, а також змін у працездатності дітей, активності їхньої діяльності протягом дня. Активність його залежить від моторної щільності кожного заходу, наприклад, занять з фізичної культури, ранкової гімнастики тощо.

Дослідники дійшли висновку, що час на рухи в режимах ЗДО має збільшуватися порівняно з пасивним режимом. Так, вони планують на різні види рухової активності протягом дня збільшувати час: у групах п'ятого року

життя до 1 год.05 хв. На їх думку, влітку слід збільшувати тривалість організованої діяльності з фізичного виховання на 15% (порівняно із зимою). Загалом моторна щільність активного рухового режиму має становити близько 75% від усього часу неспання дітей [1]. При активному руховому режимі передбачається регулярне підвищення фізичних навантажень протягом дня, підтримується оптимальна збудливість нервової системи, виникає стабільне відчуття фізичної бадьорості, що сприяє організації пізнавальної діяльності. Навантаження мають бути різних рівнів – малі, середні й максимальні, причому останні – короткочасні за дією. Така методика дає можливість при повторному підвищенні навантажень краще пристосовувати їх до фізичного стану дітей у різні періоди дня, що має неабияке значення, бо функціональні відправлення організму протягом дня змінюється. Наприклад, вранці, коли в дітей зростає працездатність, доцільні більші фізичні навантаження. Саме тому в умовах активного режиму вранці не слід обмежуватися тільки ранковою гімнастикою, а запропонувати дітям ігри, розваги. Зате перед розумовою працею на заняттях максимальні фізичні навантаження недоречні, оскільки вони гальмуватимуть аналітико-синтетичну діяльність мозку. Після неї ж, навпаки, дітям потрібні рухи для розрядки. Тут можна використати прогулянку.

Особливого значення для активізації рухового режиму набувають емоційно насичені засоби (рухливі ігри, розваги, елементи спортивних вправ і спортивних ігор). У них дітей приваблюють ігрові задум і дія, можливість вступати в єдиноборство та взяти верх. Захоплюючись цим, діти легше переносять фізичні навантаження.

Форми організаційної роботи за умови активного рухового режиму дуже різноманітні, зокрема ширше використовуються оздоровчо-гігієнічні заходи й елементи спорту, піші переходи під час прогулянки. У такий спосіб підтримують розумову працездатність дітей. Зважають і на те, що за допомогою фізичних навантажень можна нейтралізувати ті емоційні зриви, які іноді виникають у дітей в процесі розумової праці на заняттях. До таких

зривів призводить невміння дітей долати «психічні бар'єри» в процесі напруженої навчальної діяльності. При цьому в них зникає впевненість у власних силах, у здатності засвоїти навчальний матеріал. За допомогою вказаних заходів усувається стресовий стан, створюється фон емоційної врівноваженості, бадьоре самопочуття і готовність включитися в діяльність.

Практика переконує, що активізувати руховий режим можна головним чином за допомогою організованих заходів. Іноді вважають, що рухова активність дитини зростає, якщо в режимі дня збільшити вільний час. Ймовірність цього твердження сумнівна. Як свідчать спостереження, міра активності кожної дитини визначається її індивідуальними особливостями. діти, не дуже рухливі у вільний час тяжіють лише до «тихих» ігор.

У заходах, які організовує педагог, вдається досягти приблизно однакового навантаження на дітей, в результаті чого зрушення в розвитку дітей більш рівномірні. Природно, що збільшення організованих заходів у режимі дня підвищує відповідальність педагога за їх виконання: зростають вимоги до оперативності керівництва, збільшується навантаження на самого педагога.

Крім організованих педагогом заходів, важливим є створення умов та відведення часу і для дитячої рухової самодіяльності. Саме в самодіяльності, рухових іграх та розвагах повніше розкриваються індивідуальність, схильності дітей. Справедливо зазначається, що, здавалося б, безцільна біганина, беззмістовне кидання предметів насправді є способом самовираження дитини і підготовки ґрунту для складніших дій. Маленькі діти швидше втомлюються від організованих ігор, ніж від вільних рухів. Гра за правилами вимагає певної зібраності, зосередженості, до чого нервова система ще недостатньо пристосована. Тому дітям слід надавати можливості вільно виражати власні прагнення.

На жаль, доводиться констатувати, що важливе питання співвідношення організованої і самодіяльної рухової діяльності в режимі дня залишається ще не вивченим. Оскільки діти дошкільного віку нездатні

свідомо створювати або ж регулювати руховий режим власного життя, вихователь повинен знаходити шляхи, щоб впливати на їхню самодіяльну рухову діяльність.

Переваги активного рухового режиму у виховному впливі дітей незаперечні: діти значно більше спілкуються в емоційно насиченій руховій діяльності, ніж в умовах пасивного режиму. Можна припустити, що в умовах саме такого режиму виникатимуть сприятливіші умови для формування початкових суспільних відносин у дитячому колективі.

Список використаних джерел

1. Дмитренко Т.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей раннього і дошкільного віку. К.: Вища школа, 1999. 142 с.
2. Масові форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі / за заг. ред. К. Л. Крутій. Запоріжжя. 2004. 128 с.
3. Методичні рекомендації та матеріали до програми «Дитина». К.: Освіта, 2005. 79 с.

Дорош Наталія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Алендарь Н.І.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Здоров'язбереження стало атрибутом освітнього процесу у дошкільній освіті. Воно виявляється у використанні здоров'язбережувальних технологій, спільній діяльності педагогів, медичних працівників та психологів, яка має на меті формування культури здоров'я дітей. Проблемами обґрунтування оздоровчих технологій, впровадження їх у систему роботи ЗДО займаються О. Аксьонова, Т. Андрющенко, О. Богініч, Е. Бондаренко, Г. Григоренко, Н. Денисенко, О. Дубогай, М. Єфименко, В. Єфремова, Ю. Коваленко, М. Корольчук, Л. Лиходід, Н. Маковецька, В. Нестеренко та ін. Незважаючи на підвищений інтерес до проблеми, на практиці їй приділяється недостатньо уваги. Умовами цілісного розвитку дитини є використання в ЗДО

здоров'язберезувальних технологій, які реалізуються комплексно через створення безпечного розвивального середовища. Л. Лохвицька зазначає, щоб дитина могла піклуватися про своє здоров'я і здоров'я інших, необхідно виробити у неї свідоме ставлення до життя, усвідомлення пріоритету здоров'я. Дуже важливо сформувавши валеологічний світогляд і мотивацію до здорового способу життя. У дітей дошкільного віку виробиться усвідомлене ставлення до власного здоров'я, коли діти засвоять елементарні знання про свій організм, оволодіють гігієнічними нормами поведінки, психологією спілкування, гігієною харчування [2, с. 6].

Впровадження здоров'язберезувальних технологій у роботу сучасних закладів дошкільної освіти дає змогу підвищити ефективність освітнього процесу, за рахунок правильного формування орієнтирів щодо здорового способу життя дітей дошкільного віку. Формування у дитини дошкільного віку навичок безпечної для життя і здоров'я поведінки має будуватися на вихованні тих чи інших звичок. Дуже важливо, щоб звички формувалися вчасно.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що однією з важливих компетентностей дитини дошкільного віку є здоров'язберезувальна здатність дитини до застосування навичок здоров'язберезувальної поведінки відповідно до наявної життєвої ситуації; дотримання основ здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я у повсякденній життєдіяльності. Саме тому, організація освітнього процесу у закладі дошкільної освіти спрямована на формування здоров'язберезувальної компетентності, насамперед створення оптимальних можливостей для реалізації власного потенціалу кожної дитини; забезпечення оздоровчої сутності освітнього процесу; розвиток у дітей відповідно до віку, фізичних та морально-вольових якостей. Заклад дошкільної освіти має усі можливості для зміцнення здоров'я, покращення фізичного розвитку дітей, їхньої рухової активності.

Вирішення даного завдання передбачає застосування вихователями різноманітних здоров'язбережувальних технологій, які є важливим елементом здоров'язбережувального освітнього процесу і включають взаємозв'язок всіх факторів педагогічного процесу, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я дитини на всіх етапах її розвитку та виховання.

У практиці сучасних закладів освіти найчастіше використовують такі оздоровчі технології, як: оздоровча аеробіка; пальчикова та дихальна гімнастика; імунна гімнастика, психогімнастика; гімнастика пробудження; казкова гімнастика за авторською моделлю М. Єфименка; гімнастику з елементами хатха-йоги.

Для ефективного впровадження здоров'язбережувальних технологій у ЗДО необхідно створити відповідні умови. Турбота про фізичне виховання дитини повинна починатися із забезпечення чітко встановленого режиму дня, створення оптимальних гігієнічних умов, правильного харчування, виконання щоденних ранкових зарядок, загартовування організму, що сприяє правильному формуванню фізичних якостей дитячого організму, профілактиці різних захворювань.

Повноцінний розвиток дитини у закладах дошкільної освіти можливий за наявності спортивних майданчиків та спортивних залів, зі стандартним та нестандартним обладнанням. З урахуванням вікових особливостей, у кожній групі дітей мають бути спеціальні куточки фізичної активності. Також, кожна вікова група відрізняється своїм режимом фізичної активності і це необхідно врахувати при розробці комплексу загартування вихованців, наприклад. Ігри та вправи, що зміцнюють здоров'я дітей повинні бути основою будь-якої фізичної активності [1].

Отже, реалізація цілісної системи з формування здоров'язбережувальної компетентності усіх учасників освітньо-виховного процесу та ефективного здоров'язберігаючого середовища в умовах дошкільної освіти можлива за таких умов:

- опанування педагогами здоров'язбережувальними технологіями, методикою фізичного виховання та розвитку дошкільників в сучасному ЗДО;
- створення відповідного середовища для збереження здоров'я дітей, активне використання нетрадиційного фізкультурно-оздоровчого обладнання;
- єдність підходів обох вихователів і батьків до запроваджуваної технології;
- індивідуальний підхід при застосуванні засобів для зміцнення імунітету та під час психопрофілактичної роботи;
- дотримання належного температурного режиму в групах та в ЗДО;
- постійний медико-педагогічний контроль за станом здоров'я дітей [3].

Отже, впровадження в практику роботи сучасних закладів дошкільної освіти здоров'язбережувальних технологій є один з пріоритетних напрямків роботи, який спрямований на зміцнення фізичного здоров'я та соціально-психологічного благополуччя дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Використання здоров'язбережувальних технологій у дошкільному закладі.
URL:
http://dnz42.edukit.zp.ua/storinka_instruktora_z_fizkuljuri/vikoristannya_zdorovyazberezhualjnih_tehnologij_u_doshkiljnomu_zakladi/
2. Здоров'язбережувальні технології в закладах дошкільної освіти: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», працівників закладів дошкільної освіти та батьків. Чернігів: ФОП Баликіна В., 2017. 88 с.
3. Микуліна А. К. Здоров'язберігаючі технології в навчально-виховному процесі сучасного дошкільного навчального закладу. *Освіта Закарпаття*. 2016. №23-24. С.122-125.

Дорош Наталія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник □ кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О. С.

ІНТЕГРОВАНІ ЗАНЯТТЯ У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В закладі дошкільної освіти переважає традиційна наочна система навчання і часто виходить, що знання дошкільника залишаються розрізненими, і в результаті діти не завжди цілісно сприймають всю картину навколишнього світу. Інтегровані заняття є об'єднанням декількох видів діяльності, викликають інтерес, допомагають зняти перенапруження, перевантаження і стомлюваність за рахунок перемикання їх на інші види діяльності. Якісно новий рівень синтезу знань дітей – це інтегровані заняття, інтегровані курси, які об'єднують навколо певного заняття чи теми різноманітні знання. Синтез цих знань дозволяє досягти різнобічного розгляду об'єкта, показати взаємозв'язок явищ, інтенсивно формувати у дитини розумові операції аналізу, порівняння, узагальнення тощо. Особливо це важливо для розвитку світоглядних, людинознавчих, екологічних, комунікативних умінь, понять.

Інтегровані заняття – це форма навчально-виховної роботи, яка об'єднує блоки знань із різних галузей навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів дітей, що дає змогу пізнавати їм певне явище з різних сторін, досягати цілісності знань. Завдяки застосуванню таких занять в ЗДО у дошкільників формується мислення, збуджується уява [1].

Принципи інтегрованого освітнього процесу:

- доступність;
- науковість;
- послідовність;
- системність;
- цілісність;
- логічність.

Щоб узагальнити зміст, дати його у цілісному вигляді, потрібно об'єднати матеріал навколо якоїсь основної ідеї, проблеми. Врахування у

практиці роботи принципу інтеграції дозволить здійснювати особистісний підхід до розуміння цілісної природи психіки дитини і те, що дитина сприймає світ цілісно, і відповідно до цього повинні будуватися різні види діяльності. Проте в інтегрованих курсах є небезпека, коли їх перетворюють у мозаїку формально об'єднаних за зовнішніми ознаками різнорідних знань. Краще за все можуть інтегруватися такі розділи програми, як: ручна праця, ознайомлення з довкіллям, музичне виховання, художня література, ознайомлення з природою, образотворче мистецтво. Одним із таких шляхів є проведення занять в дошкільному закладі на основі інтеграції змісту, відібраного з кількох предметів і об'єданого навколо однієї мети. Це об'єднання спрямоване на посилення інформаційного змісту та емоційне збагачення сприймання мислення і почуттів дітей завдяки залученню додаткового цікавого матеріалу, що дає можливість з різних боків пізнати явище, поняття, що вивчаються, досягти цілісності знань дітей [3].

Так як заняття залишаються важливою складовою організованого навчання дошкільників, необхідно рекомендувати педагогам закладів дошкільної освіти дотримуватися розроблених вітчизняною дошкільною дидактикою і перевірених науковими дослідженнями, багаторічною практикою положень, які прокоментовані у програмі «Дитина».

Навчання у формі занять проводиться з другого року життя, з поступовим нарощуванням їх кількості та тривалості. Слід зауважити, що індивідуальні і підгрупові ігри-заняття проводять уже на першому і другому роках життя дітей. Найбільш сприятливий час для залучення малюків до організованих занять, з огляду на закономірності у зміні працездатності, активності дитячого організму, на особливості перебігу уваги, процесів пам'яті й мислення дітей тощо □ період від 9 до 11 години ранку [2].

Аби надати організованій навчально-пізнавальній діяльності планового характеру та узгодити її із загальним розпорядком дня, варто розробити для різних вікових груп орієнтовний тижневий розподіл занять з різних змістових напрямів.

Список використаних джерел

1. Магда Л. Інтегровані заняття як засіб розвитку творчої особистості в дошкільному закладі. 2016. С. 72.
2. Особливості проведення занять в ЗДО. URL: http://dnz423.edu.kh.ua/metodichna_robota/osoblivosti_provedennya_zanyatj_v_dnz/
3. Суржанська В. А. Розвиваємо творчі здібності. К., 2007. С. 112.

Дурманенко Оксана

кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Професійна діяльність сучасного вихователя орієнтована на забезпечення належної якості навчання, виховання та розвитку кожної дитини в закладі дошкільної освіти. Результативність професійної діяльності фахівця дошкільної освіти, як переконливо засвідчує практика, залежить від професійної компетентності, яка за визначенням Т.Танько є динамічною, процесуальною стороною його професійної підготовки, характеристикою професійного росту, професійних змін, явищем професіоналізації майбутнього вихователя [5].

Оцінювання якості дошкільної освіти є важливою складовою професійної підготовки майбутніх вихователів, адже саме від оцінювання та забезпечення якості значною мірою залежить організація професійної підготовки майбутніх вихователів у напрямі її полівекторності, гнучкості, динамізму, мобільності; їх професійна компетентність і готовність до професійної діяльності й здатність здійснювати даний процес у закладі дошкільної освіти. До критеріїв оцінки результатів дошкільної освіти, що засвідчують її якість, традиційно відносять: показники особистісного росту випускника закладу дошкільної освіти, серед яких виокремлюють сформованість базових якостей особистості та обсяг засвоєної в межах освітньої програми навчальної інформації; вмотивованість поведінки;

дотепність та допитливість, загальний рівень підготовленості до навчання [2, с. 12].

Процес формування готовності майбутніх вихователів до забезпечення якості дошкільної освіти є цілісною системою з творчим спрямуванням, адже професія вихователя є творчою і лише творча особистість майбутнього вихователя здатна забезпечити якість освітнього процесу в сучасного ЗДО. Ще однією ознакою цієї системи є її суб'єктно-об'єктна єдність і взаємодія всіх її учасників: майбутнього вихователя – викладача ЗВО – дитини в ЗДО – вихователя в ЗДО – керівника ЗДО – батьків дітей. Кожен із етапів має свої конкретні завдання, які взаємозалежні й зорієнтовані на формування готовності майбутнього вихователя професійно креативно успішно здійснювати свою професійну діяльність - забезпечувати якість дошкільної освіти.

Професійна підготовка майбутніх вихователів ЗДО є складним процесом і передбачає не лише формування професійної компетентності майбутніх фахівців, але й їх готовність до майбутньої педагогічної діяльності як феноменальне особистісне новоутворення, що містить психологічну установку на роботу з дітьми, комунікативність, емпатію та рефлексію.

Результатом дослідження професійної підготовки майбутніх вихователів є її якість, яка розкривається в стійких тенденціях професійного зростання й особистісного становлення майбутніх фахівців дошкільної освіти, у розвитку студентського самоврядування, педагогічного й студентського колективу.

Готовність майбутнього вихователя до забезпечення якісної професійної діяльності в ЗДО формується як у закладі вищої освіти, так і під час практичної підготовки в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти, а також у позааудиторній навчально-виховній діяльності з урахуванням специфіки освітньої професійної діяльності педагогічних працівників дошкільної освіти (участь у вебінарах, онлайн-тренінгах, конференціях, семінарах, практикумах тощо).

Об'єктивна оцінка результатів забезпечує коригування професійної підготовки майбутніх вихователів, що, в свою чергу, сприяє підвищенню компетентності суб'єктів освітнього процесу в ЗВО, особистісному й професійному зростанню студентів і викладачів, а також пошуку нових змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх вихователів.

Отже, оцінювання якості професійної підготовки майбутніх вихователів, спираючись на системний аналіз і причинно-наслідкові зв'язки, має з'ясувати сутність й зміст досліджуваного процесу, допомогти переосмислити зміст, методи й форми професійної підготовки майбутніх вихователів, запропонувати в разі необхідності, альтернативну модель професійної підготовки. Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вихователів є одним із провідних факторів оптимізації освітнього процесу в закладі вищої освіти, оскільки не лише забезпечує об'єктивну діагностику реального стану професійної підготовки майбутніх фахівців та рівня сформованості професійної компетентності як викладачів, так і студентів, а й стимулює суб'єктів освітнього процесу до самовдосконалення та саморозвитку й мотивує їх до навчально-пізнавальної, професійної діяльності [5, с. 62].

Головним завданням оцінювання якості професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є розробка моделі об'єкта оцінювання, тобто компетентнісної моделі майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, яка є поданням ідеалу майбутнього фахівця, в якому зібрані всі унормовані вимоги до цілей, завдань, структури освітньої діяльності, результатів цієї діяльності, які відображають не лише знаннєвий компонент його професійної готовності, а й особистісний і досвідний [2]. Професійна підготовка такого фахівця має цілком і повністю відповідати розробленим стандартам професійної підготовки майбутнього вихователя закладів дошкільної освіти.

Успішне здійснення оцінювання якості професійної підготовки майбутніх вихователів можливе за умови виявлення та врахування

об'єктивних і суб'єктивних факторів організації професійної підготовки й урахування найбільш вагомого показника ефективності цього процесу - позитивної динаміки в особистісному становленні та зростанні майбутніх вихователів [5, с. 17].

В основі дослідження якості професійної підготовки майбутніх вихователів лежить педагогічна інформація, що відображає його діяльнісну сутність. Так, під педагогічною інформацією якості професійної підготовки майбутніх вихователів нами розуміється інформація, яка за своїм змістом є інтегративною, діагностичною, прогностичною, особистісно доцільною, соціально-нормативною й педагогічно-комунікативною, здійснює розвивальний вплив на суб'єктів шляхом актуалізації особистісного, групового й організаційного змісту їхньої освітньо-виховної діяльності. Саме тому в оцінюванні якості професійної підготовки майбутніх вихователів важливим є відповідність його процедур вимогам культури оцінювання, зокрема: чіткість процедури оцінювання, наявність конкретних критеріїв оцінки; кваліфікованість експертів; окреслення форм фіксації інформації й часових характеристик оцінювання; зв'язок оцінювання з системою прийняття управлінських рішень [5, с. 55].

Оцінювання професійної підготовки майбутніх вихователів є якісним відстеженням ефективності застосовуваних педагогічних засобів задля чіткого функціонування всіх структурних компонентів їх професійної підготовки з метою особистісно-професійного зростання студентів у процесі навчання та виховання в закладі вищої освіти. Так, протягом певного періоду (наприклад, усього навчального року) створюється певна база даних з професійної підготовки майбутніх вихователів, яка збирається за блоками і класифікується за певною системою. Створення такої бази є необхідною умовою для аналізу якості професійної підготовки майбутніх вихователів, що в подальшому може слугувати підставою для окреслення нових завдань [1]. Особливо важливим у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх вихователів є створення в закладі вищої освіти сприятливих умов для

самоаналізу та самооцінки студентів, а також усвідомлення ними об'єктивних результатів і прагнення до самовдосконалення та саморозвитку [3].

Оцінка якості професійної підготовки майбутніх вихователів спрямована не лише на відстеження результатів діяльності її суб'єктів, але й на вплив її функціонування як системи.

Оцінювання професійної підготовки майбутніх вихователів має визначати моменти переходу кількісних показників у якісні (наприклад, високі кількісні показники оцінювання успішності студентів відповідають високій якості їх готовності до практичної педагогічної діяльності; кількість проведених виховних заходів у ЗВО трансформується в їх якість та результат їх проведення; кількість учасників у певному освітньому заході в якість їхньої участі тощо); коригувати й диференціювати існуючі зміст, форми й методи організації професійної підготовки майбутніх вихователів (не лише в межах аудиторних занять, а й у позааудиторний час, під час проходження різного виду практик, організації самостійної роботи тощо); прогнозувати й проектувати нові технології професійної підготовки.

Інтегрована діяльність усіх суб'єктів освітнього процесу спрямовується на пошук нових педагогічних технологій, на визнання пріоритету їх самовиховання, самовдосконалення, самоосвітньої роботи, спрямованої на розвиток власного потенціалу.

Якість дошкільної освіти характеризується сукупністю властивостей та мірою корисності, які зумовлюють її здатність повно задовольняти особисті та суспільні потреби. Ознакою якості дошкільної освіти є якість її змісту. Кожен педагогічний колектив має спрямувати свої зусилля не лише на надання дітям знань, створення умов для оволодіння уміннями та навичками, а й на їх розвиток. Головними критеріями оцінки ефективності дошкільної освіти є показники особистісного зростання дитини: чим адекватніше, ефективніше та різноманітніше розв'язує дитина доступні вікові навчальні та життєві проблеми, тим вища оцінка роботи дошкільного закладу

(О. Кононко). Щоб підвищити якість освіти у закладах дошкільної освіти, необхідно урізноманітнювати форми цілеспрямованого навчально-виховного впливу, зокрема шляхом: проведення індивідуальних занять, гурткової (секційної, студійної) роботи; застосування в освітній роботі педагогічних інновацій, сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій; вивчення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду; активізації взаємодії з родинами; удосконалення механізмів моніторингу якості освітнього процесу [4, с. 22].

Результатом професійної підготовки є готовність майбутнього вихователя організувати та реалізовувати якісний освітній процес у закладі дошкільної освіти. Тому проблема дослідження реального стану готовності майбутніх фахівців до забезпечення якості дошкільної освіти є актуальною й потребує теоретико-практичного вирішення.

Список використаних джерел

1. Вимірювання в освіті / за ред. О.В. Авраменко. Кіровоград, 2011. 360 с.
2. Грама Н.Г. Теоретико-методичні засади фахової підготовки педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Харків, 2004. 45 с.
3. Денисенко А. О. Організація моніторингу виховної системи вищих педагогічних навчальних закладів: дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Харків, 2008. 220 с.
4. Дурманенко О.Л. Педагогічні умови моніторингу організації виховної роботи у вищих навчальних закладах: дис... канд. пед. наук: 13.00.07 Умань, 2014. 263 с.
5. Крутій К. Л. Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному закладі: монографія. Запоріжжя, 2006. 172 с.

Заремба Людмила

кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

РОЛЬ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА

Естетичні властивості особистості не є вродженими, вони починають розвиватися з раннього дитинства в умовах соціального оточення, і важливого значення при цьому набуває активне педагогічне керівництво.

Естетичне виховання як соціокультурно-обумовлений процес цілеспрямованої взаємодії вихователів і вихованців передбачає розвиток здатності у дітей сприймати й цінувати прекрасне в житті й мистецтві, удосконалювати навколишній світ на основі гуманістичних ідеалів, загальнолюдських цінностей і норм морального поведіння.

У свою чергу, педагогічна наука розглядає естетичне виховання як розвиток здатності сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті і в мистецтві, як виховання прагнення самому брати участь в перетворенні навколишнього світу за законами краси, як прилучення до художньої діяльності і розвиток творчих здібностей.

У дошкільній педагогіці естетичне виховання розглядають як цілеспрямований процес розвитку емоцій і почуттів, формування естетичних поглядів, інтересів, оцінок, естетичного ставлення до дійсності та мистецтва, творчих здібностей, передачі естетичних цінностей та розвитку активності у їх пізнанні і мистецькій діяльності.

Отже, розглядаючи естетичне виховання як процес формування здатності людини відчувати і сприймати, правильно розуміти та оцінювати красу у навколишній дійсності, цінувати і створювати прекрасне і піднесене в житті і мистецтві, можна виділити основні положення, що визначають його сутність:

- 1) це процес цілеспрямованого виховання почуття прекрасного;
- 2) це формування здатності сприймати і бачити красу в мистецтві і житті та оцінювати її;
- 3) це формування художнього смаку;
- 4) це розвиток здатності до самостійної творчості і створення прекрасного.

На основі аналізу наукових джерел і означеного вище розуміння сутності естетичного виховання, можна визначити, що метою естетичного виховання є гармонійний розвиток особистості, який передбачає формування естетичної свідомості, системи естетичних потреб та інтересів, правильного

розуміння прекрасного в дійсності і мистецтві, розвиток здібностей до творчості та здатності дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал.

Дошкільний вік – це період, коли починають формуватися ключові компетентності як особистісне надбання дитини (результат її розвитку). Компетентність, набута в результаті дошкільної освіти, має вираження в емоційно-ціннісному ставленні, сформованих знаннях та здатності і навичках до активного, творчого впровадження набутого досвіду. У Базовому компоненті дошкільної освіти в освітньому напрямі «Дитина у світі мистецтва» чітко визначено один з результатів дошкільної освіти – мистецько-творча компетентність. В даному контексті мистецько-творчу компетентність розглядають як здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, елементарно застосувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності. Результатом набуття мистецько-творчої компетентності є елементарна обізнаність дитини у специфіці видів мистецтва (художньо-продуктивній, музичній, театральній); ціннісне ставлення до мистецтва і мистецької діяльності; прагнення сприймати мистецтво тощо [1].

Тому пріоритетними завданнями естетичного виховання в сучасних умовах є: формування емоційно-ціннісного ставлення до краси в довкіллі, побуті та творах мистецтва, інтересу до мистецької діяльності (художньо-продуктивної, музичної, театралізованої) та отримання задоволення від неї;

– формування елементарних уявлень про види мистецтва (художньо-продуктивне, музичне, театральне); розуміння мистецтва як результату творчої діяльності митців, виконавців; сприйняття та емоційної реакції на художній образ; уявлень про засоби художньої виразності у творах мистецтва різних видів і жанрів;

– оволодіння дітьми доступними техніками відображення життєвих вражень та почуттів за допомогою використання техніки художньо-продуктивної та декоративно-ужиткової діяльності; оволодіння вмінням експериментувати з зображувальними матеріалами, створювати художні образи, навичками виконавської культури (декламує, передає рухами характерні ознаки персонажу) та культури глядача (володіє елементарною культурою поведіння під час свят, концертів в освітніх та мистецьких закладах) [1].

Мистецько-творчу компетентність у БКДО визначено як здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів, емоційно-ціннісного ставлення до різних видів мистецтва, елементарно застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях, під час освітньої та самостійної діяльності [3].

Аналізуючи ідеї науковців щодо впровадженням Базового компоненту дошкільної освіти в практику роботи ЗДО, можна визначити педагогічні умови формування емоційно-ціннісного ставлення дитини до мистецтва та мистецьких видів діяльності. Зокрема, О. Половіна виділяє серед них:

- цілеспрямоване застосування заходів, спрямованих на розвиток емоційної сфери дошкільників;
- здатність педагога вміло, своєчасно і тактовно долати перешкоди, які стоять на шляху до пізнання краси;
- створення умов для сприймання дитиною краси через емоції, переживання («чудесний дотик до глибини душі»);
- апелювання до генетичного досвіду світосприйняття, що зумовлений первинністю зв'язку індивідуального розвитку з історією людства;
- врахування взаємозв'язку й залежності естетичного розвитку дитини від морального та інтелектуального;

– налагодження безпосереднього процесу спілкування дитини з реальними об'єктами і явищами довкілля та їхніми мистецькими образами [3].

Отже, створення можливостей для прилучення дітей до різноманітних видів мистецько-творчої діяльності дасть їм змогу розширити діапазон естетичного пізнання світу, спробувати свої сили у різних сферах, сприяти формуванню чуттєво-емоційного досвіду.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук, керівник: А. Богуш, дійсн. член НАПН України, проф., д-р пед. наук; Авткол.: А. Богуш, та ін. К., 2021. 26 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Белкіна Є., Науменко Т. Світ мистецтва і дитина / Є. Белкіна, Т. Науменко. Дошкільне виховання. 2007. №1. С.4–5.
3. Половіна О. Дитина у світі мистецтва. Дошкільне виховання. 2021. № 2. С. 3 – 8.

Зиза Мар'яна

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О.С.

ВИЯВИ СФОРМОВАНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Серед пріоритетних цінностей сучасного суспільства особливої ваги набувають такі загальнолюдські цінності як гуманізм, патріотизм, любов до рідного краю та Батьківщини, справедливість тощо. Найбільш сприятливий за своїми психологічними характеристиками для виховання громадянськості, як однієї з цінностей, є дошкільний вік, оскільки дитина відповідає довірою дорослому, їй притаманні копіювання, емоційна чуйність, щирість почуттів, а враження пережиті в дитинстві залишаються з нею на все життя.

У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено компетентності, якими має володіти здобувач дошкільної освіти, серед яких новою

компетентністю дитини є соціально-громадянська, основні програмові результати сформованості якої перелічено в інваріантному складнику освітнього напрямку «Дитина в соціумі». Цей освітній напрям унормовує мінімум гармонійного розвитку дошкільника, обов'язкового для визначення його готовності до соціального життя.

Основи соціально-громадянської компетентності закладаються в дошкільному віці і є передумовою для подальшого розвитку соціальної та громадянської компетентностей в Новій українській школі.

Поняття «соціально-громадянська компетентність» є інтегрованим від понять «соціальна компетентність» (цілеспрямованість на досягнення життєвого успіху, свідоме накопичення знань та соціального досвіду, застосування їх у реальному житті) [2, с. 104] та «громадянська компетентність» (із сукупністю знань, умінь, навичок, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань, які допомагають дитині зрозуміти своє місце в суспільстві, відповідальність за себе й свої дії, передбачають усвідомлення себе громадянином, відповідальним за країну й готовим реалізовуватися та працювати тут [4]).

Як наголошує О. Кононко, соціальна компетентність ототожнюється з мудрістю, досконалістю, доречною актуалізацією здібностей; тобто єдністю розуму, інтуїції та спостережливості дитини [2, с. 104].

Узявши до уваги погляди О. Кононко [2, с. 28] та С. Матвієнко [3], визначимо вияви соціальної компетентності через сформовані в дитини уміння:

- орієнтуватися в соціальних ситуаціях;
- правильно визначати особливості емоційного стану себе та інших людей;
- вибирати адекватні способи спілкування з оточуючими і реалізувати їх у процесі взаємодії.

Характеризуючи громадянську компетентність приходимо до висновку, що вона охоплює такі категорії, як громадянська активність, громадянська

позиція, вибір та відповідальність, виявляється в соціально-комунікативних та інформаційно-дослідницьких можливостях особистості, в громадянській участі, в її вміннях розв'язувати соціальні конфлікти й проблеми, ефективно діяти в ситуації невизначеності, робити відповідальний вибір й ухвалювати рішення. Це, своєю чергою, слугує передумовою саморозвитку й самореалізації особистості, вибудовування нею власної життєвої стратегії. У цьому контексті авторка визначає вияви сформованості громадянської компетентності через наявність в учнів системи компетенцій [4, с. 39].

Ураховуючи особливості дошкільного віку та характеристики громадянської компетентності, виокремлені Т. Ремех [4], визначаємо прояви сформованості громадянської компетентності дитини дошкільного віку (див. Таблиця 1)

Таблиця 1.

Прояви сформованості громадянської компетентності

<i>Компетенції</i>	<i>Прояви компетенції</i>
Соціально-комунікативна	Комунікативні вміння, елементарні навички спілкування, встановлення взаємин з людьми, уміння вести діалог
Інформаційно-медійна	Уміння мислити, шукати, аналізувати й оцінювати інформацію, отриману в ЗМІ
Солідарність, розв'язання проблем, соціальних конфліктів.	Установка на толерантне розв'язання конфліктів, здатність до успішної взаємодії з іншими, мирного співіснування в умовах соціокультурного різноманіття
Відповідальний і соціальний вибір, ухвалення рішення	Готовність до ухвалення обґрунтованого рішення на основі усвідомленого вибору
Громадянська участь	Установка на відповідальну суспільну діяльність, навички участі в соціальному житті

Отже, як засвідчує здійснений аналіз, громадянська і соціальна компетентності передбачають сформованість в особистості здатностей бути членом суспільства, реалізовувати суспільні функції для власного самовираження та розвитку своєї країни.

Базовий компонент дошкільної освіти характеризує соціально-громадянську компетентність як здатність дитини виявляти особистісні

якості, соціальні почуття, любов до Батьківщини, готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на поліпшення спільного життя [1].

Узагальнивши вияви громадянської та соціальної компетентностей, сформованість у дітей дошкільного віку соціально-громадянської компетентності має виражатися у:

- усвідомленні дитиною себе як громадянина суспільства і ціннісному ставленні до себе, своїх прав та прав інших;
- уявленнях про правила і способи міжособистісної взаємодії між членами сім'ї, родини, іншими людьми;
- вмінні дотримуватись правил взаємодії в соціально-громадянському просторі;
- ціннісному ставленні та повазі до культурних надбань українського народу, представників різних національностей і культур.

Соціально-громадянська компетентність дитини дошкільного віку формується в різних видах діяльності, зокрема в ігровій, комунікативній, здоров'язберезувальній, художньо-естетичній, пошуково-дослідницькій тощо. А для успішного формування соціально-громадянської компетентності дошкільників необхідна особистісно орієнтована взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу. Важливу роль відіграють у цьому процесі також особистісні цінності вихователя, його життєвий досвід.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>
2. Кононко О.Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч.-метод. посіб. до Базової прог. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». К.: Світич, 2009. 208 с.
3. Матвієнко С. І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності: навч.-метод. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 103 с.
4. Ремех Т.О. Сутність та структура громадянської компетентності учня Нової української школи. *Український педагогічний журнал* . 2018. № 2. С.34–42.

Кіпень Ірина

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Дурманенко О.Л.

ПЕДАГОГІКА БАТЬКІВСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ні для кого не секрет, що від хороших стосунків педагога з батьками залежить якість, ефективність виховного процесу та взаємодія з дітьми. Тому для досягнення кращого виховного ефекту при організації освітнього процесу необхідно спиратись на засади педагогіки партнерства.

Під педагогікою партнерства розуміють точно передбачену систему взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу – батьків, педагогів, дітей. Вона засновується на :

- 1) засадах добровільності та спільних інтересів;
- 2) прогнозує рівноправність та повагу всіх учасників, дотримання визначених правил;
- 3) активна взаємодія всіх учасників щодо реалізації спільних завдань [4].

Сьогодні виділяють чимало варіантів спільної роботи закладу дошкільної освіти з сім'єю, що базуються на чотирьох основних елементах :

1. Обмін інформацією.
2. Сприяння.
3. Підтримка виховання та розвитку.
4. Прийняття рішень та відстоювання різних підходів, прогнозованих дій.

Співпраця педагогів та батьків передбачає принцип залучення. Батьки повинні брати участь на кожному етапі розвитку дитини. Партнерство є незрівняним способом для батьків зрозуміти, як їхня дитина живе поза їхнім піклуванням. Однак, щоб це було ефективно, насамперед батьки повинні

бути готові долучатися до цієї взаємодії. Групи раннього віку можуть вносити зміни в навчальну програму або практику роботи, тому важливо щоб це було озвучено батьками та є чудовим прийомом переконатися, що всі будуть в курсі не лише того, що навчаються діти, а й усім змінам, що відбуваються в дошкільному закладі.

Закордонний досвід роботи закладів дошкільної освіти виокремлює кілька способів втілення педагогіки партнерства :

1. Батьківські вечори, які дають змогу батькам та педагогам детальніше поговорити про розвиток дитини, допомагають обом сторонам висловити будь-які коментарі чи занепокоєння, які вони можуть мати.

2. Ранкова кава та чаювання схожі до вечорів для батьків та є ідеальним способом поспілкуватися з практиками та висловити свої думки щодо розвитку дитини.

3. Щоденники розвитку, які можуть стати в нагоді як батькам, так і лікарям, з метою кращого розуміння темпу розвитку дитини [1].

4. Неформальні дискусії, під час яких батьки дізнаються у педагогів про поведінку дітей протягом дня, ведення двосторонньої розмови. Зворотній зв'язок може не тільки допомогти батькам дізнатися, що дитина їла, або що робила, а також довідатися про розвиток та навчання дитини.

5. Батьківський вечір (проводять двічі на рік) дає змогу батькам бути присутніми після роботи та обговорити ключові питання щодо виховання дитини, які їх турбують та поставити будь-які запитання.

6. День спорту – чудовий спосіб залучення батьків та налагодження стосунків з фахівцями, які піклуються про їх дітей. Батьки також можуть приєднатися до «батьківського забігу», можна запропонувати проведення пікніку, даючи можливість налагодити стосунки з персоналом та іншими батьками [2].

Вирізняють шість типів участі батьків щодо взаємодії з педагогами:

1 тип: виховання – допомога сім'ям у навичках батьківства та вихованні дітей, розумінні розвитку дитини, створенні домашніх умов, які будуть підтримувати дітей на кожному віковому етапі;

2 тип: спілкування – спілкування з родинами про успіхи дітей та виховні програми за допомогою ефективного спілкування «дошкільний заклад-дім», «дім-дошкільний заклад»;

3 тип: волонтерство – поліпшення навчання, роботи та графіку, обладнання, залучення сімей як волонтерів для підтримки дітей та навчальних програм;

4 тип: навчання вдома – педагог повинен залучати сім'ї з дітьми до навчання вдома, передбачення домашніх завдань та інших пов'язаних з навчальною програмою рішень та дій;

5 тип: прийняття рішень-включення сім'ї як учасників взаємодії, проведення нарад, батьківських організацій;

6 тип: співпраця із спільнотою – координація послуг для сімей дітей з підприємствами, агенствами та іншими групами [3].

Отже, для здобуття дружніх та довірливих відносин з батьками педагог повинен зважати на їх побажання, інтереси щодо виховного процесу, враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, бути готовим до пошуку різноманітних новітніх методик, які сприятимуть налагодженню тісної співпраці з батьками.

Список використаних джерел

1. 4 reasons every nursery should have a partnership with parents. URL: <https://www.starschildcaregroup.co.uk/blog/4-reasons-every-nursery-should-have-a-partnership-with-parents>
2. Kimberley EYC.8 ways to create strong parentships. URL: <https://www.earlyyearscares.com/eyc/learning-and-development/8-ways-create-good-parent-partnerships/>
3. Six types of parental involvement. URL: <https://www.christinak12.org/Page/347>
4. Унгурян.М.К. Педагогіка партнерства. URL: <https://naurok.com.ua/pedagogika-partnerstva-137674.html>

Кліш Ірина

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» ВОР

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДИТЯЧИХ РУХЛИВИХ ІГОР ТА ЕСТАФЕТ

Рухливі ігри та естафети є важливим засобом не лише фізичного розвитку дітей, але й їх особистісного становлення. Ігрова діяльність є провідною в дітей дошкільного віку і займає одне із чільних місць в учнів початкової школи. Отож, проблема дослідження й обґрунтування методичних засад організації рухливих ігор та естафет серед дітей є надзвичайно актуальною.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави для твердження, що в організації ігрової діяльності в дитячому віці насамперед важливим є індивідуальний підхід до кожної дитини, бо діти дошкільного віку та молодші школярі ще мало знають про свої здібності, мають невеликий руховий досвід. Вони дуже люблять сюжетні ігри, в яких знаходять знайомі їм образи, які охоче наслідують. Прості за своєю організацією і вправами ігри повністю задовольняють дитячу фантазію, вигадку, творчість [3;4].

Досвід роботи педагогів показав, що у своїй щоденній педагогічній діяльності вони керуються такими основними принципами підбору ігор та ігрових матеріалів для дітей: доступність, гігієнічність, естетичність, динамічність, віковий (врахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей кожної дитини) та принцип розвивального навчання. Щодо критеріїв підбору ігор, то вони майже адекватні цим принципам [2].

Правил імітаційно-сюжетних ігор небагато, тому педагогові легко стежити за їх виконанням. Це підвищує відповідальність гравця перед колективом. Керувати сюжетними іграми – складна справа, яка потребує вміння й майстерності. Проводити гру треба жваво, енергійно, образно розповідаючи і показуючи дії гравцям, уміло змінювати інтонацію голосу,

вираз обличчя. Гру рекомендується підкріплювати елементами казки. Проводячи таку гру, педагог повинен зважати на інтереси дітей цього віку і пояснювати її зрозумілою мовою, поєднуючи пояснення з показом, щоб діти краще уявляли потрібний образ. При цьому сам вихователь повинен брати активну участь у грі.

Аналіз методичної літератури свідчить про те, що сюжетні ігри слід поступово ускладнювати. Спочатку пропонуються ігри з простими сюжетами, а потім із складнішими. У таких іграх ставляться вищі вимоги до розвитку та вдосконалення координації рухів і до поведінки дітей. Так, наприклад, окрім сюжетних, практикуються ігри типу «Перебіжки». Змістом таких ігор передбачено короткі перебіжки, біг врозсип, підстрибування на одній нозі, на двох, стрибки через умовні перешкоди (через намальований рів). До таких ігор належать «Вовк у рові», «Колесо» та інші. У процесі гри педагог дає вказівки гравцям, які допускають помилки або порушують її правила. Всі зауваження та вказівки слід робити, по можливості, не заважаючи на хід гри, не зупиняючи гравців. Зупиняти гру можна в тому випадку, коли більшість її учасників допускає грубі помилки [5].

Для регулювання фізичного навантаження в грі запроваджуються різноманітні методичні прийоми: зменшення або збільшення часу, відведеного на гру, кількості повторень гри, розмірів майданчика і довжини дистанції, яку пробігають гравці, ваги предметів, які метають, кількості і складності правил гри і перешкод, введення короткочасних пауз для відпочинку або уточнення і розбору помилок.

Отже, дозування фізичного навантаження в грі визначається методикою її проведення, місцем та умовами, в яких перебувають гравці (на майданчику, в приміщенні, влітку або взимку).

Тривалість гри залежить від педагогічних завдань, що ставились педагогом перед нею, умов занять, кількості учасників та їх віку. Гру потрібно закінчити своєчасно, коли гравці одержали достатнє фізичне та емоційне навантаження. Не слід чекати того моменту, коли самі гравці

запропонують припинити її. Закінчення гри не повинно бути несподіваним для учасників, тому що раптовий кінець її може викликати негативні реакції у дітей або їх невдоволення.

Після закінчення гри необхідно підвести її підсумки. Насамперед, слід відзначити переможців, привітати їх, а також відмітити дітей, які брали активну участь у грі, дотримувались її правил, проявляли творчу ініціативу.

Ігри з естафетами формують навички вільного бігу з дотриманням правильної постави, збільшують навантаження на м'язовий апарат і особливо на дихальну та серцево-судинну систему. Вони містять у собі максимальну інтенсивність і частоту руху на протязі короткого проміжку часу. Тому відстань у цих естафетах не повинна перевищувати двадцяти метрів. Естафети, які розвивають у дітей старшого дошкільного віку та молодших школярів витривалість відрізняються тим, щоб на протязі тривалого часу (наприклад, догнати чи перегнати суперника), для досягнення необхідної мети, потрібно підтримувати належну фізичну працездатність організму. Але діти молодшого шкільного віку не відрізняються високим рівнем розвитку фізичної витривалості. Якщо після 2-3 хвилинного часу, відведеного на естафети, спостерігається втомленість, дітям потрібно дати одну-дві хвилини на перепочинок, після чого гра або естафета поновлюються, або пропонуються інші ігри на витривалість, відповідно їх емоційно-психологічного стану.

Проблема організації та грамотного проведення рухливих ігор та естафет у дитячому середовищі є надзвичайно актуальною. Кожен педагог має можливість самостійно добирати ігровий репертуар, доповнювати його оригінальним авторським матеріалом, що за змістом, формою і способом проведення відповідав би бажанням дітей певного віку, стимулював би їхню життєдіяльність. Що, на нашу думку, дозволяє уникати систематичності занять комп'ютерними іграми.

Список використаних джерел

1. Андрощук Н. В., Лесів А. Д., Механошин С.О. Рухливі ігри та естафети у фізичному вихованні молодших школярів. Тернопіль: «Підручники та посібники», 2008. С.23–45.
2. Боберський І. Рухові забави та ігри / упоряд. Є.Н. Приступа Львів, 1992. 64 с.
3. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Львів.:ВАТЛ, 2008. С.35–67.
4. Воробей Г.В. Народні ігри та забави у фізичному загартуванні молодших школярів різних етнографічних груп Прикарпатського краю. Київ, 2007. 16 с.
5. Мудрик С., Кліш І. Рухливі ігри. Теорія і методика : навч.- метод. посібник. Луцьк « Терен» 2020. 254 с.

Кондратюк Богдана

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О. С.

**ПАЛЬЧИКОВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Мовленнєвий розвиток дитини – є одним з основних чинників становлення особистості дитини в дошкільному дитинстві, під час якого відбувається інтенсивний розвиток не лише багатьох систем і органів дитячого організму, а й розвиток мовлення. Удосконалюється фонетична сторона, збільшується словниковий запас, дитина починає усвідомлювати мовленнєву діяльність загалом, з'являються складні мовленнєві конструкції.

Мовленнєвий розвиток дитини є основним механізмом, за допомогою якого вона встановлює контакт з навколишній світ, задовольняє свої потреби у спілкуванні, спільній діяльності з дітьми та дорослими, і завдяки якому відбувається соціалізація дитини.

Своєчасний мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку забезпечує оптимальні умови для розкриття потенційних здібностей і суб'єктивних проявів, становлення особистості, яка доречно, вільно і творчо використовує мовлення в різних життєвих ситуаціях, володіє культурою мовленнєвого етикету, розвинутими комунікативними здібностями.

Чільне місце в системі засобів розвитку мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку відводиться грі. Як відомо, гра є провідною діяльністю дошкільника. Під час гри відбувається комплексний розвиток усіх психічних процесів, що сприяє розвитку мовленнєвої діяльності дітей. Розвиток мовлення тісно пов'язаний з розвитком дрібної моторики рук. Рука, на думку І. Канта, є головним мозком, який нібито вийшов на поверхню. За цією аналогією саме дрібні м'язи руки подібні вищим відділам кори мозку, які забезпечують роботу думки і функції мовлення [2].

Розвитку дрібної моторики сприяє ліплення, малювання, збирання пазлів, конструювання, ігри із шнурівками тощо. Одним із ефективних способів розвитку моторики та мовлення в їх єдності та взаємодії є пальчикові ігри.

Пальчикові ігри – це ігри на основі віршованих рядків, які необхідно інсценувати за допомогою ритмічних рухів рук, насамперед пальців. Техніка пальчикових ігор є легкою, а рухи нескладними, доступними для виконання дітьми. За допомогою даного різновиду ігор знімається фізична напруга рук, розслабляються м'язи всього тіла. Вірші для пальчикових ігор повинні містити цікаву інформацію про навколишній світ, живу й неживу природу, зокрема, про природні явища, предмети, тварин, людей та їх діяльність [1]. Пальчикова гра – це психомоторна гра у вигляді розігрування довільного римованого вірша або сюжету казки за допомогою пальців.

Сьогодні в педагогічній літературі відсутня чітка класифікація пальчикових ігор. А. Турубарова, наприклад, виокремлює такі різновиди пальчикових ігор:

- ігри-маніпуляції, що сприяють розвитку уяви (в кожному пальчику дитина бачить той чи інший образ) – «Сонце», «Веселий оркестр», «Метелик»;

- ігри, засновані на сюжетній лінії. Особливістю цих ігор є те, що рухи супроводжуються цікавою розповіддю із чіткою сюжетною лінією («Наш малюк», «Каченята», «Пальчики вітаються»);

– пальчикова гімнастика – це ігрові вправи, які здійснюються з метою навантаження на різні групи м'язів рук, розвитку уміння утримувати певну позу, чергувати напруження й розслаблення м'язів («Гуси», «Вітер», Сонечко»);

– ігри з елементами самомасажу пальців рук. Під час цих ігор використовують традиційні для масажу рухи – розминання, розтирання, пощипування, надавлювання («Пальчики прокинулись», «На роботу», «Доброго ранку!»);

– пальчикові і кінезіологічні вправи («Гімнастика мозку») спрямовані на координацію лівої і правої півкуль головного мозку; їх виконання вимагає від дитини уваги та зосередженості («Каблучка», «Кулак – ребро – долоня», «Вуха-ніс»);

– пальчиковий театр – це невеликі фігури, які одягаються на пальці рук дорослих та дітей й використовуються для інсценування казок, історій («Коза-дереза», «Солом'яний бичок», «Метелик»).

Залежно від складності виконання виокремлюють такі види пальчикових вправ:

– вправи, які необхідно виконувати одним пальчиком або всією долонькою, – це досить прості вправи, побудовані на виконанні лише однієї команди; діти діють «за зразком», тобто спостерігають за показом дорослого і повторюють його дії;

– вправи, які потребують більшої диференціації рухів та навчають дій з усіма пальчиками по черзі, – діти набувають навичок послідовного стискання та розтискання пальців; виявляють здатність переключатися з одного руху на інший; запам'ятовують супроводжувальний текст та усвідомлюють його зміст;

– вправи, які необхідно виконувати обома руками, – рухи пальчиків стають ритмічними; удосконалюється й розвивається координація рухів обома руками [1].

Дуже важливим фактором для розвитку мовлення є те, що в пальчикових іграх всі наслідувачі супроводжуються віршами. Вірші привертають увагу дітей і легко запам'ятовуються. Під час пальчикових ігор діти, повторюючи рухи дорослих, активізують моторику рук. Таким чином розвивається спритність, вміння керувати своїми рухами, акцентуючи увагу на одному виді діяльності.

Пальчикові ігри є універсальним засобом для розвитку мовлення дітей дошкільного віку, адже вихователь закладу дошкільної освіти може застосовувати їх щоденно протягом дня: на заняттях, під час індивідуальної та групової роботи, перед обідом після прогулянки, після денного сну тощо.

Ігри з пальчиками сприяють формуванню різних аспектів мовлення: словникова робота, граматично-правильного і зв'язного мовлення. Мовленнєва активність старших дошкільників підвищується за допомогою рухів, які супроводжуються промовлянням ритмічних віршиків, історій, розповідей, казок тощо.

Під час проведення ігор з пальчиками необхідно створити доброзичливу атмосферу, пробуджуючи у дітей позитивні емоції. Для підвищення емоційного задоволення варто застосовувати музичний супровід. Важливо, щоб вихователь стежив за тим, щоб дитина працювала як правою, так і лівою рукою, лише за цієї умови відбувається одночасний розвиток і лівої, і правої півкуль головного мозку.

Значення пальчикових ігор у розвитку особистості дитини старшого дошкільного віку полягає у тому, що вони:

- по-перше, сприяють розвитку мовлення дошкільників: формуванню правильної дикції, темпу, інтонації, пауз та наголосів у мовленні дитини; збільшення словникового запасу; здійснюється підготовка руки до письма; як результат мова стає чіткою, ритмічною, вираженою тощо;
- по-друге, здійснюється розвиток моторних, когнітивних, емоційних і соціальних навичок дітей дошкільного віку;

- по-третє, дозволяють зняти емоційну напругу, викликають радісні емоції, залучаючи при цьому весь організм;
- по-четверте, у соціальній сфері вони посилюють контакт дитини з дорослим. Граючи, вона вчиться вмінню наслідувати;
- по-п'яте, сприяють розвиткові здатності до концентрації і розподілу уваги, поліпшення пам'яті, розвитку творчої фантазії та уяви.

Отже, проведений аналіз дозволяє резюмувати, що пальчикові ігри є результативним та універсальним засобом для розвитку мовлення дітей дошкільного віку, зокрема старших дошкільників. Вони створюють сприятливий емоційний фон, розвивають вміння наслідувати дорослого, вчать вслухатися і розуміти зміст мовлення, підвищують мовленнєву активність дитини. Використання пальчикових ігор у навчально-виховному процесі сприяє активізації мовних зон кори головного мозку; формуванню правильної вимови; збагаченню і розширенню словника; поліпшенню артикуляційних рухів, підготовці руки до письма; розвитку уваги, уяви та фантазії дитини.

Список використаних джерел

1. Пальчикові ігри для дітей дошкільного віку Педрада : веб-сайт. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2305-palchikov-gri-dlya-rozvitku-movlennya-dtey-rannogo-uku>
2. Пальчикові ігри для розвитку дітей / уклад. Отрохова Н. М., Львів, 2015. 26 с.

Кратік Надія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Смолюк І.О.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ПОКАЗНИКІВ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ШКОЛИ

Проблема готовності дитини до школи існувала завжди. Її намагаються розв'язати вчені всіх країн. Одні вважають, що потрібно починати готувати

дитину з трьох років, інші – за рік до вступу до школи. А взагалі усе дошкільне життя – це і є підготовка до школи. Саме у закладах дошкільної освіти знають, якою повинна бути підготовка дитини до школи, коли потрібно розпочати тренування інтелектуальних здібностей, розвивати соціальні навички дитини, займатися психологічним й емоційним вихованням дошкільника. Головна мета, основні напрямки дошкільної освіти визначені у Базовому компоненті дошкільної освіти, Законі України «Про дошкільну освіту» [2].

Проблема підготовки дітей до школи знайшла широке відображення у світовому педагогічному досвіді. У працях розкрито окремі психологічні, педагогічні і методичні аспекти зазначеної проблеми (F. Nylor, Y. Ossola, D. Cadman, D. Wilson, L. Miller, G. Cummings); з'ясувано роль сім'ї в цьому процесі (S. Valter, A. Rydell, D. Cookson, M. Roussey, I. Senecal, V. Stein та ін.) [4, с.20-21].

Підготовка дітей до школи – це комплексне багатокomпонентне явище. Вона включає загальну та спеціальну підготовку, результатом якої є готовність дитини до школи. Зокрема, «Концепція змісту безперервної освіти» (дошкільна і початкова ланка) визначає загальну готовність: розвиток здібностей як основа успішності, розвиток допитливості, формування творчої уяви, комунікативності. Показником загальної готовності дошкільника до школи є сформовані якості і здібності. Вона формується тому, що вдома і в дошкільних закладах починається підготовка дітей до школи.

Підготовка включає два основних завдання: всебічне виховання (фізичне, розумове, естетичне, моральне) і спеціальна підготовка. Загальний розвиток є основним на етапі підготовки дитини до школи. Тому дорослі та вихователі повинні розвивати загальні здібності та якості особистості дитини, які будуть необхідні для того, щоб опанувати навчальну діяльність.

Вивчення готовності дитини до навчання в школі розглядають як оптимальне поєднання взаємодії комплексу компонентів, який охоплює всі основні сфери розвитку та діяльності дитини: інтелектуальну, емоційну,

вольову; ігрову, творчу. Їх сукупність на певному рівні розвитку виявляється як дошкільна зрілість дитини, складові якої тісно взаємопов'язані і взаємозумовлені.

Інтелектуальна готовність також передбачає формування у дитини початкових умінь у навчальній діяльності, зокрема, вміння виділити навчальне завдання і перетворити його на самостійну мету діяльності. Узагальнюючи, можна говорити, що розвиток інтелектуальної готовності старшого дошкільника до навчання в школі включає: 1) диференційоване сприйняття; 2) аналітичне мислення (здатність виділяти основні ознаки і зв'язки між явищами, здатність відтворити зразок); 3) раціональний підхід до дійсності (ослаблення ролі фантазії); 4) логічне запам'ятовування; 5) інтерес до знань, до процесу їх отримання за рахунок додаткових зусиль; 6) оволодіння на слух розмовною мовою і здібність до розуміння і застосування символів; 7) розвиток дрібної моторики руки і зорово-рухових координації [1, с.6-7].

Інтелектуальна готовність передбачає наявність у дитини кругозору, запасу знань, а також формування в неї початкових умінь у сфері навчальної діяльності, зокрема вміння виділити навчальне завдання і перетворити його в самостійну мету діяльності.

Проблема інтелектуальних можливостей дітей дошкільного віку цікавила закордонних вчених таких, як Г. Гетцер, Я. Їрасек, А. Керн, С. Штребель. У вітчизняній психології вчений Л. Виготський один із перших, хто чітко сформулював думку, що інтелектуальний розвиток дитини полягає не стільки в кількісному запасі уявлень, скільки в рівному розвитку інтелектуальних процесів, тобто в якісних особливостях мислення. Дитина повинна уміти виділяти істотне в явищах навколишньої дійсності, вміти порівнювати їх, бачити подібне і відмінне; вона повинна навчитися міркувати, знаходити причини явищ, робити висновки, володіти вмінням узагальнювати і диференціювати у відповідних категоріях предмети і явища навколишнього світу. Адже засвоєння будь-якого навчального предмета

передбачає наявність у дитини здібності виділити і зробити предметом своєї свідомості ті явища дійсності, знання про які він повинен засвоїти. А це обов'язково вимагає певного рівня узагальнення [3].

Дитина дошкільного віку повинна спілкуватися, уміти ставити питання, відповідати на питання, переказувати, знати про живу і неживу природу, людей і їх працю, суспільне життя. Це основа, яка необхідна дитині. Далі ці знання будуть засвоюватись в школі. Для того, щоб дитина засвоїла шкільну програму треба, щоб інтелектуальний рівень відповідав його розвитку. Вчені вважають, що інтелектуальна готовність пов'язана з відповідним рівнем розвитку пізнавальної сфери дитини. Особливістю її є здатність до подальшого розвитку, до утворення вищих психічних функцій, які розвиваються протягом усього молодшого шкільного віку.

Таким чином, інтелектуальна готовність дитини характеризується дозріванням аналітичних психологічних процесів, оволодінням навичками розумової діяльності. Це певний рівень розвитку пізнавальних процесів, які відбуваються протягом дошкільного віку. Інтелектуальна готовність дитини до школи полягає у певному кругозір, запасі конкретних знань, в розумінні основних закономірностей.

Розумова готовність дитини до навчання в школі виявляється передусім не в обсязі знань, якими володіє дитина, а в ступені розвитку мислення, загальному рівні розумового розвитку, у рівні володіння вміннями й навичками, які допоможуть їй вивчати ті чи ті навчальні дисципліни. Розумову готовність до школи доцільно визначити через такі компоненти: загальна обізнаність дитини із навколишнім світом, її світогляд; рівень розвитку пізнавальної діяльності й окремих психічних і пізнавальних процесів (сприймання, уява, увага, пам'ять, мислення, мовлення); наявність передумов для формування навчальних умінь і загальному умінь навчальної діяльності. Показником розумових здібностей і загального психічного розвитку дитини є рівень володіння нею мовленням. Добре розвинуте мовлення передбачає вміння зв'язано, послідовно й зрозуміло для інших

описувати предмет, картину, подію, передавати хід своїх думок, пояснювати те чи те явище, логічно розмірковувати на задану тему.

Таким чином, до кінця дошкільного дитинства діти повинні оволодіти основними компонентами навчальної діяльності: вміння сприймати доступну навчальну задачу, зрозуміти й точно виконати вказівки вихователя, досягти результату роботи з допомогою вказаних дорослими шляхів її виконання, вміння контролювати свої вчинки й поведінку, якість виконання завдань, здатність критично оцінювати свою роботу й роботу інших дітей.

Систематична й планомірна робота вихователів у дитячому садку має спрямовуватися на формування в старшого дошкільника здатності до багатостороннього аналізу предметів, до елементарного узагальнення на основі виявлених основних зв'язків, залежностей, ознак предметів і явищ, вміння порівнювати предмети на основі послідовного виявлення ознак їхньої схожості й відмінності. У майбутніх школярів як умова їхньої готовності до навчання має розвиватися самостійність розумової діяльності: вміння самостійно планувати свою практичну діяльність, реалізовувати її згідно з планом, вміння поставити просту пізнавальну задачу, розв'язати й застосувати її.

Список використаних джерел

1. Антонюк В.З. Теоретичні аспекти формування інтелектуальної готовності дитини до навчання в школі. 2012. С. 4–7. <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/392/1/pedagogy.pdf>
2. Базовий компонент дошкільної освіти URL: <http://mon.gov.ua/images/files/doshkilna-cerednya/doshkilna/bazoviy-komponent-2.doc>
3. Кочерга О.В. Коли дитина готова до школи. *Дошкільне виховання*. 2012. № 12. С. 4–9.
4. Піроженко Т., Карабаєва І. Вивчення готовності дітей старшого дошкільного віку до систематичного навчання в умовах реформування української школи. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*. 2022. №8 (2). С. 18–32.

Левчук Яна

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Дурманенко О.Л.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРЕДМЕТНО- РОЗВИВАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У сучасному світі діти стикаються з різноманітними викликами та проблемами, які вимагають від них знань і навичок, щоб впоратися з ними. Одним з таких викликів є формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку в предметно-розвивальному середовищі. Соціальна компетентність є ключовою для успіху дитини в подальшому житті і стає дедалі важливішою у сучасному світі, де соціальні зв'язки стають дедалі складнішими.

Один із ключових факторів формування соціальної компетентності старших дошкільників є предметно-розвивальне середовище. Це середовище включає в себе різноманітні предмети, матеріали, іграшки та інші розвивальні засоби, які допомагають дітям розвиватися і навчатися новому.

Основною метою предметно-розвивального середовища є створення сприятливих умов для розвитку різних аспектів особистості дитини, включаючи соціальну компетентність. У такому середовищі дитина має можливість спілкуватися з іншими дітьми, виконувати різноманітні завдання та вправи, розвивати моторику та координацію рухів, розвивати мислення та мовлення [1].

Найважливішим аспектом формування соціальної компетентності є соціальний досвід. Діти вчаться спілкуватися з іншими людьми, розуміти їх почуття та емоції, вирішувати конфлікти, співпрацювати та допомагати одне одному.

Зразком використання предметно-розвивального середовища для формування соціальної компетентності може бути групова кімната з різними ігровими зонами, де діти можуть взаємодіяти між собою та з дорослими, використовуючи різні матеріали та інструменти. Наприклад, у такій кімнаті може бути зона для конструювання, де діти можуть будувати будівлі та

співпрацювати між собою, розвиваючи при цьому навички співпраці та комунікації.

Також важливо, щоб предметно-розвивальне середовище містило в собі елементи, які сприятимуть розвитку соціального досвіду дітей. Для цього можна використовувати різноманітні ігри та завдання, які допомагають дітям розвивати навички спілкування та взаємодії з іншими людьми. Наприклад, сюжетно-рольові ігри, де діти можуть відтворити роль дорослого, дитини, вчителя, лікаря тощо, допомагають розвивати навички емпатії, спілкування та співпраці.

Варто забезпечити належний рівень безпеки та контролю в предметно-розвивальному середовищі. Діти повинні знати правила поведінки, які допоможуть їм уникнути травм та конфліктів з іншими дітьми. Для цього можна використовувати правила, які повинні бути доступні та зрозумілі для дітей [4].

Розуміння та повага до культурної різноманітності є ще однією важливою складовою соціальної компетентності. У предметно-розвивальному середовищі можна використовувати різноманітні культурні символи, дотримуватись традицій, які допоможуть дітям розширити свій культурний досвід та розуміння світу навколо них.

У педагогічному процесі важливо враховувати індивідуальні особливості дітей та їх розвиток. Використання предметно-розвивального середовища має бути спрямоване на формування соціальної компетентності кожної дитини окремо.

Крім того, важливо залучати дітей до різних видів діяльності, які сприяють формуванню соціальної компетентності, наприклад, спільні спортивні, танцювальні та мистецькі заходи. У цьому контексті, розвиток мистецьких здібностей дитини також може бути важливим аспектом формування соціальної компетентності, оскільки мистецтво може допомогти дітям виражати свої емоції та розуміти емоції інших людей [3].

Варто також не забувати, що розвиток соціальної компетентності має бути взаємодією між дітьми та дорослими. Дорослі повинні бути прикладом для дітей відносно соціальної поведінки та сприяти розвитку навичок соціальної компетентності у дітей, адже формування соціальної компетентності старших дошкільників у предметно-розвивальному середовищі є важливою задачею для педагогів та батьків. Предметно-розвивальне середовище має бути організоване таким чином, щоб забезпечити можливості для взаємодії, спілкування, розвитку соціальних навичок та формування відповідних цінностей.

Не менш важливо забезпечити позитивну атмосферу та сприятливий клімат для розвитку соціальної компетентності. Педагоги повинні бути відкритими до спілкування та співпраці з дітьми, створювати безпечне та підтримуюче середовище для їх розвитку [2].

Потрібно не забувати залучати до процесу формування соціальної компетентності батьків та родину дитини. Родина може бути важливим джерелом підтримки та допомоги для дітей у розвитку соціальних навичок та цінностей.

Формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку є ключовим у проектуванні успіху дитини в подальшому житті. Предметно-розвивальне середовище може бути використане як ефективний засіб для формування соціальної компетентності у дітей через можливості, які воно надає для взаємодії з іншими дітьми та дорослими. Важливо, щоб діти мали можливість брати участь у різних видах діяльності, що сприяють формуванню соціальної компетентності, таких як спільні ігри та заходи, рольові ігри, спортивні заняття та мистецькі заняття. Важливо, щоб дорослі і педагоги були уважними до потреб та інтересів дітей і створювали різні можливості для їхнього розвитку [5].

У підсумку можна сказати, що формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку є важливим завданням для їхнього подальшого розвитку та успіху в житті. Предметно-розвивальне середовище

може бути ефективним засобом для досягнення цієї мети через різноманітні можливості взаємодії з іншими дітьми та дорослими. Важливо, щоб дорослі педагоги створювали умови для розвитку соціальної компетентності у дітей та вчили їх взаємодіяти з іншими людьми, що є важливим у сучасному суспільстві, де співпраця та комунікація з іншими людьми є ключовими навичками у досягненні успіху.

Список використаних джерел

1. Гагаріна Н. Формування соціальної компетентності дітей у розвивальному середовищі. *Дошкільне виховання*. 2008. № 3. С. 10–13.
2. Гумовська Л.М. Розвиток соціально-емоційної сфери дошкільників. Авторська програма. Розробки занять для дітей 3-6 років життя. Х. : Вид. група «Основа», 2011. 218 с.
3. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч.-метод. посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» К.: Світич, 2009. 208 с.
4. Лохвицька Л.В. Формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в навчально-ігровому середовищі: автореф. дис. ...канд. пед. наук. К., 2000. 23 с.
5. Рогальська І.П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід: монографія. К.: Міленіум, 2008. 400 с.

Літвінцова Катерина

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник- кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н.І.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Дошкільна освіта – як перша ланка системи безперервної освіти, що закладає підґрунтя розвитку особистості дитини, є передумовою її самореалізації в подальшому навчанні та розвитку впродовж життя. Відповідно до Міжнародної класифікації стандартів освіти (ISCED), нульовий рівень освіти – рання дитяча освіта – охоплює два стратегічно важливі періоди: ранній вік (від одного року до трьох років) та дошкільний вік (від трьох до шести-семи років).

Сьогодні процес реформування дошкільної освіти в Україні – це спроба застосування нових форм роботи, які б дозволили виховувати людей нової формації, здатних ефективно соціалізуватися у швидкозмінних реаліях сьогодення. Таким чином результативність у роботі досягається шляхом упровадження новітніх технологій.

Процес модернізації змісту дошкільної освіти спрямовується на розвиток дошкільника, як активного, свідомого та компетентного суб'єкта життєдіяльності, виховання уміння жити у злагоді з довкіллям та згоді з собою, формування фізичної та психологічної готовності до навчання у школі.

Проблема формування екологічної компетентності дітей дошкільного віку набула актуальності з того часу, як у суспільну свідомість увійшло розуміння взаємозв'язку людини і природи, їхньої взаємозалежності та взаємообумовленості існування. Однак реалії сучасного життя підтверджують, що у значній частини населення нашої країни ще не сформовано екологодоцільної поведінки. Про це свідчить бруд на вулицях, засміченість водойм та їхніх берегів, нераціональне використання природних ресурсів, емоційна байдужість громадян до проблем довкілля, а отже, невідповідальне ставлення до власного здоров'я. Причиною є не стільки нестача знань, скільки відсутність належного ставлення до природи, почуття відповідальності за природу як за власний життєвий простір, неусвідомленість духовної і фізичної єдності людини і природи.

Так, одним із пріоритетних завдань, які поставлені в «Концепції безперервної системи національного виховання», є виховання екологічної культури, гармонійних відносин людини і природи [3]. Отже, формування у підростаючого покоління нової культури ставлення до природного середовища слід розглядати як провідне завдання сучасної освіти, як важливу моральну проблему. Звідси, проблема виховання особистості, здатної гармонійно взаємодіяти з навколишнім природним середовищем, розглядається в умовах сьогодення як одна з найбільш пріоритетних.

Проблема формування екологічної компетентності, починаючи з дошкільного дитинства, є актуальною для сучасної системи освіти, оскільки отримані на цьому етапі розвитку особистості знання, уявлення, сформоване ставлення до природи й моделі поведінки будуть виступати базисом для розвитку в подальших ланках освіти [1, с. 11].

Можливість і успішність формування початкових екологічних уявлень у дітей дошкільного віку доведено численними психологічними й педагогічними дослідженнями (Л.Венгер, Л.Виготський, А.Волкова, Н.Горопаха, В.Давидов, О.Запорожець, О.Захлебний, І.Зверев, О.Кудрявцева, Н.Лисенко, В.Маршицька, В.Мухіна, С.Ніколаєва, М.Поддяков, Н.Поддяков, З.Плохій, Н.Рижова, С.Рубінштейн, П.Саморукова, О.Терентьєва, І.Хайдурова, Н.Яришева,).

Педагогічні технології, які використовуються для формування у дітей дошкільного віку основ екологічної компетентності дослідники умовно поділяють на традиційні та нетрадиційні.

Традиційні технології спрямовані на способи реалізації змісту екологічного виховання, що ґрунтуються на використанні класичних форм роботи, методів та прийомів, та сприяють формуванню усвідомленовідповідального ставлення до природи (заняття з милування природою, заняття-дослідження, заняття-відкриття, заняття-подорожі, заняття-мрії, тематичні заняття, евристичні бесіди, екскурсії, прогулянки, створення проблемних ситуацій, вікторини, екологічні свята, екологічна стежина).

Новітні технології екологічного виховання ґрунтуються на сучасних методах формування екологічних уявлень, серед яких: метод формування мислеобразів, метод екологічної лабіалізації, метод екологічних асоціацій, метод художньої репрезентації природних об'єктів, метод екологічної емпатії, метод екологічної рефлексії, ігровий метод [1, с. 40].

Вище зазначені форми організація навчально-виховного процесу в умовах дошкільного закладу дозволять познайомити дошкільників з

об'єктами і явищами природи не формально, з метою формування лише системних знань про природу, а глибоко, емоційно, діяльно. Що в свою чергу, дасть можливість дошкільникам, спираючись на наявні уявлення про цілісність світу природи, його самоцінність і вплив на життєдіяльність людей, самотійно й конструктивно діяти в різних ситуаціях, що вимагають вибору екологічно доцільної діяльності, мотивує поведінку, взаємодію дітей з навколишнім природним середовищем відповідно до його законів і в гармонії з ним. Таким чином, екологічне виховання в дошкільному навчальному закладі здійснюється через весь педагогічний процес: у повсякденному житті, на заняттях, вихователь повинен використовувати різноманітні форми, методи та засоби в процесі вирішення питань екологічного виховання дошкільників.

Список використаних джерел

1. Беленька Г.В., Науменко Т.С., Половіна О.В. Дошкільнятам про світ природи: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 115
2. Горопаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей: посіб. для вихователів дошкільних закладів та вчителів початкових класів. Рівне: Волинські обереги, 2001. 212 с.
3. Концепція безперервної системи національного виховання . К., 1994.

Лошик Любов

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – ст. викладач Здіховський А.М.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Сучасний світ – це світ креативних особистостей, адже вершин у ньому досягають лише ті, хто мислять неординарно, творчо, хто нестандартно підходить до розв'язання будь-яких проблем. Не випадково креативність визначено як одну із семи основних ліній розвитку. І хоча на формування креативної особистості впливає чимало чинників, відчутних успіхів у цій справі можна досягти, використовуючи засоби музичного виховання.

Важливу роль у становленні творчої особистості ми надаємо музичному вихованню дітей. Адже саме музичне виховання покликане допомогти дитині усвідомити себе як суб'єкта творчості: відчуті у собі композитора, художника, митця. Залучаючи дітей до музичної діяльності, ми прагнемо, щоб вони активно імпровізували, виявляли власну творчість у різних видах музичної діяльності, збагачували власний досвід, отримувати позитивні враження від взаємодії з музичним мистецтвом [3].

Провідною формою організації музично-освітньої діяльності дошкільника є музичні заняття, а також музичні розваги й музично-театралізовані свята. В них бажаною є атмосфера поваги до особистості дитини, до її нахилів, інтересів, підтримка творчих проявів. Такі відомі педагоги, як Костянтин Ушинський, Микола Пирогов, Антон Макаренко та Василь Сухомлинський звертали увагу на важливу роль сім'ї у формуванні особистості дитини, вихованні її духовних, емоційних, інтелектуальних якостей. Тож, основне завдання дошкільного закладу – підтримати починання дитини, закладені в родині, забезпечити її всебічний та гармонійний розвиток. Завдання музичного керівника – збагатити внутрішній світ дитини, розвинути її творчі здібності за допомогою музики. Музичний керівник, як ніхто інший, повинен бачити в кожній дитині індивідуальність й удосконалювати її.

У процесі музичного виховання діти ознайомлюються з різноманітними музичними творами, набувають нових знань, умінь та навичок зі слухання музики, співів, музично-ритмічних рухів. У дошкільників виховується любов до музики, формуються музичні здібності, оцінне ставлення до музичних творів, загалом – розвивається творчість дитини. Музичне заняття, як ніяке інше дає можливість для розвитку творчих навичок. Пісенна творчість, наприклад, розвиває увагу, пам'ять, розширює словниковий запас.

Важливу роль у загальному розвитку дошкільників відіграють танці і ритмічні вправи. Працюючи над рухами педагог намагається розвивати

творчі навички, фантазію, уяву дошкільника. Спеціальні творчі завдання рухової діяльності допомагають розвивати уміння дітей граціозно, розкуто рухатись, використовуючи при цьому виразні жести, міміку, рухи. Загалом – розвивати творчість у дітей не механічно, як робот, а діяти творчо, нестандартно, використовуючи весь свій педагогічний потенціал. І музичний керівник, як ніхто інший несе відповідальність за подальшу творчу долю своїх вихованців [1].

Музично-рухова творчість – це засіб передачі музично-ігрового образу за допомогою рухів у музичних іграх. Тут діти імпровізують в танцювальних елементах, самостійно або за допомогою дорослого складають прості танцювальні етюди і композиції. Цим вони розвивають творчі здібності за допомогою музичної діяльності. Музичні рухи – сприятливе підґрунття для розвитку творчості дитини. У процесі формування музично-рухових здібностей дошкільників розвивається їхня творча уява, вигадливість, ініціатива. Дуже важливо підтримувати дітей в їхніх творчих проявах. Якщо не робити цього, зауважувати, сміятися з дитини – можна зруйнувати їх творчу фантазію [3].

В дошкільний період у дітей природні вокальні дані невиразні. Завдання музичного керівника – розвивати їх, прищеплювати дітям любов до пісні, формувати у них вокальні навички, спонукати до творчості. Такий вид діяльності, як вокальна імпровізація, сприятливо впливає на формування творчого музичного мислення дітей. Щоб проявити інтонаційну свободу, вигадливість, пропонуються такі творчі завдання: «Привітання», «Прощання». Кожного разу вони можуть бути різні. Музичному керівнику треба ретельно готуватися до імпровізації, щоб вона мала послідовний методичний вплив на розвиток творчих здібностей дітей. Вокальні імпровізації проводять у вигляді гри. Це найбільш цікава і доступна для них форма діяльності, де вони отримують емоційні пориви, інтерес. Бо у досвідченого музичного керівника діти сприймають музичне заняття саме як

гру, а грати діти люблять. Так, поступово, у дошкільників формуються творчі прояви, самостійність, мислення.

У свій час Карл Орф запропонував застосовувати мовленнєві вправи у навчанні музики. Він помітив, що мовлення і музика мають спільні засоби виразності. Мовленнєві вправи розвивають у дітей відчуття ритму, інтонаційний слух, тембровий слух, чітку дикцію, створюють передумови для музичної імпровізації. А все це і є розвитком творчих здібностей у дітей за допомогою музичної діяльності. Є дві форми мовленнєвого музикування: ритмодекламація та пластична театралізація. Ритмодекламація – це виразне читання, вимовляння тексту, що супроводжується відтворенням його ритмічного малюнка. Наприклад: «Крапля раз! Крапля два! Краплі ловить дівтора! або «Злива! Злива! Злива! Злива! Дощик ллє, мов із відра».

Ритмодекламація, насамперед, – це творчий процес, тому музичний керівник повинен гнучко редагувати інтерпретацію ритмодекламації дітьми. Пластична театралізація – це відображення словесного тексту – спонтанна жестова імпровізація. Це сприяє індивідуальній інтерпретації художнього образу дітьми, їхньому емоційному самовираженню. Мовленнєві вправи є містком для самостійних дій дітей у процесі музичної імпровізації. Тобто, на кожному кроці, де є музична діяльність, ми стикаємося з творчими проявами дошкільнят [2].

Дитяче свято – важливе соціально-педагогічне явище, яке реалізується у ЗДО. Важливим завданням свята є забезпечення стабільного позитивного фону, показ дитиною різноманітних емоцій та відчуттів, що є головною умовою розвитку творчої особистості. Свято, у якому активну участь беруть діти – це показник їхніх знань, умінь, навичок. Діти проявляють себе креативно, іноді, несподівано. У будь-якому разі, дитячий творчий «порив» не повинен залишити байдужим жодного глядача в залі. А це спонукає дітей до виконання інших творчих завдань, до яких долучатимуться з великим задоволенням, а деякі діти можуть, навіть, пограти між собою у гру, де є творче завдання [4].

Таким чином, здібності людини – це не просто окрема властивість, а своєрідне і, відносно, стає поєднання ряду психічних властивостей, яке забезпечує можливість успішного виконання певної діяльності. Отже, звертаючи увагу на сучасні підходи до формування творчої особистості можна зробити висновки, що творчість розвиває у дитини естетичний смак, почуття прекрасного, виховує самостійність, бажання принести радість іншим.

Список використаних джерел

1. Ляшкова С. В. Розвиток творчих здібностей дітей у процесі музичного виховання. URL: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-tvorcih-zdibnostej-ditej-u-procesi-muzicnogo-vihovanna-236769.html>
2. Мовленнєве музикування як засіб творчого розвитку дітей. *Музичний керівник*. 2011. № 09. С. 9 –11.
3. Розвиток творчих здібностей дітей в процесі музичної діяльності. URL: <http://rosynka-rivne.pp.ua/metodichna-stor-nka/rozvitok-tvorchih-zd-bnostei-d-tei-v-pro.html>
4. Шуть М. Сучасне дитяче свято: педагогічний аспект. *Музичний керівник*. 2012. № 3. С.4.

Мельник Ірина

кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

ЕКОЛОГО-ПРИРОДНИЧА ОСВІТА ДОШКІЛЬНИКІВ У КОНТЕКСТІ СЕРЕДОВИЩНОГО ПІДХОДУ

Зміна світоглядних орієнтирів у напрямі посилення їх гуманістичної складової зумовили відхід від усталених традицій в системі дошкільної освіти, спричинили руйнування стереотипів і зайвої регламентації. Визнання дошкільного дитинства як самоцінного періоду життєдіяльності людини дозволяє визначати розвиток особистості дитини-дошкільника як основний ресурс, що зумовлює поступальний рух суспільства, а дошкільну освіту – як первинну ланку, що покликана гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, допомагати дитині реалізувати свої потенційні можливості, сприяти набуттю нею життєвого соціального досвіду [2,с. 28].

У контексті вище зазначеного актуальним стає пошук дієвих шляхів, які б забезпечили гармонізацію внутрішнього і зовнішнього світу дитини, сприяли природодоцільному її розвитку, навчанню й вихованню. Одним із них визнано створення освітнього середовища, що максимально наближує освітній процес до інтересів і запитів дитини, відповідає її психофізіологічним і духовним потребам, є екологічним для неї.

Сучасні дослідники позиціонують середовищний підхід як теорію і технологію безпосереднього управління процесами розвитку та виховання дитини; як систему дій з перетворення середовища на засіб проектування й діагностики результатів навчання і виховання [3, с. 11]. При цьому особлива увага звертається на виховні аспекти, що відображаються в педагогічно доцільній організації середовища та побудові на цій основі системи взаємин з дитиною. Важливу роль у спілкуванні дошкільника з його життєвим простором (природним, соціальним, предметним), на думку науковців, відіграє позитивне його сприйняття дитиною, яке досягається через її залучення в процес створення й удосконалення цього простору [3, с. 11-12].

Ефективність впливу довкілля (зокрема, природного) на дитину в закладі дошкільної освіти залежить від уміння педагога організовувати комфортне еколого-розвивальне середовище, яке максимально забезпечує “занурення” дошкільника в процес емоційно-чуттєвого сприймання, активно-дієвого пізнання та оцінки природних об’єктів, процесів, явищ. Це, зрештою, ляже в основу формування у неї екологічної компетентності.

Ідея створення середовища, яке б забезпечувало навчання, виховання і розвиток дитини, присутня в творчій спадщині відомих педагогів. Так, її пропагували у свій час Ж.-Ж.Руссо, Ф. Фребель, С. Френе, М. Монтесорі, А. Макаренко, С. Шацький, В. Сухомлинський, вона декларується і нині як один із пріоритетів у роботі з дітьми (А. Богущ, Н. Гавриш, О. Кононко, К. Крутій, Л. Лохвицька, Т. Поніманська та ін.).

Отже, проблема створення в умовах закладу дошкільної освіти належного еколого-розвивального середовища перебуває в полі зорі

науковців. Виокремлення першої педагогічної умови застосування еколого-розвивального середовища як засобу еколого-природничої освіти дошкільників – накопичення чуттєвого досвіду як основи для набуття дошкільниками екологічних знань та вмінь в умовах еколого-розвивального середовища ЗДО – зумовлене висновками науковців (Г. Беленька, Н. Глухова, В. Маршицька, З. Плохій, М. Роганова та ін.) про те, що емоційно-естетичне пізнання природи є першим і надзвичайно потужним кроком на шляху до «зрощування» в дитині її екологічної культури.

Реалізація визначеної педагогічної умови забезпечується наскрізним «вплітанням» ситуацій милування природою в різноманітні форми безпосереднього спілкування дитини з природним довкіллям .

В умовах еколого-розвивального середовища ЗДО об'єктами милування можуть стати мешканці куточка живої природи з яскраво вираженими естетичними ознаками (рибки в акваріумі, красиво квітуча кімнатна рослина та ін.), природні об'єкти ділянки ЗДО (квіти, дерева, кущі, птахи, комахи тощо), об'єкти безпосередніх спостережень під час прогулянки (небо з хмарами, сніг і сніжинки, краплини роси та ін.).

Емоційне спілкування дитини з природою, в результаті якого здійснюється розвиток її естетичних почуттів та на цій основі формується естетичне ставлення до природи, має продовження в діалогічній взаємодії з творами мистецтва під час хвилинок художнього пізнання в екологічній кімнаті. Дослідники переконують, що під час таких зустрічей значно поглиблюються переживання естетичних якостей природи.

Найпоширенішим засобом організації спілкування дітей з мистецтвом вважають бесіду. За допомогою системи продуманих запитань педагог допомагає дітям відчувати настрій твору, спонукає до естетичної оцінки художнього образу природи, сприяє розумінню дітьми художнього мови мистецького твору. Доречними у процесі мистецького діалогу будуть й ігрові ситуації («Я малюю навколишню природу»та ін.) та ігрові вправи і завдання («Зміни настрої картини (вірша, музичного твору»).

Друга педагогічна умова ефективного використання еколого-розвивального середовища в еколого-природничій освіті дошкільників – залучення дітей до активної діяльності в процесі пізнання природного довкілля – продиктована основними положеннями діяльнісного підходу, який забезпечує формування в дітей досвіду еколого-мотивованої діяльності в природному довкіллі (Г. Беленька, Н. Лисенко, З. Плохій, Н. Яришева та ін.).

У пізнанні дітьми природи особливе місце відведено спостереженню, яке забезпечує безпосередній контакт дітей з реальними об'єктами природи, в результаті чого у них формуються реалістичні уявлення про ці об'єкти та зв'язки між ними (Н. Яришева).

Спостереження – це перший і найважливіший метод організації спілкування дитини з природою, а відтак, він, як правило, має місце там, де здійснюється безпосередній контакт дитини з природнім об'єктом чи явищем: у куточку живої природи (спостереження за рухом рослин відповідно до зміни положення сонця), у музеї природи (спостереження за водою), у лабораторії (спостереження під час проведення дослідів), на екологічній стежині ділянки ЗДО (спостереження за хмарами, за вітром, за ранньоцвітами та ін.) тощо.

Еколого-розвивальне середовище ЗДО відкриває широкі можливості для експериментально-дослідницької діяльності дітей – основи емпіричного пізнання довкілля, джерела знань та розвитку пізнавальних інтересів дошкільників. Дослідницька діяльність – це організована педагогом пізнавальна діяльність дітей, у якій вони шляхом самостійного відкриття природи, розв'язання проблемних завдань, практично перетворювальних дій одночасно оволодівають новими знаннями, а також уміннями та навичками їх подальшого самостійного набуття [1, с. 65]. Учені одностайні в думці, що досліди мають велику переконуючу силу, а знання, яких набувають діти в процесі дослідницької діяльності, володіють особливою доказовістю, повнотою і міцністю [1, с. 78].

Експериментально-дослідницька діяльність супроводжує пізнання дітьми природи в куточку живої природи (дослідження умов росту і розвитку рослин), в лабораторії та в екологічній кімнаті (дослідження властивостей корисних копалин, ґрунту, повітря тощо), в міні-музеї природи (досліди з водою), на ділянці ЗДО (досліді з вітром на «Метеомайданчику») та ін.

Цілком очевидно, що в основі освітнього процесу в ЗДО, в тому числі його еколого-природничої складової, має лежати гра як провідний тип діяльності дитини дошкільного віку. Метод гри дозволяє у природовідповідній для дитини формі пізнавати природне довкілля та правила взаємодії з ним, виконуючи певні ролі та дотримуючись правил гри. Перевагами цього методу є те, що ігрова діяльність самовмотивована, приносить дитині велике задоволення, легко і швидко викликає позитивне ставлення до її змісту. Безперечно, гра супроводжує пізнання дитиною довкілля всюди – і під час спостережень у куточку живої природи (рухлива гра «Ми – равлики»), і в процесі екскурсій в міні-музей природи (гра «Сортування» в міні-музеї насіння), широкі можливості для організації ігрової діяльності має екологічна кімната, де представлено картотеку екологічних ігор, в рухливі ігри на природничу тематику діти граються на ігровому майданчику.

Одним з найдієвіших методів формування еколого-доцільної поведінки в природі нині визнано працю в природі. Через виконання дітьми різноманітних доручень у куточку живої природи (а у старшому дошкільному віці – систематичних чергувань у ньому) діти набувають навичок догляду за кімнатними рослинами і тваринами, допомагаючи дорослим на городі, квітнику, залучаються до вирощування квітів, лікарських рослин, овочів, їх збору. Така діяльність спонукає дітей до вияву активності щодо свого природного довкілля відповідно до власного суб'єктивного ставлення до природи, тобто формує еколого-доцільну поведінку у природі.

Глибокому усвідомленню причинно-наслідкових зв'язків, що існують у природі, та використанню цих знань у безпосередній практичній діяльності сприяє застосування проєктної технології. Для виконання в умовах еколого-розвивального середовища ЗДО педагогом можуть бути запропоновані ігрові, дослідницько-пошукові, прикладні, творчі та ін. проєкти, які торкаються актуальних для дитини проблем («Безпритульна кішка», «Мій домашній улюбленець», «Рослини-рекордсмени», «Квіти для мами») тощо.

Отже, з усього видно, що еколого-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти відкриває надзвичайно широкі можливості для формування у дошкільників основ екологічної культури. Через організацію чуттєвого пізнання довкілля в куточку природи, в лабораторії чи на екологічній стежині ділянки ЗДО, шляхом залучення до активної пізнавальної діяльності у процесі спостережень, дослідницької, ігрової, трудової та проєктної діяльності в приміщенні чи на території закладу, через художньо-творчу діяльність у спеціально обладнаних для цього місцях (в екологічній кімнаті чи в «Театрі природи» на ділянці ЗДО) педагог ретельно, кропіткою працею «зрощує» у дитині духовні паростки добродійного ставлення до природного довкілля, формує розуміння значення життя у будь-яких його проявах як найвищої цінності.

Список використаних джерел

1. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. К. : Освіта, 1993. 42 с.
2. Присяжнюк Л.А. Організація активно-дієвого пізнання дошкільниками природи в контексті педагогіки емпайерменту. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій* : зб. матеріалів доп. сучасн. звітної наук.-практ. конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. С. 44–48.
3. Тарасенко Г. Щоб серце відгукнулось на красу : середовищний підхід до організації освітнього процесу. *Дошкільне виховання*. 2015. № 6. С. 10–15.
4. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: навч. посіб. К. : Вища школа, 1993. 255 с.

Міськевич Анстасія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

РОЛЬ ПЕДАГОГА В ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Трудове виховання підростаючого покоління як педагогічне явище сьогодні наповнюється якісно новим змістом і пов'язується з особистісно орієнтованим та розвивальним навчанням, а також питанням соціалізації особистості дитини. При цьому значення трудового виховання важко переоцінити. Адже, чим частіше дитина залучається до трудової діяльності, тим швидше вона набуває соціального досвіду, життєвої компетентності.

Аналіз історико-педагогічних джерел в галузі дошкільної освіти свідчить, що проблема трудового виховання підростаючого покоління була актуальною завжди і лишається сьогодні. У другій половині ХХ століття педагоги-науковці Л. Артемова, А. Глущенко, С. Козлова, Т. Поніманська, Г. Годіна, В. Павленчик, Ю. Приходько та ін. особливу увагу приділяли дослідженню принципів і методів, завдань і змісту трудового виховання дітей дошкільного віку як рівноцінного компонента системи виховання, основних видів дитячої праці, шляхів ознайомлення дітей з працею дорослих, структури організованої трудової діяльності та методики керівництва нею, значення гри в трудовому вихованні дітей.

На початку ХХІ століття над розробкою методики трудового виховання дітей активно працювали Г. Беленька, Н. Гавриш, Г. Григоренко, Р. Жадан, М. Машовець, Л. Пісоцька та ін., які приділяли увагу дослідженню праці людини як чинника формування економічного добробуту нації та питань виховання елементів культури праці у дітей старшого дошкільного віку, ознайомлення дітей з професіями, формування лідерських якостей у трудовій діяльності дітей дошкільного віку тощо.

На основі аналізу наукових праць ми доходимо висновку, що вже в дошкільному віці в процесі освоєння дитиною трудової діяльності починає формуватися позитивне ставлення до праці, поступове опанування

навичками самообслуговування, господарсько-побутової та праці у природі. І, як зазначає Х. Шапаренко, у цих видах праці у дітей формуються соціально значущі властивості особистості (відповідальність, самостійність, ініціативність); змінюються мотиви трудової діяльності дошкільника. При відповідному керівництві дорослого навіть у маленьких дітей виникають мотиви громадської корисної праці [2]. І тому сьогодні перед суспільством стоїть дуже важливе завдання – подолати існуючу в трудовому вихованні підростаючого покоління відірваність від реальних потреб життя.

Праця дитини має свою специфіку. Перш за все вона відрізняється від праці дорослих тим для чого вона організована. Дитяча праця організовується перш за все з виховною метою.

У контексті гуманістичної парадигми, обґрунтованої І. Бехом, Т. Поніманською, І. Дичківською, педагогічний процес розуміється як суб'єкт-суб'єктна взаємодія педагогів та вихованців. Тому, на нашу думку, компонентом цієї парадигми має виступати позитивне емоційне оточення при організації праці дітей, коли педагог демонструє дітям власну зацікавленість у майбутній діяльності, бере участь в трудовій діяльності на правах партнера, заохочує бажання дітей брати участь у спільній діяльності.

Психологічний аспект спільної трудової діяльності педагога з дітьми полягає у впливі особистим прикладом, в управлінні впливу середовища на особистість, а також керування трудовою діяльністю. Педагог узгоджує зміст та форми праці з педагогічними цілями, спрямовує трудову діяльність таким чином, щоб вона вимагала від вихованців прояву тих чи інших якостей, оцінює ефективність виховних впливів. Роль педагога полягає також у допомозі дитині-дошкільнику підвищити свій авторитет серед однолітків.

При цьому головною метою педагога виступає виховання у дошкільників позитивного ставлення до праці, розвиток бажання навчитися, стати самостійним, умілим, здатним справлятися з перешкодами і надавати допомогу і підтримку іншим у разі потреби [2].

Аналізуючи процес розвитку взаємодії ЗДО з іншими соціальними інститутами у трудовому вихованні, можна говорити, що тривалий час зусилля педагогічних колективів були зосереджені, в основному, на відпрацюванні внутрішніх форм вдосконалення процесу трудового виховання і недооцінювалось зовнішнє середовище. В той же час передовий досвід показує, що співпраця ЗДО, сім'ї та суспільства є надзвичайно ефективною.

Сімейно-побутове мікросередовище і ЗДО об'єднані між собою за метою і завданнями виховання, що надає можливість активізації впливу сім'ї, навколишнього середовища на особистість дитини в процесі праці та цілісності виховному процесу за умови керівної ролі педагога. Такий характер взаємодії вимагає від педагогів пошуків різноманітних шляхів, постійної творчості, переходу від одних форм роботи до інших. Одним із провідних факторів тут виступає розширення соціально цінних контактів дітей в процесі трудової діяльності.

І цьому сприяє організаційно-педагогічна специфіка керівництва працею дітей, що надає можливість участі в ній всіх дітей та задоволення їх інтересів, поєднання масових форм з індивідуальними з перевагою спільної праці, але з більшим проявом індивідуальності.

Отже, завдання педагога підготувати дитину до трудової діяльності означає сформувати в неї психологічну готовність працювати. У свою чергу психологічна готовність працювати означає рівень розвитку особистості, який є не тільки достатнім для успішного опанування різними видами праці, але й забезпечує усвідомлення дітьми ролі праці в житті суспільства і кожної окремої людини.

Список використаних джерел

1. Машовець М. А. Трудове виховання дітей дошкільного віку: пошук нових ідей. *Інноватика у вихованні*. 2018. Вип. 7(2). С. 147–153.

2. Шапаренко Х. А. Сучасні підходи до трудового виховання дітей дошкільного віку.

[URL:https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8800/SHAPARENKO.pdf?sequence=1](https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8800/SHAPARENKO.pdf?sequence=1)

Нерода Вікторія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І.М.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Естетичне виховання в сучасних умовах ставить за мету виховати гармонійно розвинену особистість з високим національно-культурним потенціалом, розвиненим почуттям прекрасного, усталеними естетичними смаками. Естетичне виховання починається з багатого емоційного підтексту: чуйності, сердечності, задушевності. У гармонійному поєднанні краси, що оточує людину, і краси самої людини провідна роль належить красі людських взаємовідносин. Дитина, що не може збагнути суті цієї краси думкою, свідомістю, але відчуває її серцем: краса для неї у справедливості.

Сутність естетичного почуття дитини можна розглядати як оцінювально-естетичне ставлення, яке виникає в результаті сприйняття оточення, його художнього бачення і проявляється у формі емоційних переживань та характеризується усвідомленістю, позитивним емоційним забарвленням і творчою спрямованістю.

Естетичне виховання досягне своєї мети лише тоді, коли дитина навчиться сприймати і оцінювати твори мистецтва, збирати перлини народної творчості, відтворювати і примножувати їх.

Робота з естетичного виховання у ЗДО тісно пов'язана зі всіма сторонами виховного процесу, форми організації її різноманітні і результати виявляються в різних видах діяльності.

В естетичному вихованні дітей дошкільного віку використовують різні джерела:

– твори образотворчого мистецтва. Під час спостереження картини або скульптури, яка відображає життя людини чи природи, в дитини

розвивається не лише сприйняття, а й фантазія: вона мислить, уявляє, «домальовує» зображене, бачить за картиною події, образи, характери;

- музику, яка відображаючи дійсність за допомогою мелодій, інтонацій, тембру, впливає на емоційно-чуттєву сферу людини, на її поведінку;

- художню літературу. Головним виразником естетики в літературі є слово. На думку К.Ушинського, слово як засіб вираження в літературному творі набуває подвійної художньої сили. Словесний образ має ще й понятійну основу і сприймається насамперед розумом. Тому література – важливий засіб розвитку інтелекту дітей [1, с. 295];

- театр, кіно, телебачення, естраду, цирк. Цінність їх у тому, що крім змістової частини вони об'єднують у собі елементи багатьох видів мистецтва (літератури, музики, образотворчого мистецтва, танцю);

- поведінку і діяльність вихованців. Достойні вчинки дітей, успіхи в навчанні, праці, спортивній, громадській, художній діяльності повинні стати предметом обговорення з естетичних позицій;

- природу: її красу в розмаїтті і гармонії барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ, які мають місце в живій і неживій природі;

- факти, події суспільного життя. Героїчні вчинки людей, краса їх взаємин, духовне багатство, моральна чистота й фізична досконалість повинні бути предметом обговорення з дітьми;

- оформлення побуту (залучення дітей до створення естетичної обстановки в дитсадку, ігровій кімнаті, квартирі).

Естетичне виховання не може вирішуватись сумою окремих заходів. Воно становить складний процес формування особистості в процесі активного освоєння явищ життя і мистецтва, що вимагає створення науково розробленої системи. Естетичне виховання витікає з її суті і завдань, вона визначається змістом естетичного і художнього виховання. Важливою стороною її є естетичне виховання дійсністю, життям.

У науково-теоретичній розробці системи естетичного виховання, її практичному здійсненні необхідно враховувати вікові психологічні особливості дітей, інтереси, запити, сучасний рівень художнього розвитку молодого покоління, доступність, систематичність і послідовність змісту.

Найважливішою умовою повноцінного естетичного виховання є середовище, яке оточує дитину у ЗДО: будівля закладу, ділянка з його обладнанням і зеленими насадженнями, предметне середовище: меблі, іграшки тощо.

Своїм зовнішнім виглядом, гармонією ліній і форм, кольором, різноманітністю змісту вони сприяють формуванню естетичного сприйняття, естетичних почуттів, оцінок, основ естетичного смаку.

Другою, не менш важливою умовою, є насиченість побуту творами мистецтва: картини, естампи, скульптура, витвори декоративно-прикладного мистецтва, художня література, музичні твори та ін. Дитина з раннього дитинства повинна бути оточена справжніми витворами мистецтва.

Третя умова – активна діяльність самих дітей, оскільки створення естетичного середовища ще не визначає успіх естетичного виховання дитини.

В основі методики естетичного виховання лежить спільна діяльність педагога і дитини з розвитку у неї творчих здібностей до сприйняття художніх цінностей, до продуктивної діяльності, усвідомленого ставлення до соціального, природного, предметного середовища. Естетичне сприйняття життєвих явищ завжди індивідуально і вибірково. В основі його лежить емоційний відгук на прекрасне. Дитина завжди відгукується на красиве в природі, навчальному світі, мистецтві, на добрі відчуття людей. Велике значення при цьому мають особистий досвід малюка, його прагнення, переживання.

Методи естетичного виховання різноманітні. Вони залежать від багатьох умов: обсягу і якості художньої інформації, форм організації і видів діяльності, віку дитини.

Педагогічна наука і практика визначає низку найбільш ефективних методів, що сприяють формуванню у дітей естетичних почуттів, стосунків, думок, оцінок, практичних дій: метод переконання, спрямований на розвиток естетичного сприйняття, оцінки, первинних виявів смаку; метод привчання, вправи у практичних діях, призначених для перетворення навколишнього середовища і вироблення навичок культури поведінки; метод проблемних ситуацій, що спонукає до творчих і практичних дій; метод спонукання до співпереживання, емоційно-позитивної чуйності на прекрасне і негативне ставлення до потворного в навколишньому світі.

У дошкільному дитинстві широко застосуються ігрові методичні прийоми. Дитина успішніше засвоює різноманітну діяльність, якщо вихователь створює ігрові ситуації, якщо художній матеріал представлений в захоплюючій формі, якщо між дітьми виникають ігрові змагання. Загалом лише комплекс різноманітних методів може забезпечити повноцінний естетичний розвиток дитини.

Естетичний смак розвивається і в процесі залучення уваги дитини до явищ повсякденного життя, до предметів навколишнього побуту. Творчі здібності у дітей виявляються при заняттях ручною працею, які дають дітям поглиблені знання про якість і можливості різних матеріалів, сприяють закріпленню позитивних емоцій, стимулюють бажання працювати. У більшій мірі естетичному вихованню дітей сприяють спектаклі, уявлення, що театралізуються, концерти.

Заклад дошкільної освіти, школа у суспільстві є основними ланками, які забезпечують естетично-емоційний розвиток особистості. Це досягається шляхом використання комплексу виховних засобів, за допомогою яких реалізуються такі напрями формування духовного світу дитини, як трудовий, моральний, естетичний. Єдність, неподільність трудового, морального, естетичного виховання – необхідна умова і запорука ефективності формування нової людини.

Розвивати у дітей і молоді потреби, вміння й навички вносити гуманне естетичне начало в усі галузі діяльності – це головний напрям емоційного і естетичного виховання. Таким чином, останнє виступає не як самоціль, а як специфічна і неодмінна умова духовного багатства, людської гармонії, як невіддільна складова духовного фундаменту громадянськості, творчих потенційних можливостей, підготовленості до активної життєдіяльності. Основою естетично-емоційного виховання є краса. « У світі є не тільки потрібне, корисне, а й красиве. З того часу, коли людина стала людиною, з тієї миті, коли вона задивилася на квітку і вечірню зорю, вона стала вдивлятися в саму себе. Людина осягла красу. Краса існує незалежно від нашої свідомості й волі, але вона відкривається людиною і осягається нею, живе в її душі, – не було б нашої свідомості – не було б і краси... Краса – це радість нашого життя» [2, с. 409].

Естетично-емоційне виховання відіграє важливу роль у формуванні особистості, бо, формуючи естетичні почуття, які є складовою частиною переконань, моральних норм поведінки, воно виконує регулятивну функцію.

Основне завдання естетичного виховання полягає у формуванні творчого ставлення до дійсності. Розвиток естетичного сприйняття, естетичних і художніх здібностей, естетичної і художньої діяльності спирається на сучасний розвиток сенсорних систем, діяльність різних аналізаторів, що забезпечують необхідну точність і точність диференціювань.

Аналіз наукових джерел дає можливість узагальнити, що суть та зміст естетичного виховання полягає у формуванні естетичного сприйняття, розуміння красивого, його усвідомлення, а також формування естетичних переконань шляхом активної естетичної діяльності дошкільників та емоційно-естетичної оцінки прекрасного.

Список використаних джерел

1. Фіцула М.М. Педагогіка: посібник. К.: Академія, 2001. 542 с.
2. Сухомлинський В.О. Про деякі запитання морального виховання: вибр. твори: в 5-ти т. К.: Рад. школа, 1980. Т.4. С. 526–560.
3. Артеменко М.Л. Природа і естетичне виховання учнів. К.: Сучасна школа. 2003. 80 с.

4. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості: навч. посіб. для вищ. навч. закладів. К.: Освіта, 1998. 255 с.
5. Яранцева Н.О. Безмежний світ краси. К.: Політвидав України, 1990. 95 с.

Октисюк Анна

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О. С.

ОСНОВНІ ФОРМИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Формування природничо-екологічної компетентності в дітей дошкільного віку є актуальною проблемою сучасності. Ознайомлення дошкільнят з природою – один із основних засобів їх розвитку, формування природничо-компетентної особистості, яка вміє вільно орієнтуватися у природоохоронній ситуації.

Проблему природничо-екологічної компетентності досліджували багато вчених: Н. Глухова, Н. Горопаха, Н. Кот, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій, Т. Поніманська та ін. Так, Л. Живіріхіна стверджує, що метою екологічного виховання є формування базових знань екологічної культури у дітей [3].

Природно-екологічна компетентність – здатність дитини до правильної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що базується на ціннісному відношенні до природи, знання її особливостей і законів, що формується в результаті ігрової, пізнавальної, дослідницької, трудової діяльності [1]. Ознайомлення дітей дошкільного віку із природою є засобом створення у їхній свідомості реалістичних знань про світ. Відповідно до освітнього напрямку «Дитина у природному довкіллі» Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, дитині важливо отримати загальні уявлення про природу; зрозуміти, що на планеті Земля є живі та неживі об'єкти; усвідомити зв'язки

та функції в навколишньому середовищі. Згодом, вона використовуватиме отримані знання в різних життєвих ситуаціях, орієнтуватиметься в заходах щодо збереження та охорони природи [1].

У нашому дослідженні природничо-екологічну компетентність дітей дошкільного віку визначаємо як здатність дитини 3-6 років до пізнання законів природи, поведінки в природі, емоційно-ціннісного ставлення до довкілля та відповідальності за природне середовище.

До пріоритетних завдань екологічного виховання дошкільників відносимо:

- розвиток інтересу до природного оточення;
- формування екологічних знань та, в майбутньому, доцільного їх використання;
- розвиток уміння бачити красу довкілля;
- формування потреби у збереженні та охороні природи [3].

Наукові дослідження Г. Беленької, С. Ніколаєвої, Н. Глухової, О. Половіної, Н. Яришевої свідчать, що екологічний світогляд дитини формується протягом життя, відповідно, сам його початок припадає на період дошкільного дитинства. У свою чергу, О. Вашак, В. Маршицька, Т. Науменко, М. Роганова, З. Плохій констатують, що під час формування природничо-екологічної компетентності дитина у ході активної діяльності оволодіває навичками бережливого відношення до її об'єктів та пізнає природу [4]. Відповідно, в цей період охоплюються всі сфери розвитку особистості дошкільника: інтелектуальна, емоційно-вольова, мотиваційна, в результаті чого відбувається повноцінний його розвиток в гармонії з суспільством і природою [2].

Природничо-екологічна компетентність проявляється в систематичному прийнятті рішень з огляду на екологічні наслідки власної діяльності людини, яка чинить певний вплив на довкілля. Основою її є екологічні знання, досвід практичної діяльності в довкіллі. Набуті екологічні знання є власним надбанням особистості, вони формуються під впливом

екологічної інформації. Таку інформацію діти дошкільного віку отримують під час різних форм освітнього процесу, серед яких: заняття, екскурсії, прогулянки, експериментально-дослідницька діяльність, ігри екологічного спрямування та ін. (Див. Табл. 1).

Таблиця 1

Основні форми ознайомлення дітей дошкільного віку з природою

<i>№</i>	<i>Форма</i>	<i>Сутність</i>
1.	Заняття	Одна з головних форм організації дітей для подальшого вивчення природи, що проводять за програмою. Спочатку дошкільнята отримують інформацію про природний світ під час певних досліджень, згодом аналізують її, встановлюють причинно-наслідкові зв'язки, формують висновки. Це збагачує світогляд дошкільнят.
2.	Екскурсія	Природознавчі екскурсії проводять з метою розвитку пізнавальної діяльності дітей. Колективне спостереження – основа екскурсії, під час якого діти роздивляються об'єкти природи, порівнюють їх, знаходять відмінності та подібність [5].
3.	Прогулянка	Форма діяльності, яка важлива тим, що під час неї повинні створюватися доцільні умови для задоволення потреб дошкільнят у пізнанні, новизні інформації, контактах з однолітками. Отримані враження на прогулянці систематизуються на заняттях, відповідно знання, отримані на заняттях доречно закріпити певними видами діяльності на прогулянці [5].
4.	Експериментально-дослідницька діяльність	У процесі такого виду діяльності діти самі шукають відповідь на свої питання, розв'язують логічні завдання екологічної тематики, що збуджує пізнавальну активність.

Наприклад, цільова прогулянка на тему «Природа навесні» має на меті дослідження дошкільниками різновидів дерев, визначення мешканців, які живуть на деревах, пізнавання різнобарв'я кольорів листя дерев. У процесі прогулянки діти називають дерева за формою листків, спостерігають, як розвиваються листочки починаючи з ранньої весни; описують дерева за їх виглядом і формою; класифікують їх на хвойні і листяні, плодові та декоративні.

Означені форми ознайомлення дітей дошкільного віку з природою забезпечують сформованість у них програмових результатів природничо-екологічної компетентності, визначених у Базовому компоненті дошкільної освіти: володіє загальними уявленнями про природу планети Земля і Всесвіту; розуміння, що Земля є частиною космосу, а всі його об'єкти (зорі, планети, комети тощо) знаходяться далеко; володіє елементарними уявленнями про дослідження Космосу людиною; знає, що на планеті Земля є живі і не живі об'єкти природи; усвідомлює зв'язок між рослиною і твариною, їх функції в природі; встановлює залежність об'єктів природи від екологічних факторів; розуміє особливості та умови розвитку рослин (фаза розвитку; екологічні фактори, поживність ґрунту, догляд), існування тварин (стадії розвитку, залежність від середовища існування, реакція на сезонні зміни); усвідомлює поділ рослин і тварин на групи; знає, що є дикорослі і культурні рослини; дикі, свійські тварини; знає правила поведінки з ними; володіє знаннями про основні властивості не живих об'єктів природи (повітря, вода, пісок, глина, каміння), які може виявити під час елементарних дослідів; усвідомлює значення назв – характеристик окремих властивостей об'єктів та фізичних явищ навколишнього світу (твердість, м'якість, сипучість, в'язкість, плавучість, розчинність; швидкість, напрям тощо); володіє назвами штучних матеріалів, виготовлених людиною із природної сировини (метал, гума, тканина, пластик, папір тощо); знає ознаки пір року і явищ природи [1].

Отже, з'ясовано, що природничо-екологічна компетентність дошкільника – це складна, інтегральна якість, яка характеризується здатністю знати природу, її середовище; уміти діяти в природному середовищі та ін. У результаті планомірної і послідовної роботи з формування природничо-екологічної компетентності у дітей та правильно підібраних форм та методів її формування (застосування різних видів діяльності) можна досягнути позитивних змін: сформувати основи екологічної культури; екологічне

мислення; виховувати доброзичливе ставлення до довкілля, усвідомлення дошкільником важливості природи у житті людини.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. А. Богуш. К., 2021. 26 с.
URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. В. Дошкільнятам про світ природи: метод. посіб. для вихователів дітей дошкільного віку. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3867/2/G_Belenky_O_Polovyn%D0%B0_T_Naumenko_P_ANW_PED_PI.pdf
3. Живіріхіна Л. А. Формування екологічної компетентності дошкільників. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Tvo_2014_4_15.pdf
4. Формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку: здоров'язбережувальний підхід. URL: Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.
5. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/skbn27562.pdf>

Савчук Вікторія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Томашевська І.П.

УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Система українського дошкілля здійснює пошук якісно нових підходів до організації дошкільної освіти на засадах дитиноцентризму, здоров'язбереження, психолого-педагогічного супроводу, партнерства, проблемно-ігрової діяльності, компетентнісного, особистісно орієнтованого підходу. Це знаходить відображення у новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти в Україні (Державний стандарт дошкільної освіти, 2021), оновленій освітній програмі «Дитина» для дітей від 2 до 7 років (2020), інтенсивному пошуку і використанні нових форм організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, удосконаленні методів та засобів педагогічної взаємодії з дітьми, застосуванні нових освітніх технологій.

Управління проєктною діяльністю у дошкільній освіті допомагає вибудовувати напрями розвитку та освіти дітей, враховуючи їх індивідуальні потреби, інтереси та бажання, надає дітям можливість працювати, де це доречно, у своєму власному темпі. Воно також допомагає в інтеграції знань та навичок з різних напрямів розвитку, щоб діти могли бачити та встановлювати міжпредметні зв'язки.

Як вважає Буракова Ю., проєктний підхід побудований на природній цікавості дітей, яка дозволяє їм взаємодіяти, спілкуватися, запитувати, вирішувати проблеми, розмірковувати. Таке навчання виходить за межі освітнього закладу. Це за своїм змістом, ознайомлення із справжнім життям. У проєктах дошкільникам також надано можливості зробити свій внесок оригінальним і творчим способом [1].

Метод проєктів був обґрунтований Дж. Дьюї та впроваджений спочатку у шкільну практику.

Вераска М. визначаючи переваги використання проєктної технології зазначає, що проєкти в дошкільній освіті дозволяють «здійснювати особистісно-орієнтований вплив через взаємодію; розвивати творчі здібності та комунікативні знання, уміння та навички здобувачів дошкільної освіти, формувати початкові передумови дослідницької діяльності; здійснювати корекцію рівня знань, умінь та навичок; розвиток дошкільників на основі рефлексії та моніторингу впровадження проєктної діяльності; залучати до процесу виховання та освіти дітей їх батьків. Робота за проєктами забезпечує режим розвитку ЗДО, нарощування його освітнього потенціалу» [2. с.32].

Горбуленко Л. вважає, що особливістю проєктної діяльності в дошкільній освіті є те, що дитина ще не може самостійно знайти протиріччя в навколишньому світі, сформулювати проблему, визначити мету (задум). Тому в освітньому процесі ЗДО така діяльність носить характер співробітництва, що поєднує дітей, педагогів і батьків [3].

Вихователю варто керувати проєктною діяльністю дошкільника, виступаючи в ролі фасилітатора. Піроженко Т. виділяє такі особливості

проектної діяльності у дошкільній освіті: проектна діяльність розгортається в проблемній ситуації, яка не може бути вирішена прямою дією; учасники проектної діяльності мають бути мотивовані; проектна діяльність має адресний характер [6].

Розглянемо етапи проектної діяльності, як взаємодії дошкільника та вихователя, з позиції функцій управління

На першому етапі формулюється тема проекту (постановка цілей та завдань). Тема проекту має:

- розвивати інтерес (необхідно використовувати інтерес дітей як джерело тем для проектів);

- бути максимально привабливою для всіх дітей (важливо пам'ятати, що не всі інтереси дітей однаково заслуговують на увагу);

- бути досить спільною, об'єднуючою (наприклад, тема «Комахи в нашому саду» – більш відповідна тема для дошкільнят, ніж «Метелик капустниця» або «Комахи світу»);

- ефективно використовувати потенціал та можливості освітніх програм (наприклад, основні освітні програми можуть дати гарні ідеї для теми проекту, необхідно зосередитися на тих темах, які діти, можливо, не зможуть вивчати поза заняттями);

- ускладнюватись відповідно до розвитку дітей (на початку року варто обирати теми, які знайомі більшості дітей у групі («Наші іграшки» або «Наші сумки та рюкзаки» тощо). У контексті того, як діти знайомляться з проектною роботою, вони можуть вивчати теми, що відображають та підтримують різноманітність їх досвіду («Хліб, який ми їмо») [7].

На другому етапі (планування, власне діяльність за проектом, моніторинг) необхідно:

- розділити групу на невеликі підгрупи за інтересами, щоб зосередитися на конкретних питаннях, пов'язаних з темою проекту (діти в кожній групі пояснюють свій план та вносять свої пропозиції);

– розробити план, де шукати інформацію (вихователь обговорює можливих «запрошених експертів» і допомагає дітям оформити їм запрошення; визначаються місця поблизу ЗДО, для того щоб зробити відповідні роботи за темою проєкту.

На третьому етапі (контроль) необхідно розробити план завершення дослідження. Підсумковий етап передбачає обговорення результатів дослідження. Якщо дошкільники відповіли на більшість питань теми проєкту, це означає, що настав час його завершити. Вихователю варто запропонувати можливі підсумкові заходи: запросити інші групи, спланувати день відкритих дверей, щоб батьки могли побачити виконану роботу своїх дітей, можна поставити п'єсу, яка покаже, чому навчилася група.

Таким чином, для ефективного впровадження проєктного підходу в освітній процес закладу дошкільної освіти, потрібне системне управління процесом проєктної діяльності вихователя та дітей; застосування управлінського алгоритму, що включає сукупність етапів; необхідно також готувати майбутніх педагогів дошкільної освіти до переходу від ролі інструктора до ролі фасилітатора і керівника проєктів, який керуватиме, спрямовуватиме, «вестиме» проєктну діяльність дошкільника, а значить, повинен мати управлінські та проєктні компетентності, тобто вміння планувати, організувати, контролювати, оперативно регулювати та мотивувати проєктну діяльність дошкільника.

Список використаних джерел

1. Буракова Ю. Проєктні технології у дошкільному навчальному закладі. Харків: Вид. гр. «Основа». 2009. 204 с.
2. Вераска М. Організація проєктної діяльності у дитячому садку: творчі проєкти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 2. С. 31–36.
3. Горбуленко Л. Тематичні проєкти для дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. збірник. Полтава. ПОППО. URL: <http://poippo.pl.ua/otmz/biblioteka/zbirnik3.pdf>
4. Козак Л. Застосування проєктних технологій у підготовці майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології. *Збірник наукових праць «Педагогічний процес: теорія і практика»*. 2013. Випуск 1. С. 54–64.
5. Метод проєктів у діяльності дошкільного закладу / укл. Л.А. Швайка. Х.: Вид. група «Основа». 2010. 203 с.
6. Піроженко Т. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: наук-метод. посіб. Серія «Дитина замовляє розвиток». Тернопіль. Мандрівець, 2010. 140 с

7. Токаренко Н. Метод проєктів як ефективний засіб організації розвивально-пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. URL: <http://elar.ippo.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5820/2/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B8%20%D0%9C%D0%86%D0%9C%D0%9E%202020.pdf>

8. Токаренко Н.М. Організуємо проєктну діяльність: крок за кроком. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 11. С. 59 – 62.

Сахнюк Алла

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О.С.

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дослідницька компетентність є однією з компетентностей, якими мають оволодіти діти дошкільного віку. Відкриття дошкільниками суб'єктивно нових знань і способів дій, вибудовування міжособистісної взаємодії, вияв пізнавальної активності й самостійності в пізнанні нового, безпосередня й опосередкована взаємодія з вихователем та однолітками, зосередження уваги на способах виконання дій у складі діяльності позитивно позначаються на адаптації до якісно нового стану розвитку суспільства, в якому дитина зростає, самореалізовується й самостверджується, поступово розкриваючи свій особистісний потенціал.

Дошкільний вік є сенситивним у формуванні дослідницької компетентності: можливості мислення, пізнавальних інтересів, розширення взаємодії з навколишнім середовищем, прояви елементів творчості в діяльності та ін. Діти п'яти-шестирічного віку захоплюються дослідницькою діяльністю, із задоволенням проводять нескладні досліди як самостійно, так і з допомогою дорослих. Внутрішня пізнавальна активність дитини, наявність розвивального середовища, спілкування з дорослим, здатність до наслідування є рушійними силами розвитку її логіко-інтелектуальної сфери.

У Базовому компоненті дошкільної освіти, а саме в освітньому напрямі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» визначено дослідницьку компетентність, яка проявляється в умотивованості дитини на дослідження об'єктів і явищ, пізнання нового; виявленні стійкого інтересу до дослідницького пошуку як у спеціально створених проблемних ситуаціях, так і у вільній діяльності та ін. [1].

Питання формування дослідницької компетентності є в полі зору таких науковців як Г. Беленька, Ю. Волинець, С. Єлманова В. Костенко, Є. Сипчук, Н. Сидорчук, Н. Стаднік, Н. Яришева та ін. Так, Є. Сипчук визначає дослідницьку компетентність як особистісне утворення, що проявляється у мотивації, готовності, здатності до впровадження та реалізації активної дослідницької діяльності [5]. Науковцями також зазначено, що дослідницька компетентність – це здатність дитини до пошуку, пошукової активності, аналізу одержаних результатів, їх оцінка і прогнозування своїх подальших дій та формування у дітей на цій основі міцних знань, умінь, навичок. На думку М. Головань та В. Яценко дослідницька компетентність – це цілісна, інтегративна якість особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід діяльності дослідника, ціннісні ставлення та особистісні якості і виявляється в готовності та здатності здійснювати дослідницьку діяльність з метою отримання нових знань шляхом застосування методів наукового пізнання, застосування творчого підходу в цілепокладанні, плануванні, прийнятті рішень, аналізі та оцінці результатів дослідницької діяльності [2 с. 61]. Цю ж думку підтримує Н. Сидорчук і зазначає, що дослідницька компетентність передбачає володіння знаннями, уміннями і способами дослідницької діяльності [4, с. 308].

Як засвідчує проведений аналіз, дослідницька компетентність передбачає сформованість здатностей досліджувати об'єкти і явища навколишнього середовища та узагальнювати отримані результати, спостерігати і пізнавати нове; здатність до пошуку, до організації пошукової

діяльності і виявлення пошукової активності; мотивацію на необхідність пізнання навколишнього світу; формування якостей дослідника.

Отже, враховуючи погляди вчених на трактування дослідницької компетентності та вікові особливості дітей старшого дошкільного віку, ми пропонуємо дослідницьку компетентність дітей старшого дошкільного віку визначати як здатність дитини 5-6 років досліджувати й узагальнювати предмети і явища навколишньої дійсності, яка проявляється в дослідницькій діяльності і виховує якості дослідника.

В основі дослідницької компетентності лежить здатність дитини проводити дослідницьку діяльність. Н. Лисенко вважає, що дитяча дослідницька діяльність має ті самі етапи, що й наукова дослідницька діяльність, до яких належать: визначення меж дослідження (сфери, проблеми, теми), формулювання гіпотез, виявлення методів дослідження, збір, фіксація та обробка отриманих матеріалів, аналіз отриманих результатів, підготовка та захист дослідження, рефлексія [3].

Аналізуючи базовий компонент дошкільної освіти, можемо визначити структуру дослідницької компетентності дітей дошкільного віку: когнітивний, емоційний та діяльнісний компоненти [1] (див Таблиця 1).

Як ми уже наголошували, дослідження – це своєрідне спостереження. Н. Яришева зазначає, що дослідження і спостереження мають схожу структуру, яка включає такі основні етапи: 1 етап – підготувати дітей до досліді. Він полягає в активізації вже набутих знань про природні об'єкти та явища. Далі потрібно створити ситуацію очікування, активізувати інтерес дітей, знайти проблему. Поштовхом до цього може стати проблемне питання, чийсь лист, розповідь вихователя чи вже наявна проблемна ситуація в групі.

2 етап – початок дослідження: обговорення необхідних умов для дослідження та припущення (гіпотеза). Якщо діти мають знання щодо певного досліді та вміння правильно висловлювати свою думку, то можуть самостійно висунути припущення за допомогою певних тверджень. Вихователь під час попередньої дослідницької роботи повинен показати

принцип міркувань та припущень. Подальша робота або підтвердить думки дітей, або спростує їх. Після цього дослід має бути обговорений. Усі умови під час обговорення мають бути однаковими, окрім якоїсь одної. Це необхідно для забезпечення чистоти експерименту.

3 етап – перебіг дослідів. Діти спостерігають за ходом дослідів, виділяють цікаві факти та спілкуються між собою.

4 етап – заключний: обговорення результатів дослідів. Діти роблять висновки, спростовують або підтверджують висунуті на другому етапі припущення [6].

Умовою розвитку дослідницької діяльності дитини є її суб'єктна позиція, яка виявляється в умінні висунути і реалізувати гіпотезу розв'язання проблеми в різноманітній пошуковій діяльності та експериментуванні.

Отже, з раннього віку потрібно дитину привчати спостерігати і пізнавати навколишній світ, активізувати пошукову активність дитини через неможливість задовольнити звичайні потреби звичними способами. Незвичайна ситуація, що викликала пошукову діяльність, змінюється в процесі дослідження, і дитина повинна реагувати на зміни своїми діями, будувати припущення щодо подальшого розвитку ситуації, здійснювати пошукові, дослідницькі дії, наполегливо намагаючись вирішити значущу для неї проблему.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876>
2. Головань М. С. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі*: зб. наук. праць. Випуск VII. Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ, 2012. С. 55–62.
3. Лисенко Н.В. Організація пошуково-дослідницької роботи в дитячому садку. Київ: РУМК, 1990. 220 с.
4. Сидорчук Н., Дубасенюк О. Акмеологічне зростання дослідницької компетентності викладачів університету у сфері педагогічної освіти. *Нові технології навчання*: зб. наук. праць ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. Київ, 2020. Вип. 94. С. 306–313.
5. Сипчук Є. Категорія «Дослідницька компетентність» у філософській та історико-педагогічній науковій літературі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2022, №. 1 (101). С. 149–157.
6. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. Київ: Вища школа, 1999. 255 с.

Смолюк Артем

кандидат педагогічних наук, старший викладач Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Державним стандартом дошкільної освіти України окреслено завдання правовиховної роботи з дітьми дошкільного віку, що полягає у прищепленні їм елементарних правових знань та формуванні найпростіших навичок правової поведінки.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в освітньому напрямку «Особистість дитини» у контексті розвитку самосвідомості дитини виділено результати правовиховної роботи з дітьми дошкільного віку, що полягає у здатності орієнтуватися у своїх основних правах і обов'язках, усвідомлення їх значення та відмінності.

У змісті чинних освітніх програм, правове виховання дітей дошкільного віку ускладнюється відповідно до вікових і психологічних особливостей дітей з урахуванням принципів доступності та систематичності навчального матеріалу, що спрямований на правове виховання, виступає основою життєвої компетентності дітей дошкільного віку [1].

Розвиток правової свідомості та культури особистості це довгий, складний і суперечливий процес, що триває практично все життя людини. Первинні уявлення про соціальні норми поведінки людей, про необхідність певного порядку в людських взаєминах засвоюються в дитинстві, ще в дошкільний період. У дошкільні роки найбільш активно формуються погляди, життєві позиції, типові мотиви поведінки особистості. І від того, яке розуміння права і ставлення до нього виробляється в цей період становлення особистості, багато в чому залежить і подальша поведінка людини у правовій сфері. На основі загального уявлення про соціально-правові явища і шляхом

впливу на інтелектуальну, емоційну і вольову сфери правосвідомості в дошкільному віці, на наш погляд, можливим є формування:

- шанобливого ставлення до встановлених правил поведінки;
- усвідомленого підпорядкування прийнятому правомірному стандарту поведінки;
- розуміння моральної і правової відповідальності за свої вчинки та поведінку, а також особистої відповідальності за вчинені порушення правил;
- установки на надання допомоги працівникам правоохоронних органів, які провадять діяльність з припинення і попередження правопорушень;
- установок, що перешкоджають податливості кримінальним та асоціальним впливам;
- неприйняття насильницьких і інших асоціальних (незаконних) дій відносно людей, тварин, об'єктів навколишнього середовища з формуванням на цьому матеріалі правових переконань;
- ціннісної значимості сім'ї та добродесного відношення до рідних і близьких;
- ціннісних уявлень про розсудливі і корисні форми відпочинку.

Правове виховання дітей дошкільного віку спрямоване на формування основних блоків функціональних компонентів структури їх правосвідомості та поведінки:

- логіко-нормативного (елементарні знання дітей про свої права і обов'язки, тобто правова інформованість, розуміння соціально схвалюваних правил поведінки);
- емоційно-образного (суб'єктивне ставлення дитини до правил поведінки, ціннісне їх сприйняття, адекватна оцінка своїх і чужих вчинків з точки зору діючих правил поведінки);
- поведінкового (прояв активності в ситуаціях, коли необхідно керуватися соціальними правилами поведінки; реалізація правової поведінки в різних видах діяльності, дотримання заборон і виконання обов'язків).

Щоб охопити весь спектр впливу на формування високогуманної дитячої особистості, як показало проведене дослідження, необхідним є створення такого середовища в умовах закладу дошкільної освіти, що вимагає забезпечення гуманістичного, довірливого ставлення до дитини, підвищення її самооцінки та впевненості у собі. Беззаперечна думка О. Коберника про навчальний заклад, який повинен стати школою гуманізму, де вихованець має бути «центром навчально-виховного процесу з його складним світом думок, головною цінністю, суб'єктом життя» [2]. Це не лише створить комфортні умови для розвитку кожного вихованця, але й надасть дитині досвіду гуманних взаємостосунків між людьми як зразок на майбутнє життя у суспільстві, який характеризується взаємною довірою і повагою, відкритим і доброзичливим спілкуванням, відмовою від авторитарності у взаємодії, забезпеченням почуття захищеності кожної дитини. Все це стосується і родинного кола, де дитина в першу чергу отримує життєвий досвід, копіює зразки реагування на різні ситуації та стосунки з різними об'єктами і явищами життя.

Отже, створення гуманно-толерантного середовища вимагає врахувати цілісний підхід до цього процесу та основну закономірність розвитку і становлення особистості дошкільника, що моральні якості дитини формуються на основі взаємостосунків із оточуючими: однолітками, батьками та педагогами. Дослідження вчених Лисенко Н. В., Кирсти Н.Р. доводять, що взаємодія дошкільників із дорослими і однолітками є змістовною та глибокою діяльністю, яка забезпечує задоволення дитячих потреб у спілкуванні, створює внутрішній комфорт. Вчені виходили з того, що спілкування є одним із найважливіших факторів психічного розвитку дитини, з чим ми повністю погоджуємося, зазначаючи не лише спілкування, а й будь-які стосунки дитини з оточуючими. Цінним є те, що у стосунках з дорослими людьми дитина засвоює суспільно-історичний досвід і реалізує можливість стати представником людського роду. Відображаючись у

свідомості дитини, вони складають образ іншої людини і стають продуктом спілкування [3, с. 72–86].

На наш погляд, вихователь, який дотримується гуманістичних принципів у взаєностосунках із вихованцем повинен ставитись до дитячої особистості як до самостійної цінності. Він має надавати перевагу організаційному впливу над дисциплінарним; вміти визнавати свої помилки; оптимально і справедливо розподіляти функції між собою та вихованцями; поєднувати вимогливість з повагою до особистості дитини; віддавати перевагу непрямим засобам впливу (зміна пози, жестів, інтонацій, погляду тощо); повинен досягати постійного зворотного зв'язку у взаємодії, вміти аналізувати та розрізняти настрій кожного вихованця. Спокійний, позитивно-емоційний стиль спілкування легко приймається дітьми, стає для них звичайним та необхідним. Це складає природній емоційний фон гуманістичним проявам та почуттям, сприяє розкриттю особистості, вихованню позитивних моральних якостей. Саме у цей період розвитку дитини найавторитетнішою фігурою є дорослий, на якого вона орієнтується в діях і вчинках. І лише згодом зростає роль однолітків у стосунках дитини.

Завдання педагога не лише дотримуватися самому і створювати умови для формування гуманних взаємин дошкільників, але й попередити прояв негативізму у стосунках всіх учасників освітнього процесу (інших працівників закладу, батьків): різких емоційних проявів амбіційності, настороженості, дратівливості, грубості у висловлюваннях, залякування. Всі ці прояви є неприпустимими у стосунках із дітьми. У той же час, ми повністю погоджуємося із О. Сухомлинською, яка зазначає, що «велике значення мають будь-які емоції, адже вони повністю належать до почуттєвої сфери, проходять через психіку людини і саме від цієї сфери залежить сприймання тих чи інших цінностей або відмова від них. Людину не можна примусити бути моральною – потрібно її переконати, пропустити знання через її емоції, почуття, психіку, через свідомість з тим, щоб висловлені моральні цінності стали її власним надбанням» [4, с. 40].

Отже, щоб охопити весь спектр впливу на формування високогуманної дитячої особистості, як показало проведене дослідження, необхідним є – цілеспрямована і конструктивна взаємодія педагогів і сім'ї з метою створення гуманно-толерантного виховного середовища, яке характеризується взаємною довірою і повагою, доброзичливим спілкуванням, емоційною чутливістю, безкорисною турботою та чуйністю.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / затв. наказом МОН України № 33 від 12.01.2021. URL: [https://mon.gov.ua/storage/app /media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf)
2. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі: навч.-метод. посіб. Київ: Науковий світ, 2001. 182 с.
3. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р. Педагогіка українського дошкілля: навч. посіб. у 3-х частинах. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. Ч.2. 360 с.
4. Сухомлинська О. В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді: загальні тенденції й індивідуальний пошук. Київ: Всеукраїнський фонд «Добро», 2006. 43 с.

Смолюк Іван

доктор педагогічних наук, професор Волинського національного університету імені Лесі Українки

ПРОБЛЕМА ДИТЯЧОЇ ГРИ В ЇЇ ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ

Важливим завданням сучасності є подальша розробка психолого-педагогічних, теоретичних і методичних засад дошкільної освіти у контексті гуманістичної парадигми. Гра – це один з найцікавіших видів людської діяльності, провідна діяльність дошкільника, засіб його всебічного розвитку, важливий метод виховання. Щоб гра стала справжнім засобом творчої самореалізації дитячого життя, його щасливим феноменом у пошуках ефективних шляхів, на наш погляд, варто звернутися до історії питання.

Певні аспекти досліджуваної проблеми (історичний і теоретичний контексти) у науковому доробку та працях Л. Артемової, А. Богуш, О. Запорожця, Д. Менджерницької, О. Яницької та ін.

Виникнення гри в суспільстві органічно пов'язано із становленням і розвитком суспільної свідомості. Як одну з форм вияву суспільної свідомості, що відображає уклад життя на найбільш ранньому ступені розвитку суспільства, можна розглядати образні дії пов'язані з наслідуванням. На цьому етапі гра й образні дії ще не розмежовувались.

З тим, що в історії людства праця випереджала гру, відзначає І. Бех. Ускладнення знарядь праці унеможливило участь дітей у допомозі дорослим, спричинило потребу в спеціальній підготовці до трудової діяльності, що зумовило виникнення дитячої гри [1, с. 20].

Поширеними є спроби пов'язати походження гри з розвитком мистецтва та ідеологічних інститутів, наприклад, релігією, ритуальними процесами під час богослужінь, які мають багато спільного з ігровими діями.

З давніх часів ігрова діяльність людей під час свят тісно пов'язана з їх життєдіяльністю. Показовими в цьому відношенні є свята античної Греції, які відзначалися своїм активним, діяльно-ігровим характером. Ці свята були тісно пов'язані з реальним життям еллінів, зокрема з їхньою працею.

Вершиною давньогрецьких ігор-свят і своєрідним спортивним театром стали знамениті олімпійські ігри, що проходили у місті Олімпії один раз на чотири роки.

На Русі ігрова діяльність характеризувалася більшістю обрядових календарних свят.

Однак, як і у всіх народів, ігри поступово втрачають свою першооснову і виділяються в самостійну сферу діяльності людини.

В іграх завжди знаходили відображення ідеологія, виховання, рівень культури і досягнення науки. Крім того, деякі ігри набувають певного відтінку залежно від географічних та кліматичних умов.

Попри різне бачення походження гри, філософи, психологи, мистецтвознавці одностайні в думці, що гра є соціальною потребою і виконує певні суспільні функції, передусім забезпечує передавання суспільного досвіду від одного покоління до іншого. Ігри дітей різних народів і часів

подібні за тематикою, оскільки відображають спільні для всіх людей явища життя.

Соціальна природа гри як феномену полягає у конкретно-історичному характері творчих сюжетно-рольових ігор, змістом яких є відображення суспільних відносин людей. В іграх діти відтворюють поведінку дорослих, а також негативні явища їхнього життя. Цю особливість дітей охарактеризував К. Ушинський: «В однієї дівчинки лялька пере, шиє, миє, прасує; в іншої – валяється на дивані, приймає гостей, поспішає до театру; у третьої – б'є людей, заводить скарбничку, рахує гроші. Нам доводилося бачити хлопчиків, у яких «чоловічки» отримували чини і брали хабарі». Отже, зміст дитячих ігор вбирає в себе різноманітні ознаки суспільного життя, в тому числі й негативні [6].

Гра як діяльність притаманна передусім молодому організму, що зумовлена потребою дитини у виявленні активності. Тому в дитячому віці гра є нормою. Вагомі аргументи на підтвердження значення гри для розвитку дитини містять праці І. Сеченова, І. Павлова, П. Лесгафта, Л. Чулицької, Т. Осокіної, А. Цюся. Гра є не лише фактором настрою, емоцій дитини, а й важливим чинником розвитку функцій мозку, серцево-судинної, нервової систем її організму. Перебіг усіх життєво важливих фізіологічних і психічних процесів в організмі дитини пов'язаний із задоволенням потреб в активності, нових враженнях, вияві здорових емоцій [2].

Отже, гра є історичним утворенням. Її виникнення зумовлене розвитком суспільства і пов'язаною з ним зміною становища дитини в системі суспільних відносин. Гра як соціальне явище, що виникло в процесі історичного розвитку людства з трудових дій, відображає реальну дійсність, удосконалюється з розвитком відносин «людина – суспільство». Вона є активною, свідомою, цілеспрямованою діяльністю, яка втілює потребу дитини в активності.

З розвитком передової наукової думки з'являються перші згадки про гру та ігрову діяльність, хоча й у вузькому розумінні цих понять. Так,

Я.А. Коменський у своїй праці «Материнська школа» зазначає: «Оскільки діти прагнуть переймати все, що бачать в інших, то їм потрібно дозволяти це, за винятком тих випадків, коли вони хочуть користуватися речами, якими вони можуть заподіяти собі шкоду або що-небудь зіпсувати... Де це виявиться можливим, замість справжніх речей для користування дітям необхідно мати готові іграшкові речі... Граючись ними, діти будуть розвивати в тілі здоров'я, в розумі – кмітливість, а в усьому організмі – рухливість. Одним словом, у що б не захотіли грати діти, їм потрібно допомагати, а не заважати. Адже їм немає більше чим займатися, а бездіяльність шкідлива для душі і тіла» [3].

Дж. Локк вважав, що у пізнавальному розвитку необхідно вміло використовувати природну зацікавленість дітей, бо вона є тим механізмом, яким наділила нас природа, і саме з неї виростає прагнення до знань. Він зазначає, що завдання вихователя – враховувати індивідуальні особливості дітей. Це важливо для того, щоб підтримувати гарний настрій дітей у процесі навчання, що сприяє швидкому засвоєнню знань.

Й. Г. Песталоцці висловлює дещо упереджене ставлення до гри. Він вважав, що згідно із системою виховання XVIII – на початку XIX ст. всюди намагаються вводити багато непотрібного й тримати дітей якомога довше на волі, тобто не привчати їх до життєвих труднощів, хоча в майбутньому вони будуть із ними стикатись.

Проблема дитячої ігрової діяльності знайшла своє відображення в багатьох педагогічних теоріях і системах. Аналіз надбань педагогічної науки двох попередніх століть засвідчує, що чимало досліджень гри здійснювалися на матеріалі ігор дошкільників. Значного поширення в світовій педагогічній практиці набула створена у першій половині XIX ст. система дидактичних ігор Ф. Фребеля. На теренах України вона впроваджувалась в педагогічну практику через Київське педагогічне товариство (голова І. Сікорський) й заснований у 1907 р. Київський Фребелівський педагогічний інститут. Варто зазначити, що система Ф. Фребеля спрямовувалась її автором на довілля. За

ідеєю Ф. Фребеля у навчанні й вихованні дітей має реалізуватися принцип зв'язку знань з уміннями і власною творчістю дитини, як це спостерігається, коли діти самостійно діють з різноманітними матеріалами – піском, глиною, деревом тощо. Ф. Фребель вважав, що цілеспрямовано добравши матеріали для розвитку дитини, можна готувати її як до навчання, так і до якогось ремесла чи художньої праці.

Зростаючий інтерес до питань ігрової діяльності на початку ХХ ст. реалізувався в усесвітньо відомій педагогічній системі М. Монтесорі, теоретичними засадами якої є вільне виховання і сенсуалізм (теорія, згідно з якою основою психічного життя є чуттєві уявлення). Зазначена система поширювалася в навчанні дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Провідна ідея М. Монтесорі полягає в необхідності виявляти індивідуальні особливості дітей і шукати підхід, якого потребує своєрідність кожної дитячої особистості. Заперечуючи активну роль педагога в організації навчання, М. Монтесорі втілювала в роботі з дітьми ідею опосередкованого педагогічного впливу на самостійну діяльність дитини. Цей вплив здійснюється через організацію навчального предметного середовища – спеціально створений дидактичний матеріал.

На розвиток теорії ігрової діяльності значною мірою вплинула вітчизняна наукова педагогічна думка. Помітною віхою у формуванні ставлення до ігрової діяльності як педагогічного методу є теоретичні праці К. Ушинського. Педагог зазначив, що в процесі гри «самодіяльно працює дитяча душа». Як вільна і творча діяльність гра для дитини цікавіша за дійсність, яка її оточує. На думку К. Ушинського, вона цікава дитині тому, що є її власним творінням [6].

П. Ф. Лесгафт у своїх працях (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) розглядав гру як один із засобів виховання. Положення, висунуті ним, залишаються актуальними і на сьогодні. Зокрема, П. Ф. Лесгафт розглядав питання про поведінку і взаємостосунки гравців, про відповідність ігор поставленим завданням, а також про провідну роль педагога у грі.

Методичні настанови П. Ф. Лесгафта щодо проведення гри включають такі вимоги: 1) обов'язкове визначення перед кожною грою конкретної мети; 2) відповідність гри силам і здібностям учасників; 3) забезпечення позитивного емоційного впливу на гравців; 4) систематичність і послідовність проведення ігор; 5) спонукання учасників до прояву активності, самостійності (за спрямовуючої ролі педагога, організатора).

Наприкінці XIX – початку XX ст. теорія ігрової діяльності значно збагатилася ідеями С. Русової щодо організації ігор різних видів, гри як засобу національного виховання, відображення народних традицій, індивідуалізації педагогічних впливів, діагностування соціальних уявлень дітей, їхнього морально-етичного розвитку, з'ясування запасу знань і вмінь при вступі дитини до школи. С. Русова у ставленні до гри як до дидактичного методу вбачала прогресивні зміни в освіті: «За методами нової школи кожна наука в початковій школі повинна наближатися до гри, але не тому, що до неї (науки) треба ставитися недбало, а тому, що вона таким чином зможе захопити дітей, як захоплює їх гра ...» [4].

Для розробки теорії дитячої ігрової діяльності цікаві думки висловив Я. Чепіга, який ставився до гри як до національно-культурного явища і наголошував на необхідності її використання у виховній роботі закладів дошкільної освіти в час відродження.

Відомі педагоги (П. Блонський, А. Макаренко, В. Сухомлинський) експериментально досліджували провідні педагогічні проблеми, створили парадигми практичної виховної роботи з дітьми в контексті різних видів ігрової діяльності. В працях цих учених ідея застосування гри в організації навчально-виховної роботи з дошкільниками набула свого відповідного, стартового теоретичного вираження [5].

Для сучасної педагогічної практики важливе значення має положення про те, що діти, позбавлені можливості дати вихід своїм емоціям у грі, не завжди знаходять правильне їм застосування в реальному житті, внаслідок чого зростає дитяча злочинність.

А. Макаренко висловлювався за широке використання гри у вихованні дітей. На його думку, дитячий колектив без гри не буде повноцінним. Гра, на думку А. Макаренка, багатофункціональний засіб виховної роботи. Вона дає змогу виховувати колективізм, творчу спрямованість особистості, свідому дисципліну, організованість, розвиває інтелектуальні здібності, розвиває естетичні почуття. Особливе місце належить грі в підготовці підростаючого покоління до праці. Хоча гра не створює матеріальних, культурних, інакше кажучи, суспільних цінностей, проте вона привчає людину до фізичних і психічних зусиль, потрібних для роботи.

Учений поставив питання про специфіку педагогічного керівництва грою, де педагог повинен уміти так само гратися, як діти, – тільки тоді педагогічне керівництво грою буде ефективним. Це означає, що треба науково забезпечити професійну підготовку до керівництва грою з урахуванням своєрідності цієї діяльності.

Широкий спектр питань педагогічного значення гри й організації ігрової діяльності дошкільників висвітлює теорія і методика освітнього процесу, побудованого на гуманістичних засадах. Аналіз педагогічної спадщини В. Сухомлинського показує, що в очах педагога-гуманіста гра – це нагальна потреба дошкільника. Для дитини гра є найсерйознішою справою. У грі «розкриваються перед дітьми світ, творчі можливості особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку.

Гра – це величезне світле вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень, понять про навколишній світ». Видатний педагог вважав гру часткою яскравого духовного життя учня.

Одна з провідних позицій педагогічного бачення гри В. Сухомлинським – це інтеграція її з іншими видами дитячої діяльності (фізичною, трудовою, інтелектуальною тощо). «Гра – широке й багатогранне поняття. Діти граються не тільки тоді, коли бігають, змагаються в швидкості і спритності. Гра може виявлятися й у великому напруженні творчих здібностей, уяви» [5].

Отже, проблема гри в педагогіці набуває особливої актуальності, оскільки в процесі ігрової діяльності створюються особливо сприятливі умови для засвоєння дітьми нових знань і вмінь, для формування в них таких важливих якостей людського розуму, як здатність виконувати дії в розумовому плані, символічно замінювати реальні об'єкти й оперувати подібною заміною з пізнавальною метою. Гра сприяє розв'язанню одного з актуальних завдань педагогічної роботи, зокрема розвитку здібностей, що надавали б дитині можливість надалі самостійно здобувати різноманітні знання і творчо їх використовувати відповідно до вимог реального життя.

Розвиток дитини в процесі ігрової діяльності має бути педагогічно керованим. Система методів і форма виховних впливів в процесі гри повинна будуватися на врахуванні історичного розвитку гри і психологічного аналізу –тільки так можна побудувати адекватну картину ігрової діяльності, розкрити її закономірності і на цій основі розробити відповідні методи педагогічного впливу на гру.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості: Особистісно-орієнтований підхід : науково-практичні засади: у 2 кн. Київ : Либідь, 2003. Кн. 2. 344 с.
2. Гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей / за ред. Г. С. Тарасенко. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2009.
3. Коменський Я. А. Материнська школа. Москва : Педагогіка, 1982. С. 241.
4. Русова С. Теорія і практика дошкільного виховання. Вибрані педагогічні твори: у 2 кн. / за ред. Є. Коваленко. Київ : Либідь, 1997. Кн. 1. С. 171–258.
5. Сухомлинський В. А. Серце віддаю дітям. Київ : Радянська школа, 1988. 220 с.
6. Ушинський К. Д. Рідне слово. Вибрані педагогічні твори: у 2 т. Київ : Радянська школа, 1983. 276 с.

Улянчук Катерина

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник- кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н.І.

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ НАВИЧОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

Розвиток дошкільника, становлення його як особистості - кардинальна для дошкільної освіти проблема. Новий зміст освіти пропонує освітянам переглянути звичний погляд на дитину як «задану ззовні істоту», як «проекцію» дорослих. Становлення особистості в дошкільному віці не можна класифікувати як виключно керований ззовні процес, оскільки це суперечить суті розвитку особистості як саморуху [3].

Дослідження свідчать, що діти, які отримали якісну дошкільну освіту, мають кращі результати з читання у початковій школі та з математичної компетентності в підлітковому віці, а також більше можливостей для самореалізації та саморозвитку в дорослому житті .

Питання розвитку мовлення дітей – одне з найважливіших у підготовці дітей до школи. Сучасний педагогічний процес навчання та виховання дітей дошкільного віку ґрунтується на інтерактивних технологіях й потребує постійного діалогу з нею, то формуванню діалогічного мовлення надається провідне значення у змісті мовленнєвої підготовки дітей до школи.

У дослідженні проблеми розвитку навичок діалогічного мовлення старших дошкільників засобами української народної казки було нами визначено коло завдань:

- розглянути психологічні основи розвитку діалогічного мовлення;
- здійснити аналіз розвитку діалогічного мовлення, як предмет дошкільної лінгводидактики;
- дослідити українську народну казку, як засіб розвитку діалогічного мовлення у дітей дошкільного віку.

Теоретичною основою даного дослідження стало вивчення й творче переосмислення основних досягнень вітчизняної науки в галузі педагогіки. Інформаційну базу дослідження склали підручники, наукові публікації з

обраної тематики, публікації у пресі, матеріали науково-практичних конференцій, власні спостереження.

Учені, що вивчали цю проблему (А. Запорожець, Л. Короткова, Л. Стрелкова та ін.), стверджують, що казка впливає на сферу соціального розвитку дитини. Позитивні результати при використанні казкотерапії спостерігалися в дітей з порушеннями інтелектуальної сфери (О. Агавелян, І. Семенченко), з порушеннями мовного розвитку (Г. Бистрова, Є. Сизова, Т. Шуйська). Основною формою мовного спілкування є діалогічне мовлення, оволодіння яким здійснюється паралельно з розширенням і уточненням словника, структури пропозицій, оволодінням словозміною й слотвором. Розвиток діалогічного мовлення різнопланово розглядався науковцями у філософському (М. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер); лінгвістичному (Т. Винокур, Л. Щерба, Л. Якубинський); нейрофізіологічному, психологічному (Л. Виготський, В. Давидов, М. Кольцова, Г. Леушина, О. Лурія, С. Рубінштейн), психолінгвістичному (О. Леонт'єв, Т. Ушакова, С. Цейтлін), лінгводидактичному (А. Арушанова, Т. Алієва, А. Богуш, А. Бородич, Н. Виноградова, Н. Гавриш, В. Захарченко, Ю. Косенко, О. Лещенко, Н. Луцан, В. Любашина, Д. Ельконін, Є. Ісеніна, М. Лісіна, М. Попова, Т. Слама-Казаку, С. Хаджирадєва, О. Ушакова, Г. Чулкова) аспектах.

Кожна людина протягом усього свого життя перебуває в постійному стані «переговорів» (з рідними, товаришами, вихователями), а тому так важливо навчитися вести діалог.

Розвиток у дитини цієї здатності вимагає від вихователя, батьків формування вміння брати участь в обопільній розмові, потребує засвоєння найрізноманітніших мовленнєвих форм – згоди, заперечення, уточнення, перепитування, зустрічного питання, прохання, вимоги, дозволу, поради, відмови, спонуки, задоволення, вдячності, подиву, невдоволення тощо.

Оскільки, у дошкільному віці важливим засобом навчання є казка, тому то її роль у розвитку діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку

набуває актуального значення, може бути ефективним засобом впливу на якість дитячого мовлення в цілому.

Сьогодні, коли Україна виборола свою незалежність, відроджується історична пам'ять народу, культура, мова, а відповідно відроджується національна система виховання. Лише правильно організована, вона може найближчим часом сформувати повноцінну, цілісну, національно свідому особистість громадянина України, суверенну індивідуальність, яка має свою громадянську й особисту гідність, совість і честь.

Основою культурного розвитку кожної нації є її фольклор – колективна уснопоетична творчість, що в досконалій мистецькій формі відображає життя, працю, боротьбу за кращу долю, історію, побут, думки, прагнення й погляди народу. Народ здавна, на відміну від офіційної педагогіки, дуже просто вирішував питання підготовки юної генерації до життя і всього, що було необхідним знати про нього. Дитина постійно спостерігала світ дорослих, у діяльності котрого мала брати участь, досягнувши певного віку. Пізнання навколишнього світу дитиною іде паралельно з формуванням основ її світогляду. Через особливий зворушливий світ простеньких сюжетів забавлянок, лічилок, простих народних мелодій і пісень дитина пізнає світ. Дитячі українські народні казки є окремою ланкою українського фольклору. Діти, так само як і дорослі, мали безпосереднє відношення до культури та мистецтва України. У процесі багатовікової життєвої практики українського народу викристалізувались провідні принципи морально-естетичного виховання дітей засобами української народної казки, що репрезентують сукупність основних ціннісних положень і визначають принципове спрямування, зміст, організацію виховних дій. Значимість казки обумовлена її всебічним впливом як на окремі психічні процеси, так і дитячу особистість у цілому [4].

Отже, для дітей старшого віку потрібні способи роботи (технології), що включають ігри й ігрові вправи в розвитку діалогу. Дітям властиве прагнення до спілкування, звичайно, вони шукають шлях до особистісного контакту з

ровесниками і дорослими. Для успішної взаємодії із соціумом їм необхідно бути комунікабельними, доброзичливими, відкритими, привітними. Ці вкрай важливі якості потрібно формувати вже з перших років життя, але важко повірити в те, що люди, чиє спілкування зводиться до віртуального, зможуть без перешкод реалізувати себе в соціумі.

Список використаних джерел

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. 2-ге вид., випр. К. : Світич, 2008. 430 с.
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: навч. посібник. Запоріжжя, 2000. 275 с.
3. Концепція Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 р. Дошкільне виховання. К. : Світич, 2010. № 9.
4. Липко І. П. Діалогічна єдність як базова одиниця діалогічного мовлення. Філологічні трактати. 2013. Т. 5, № 2. С. 75–80.
5. Любашина В.В. Формування діалогічних умінь у дітей старшого дошкільного віку в іграх за сюжетами художніх творів: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02. Ялта, 2006. 188 с.

Чайківська Соломія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк С.В.

КАПРИЗУВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ У ПЕРІОД АДАПТАЦІЇ ДО УМОВ ЗДО

Існує велика кількість визначення поняття «адаптація». Наприклад, Дж. Уотсон вивчав адаптацію в широкому розумінні як процес задоволення потреб індивіда відповідно до вимог середовища, що зумовлює зміни в його поведінці, актуалізуючи процесний (адаптація як процес) і результатний (адаптація як стан) аспекти категорії адаптації. У цьому контексті поняття «адаптація» і «приспособлення» ототожнюються [1].

Дослідники Г. Айзенк, Р. Хенкі розглядають адаптацію як стан гармонії між індивідом та природою (соціальним середовищем) і як процес, за допомогою якого цього гармонійного стану досягнуто [1].

Процес адаптації дитини до умов дошкільного закладу досить часто являється драматичною подією, що зачіпає всі сфери життєдіяльності

малюка. У ЗДО все не так, як удома: суворіший розпорядок дня, незнайомі дорослі й діти, незвичні вимоги. Але головне – розлучення з мамою. Усе це може викликати у дітей напруження, тривожність і власне капризування. Такий емоційний фон негативно відбивається на перших враженнях дитини про дитячий садок та погіршує звикання до нього [3].

Н. Маковецька у своїй роботі дійшла висновку про те, що в результаті зміни середовища та соціальних відносин у дітей раннього віку виникають значні труднощі, при цьому саме в період відвідування закладу дошкільної освіти закладаються основні властивості і особистісні якості, від яких в більшій мірі залежить весь подальший розвиток [2, с. 3].

В період звикання до нових обставин психіка та організм малюка перебувають у сильному напруженні.

Основні ознаки звикання дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти:

- Дитина плаче, збираючись в садок.
- Важко розлучається з батьками.
- Зниження апетиту (або відмова від їжі).
- Порушення сну.
- Різні зміни в поведінці (капризування, плаксивість, нервозність, апатія, агресія).
- Зниження імунітету, підвищення захворюваності.
- Змінюється активність дитини стосовно предметного середовища: іграшки стають не цікавими та не привертають належної уваги, інтерес до навколишнього теж знижується, падає рівень мовленнєвої активності, зникає потреба в спілкуванні з однолітками та дорослими [6, с. 329].

Батьки дітей 2-3 років часто скаржаться, що їхні діти раптом перетворилися на некерованих. Завдяки тому, що сьогодні з'явилася велика кількість літератури для батьків, багато мам і тат вважають, що капризи та істерики – це закономірний етап у розвитку дітей молодшого дошкільного

віку, що в такий спосіб пізнають світ людських взаємин, визначають межі дозволеного й недозволеного, і, це, зрештою, «саме мине» [5].

Дійсно, капризи, що виникають у трирічної дитини, є виявом кризи трьох років, коли малюк прагне бути самостійним. Дитина відокремлює себе від навколишнього світу і виробляє своє власне ставлення до навколишнього середовища. Починається процес побудови власної індивідуальності.

Неправильне виховання, сімейні конфлікти, недостатність емоційного тепла, любові, добрих взаємовідносин у сім'ї може стати причиною порушення психічного розвитку дитини і власне привести до капризів дитини, до поганого настрою і до різних захворювань.

Потреба в емоційному визнанні – це одночасно й потреба в самоствердженні. Дитина потребує допомоги в розкритті свого Я, підтримки й люблячого ставлення. Порушення емоційних контактів із батьками, перш за все із матір'ю, може бути причиною значних психологічних проблем у розвитку, визначив К. Роджерс. Недостатність любові та визнання часто компенсується страхами, капризами. У дітей формується замкнутість, недовіра до оточуючих [4].

Джон Локк писав, що «Батьки, заохочуючи капризи дітей і балуючи їх, коли вони малі, псують в них природні задатки, а потім дивуються, що джерело, яке вони самі отруїли, має гіркий смак» [5]. Кращий засіб – не йти на примхи дитини.

Є ще дуже цікаві ситуації, коли дитина за допомогою своїх капризів та істерик намагається маніпулювати дорослими. Це випадки, коли малюк знає, що якщо він буде впертися або вередувати довго, то мама обов'язково поступиться, бо він запам'ятав, що колись так уже траплялося [3].

Причини капризів та істерик можуть бути різноманітними: утома, нудьга, хвороба, розчарування, страх, гнів, ревності або відраза. Малюк починає сердитися, коли бачить, що все відбувається не так, як йому хочеться.

Розчарування у дитини – природна реакція, як тільки дитина усвідомлює, що в неї ще недостатньо сил, щоб зрушити з місця важку валізу або ящик, або їй ще не вистачає спритності і вправності, щоб дістати бажану іграшку. Через розчарування відбувається падіння на підлогу, брикання ногами, плач і т.д.

Рекомендації батькам як позбутись капризування малюка:

- Як тільки дитина починає вередувати, залишайтеся поруч, дайте їй зрозуміти, що Ви її розумієте.

- Обійміть малюка, запевніть у своїй любові і намагайтеся відволікти від капризу, що так розбурхав його.

- Не намагайтеся в цей час що-небудь доводити своїй дитині – це даремно. Сварка не має змісту, биття ще більше її розбурхають.

- Коли малюк заспокоїться, поговоріть із ним ласкаво. Розкажіть йому, як Вас засмутило, що він так себе поведив. Висловіть упевненість, що надалі він буде поводитися краще.

Отже, під час адаптації дитини дотримуйтесь рекомендацій психологів та педагога закладу дошкільної освіти. Запевніть дитину, що Ви однаково її любите і переконані, що вона ніколи більше не буде поводитися погано, навіть якщо щось буде не так, як їй хочеться. Подібна розмова з малюком необхідна, щоб у нього не виникло почуття провини, як це нерідко трапляється після бурхливих сплесків гніву.

Список використаних джерел

1. Адаптація особистості. Психологічні особливості: URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12874/12779>
2. Маковецька Н. В. Увага адаптація. *Дошкільне виховання*. 2001.№12. С. 13–14.
3. Психологія дитини від А до Я. URL: <http://www.garmoniya.mk.ua/articles/psychologiya-dytyny-vid-do-ya.html>
4. Роджерс К. Клієнто-центрована терапія, 1997. 320 с.
5. Чому діти капризують?. URL: <http://40.sadok.zt.ua/chomu-diti-kaprizuyut/>
6. Шаталова О. В. Адаптація дітей раннього віку до умов дитячого навчального закладу. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2013. № 7. С. 325–331.

Шевченко Марія
здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі
Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк С. В.

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-ПРАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА МЕТОДИКОЮ М. МОНТЕССОРІ

На початку ХХ століття набула поширення система дошкільного виховання, що була створена італійським педіатром і педагогом Марією Монтессорі. Вона розробила методи виховання дітей з розумовою відсталістю, а потім запропонувала застосовувати ці методи і у вихованні здорового підростаючого покоління. Чимало дитячих садків Європи вже понад сто років працюють за методикою М. Монтессорі. Ця технологія набула популярності і в нашій країні.

Дитина в житті стикається з різноманітністю форм, кольорів та інших якостей предметів, а саме іграшок і предметів домашнього вжитку. Знайомиться вона і з витворами мистецтва – музикою, живописом, скульптурою. І звісно, кожна дитина, навіть без цілеспрямованого виховання, так чи інакше сприймає все це. Але якщо засвоєння проходить стихійно, без розумного педагогічного керування дорослих, воно нерідко виявляється поверховим, неповноцінним [1].

Показники компетентності дитини:

- о знає, що форма, колір, величина – постійні ознаки предметів,
- о які варто враховувати під час виконання різноманітних дій;
- о групує однорідні предмети за формою, величиною, кольором;
- о співвідносить різноманітні предмети одночасно за величиною і формою;
- о зіставляє предмети за кольором, формою, величиною, встановлює їх схожість чи відмінність;

- о розуміє поняття: «високо – низько», «вгорі – внизу», «далеко – близько», «в», «на», «під», «за»; може показати розташування предметів у просторі;
- о розпізнає на смак овочі, фрукти, ягоди, використовує слова «солодкий», «кислий», «гіркий» тощо;
- о визначає предмети на дотик і зіставляє однакові та різні предмети;
- о називає звуки за силою голосу (тонкий – гучний);
- о розпізнає голоси тварин і звуки природи.

У Монтессорі дидактичні матеріали своєю структурою та логічною послідовністю сприяють сенсорному розвитку. Сенсорний розвиток дитини, з одного боку, забезпечує отримання уявлень про довкілля, а з другого – закладає фундамент загального розумового розвитку. Матеріали М. Монтессорі – це ключ, що дозволяє дитині потрапити до світу сучасної культури та цивілізації, зрозуміти природу становлення своєї самостійності, своєрідної незалежності від дорослого, і тому сприяє розвиткові почуття гідності та самоцінності [3].

М. Монтессорі вважала, що дорослий повинен подбати про створення розвивального середовища, в якому абсолютно все, що оточує дитину служить певній меті. Саме ранній вік є найбільш сприятливим для вдосконалення діяльності органів чуття, забезпечує повноцінні й різнобічні уявлення про довкілля. І тільки метод М. Монтессорі не просто вказує дитині на якості предметів і явищ навколишнього світу, а дає можливість самостійно набувати знання і відкривати свій внутрішній світ, що значно важливіше, ніж повідомлення з боку дорослого. Технологія педагога М. Монтессорі допомагає здійснити розвиток дитини через систему сенсорних матеріалів, які побудовані за принципом: від простого до складного, з розвитком окремих сфер відчуттів (слухати тишу і звуки, розрізняти кольори, форму, вагу) [2].

Особливе місце у предметно-ігровому середовищі відводиться дидактичним, розвивальним матеріалам, які використовуються цілеспрямовано та спонукають до роздумів.

Як відомо, незаповнене і безбарвне предметно-ігрове середовище справляє на дітей негативний вплив, гальмує розвиток особистості. Перенасичене предметне середовище так само погано впливає на психіку малят. І тільки періодично поновлюване, варіативне, оптимально організоване предметно-ігрове середовище має розвивальний вплив, спонукає дитину до активної пізнавальної діяльності, позитивно впливає на її емоційну сферу, мобілізує процеси мислення.

«Без відповідного середовища немає конструктивної діяльності дитини», – пише М. Монтессорі, – Оточення дитини – це не просто поєднання предметів для ігор або якогось їх застосування, оточення мусить мати цілісну форму (образ) і орієнтуватись на цілісне сприймання дитини, а не на суму його можливостей. Дитині не потрібне дороге середовище. Навпаки, в ньому має бути визначена (окреслена) незавершеність, але не безформність».

Дотримуючись девізу видатного педагога: «Допоможи мені зробити це самому!», я підготувала розвивальне середовище так, щоб дитина могла проявити власні можливості через самостійну діяльність [3].

Під час навчання дітей за методикою М. Монтессорі перевага надається предметно-практичній діяльності дітей, що забезпечує наочну основу для формування математичних понять та створення передумов для формування математичних понять і створення передумов для застосування математичних знань під час розв'язування практичних задач. На заняттях з математики у дітей формується науковий світогляд, відбувається розвиток пізнавальних здібностей, здійснюється підготовка до трудової діяльності.

Матеріали для математичного розвитку дітей, які пропонувала М. Монтессорі, спрямовані на засвоєння порядкової лічби, навчання

додавання, віднімання та основних математичних дій. Монтессорі-матеріали вчать дітей мислити логічно і точно [4].

Дитячий розум одночасно вбирає різноманітний сенсорний і моторний досвід, природно розвиваючи при цьому математичні здібності. Запорукою розвитку математичних уявлень є чуттєве сприйняття, здобуте з досвіду та спостережень. У процесі чуттєвого пізнання формуються уявлення про образи предметів, їхні ознаки. Оперуючи різноманітними множинами (іграшки, картинки, цукерки, фрукти тощо), діти вчаться встановлювати рівність та нерівність множин, називати кількість, ознаки предметів (розмір, довжина, ширина, висота, форма, колір). Для дитини з особливими потребами важливі не стільки логіко-математичні вміння самі по собі, скільки здатність використовувати їх у різних життєвих ситуаціях, розсудливо поводитися, виявляти пізнавальну активність.

Список використаних джерел

1. Борисова З. Спадщину Марії Монтессорі – сучасним дошкільним закладам. Дошкільне виховання. 1996. № 6. С. 14–15.
2. Дичківська І.М. Педагогіка М. Монтессорі: виклики сучасності: монографія. Рівне: Волинські береги, 2016. 384 с.
3. Прибильська Н.В. Матеріал Монтессорі. Вісник / Асоціація Монтессорі-вчителів України / упоряд.: В.З. Горюнова, Т.П. Михальчук. К.: Школяр. 1999. Вип. 5. С. 18–27.
4. Щербакова К. Й. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників. К: Вища школа, 1996. 356 с.

Яструб Оксана

кандидат педагогічних наук, старший викладач Волинського національного університету імені Лесі Українки

НАСТУПНІСТЬ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Сучасна державна освітня політика забезпечує неперервність дошкільної та початкової освіти, яка розглядається як обізнаність класоводів з програмами і методиками навчання та виховання дітей у закладі дошкільної освіти, результатами розвиненості, навченості й вихованості дітей за всіма

змістовими напрямками програми Базового компонента дошкільної освіти та їх врахування у подальшій роботі початкової школи.

У Законі України «Про освіту» зазначено, що дошкільна освіта є невід'ємною складовою системи освіти і відповідає нульовому рівню Національної рамки кваліфікацій, тобто це завершений етап освіти, що характеризується визначеним рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетенцій, які зазначені у Базовому компоненті дошкільної освіти [1; 3]. Уже початкова освіта, керуючись принципом наступності, забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, емоційний, соціальний розвиток, формування необхідних для життя знань, умінь та навичок, шляхом набуття відповідних компетентностей та наскрізних вмінь у шкільні роки.

Особливості наступності навчання дітей дошкільного й молодшого шкільного віку розглядають у своїх наукових доробках А. Богуш, С. Козіна, О. Ковшар, О. Кононко, Т. Піроженко, Т. Поніманська, О. Проскура, Т. Степанова, Т. Фадєєва та ін. А. Богуш наголошує на важливості наступності дошкільної та початкової освіти, яка забезпечує цілісність та ефективність освітнього процесу, є показником його послідовності й результативності [2].

Наступність між дошкільною та початковою освітою – це забезпечення неперервності здобуття дитиною освіти. Наступність в освіті необхідна для створення єдиного освітнього процесу, що логічно продовжується від дитячого садка до школи. Цей процес допомагає досягти цілісного розвитку особистості та спрямовується на подолання відмінностей у вихованні дитини і вимагає приведення у відповідність змісту, форм та методів формування компетентностей дошкільника з вимогами до особистості відповідно до вимог Концепції Нової української школи.

Базовим компонентом дошкільної освіти компетентність потрактовано як результат дошкільної освіти та особистісне надбання, яке відображає систему взаємопов'язаних компонентів фізичного, психічного, соціального,

духовного розвитку особистості дитини : емоційно-ціннісного ставлення; сформованості знань, здатності та навичок до активного, творчого впровадження набутого досвіду, тобто до регуляції досягнень, поведінки, діяльності [1]. Серед компетентностей цим документом визначено наступні (табл.1).

Таблиця 1.

Компетентності освітніх напрямів інваріантного та варіантного складників, якими має оволодіти здобувач дошкільної освіти

Освітній напрям	Компетентності освітнього напрямку (інваріантна складова)	Компетентності освітнього напрямку (варіантна складова)
Особистість дитини	Рухова, здоров'язбережувальна, особистісна компетентності.	Спортивні ігри: спортивно-ігрова компетентність – шахи, футбол, баскетбол.
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	Предметно-практична, технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентності.	Комп'ютерна грамота: цифрова компетентність.
Дитина в природному довкіллі	Природничо-екологічна компетентність, навички, орієнтовані на сталий розвиток.	
Гра дитини	Ігрова компетентність.	
Дитина в соціумі	Соціально-громадянська компетентність.	Соціально-фінансова грамотність: соціальна компетентність і навички фінансової грамотності.
Мовлення дитини	Мовленнєва, комунікативна, художньо-мовленнєва компетентності.	Основи грамоти: мовленнєва компетентність у площині оволодіння основами грамоти; Іноземна мова»: мовленнєва компетентність у сфері іноземної мови.
Дитина у світі мистецтва	Мистецько-творча (художньо-продуктивна, музична, театралізована) компетентність	Хореографія: хореографічна компетентність.

Уже в Концепції Нової української школи компетентність потрактована як динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [4]. Поряд з цим, Концепцією аналізується сутність ключових компетентностей як таких, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя [5].

На основі проведеного вище аналізу узгодимо компетентності, визначені Базовим компонентом дошкільної освіти та Концепцією НУШ [1; 4] (табл.2).

Таблиця 2

Порівняльна таблиця компетентностей здобувачів дошкільної і початкової освіти

Освітній напрям	Компетентності змістового напрямку (інваріантна та варіативна складові)	Компетентності учнів початкової школи, відповідно до вимог НУШ
Особистість дитини. Спортивні ігри.	Рухова, здоров'язбережувальна, спортивно-ігрова, особистісна компетентності.	Інноваційність, навчання впродовж життя.
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота	Предметно-практична, технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентності; цифрова компетентність.	Математична; інформаційно-комунікаційна.
Дитина в природному довкіллі	Природничо-екологічна компетентність, навички, орієнтовані на сталий розвиток.	Екологічна та компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій
Гра дитини	Ігрова компетентність.	

Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність	Соціально-громадянська компетентність; соціальна компетентність і навички фінансової грамотності.	Громадянські та соціальні компетентності, підприємливість та фінансова грамотність.
Мовлення дитини. Основи грамоти Іноземна мова	Мовленнєва, комунікативна, художньо-мовленнєва компетентності; мовленнєва компетентність у площині оволодіння основами грамоти; мовленнєва компетентність у сфері іноземної мови.	Вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами.
Дитина у світі мистецтва «Хореографія»	Мистецько-творча (художньо-продуктивна, музична, театралізована) компетентність; хореографічна компетентність	Культурна компетентність.

Отже, аналіз таблиці 2 засвідчує, що кожна з компетентностей Базового компоненту дошкільної освіти продовжує формуватися у Новій українській школі, що синхронізує наступність та перспективність дошкільної та початкової освіти [5]. Оскільки провідною діяльністю в дошкільному віці є гра, то Базовим компонентом передбачено формування ігрової компетентності, як здатності дитини до вільної, емоційно насиченої, спонтанної активності з власної ініціативи, в якій реалізується можливість застосування наявних і освоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих шляхом реалізації інтересів в ігрових та рольових діях в узагальненій формі [1]. Концепція Нової української школи також пріоритетним вважає організацію освітнього процесу через гру та передбачає використання ігрових конструкторів LEGO та інших ігрових технологій в початковій школі [4]. Науковці зазначають, що унікальність гри сприяє цікавій і захоплюючій діяльності учнів. Цікавість уявного світу робить позитивно налаштованою монотонну діяльність із

запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації, а емоційність ігрового дійства активізує всі психічні процеси дитини [5].

Отже, проведені дослідження наголошують на необхідності дотримання наступності цілей дошкільної та початкової освіти. Визначені Базовим компонентом дошкільної освіти компетентності мають активно продовжуватись формуватися в початковій ланці.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>
2. Богуш, А. М. Дошкільна і початкова ланки освіти – сходинки наступності. Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка., (28). URL : <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/>.
3. Закон України «Про освіту». URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. К.: 2016. URL : Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.
5. Яструб О.С. Синхронізація компетентностей дошкільної та початкової освіти як вимога сьогодення. Науковий вісник Ужгородського університету : збірник наукових праць; серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. Кузьма. – Ужгород : Говерла, 2021. – Вип. 1 (48). – С. 473-476.

2. ЗМІСТ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.

Березняк Дарія

*здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі
Українки*

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О.С.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із найважливіших аспектів виховання і розвитку дитини дошкільного віку є питання її соціалізації. Соціалізація – процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості. Соціалізація передбачає взаємодію людини з соціальним оточенням, яке впливає на формування її певних соціальних якостей та рис, на активне засвоєння й відтворення нею системи суспільних зв'язків [2].

Формування соціальної компетентності дитини старшого дошкільного віку є однією з проблем сучасної дошкільної педагогіки. Її дослідженням займалися вітчизняні науковці Г. Беленька, О. Богініч, Л. Геращенко, О. Літченко, М. Машовець, О. Половіна та ін.

Автори Базового компоненту дошкільної освіти в освітньому напрямі «Дитина в соціумі» зазначають, що наприкінці дошкільного дитинства «маленька особистість має оволодіти знаннями та навичками соціальної взаємодії. До знань відносять уявлення про місце кожної людини в соціальному середовищі, уявлення про себе як члена громади, суспільства; уявлення про свою сім'ю, родину, рід, рідну домівку, заклад дошкільної освіти, Батьківщину; дитина повинна знати і розповідати про державні та національні символи України, звичаї традиції сім'ї та українського народу. Соціальними навичками є ідентифікація дитини себе та її дія відповідно до

соціальної ролі, демонстрація елементарних навичок емоційної саморегуляції, вираження почуттів за допомогою слів, міміки, жестів; пояснення причини своїх емоцій, усвідомлення того, що інші люди переживають різні емоційні стани, їм буває радісно, боляче, образливо тощо. Звернення по допомогу до однолітків та знайомих та надання їй, вміння отримувати задоволення від надання допомоги іншим. Дотримання соціальних правил та норм поведінки, домовленостей у щоденній життєдіяльності, участь у визначенні та прийнятті правил співжиття в родині, групі закладу дошкільної освіти, колі друзів. Вміння порозумітися, домовитись з іншими в конфліктних ситуаціях, вживання у спілкуванні з дорослими й однолітками ввічливих слів. Пропонування ідеї для гри, долучення до різних видів діяльності, взяття участі у прийнятті рішень щодо особистих питань та життя колективу. На рівні можливостей дошкільного віку, визнання цінності демократії (готовність брати на себе відповідальність, вміння висловлювати власну думку та приймати думку іншого, вміння розв'язувати конфлікти шляхом діалогу, вміння слухати і спостерігати)» [1].

Процес входження в суспільство розпочинається відразу після народження дитини, стрімко розвивається протягом дошкільного періоду і триває протягом усього життя. У період дошкільного віку соціалізація набуває нового, надважливого значення. У віці від 3 до 6 років дошкільники стають більш схильним до взаємин з іншими. Якщо раніше вони могли влаштовувати істерики, коли виникала суперечка, не задумуючись, штовхнути іншу дитину, то на цьому віковому етапі діти вчать вирішувати суперечки словами, ділитися та співпрацювати.

Ознайомити дитину з суспільством можна за допомогою багатьох засобів. Це – казки, розповіді, приклад дорослих, заохочення, але найбільш ефективним способом соціалізації саме старшого дошкільника є гра, оскільки дитина цього віку значну частину свого часу проводить в сюжетно-рольових іграх, активно взаємодіючи з іншими дітьми.

В ігровій діяльності у дітей дошкільного віку потрібно формувати інтерес до взаємодії з однолітками та активність у колективних іграх; виховувати повагу до партнерів по грі, їхніх прав; збагачувати уявлення дітей про соціальні стосунки; знання про себе, свою сім'ю заклад дошкільної освіти, Батьківщину, звичаї та традиції українського народу; вміння створювати на цій основі сюжети творчих ігор. Важливо ознайомлювати дітей із правилами поведінки в групових іграх і брати активну участь у їх розробленні; формувати здатність домовлятися з іншими дітьми про сюжет, ігрові ролі, іграшки, робити вибір і нести за нього відповідальність, сприяти відтворенню в іграх позитивного прикладу; поведінки емоцій героїв та розвивати емпатію: співпереживати та співчувати, керувати власними емоціями та виражати почуття [3].

У цьому віці гра більше зосереджена на фантазуванні. Ось тому такою важливою для старшого дошкільника є творча гра, головною ознакою якої є не реальна, а уявлювальна ситуація. Діти люблять самостійно будувати сценарії та розподіляти один одному ролі. Відвідавши з батьками магазин, пошту, лікарню, чи будь-які інші місця, дитина спостерігає за поведінкою дорослих і після цього відтворює все побачене в сюжетно-рольовій грі. Батьки та вихователі прагнуть, щоб діти засвоювали та відтворювали у грі лише позитивні сюжети, але так відбувається не завжди. Малюк відтворює і негативну поведінку оточення.

Ефективними у формуванні соціальних навичок є ігри на теми літературних творів через відтворення сюжету. Головну роль у підготовці цієї гри відіграє уява дитини. Уявність – це те, як діти «приміряють» ролі якогось персонажа, яким вони уявляють його вигляд та поведінку. Розвиток соціальних навичок відбувається не тільки під час гри, а й в ході підготовки до неї. Діти вибудовують позитивні взаємини, учаться ділитися та домовлятися, готуючи атрибути гри та розподіляючи ролі. Під час гри потрібно обговорювати різні ситуації, вчинки героїв, їх поведінку та пояснювати дитині чому один вид поведінки суспільство схвалює, і так

потрібно робити, а інший вид поведінки є недоречним і так робити не можна. Тобто, набагато ефективнішим процес формування соціальних навичок буде тоді, коли дитина не тільки відтворює поведінку дорослих у грі, а й розуміє доцільність такої поведінки.

Ще однією особливістю набуття соціальних навичок старшими дошкільниками у грі є те, що вони починають виявляти перевагу одних дітей над іншими. Таким чином, в них з'являються друзі, формується дитяче співтовариство. Діти можуть самостійно, керуючись власним досвідом об'єднуватись у невеликі групи та встановлювати дружні взаємовідносини. Проте, в цьому віці вони можуть швидко образитись один на одного. Часто серед малюків можна почути таку фразу: «Я з тобою більше не дружу!» Наприклад, якщо одна дитина не поділилась іграшкою з іншою дитиною, то між ними може виникнути суперечка і гратись разом вони не захочуть. У такому випадку вихователю потрібно посприяти тому, щоб відновити дружні стосунки у колективі. Дитина повинна співвідносити свої бажання з бажаннями інших дітей, інакше вона просто не буде прийнята в гру. У такий спосіб дошкільники починають розуміти і засвоювати соціальні норми.

Отже, соціалізація дитини старшого дошкільного віку є важливим аспектом її подальшого розвитку. Становлення її особистості відбувається під впливом багатьох соціальних факторів. Набуття соціальних навичок відбувається в ході організації багатьох видів діяльності. Проте, для старшого дошкільника найбільш ефективною в плані розвитку соціальних навичок є ігрова діяльність. За допомогою гри дитина стає повноцінним членом людської спільноти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керівник: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, 2021. 26 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII. 1728 с.
3. Щодо методичних рекомендацій до Базового компонента дошкільної освіти: лист Міністерства освіти і науки України від 16.09.2021 р. № 1/9-148. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>

Бохонська Валентина

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Заремба Л.В.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ В СВІТЛІ БАЗОВОГО КОМПОНЕНТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні суспільство чітко усвідомлює необхідність переходу всієї системи освіти на гуманістичну парадигму. Гуманізація освіти в епоху змін передбачає визнання людини як особистості, її прав на розвиток і виявлення здібностей. Гуманістична концепція визначає головний напрямок освіти – якісно новий процес навчання, соціальні форми всебічного розвитку і виховання та залучення до культурного спадку народу. І дошкільна освіта, як невід’ємний складник сучасної вітчизняної системи освіти, виступає стартовою платформою особистісного розвитку дитини.

Естетичне виховання займає важливе місце в системі навчально-виховного процесу, тому що за ним стоїть не тільки розвиток естетичних якостей людини, але й особистості в цілому: її сутнісних сил, духовних потреб, моральних ідеалів, особистих та суспільних уявлень, світогляду. Соціальна значимість цієї проблеми змушує по-новому дивитися на організацію естетичного виховання у закладі дошкільної освіти, на актуальність та необхідність пошуку нових засобів і форм цієї роботи.

Однією із важливих цінностей дошкільної освіти, на формуванні якої наголошується в БКДО, виступає розвиток творчих задатків, здібностей, талантів дітей, що напряму пов’язується з естетичним вихованням і мистецькою освітою. Як наголошує О. Половіна, головною метою такої освіти є насамперед гармонійний розвиток особистості, формування ціннісного ставлення до краси, загальної культури, що є основою моральності, а також творчого підходу до життя [3].

В процесі здобуття дошкільної освіти формуються ключові компетентності, спрямовані на розвиток особистості дитини. Це здійснюється за різними освітніми напрямками, такими як «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина в природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва».

В інваріантному складнику Стандарту дошкільної освіти в освітньому напрямі «Дитина у світі мистецтва» наголошується на необхідності формування мистецько-творчої компетентності як здатності дитини практично реалізувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, елементарно застосувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності [1].

Результатом набуття мистецько-творчої компетентності, як позначається в Стандарті, є не тільки емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва і мистецької діяльності у вигляді інтересу та відгуку на прояви краси в довкіллі, побуті та творах мистецтва, позитивного відгуку на пропозиції включення в різні види мистецько-творчої діяльності й отримання від цього задоволення, але й елементарна обізнаність дитини з видами мистецтва (художньо-продуктивне, музичне, театральне) і розуміння мистецтва як результату творчої діяльності митців, виконавців; володіння доступними техніками відображення життєвих вражень та почуттів, експериментування з зображувальними матеріалами в процесі створення художніх образів, найпростішими навичками виконавської культури (декламує, передає рухами характерні ознаки персонажу) та культури глядача (володіє елементарною культурою поведіння під час свят, концертів в освітніх та мистецьких закладах). А також демонстрація за власним бажанням досвіду мистецьких дій у самостійній художній діяльності [1].

Реалізація завдань освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва» щодо формування мистецької компетентності ґрунтується на залученні

дошкільників до різних видів мистецької діяльності, таких як: музична, художньо-продуктивна, театралізована та самостійна художня діяльність.

При цьому мистецьку діяльність розглядають не лише як процес зовнішньої дії, але й спосіб розвитку та контролю власних емоцій дитини, здатності до переживання та відтворення їх у художніх образах.

Формування мистецько-творчої компетентності дошкільників відбувається в умовах, спеціально створених для розвитку їхніх здібностей і формування здатності до самовираження за допомогою словесних (мистецтвознавча розповідь; обговорення; діалог і полілог; заохочення; порада) та практичних методів (експериментування з матеріалами, інструментами, звуками, формами, атрибутами, створення образу в різних видах мистецької діяльності; вправління в мистецьких техніках – малюванні, ліпленні, аплікації, співі тощо).

При цьому актуальним залишається запровадження принципу педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці дитини, вихователя і батьків, який передбачає психолого-педагогічне просвітництво батьків, психолого-педагогічний супровід та підтримку розвитку дитини в умовах родинного виховання, активне залучення батьків вихованців до освітнього процесу закладу дошкільної освіти.

Естетичне виховання дошкільників засобами мистецтва не має на меті виховання музикантів, художників чи акторів. Але зустріч із мистецтвом, як зазначає О. Половіна, дає можливість дітям по-новому подивитися на буденні речі; сприяє розвитку в них естетичних почуттів та формуванню на їх основі естетичного ставлення до природного та соціального довкілля; розвиває здатність отримувати естетичне задоволення від сприймання краси; підтримує інтерес до сприймання краси життя, що акумульована у творах мистецтва [3].

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук, керівник: А. Богуш, дійсн. член НАПН України, проф., д-р пед. наук; Авткол.: А. Богуш, та ін. К., 2021. 26 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Демчик К. І., Матвеева А.О., Естетичне виховання дошкільників засобами живопису: психологопедагогічний дискурс.
<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18728/1/10.pdf>

3. Половіна О. Дитина у світі мистецтва. *Дошкільне виховання*. 2021. № 2. С. 3 – 8.

Бухарова Дарина

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Ємчик О. Г.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Розвиток творчої особистості дитини дошкільного віку є досить актуальною темою, адже дошкільник вік – це сензитивний період для розвитку пізнавальних процесів, що зумовлює формування творчої обдарованості – креативності. Поняття «креативність» у педагогіці та психології сформувалося та набуло наукового значення в 60–ті роки ХХ століття.

Креативність – це здатність створювати щось незвичайне, нові ідеї та вирішувати проблемні ситуації.

Дітям дошкільного віку характерно вирішувати непередбачувані задачі, вони є допитливими, не бояться висловлювати свою думку щодо певного процесу та результату дії, активно розвивають мислення та уяву; здатні створювати новий образ, який відрізняється від попередніх змістовністю, варіативністю, гнучкістю.

Креативність – це вищий рівень розвитку творчих здібностей, який характеризується в особливому типі поведінки особистості, обдарованість [3].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави узагальнити, що на формування творчої особистості дітей дошкільного віку та розвиток креативності зокрема впливають такі чинники, а саме:

1. Можливість для накопичення вражень про навколишній світ. У процесі сприйняття за допомогою органів чуття оточуючого середовища в дітей з'являється інтерес до діяльності з використанням елементів творчості.

2. Створення розвивального середовища. У групі закладу дошкільної освіти педагогові слід створити умови для розвитку природних задатків дитини до креативності як основи її творчої особистості. Серед цих умов мають бути можливості для дослідницької діяльності, різноманітних ігор та вправ, вільного спілкування, нетрадиційних технік образотворчої діяльності, спонукання до творчих дій, перебування на самоті, вирішення проблемних ситуацій, свободи для реалізації творчих завдань, підкріплення та стимулювання інтересу дитини, що забезпечується відповідним матеріальним забезпеченням.

3. Креативність та емоційність педагога. Тобто важливо забезпечити можливості для вихователів сформувати та демонструвати дітям власну зацікавленість, довірливість, ввічливість, захоплення від пізнання світу.

Отже, ключовими умовами розвитку творчої особистості дитини дошкільного віку можна визначити необхідність забезпечення накопичення знань, умінь та навичок, досвіду творчої діяльності, створення спеціального розвивального середовища (куточка творчості) та сформованість особистісних рис педагога, таких як креативність й емоційність. Творчість вихователя – це приклад, який є невід'ємною частиною стимулювання творчості в дітей. Внутрішній мотивації дошкільників сприяє те, коли педагог проявляє себе у творчій діяльності, адже він постає у вигляді людини, якій діти довіряють і тому хочуть наслідувати. Малюк захоплюється вихователем, який є творчим прикладом, забезпечує власну творчу діяльність (малює, співає, танцює тощо) та активно залучає до неї дитину.

Забезпечення вихователем співпраці з батьками вихованців також є важливою умовою ефективності освітнього процесу у контексті формування творчої особистості дітей.

В. Кузьменко визначив спостереження як одну з найважливіших форм забезпечення активної участі дитини у творчому процесі. За типом взаємодії з оточуючим середовищем та включеності дитини до діяльності виділено такі види спостережень:

- розпізнавальні спостереження (здійснюється накопичення досвіду про навколишній світ);
- відтворювальні спостереження (використання набутих знань у повсякденному житті);
- спостереження, ініційовані дорослим (вихователь створює проблемну ситуацію, котра спонукає дитину до самостійної діяльності);
- спостереження, ініційовані дітьми (дитина сама створює невизначені ситуації, організовуючи власну пошукову або творчу діяльність, визначивши об'єкт або предмет) [2].

Креативність є однією із складових творчої особистості дитини і характеризується такими особливостями як: нестандартність, винахідливість, оригінальність мислення і сприйняття, незвичайність, інтуїція, фантазія, здатність вирішення нестандартних задач різними способами.

Критеріями та показниками креативності дітей дошкільного віку учені вважають:

- 1) швидкість – визначається кількістю ідей, що виникають за певний проміжок часу;
- 2) гнучкість – здатність використовувати наявні ідеї та переключатися на інші ідеї;
- 3) оригінальність – створення нових ідей, предметів, відходячи від традиційних форм;
- 4) допитливість – сприйняття проблем та вирішення їх;
- 5) здатність узагальнювати та висловлювати свої думку.

Таким чином, важливе місце в розвитку дитини займає креативність, як властивість мислення.

Варто підкреслити, що насамперед у формування творчої особистості дитини закладено здатність бачити проблеми, толерантність до невизначеності, готовність відкласти знайдене рішення та шукати нове, прагнення до оригінальності, інформованість та високий рівень базових знань, працьовитість, самокритичність та низький рівень соціального конформізму.

Вміння точно уявляти собі результат і вибір різноманітних методів для досягнення мети – це основна мета творчого підходу до вирішення проблеми. Тобто, творча особистість володіє високим рівнем кмітливості, бачить повну картину процесу, що відбувається. У дитинстві така особистість вчиться вибирати різноманітні ідеї для створення картинки, скульптури, танцю, а в зрілому віці швидко та правильно вирішує нестандартні завдання.

Уява та фантазія вважаються необхідними якостями дитини, без яких не може бути творчості. Уява, зазначає О. Дьяченко, це ніби той чутливий музичний інструмент, оволодіння яким відкриває можливості самовиразу, вимагає від дитини знаходження і виконання власних задумів і бажань [5].

Формування творчої особистості дитини безпосередньо пов'язано із сформованістю творчої особистості вихователя у першу чергу як професіонала своєї справи та особистості, яка завжди відкрита до інновацій, має сформовані педагогічні рефлексії. Однією із головних навичок творчого педагога є вміння застосовувати сучасні методи й засоби в освіті. Завдання вихователя полягає в активній діяльності щодо розвитку потенціалу дітей, формування в них творчого ставлення до життя, розвитку задатків креативності, що згодом переростуть у здібності та обдарованість і таким чином приведуть дитину до сформованості її творчої особистості. Цей процес залежить як від зовнішніх так і внутрішніх чинників. Тому, творчим має бути не лише процес діяльності дошкільників та педагога, а ще й результат. С. Сисоєва вважає, що основним критерієм ефективності педагогічної творчості педагога є результативність, яку розуміє як

забезпечення вихователем динаміки формування творчої особистості дитини та підвищення рівня творчої педагогічної діяльності самого педагога [4].

Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є важливим напрямом розвитку освіти, що забезпечує вдосконалення освітнього процесу, доступність та високу ефективність освіти, а головне – підготовку молодого покоління до життєдіяльності в новому типі суспільства. Формування творчої особистості вихованців залежить від умов, які створюються у закладі дошкільної освіти включно і для творчої праці педагога. Варто відзначити, що складний соціально-економічний стан педагога у сучасному суспільстві не може не впливати на його бажання працювати творчо. Забезпечення матеріально-технічної бази закладів дошкільної освіти, котра б відповідала усім вимогам інформаційного освітнього середовища сприяє стимулюванню активної педагогічної позиції вихователя. Крім того, інформаційно-комп'ютерні засоби, які знаходяться у вільному розпорядженні педагога, забезпечуючи при цьому спеціальне розвивальне освітнє середовище створюють додаткові суттєві можливості для спільної творчої діяльності педагога та дитини, забезпечуючи у процесі їх використання формування рис, характерних для творчої особистості. До того ж, використання таких технологій суттєво підвищує ефективність освітнього процесу у контексті творчості та креативного мислення.

Список використаних джерел

1. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
2. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3 - 7 років : монографія. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. 354 с.
3. Петришина Т. Ю. Теоретичні засади розвитку креативності дітей старшого дошкільного віку: зб. матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля. 2021. Вип. 10. С. 114–116.
4. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість: монографія. Х.; К.: Каравела, 1998. 150 с.
5. Федяєва В. Л. Проблеми творчості в історії української педагогіки: зб. наук. праць. *Пед. науки*. Херсон: Айлайт. 2000. Вип. 12. С.19–21.

Грицовник Наталія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І.М.

СТАНОВЛЕННЯ ДИТЯЧИХ ВЗАЄМВІДНОСИН У ПРОЦЕСІ СПІЛЬНОЇ ПРОДУКТИВНОЇ ТА ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У педагогічній науці великого значення надається організації спільної продуктивної діяльності дітей як важливому засобу формування в них початків колективістських взаємин. Залучення дитини до роботи разом з ровесниками допомагає їй відчувати й зрозуміти необхідність дотримання загальноприйнятих норм та правил взаємодії, формує вміння підпорядковувати свої особисті цілі та наміри груповим заради успіху загальної справи. Правильно організована спільна діяльність дітей сприяє тому, що вони поступово навчаються поважати товаришів, розуміти їхні бажання, інтереси, вболівати не лише за свою частку праці, а й за її кінцевий результат. Спільні переживання радощів успіху або смутку з приводу тимчасових невдач зближують дітей, згуртовують їх навколо єдиної мети. Емоційне піднесення сприяє розвитку дружніх взаємин не лише в колективній діяльності, а й у повсякденному спілкуванні [6].

Отже, спільна продуктивна діяльність – це сфера, де діти набувають навичок елементарних людських взаємин, вправляються в них. Чи набуде дитина досвіду культурних, міжлюдських контактів, залежить від нас, дорослих. Керуючи спільною діяльністю дітей, ми не можемо забувати про це. Адже й спільні справи можуть бути об'єктом суперечок, сварок, скарг, викликати почуття заздрощів, неприязні і, отже, «вправляти» в непотрібних негативних способах спілкування. Спільну продуктивну діяльність можна вважати виховуючою лише в тому разі, якщо вона формує у дітей позитивні почуття і вчинки, викликає в них доброзичливість, прагнення допомагати одне одному, добиватися спільними зусиллями поставленої мети. Така

діяльність, керована педагогом, сприяє виробленню моральних якостей, що є базою розвитку культури взаємовідносин дітей [2].

Звичайно, спільна діяльність лише тоді позитивно впливає на дітей, коли для цього створюються відповідні умови, коли має місце попередня підготовка дошкільників до неї. Насамперед важливо, щоб діти володіли певними вміннями та навичками роботи з тим чи іншим матеріалом, потрібно, щоб зміст завдань, відібраних для колективного виконання, давав змогу об'єднувати дітей у невеликі підгрупи; щоб у процесі роботи вихователь широко використовував методи, спрямовані на формування у дошкільників способів погодження дій і позитивних форм спілкування тощо. Якщо педагог не враховуватиме цього, діяльність дошкільників залишиться нейтральною щодо виховних завдань і діти, хоч працюватимуть разом, досвіду позитивних взаємин не набудуть [6].

Одним із найбільш раціональних засобів організації спільної продуктивної діяльності дітей є робота в малих групах. У кожній групі ЗДО в повсякденному житті спонтанно виникають різноманітні об'єднання дітей. Кількість дітей і тривалість перебування їх у цих об'єднаннях залежить від різних причин: віку дітей, змісту і насиченості їх життя, прихильності малят один до одного, вміння спілкуватися і домовлятися, загального емоційного настрою в групі, вільності поводження. Вихователь повинен бачити і підтримувати будь-які дитячі об'єднання. У таких мікрогрупах – запорука успіху навчального процесу, оскільки стосунки між дітьми в них неформальні. А це є сприятливим ґрунтом для того, щоб знання можна було передавати один одному, допомагати приятелю і підтримувати його. Усередині такої групи виникають сприятливі умови для порівняння своїх знань, умінь, можливостей із вміннями інших. Виникнення такої ситуації вкрай необхідне: відбувається стрибок у розвитку самосвідомості. У дитини особливо активно формується досвід для оцінки своїх можливостей. Чимало рішень їй треба випробувати і на практиці, і про їх доцільність вона зможе судити, лише порівнюючи себе з іншими, а результати своїх дій – з успіхами

або невдачами інших дітей. Така оцінка, відпрацьована власним досвідом, набагато точніша, і для розвитку дитини набагато корисніша, ніж оцінка педагога [1].

Дослідження показали, що дуже часто перші заняття, на яких перед дітьми стоїть завдання спільної діяльності, не дають видимих позитивних зрушень у їхніх взаєминах. Це однаково стосується і молодших, і старших дошкільників. Більшість дітей не розуміють нових умов виконання завдання. Звичайно, це можна вважати закономірністю, якщо звернути увагу на те, що в практиці роботи дошкільних закладів спільна діяльність має місце переважно в іграх, а навчально-виховний процес будується так, що на заняттях діти у всіх вікових групах здебільшого працюють лише поруч, а не разом. Дошкільнята не ставляться в умови вибору теми роботи, погодження задумів усіх учасників діяльності, розподілу обов'язків, узгодження дій, вболівання за спільну справу тощо [2].

Формування навички виконання спільного завдання має місце, насамперед, на заняттях з конструювання, ліплення. Передбачені програмою теми занять з цих розділів дають змогу організувати спільну діяльність дітей. Так, наприклад, коли кожен вихованець навчиться виготовляти цукерки різної форми, можна запропонувати разом виліпити цукерки у подарунок ляльці. Поступово дітей привчають користуватися і спільними знаряддями праці: одним пензликом, однією серветкою тощо. Для цього дітям спочатку пропонують діяти в такий спосіб: один намащує клеєм усі форми, інший наклеює їх. Згодом діти привчаються разом користуватися матеріалом і посібниками для занять, поступаючись один одному.

У процесі спілкування дітей під час спільної діяльності надзвичайно важливо виховувати у них мовну культуру спілкування: учити вживати тактовні форми звертання один до одного, коректно висловлювати зауваження іншому тощо. Саме завдяки емоційно насиченому позитивному спілкуванню дітей у процесі спільної діяльності посилюється властива дошкільникам потреба в контактах з ровесниками [6]. Якщо ж своєчасно не

навчати дитину хороших манер, уміння триматися, можна допуститися серйозних прорахунків у вихованні її внутрішньої культури.

Спостереження показують, що найсприятливіші умови для розвитку дружніх взаємин складаються за такої організації спільної діяльності, коли успіх кожної дитини тісно пов'язаний з успіхом її товаришів. Організована в такий спосіб робота дає вихователеві змогу наочно продемонструвати вихованцям, що досягти позитивного результату можна лише в злагодженій і дружній праці. Ситуація взаємної залежності породжує у дітей переживання за успіх загального результату, вболівання за роботу товариша, бажання допомогти йому, здатність радіти з успіху іншого не менше, ніж з власного.

Важливим регулятором взаємин дошкільників у спільній продуктивній діяльності є оцінка вихователем їхньої роботи. Оцінка дорослого сприяє формуванню власного ставлення дитини до себе й до інших. Потреба в позитивній оцінці педагога є для дітей дошкільного віку дуже актуальною.

Підсумовуючи роботу дітей під час заняття, вихователь не лише оцінює якість виробів, а й обов'язково підкреслює, що вони виконані спільно: «Ця група дітей працювала злагоджено, старанно, тому й гірлянди в них вийшли дуже гарно». Така оцінка активізує позитивні емоції дітей, що згуртовує їх у дружній колектив. Відомо, що разом пережита радість зближує навіть тих дітей, які раніше часто конфліктували. Тому іноді буває педагогічно виправданим втручання вихователя в процес формування дітьми малих груп для участі в колективній діяльності.

Сприятливі умови для розвитку позитивних навичок взаємодії в процесі спільної продуктивної діяльності створюються завдяки тому, що їх можна успішно закріплювати на заняттях з різних розділів програми. І якщо один раз протягом місяця по кожному з цих розділів організовуватиметься заняття, на якому діти вчитимуться працювати спільно, то це, безумовно, принесе велику користь справі поліпшення виховного процесу.

Взаємини, сформовані в спільній продуктивній діяльності, активізують у дітей прояви доброзичливості у ставленні до ровесників не лише на заняттях, а й у самотійному повсякденному спілкуванні.

Сприяє розвитку у дітей дошкільного віку навичок моральної поведінки і трудове виховання підростаючого покоління, яке розглядається сьогодні як одне з важливих завдань усієї системи освіти. В основі поглядів багатьох вітчизняних педагогів минулого та сучасного лежить принцип народного трудового виховання. На глибинних позиціях розуміння ролі праці у вихованні молодого покоління стояли Т.Шевченко, Леся Українка, І. Франко та інші видатні діячі культури України.

Посильна трудова діяльність дошкільника – не лише засіб, а й неодмінна умова морального розвитку підростаючої особистості. Адже саме в праці найінтенсивніше нагромаджується моральний досвід, формується оцінне ставлення до дій і вчинків ровесників, утверджуються морально-вольові якості, відбувається становлення власної самооцінки дитини, яка зумовлює певні прояви її поведінки в різних життєвих ситуаціях [6].

Трудове виховання сприяє духовному збагаченню підростаючої особистості. Спеціально проведені дослідження показали, що в процесі трудових дій соціальна мотивація, тобто прагнення зробити щось корисне іншій людині, у дошкільників формується успішніше, ніж у ігрових діях.

На цьому наголошував і А. Макаренко, який вважав, що дитина повинна виховуватися так, щоб вирішальним моментом у трудовому зусиллі була не її зацікавленість, а користь, необхідність. У міру розвитку дитини навіть найбільш неприємна робота приносить їй радість [6].

Практика показує, що дітей корисно об'єднувати навколо справи, яка змушує їх разом радіти, переживати відчуття задоволення, виявляти доброту, сердечність. Великі можливості для таких справ відкриває трудова діяльність. Діти разом спостерігають за тим, як сходять насіння, посіяне на клумбі, радіють появі першого паростка, разом збирають урожай овочів на городі [3].

Спостереження показують, що діти, які володіють навичками самообслуговування, емоційно добре почуваються в колективі ровесників, у них залишається значно більше часу для ігор та спілкування з товаришами, ніж у малят, які погано володіють такими навичками.

Справді, дітей трьох – чотирьох років уже залучають до посильної участі в господарсько-побутовій праці – прибрати іграшки, книжки, полити кімнатні квіти, розкласти на столах матеріали для занять із зображувальної діяльності, розставити тарілки, хлібниці тощо.

Спочатку дошкільники виступають лише в ролі помічників дорослих, які поступово привчають їх до самостійності та вміння взаємодіяти у різних видах праці. Виявлення доброзичливості, співпереживання з приводу невдалих дій, готовність відразу прийти на допомогу іншому – все це має бути в спілкуванні дорослого з дітьми в процесі виконання тієї чи іншої роботи.

У такий спосіб вихователь пробуджує у дітей інтерес до спільного виконання певної роботи і бажання трудитися для інших. Поступово педагог пропонує їм самостійно виконувати спільні доручення. Щоб запобігти виникненню негативних проявів у спілкуванні дітей, ця діяльність, звичайно, контролюється дорослим. Через систему доручень можна виховувати в малят не тільки почуття відповідальності, а й чуйне, уважне ставлення до дорослих та ровесників [6].

Організуючи спілкування в нескладних трудових діях, особливу увагу необхідно приділяти таким ситуаціям, коли робота дітей стає потрібною, корисною для інших (чергування, трудові доручення, ремонт іграшок та книжок). У цьому випадку характерним є інтерес малят до нової, більш складної і привабливої для них діяльності: бажанням все робити «як дорослі». Діти з цікавістю не тільки спостерігають, як старші виготовляють іграшки, працюють у куточку природи чи на майданчику, а й активно виявляють бажання робити те ж саме. Для них правилом поведінки повинна

стати готовність допомагати дорослим, взяти участь у їх діяльності, виконати їх доручення [5].

Проте не слід вважати, що трудова діяльність має організовуватися лише у формі колективних доручень. Не менше значення мають і індивідуальні завдання. Оскільки не всі діти однаково добре засвоїли трудові вміння та навички, дехто з них потребує допомоги з боку вихователя. Індивідуальне виконання різних трудових доручень допомагає кожній дитині під керівництвом дорослого і за його допомогою швидше оволодіти потрібними навичками, а це, як відомо, опосередковано впливає на становлення її взаємин з ровесниками у колективній діяльності. Адже дитина, яка краще володіє трудовими вміннями та навичками, – бажаний партнер для ровесників, користується в них авторитетом і підтримкою і тому досить легко вступає в контакти з ними, налагоджує ділові та особисті стосунки.

У формуванні культури спілкування та взаємин дошкільників з ровесниками великого значення набуває організація ручної праці. Її зміст дуже різноманітний: виготовлення іграшок з різних матеріалів, робота з тканиною чи деревом, шиття. Кожен з перелічених видів можна організувати як в індивідуальній, так і в колективній формах. Особливістю організації ручної праці є те, що вона проводиться з підгрупами, кожна з яких має своє завдання. У зв'язку з цим часто виникає ситуація, коли одні діти вже закінчили роботу, а іншим для її завершення потрібен ще певний час. Досвідчені вихователі використовують подібні ситуації як нагоду для виховання в дітей взаємодопомоги: «Давайте, діти, разом допоможемо Олі та Іринці. У них було складне завдання, тому вони не встигли закінчити роботу разом з усіма. А наступного разу вони вам теж допоможуть» [6, с.83]. Це згуртовує колектив, учить дошкільників уболівати за результати роботи своїх партнерів.

Так, з набуттям досвіду взаємодії у різних видах трудової діяльності, дитячі взаємини стають дедалі усвідомленішими, і під впливом правильного педагогічного керівництва вони поступово переростають у дружні.

Проте, слід пам'ятати, що організація спільної діяльності дітей не є самоціллю, а лише засобом формування у них доброзичливих взаємин. Головна її мета – виховання у дошкільників позитивних способів співробітництва, що ґрунтується на взаємодопомозі, врахуванні інтересів та побажань кожного з її учасників.

Список використаних джерел

1. Альошина Т., Солом'яник Н. Як зібратися гарною компанією: Організація пізнавальної діяльності дітей у малих групах. *Дитячий садок*. 2007. Жовт.(№ 39). С. 2.
2. Дмитрук С. Груподинамічні вправи як засіб формування корпоративної культури. *Рідна школа*. 2000. № 3. С. 48–51.
3. Калуська Л. Праця як важливий засіб ранньої соціалізації дитини. *Дошкільне виховання*. 2004. № 2. С. 8–10.
4. Курбанова З., Щербак Г. Забезпечення емоційного комфорту. *Палітра педагога*. 2003. № 2. С. 21–22.
5. Павленчик В. Розвиток співробітництва дітей на заняттях з ліплення. Зміст і методика виконання. *Палітра педагога*. 2001. № 1. С. 7–11.
6. Поніманська Т. Виховання людяності. *Дошкільне виховання*. 2008. № 2. С. 6–9.
7. Приходько Ю. Формування позитивних взаємин у дитячому колективі. К.: Рад. школа, 1987. 89 с.

Дурманенко Євгенія

кандидат педагогічних наук, доцент КЗВО «Луцький педагогічний коледж» ВОР

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ШАНОБЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО СТАРШИХ ЧЛЕНІВ РОДИНИ

У сучасній системі дошкільної освіти важливою є проблема формування всебічно розвиненої особистості дитини, її морально-етичної культури. Зважаючи на роль родини у цьому процесі, одним із актуальних і нагальних для вирішення завдань є формування в дітей шанобливого

ставлення до старших членів родини (наприклад, до бабусь, дідусів, тітки, дядька, двоюрідних дідусів і бабусь тощо).

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави для твердження, що досліджувана проблема не є новою й існує чимало наукових праць, у яких вивчаються, аналізуються, визначаються поняття шанобливості, ставлення й характеризуються особливості формування шанобливості в дітей різних вікових груп. Так, для прикладу, Н. Гавриш шанобливість визначає як «...духовно-моральне ставлення дитини, що проявляється у привітності, дружній прихильності; у виявленні доброти, співчуття, симпатії (теплих ніжних почуттів, уподобання) та добродійності старшого дошкільника (усвідомленого надання допомоги) за присутності бажання діяти; готовності дитини, віддячити за добрий вчинок, відповісти тим самим за послугу, допомогу, зроблене добро» [3, с. 83]. У свою чергу, О. Бутенко зазначає, що поняття виховання шанобливого ставлення дитини дошкільного віку до рідних і близьких у контексті історико-педагогічного аналізу передбачає насамперед позитивне сприйняття їх емоційно-фізичного та психологічного образу (зокрема мами, тата, бабусі чи дідуся). Окрім цього, враховано також їх статус у родині та системі родинних взаємин, яка заснована на моральних знаннях та досвіді дошкільника [1]. Поведінка дитини, зокрема дитини старшого дошкільного віку, залежить від взаємин між нею та дорослими в межах сім'ї, адже вона намагається копіювати поведінку та вчинки не лише батьків, а й інших членів родини.

Якщо в сім'ї шанобливо ставляться до старших її членів, поважають їх, виявляють свою доброту, співчуття, то і поведінка дитини набуватиме таких же якостей, вважають Г. Маргаритова, А. Микуліна та К. Михайлова. Проте варто, як стверджують учені, пам'ятати і про негативний вияв, який теж відобразатиметься у вихованні шанобливого ставлення дітей старшого дошкільного віку до старших членів родини [4; 5]. За визначенням Т. Поніманської, шанобливе ставлення дітей старшого дошкільного віку до старших членів родини передбачає переживання моральних почуттів:

доброти, любові, щастя, гідності людини, честі роду, тощо, адже ці члени родини відграють важливу роль у їх формуванні й усвідомленні, а також моральному вихованні [6, с. 163].

Отже, поняття «шанобливе ставлення до старших членів родини у дітей старшого дошкільного віку» передбачає насамперед моральне виховання, оскільки в у контексті історико-теоретичного аналізу виховання шанобливого ставлення до інших належить до структури особистості як одне з провідних моральних понять. Поняття шанобливого ставлення розглядаємо як особистісну якість дитини, яка заснована на її самосвідомості та проявляється у шанобливому ставленні не лише до довілля, а й однолітків та дорослих (зокрема бабусь, дідусів, тітки, дядька, двоюрідних дідусів і бабусь) при цілеспрямованому виховному процесі закладі дошкільної освіти.

На нашу думку, шанобливе ставлення до старших членів родини у дітей старшого дошкільного віку – це поведінка, заснована на повазі, турботі, гуманності, доброзичливості, безкорисливому бажанні допомагати й емоційному співпереживанні щодо старших членів родини у дітей старшого дошкільного віку, що проявляється у вчинках та ціннісному ставленні до них.

З аналізу психолого-педагогічних джерел можна зробити висновок, що досліджуване поняття є складним, комплексним. Доцільно виділити такі його компоненти, як: інформаційно-змістовий, ціннісно-емоційний і поведінковий. Тому, на нашу думку, програма формування шанобливого ставлення до старших членів родини у дітей старшого дошкільного віку, що є метою дослідно-експериментальної роботи, передбачає реалізацію таких етапів та відповідно видів, форм і методів роботи у кожному:

- 1) інформаційно-змістовий (формування у дітей уявлень про старших членів родини, цей віковий період) – бесіда (індивідуальна, за змістом художнього твору), читання художнього тексту про шанобливе ставлення до старших членів родини, тощо.

2) емоційно-ціннісний (емоційні прояви шанобливого ставлення до старших членів родини у дітей старшого дошкільного віку) – робота з художнім текстом (обговорення, складання кінцівки та ін.), ігрові вправи;

3) поведінковий (вияв шанобливого ставлення дітей старшого дошкільного віку до старших членів родини у вчинках) – предметна діяльність, створення проблемних ситуацій, сюжетно-рольова гра, робота з художнім текстом та ін..

З метою формування в дітей старшого дошкільного віку шанобливого ставлення до старших членів родини нами було розроблено програму «Старших членів родини шаную – чемним зростаю» (таблиця 1).

Таблиця 1.

Програма формування в дітей старшого дошкільного віку шанобливого ставлення до старших членів родини «Старших членів родини шаную – чемним зростаю»

<i>№ з/п</i>	<i>Захід</i>	<i>Форма</i>	<i>Відповідальні</i>
1.	«Чи шануємо ми старших членів родини?»	Бесіда	Вихователь
2.	Робота з художнім текстом про шанобливе ставлення до старших членів родини	Етична бесіда зі змістом художнього тексту	Вихователі
3.	Заняття «Для чого говорять спасибі» (за оповіданням В. Сухомлинського)	Обговорення художнього тексту та складання кінцівки	Вихователі
4.	Гра «Я – бабуся, ти – онук», «Будинок, в якому живе шанобливість»»	Ігрова вправа	Вихователі
5.	Заняття «Як ти вчиниш?»	Створення проблемної ситуації	Вихователі

Окрім цього, пропонуємо також інші інтерактивні форми роботи з дітьми старшого дошкільного віку, які сприяють оптимізувати досліджуваний процес (таблиця 2.).

Таблиця 2.

Види робіт для занять з дітьми старшого дошкільного віку задля формування шанобливого ставлення до старших членів родини (на основі ідей О.Бутенко) [2]

Форма роботи	Можливі види робіт для виховання шанобливого ставлення до старших членів родини
Заняття з художньої літератури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення віршів напам'ять про бабусю/дідуся. 2. Бесіда про бабусь та дідусів на основі прочитаного твору. 3. Вивчення прислів'я/приказки про бабусю та дідуся. 4. Ознайомлення з художніми текстами про старших членів родини (бабуся, дідусь).
Заняття з музичної культури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення пісень про бабусю/дідуся. 2. Вивчення пісень про родину.
Трудова діяльність	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виготовлення виробів для бабусі та дідуся (відкритка, виріб з пластиліну, аплікація та ін.). 2. Виготовлення виробів до свята для бабусі (День бабусі, День Матері). 3. Виготовлення виробів до свята для дідуся (напр., Міжнародний день людей похилого віку).
Заняття з образотворчого мистецтва	<ol style="list-style-type: none"> 1. Малюнки для подарунку бабусі та дідусю. 2. Малюнок для виставки «Мої найкращі бабуся та дідусь».
Заняття для ознайомлення з довкіллям	<ol style="list-style-type: none"> 1. Постановка та пошук шляхів вирішення проблемних ситуацій, в яких виявлятиметься шанобливе ставлення до старших членів родини – бабусь та дідусів (безкорислива допомога, співчуття тощо). 2. Розповіді з власного життя для виявлення вчинків щодо виховання шанобливого ставлення до бабусь та дідусів.
Заняття з фізичної культури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Фізична зарядка з відтворенням дій, які роблять бабуся, дідусь, тітка, дядько, двоюрідні бабуся чи дідусь.

Отже, проблема формування в дітей старшого дошкільного віку шанобливого ставлення до старших членів родини є надзвичайно

актуальною, потребує теоретико-практичного вирішення; є важливим напрямом у системі морально-етичного виховання особистості дитини. Вирішення досліджуваної проблеми передбачає не лише глибокий сутнісний теоретичний аналіз основних понять, принципів і підходів, але й розробку конкретних модифікованих змісту, форм і методів роботи з дітьми старшого дошкільного віку з формування шанобливого ставлення їх до старших членів родини.

Подальшого дослідження потребує розробка чітких критеріїв і показників для визначення реального стану сформованості досліджуваних якостей у дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Бутенко О. Б. Виховання шанобливого ставлення до матері у старших дошкільників: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Умань, 2011. 287 с.
2. Бутенко О. Б. Теорія і методика виховання у дітей 5-6 років шанобливого ставлення до матері: монографія. Умань, 2021. 216 с.
3. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ: метод. посіб. / за заг. ред. Н. Гавриш. Харків: Мадрид, 2015. 220 с.
4. Маргаритова Г. В. Особливості уявлень дітей старшого дошкільного віку про сім'ю та сімейні ролі. *Дошкільне виховання*. 2010. №1. С.83–89.
5. Микуліна А. О., Михайлова К. В. Виховання в старших дошкільників шанобливого ставлення до рідних і близьких як важлива складова морального виховання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. Вип. 55 (108). С. 428–435.
6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посібник (для студентів вищих навчальних закладів). Київ: Академвидав, 2015. 448 с.

Ємчик Олександра

кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Розвиток особистості визначається дією трьох основних чинників: спадковість, виховання та середовище. Важливість кожного з них важко переоцінити, адже виключення котрогось із цих факторів апріорі неможливе, теоретично може призвести до незворотних змін у цілому поколінні.

Людство протягом усього свого існування проходить різноманітні трансформації, як фізичні, так і психологічні та духовні. Нові потреби провокують пошук нових рішень, нові досягнення змінюють оточення кожного індивіда. Відповідно оточення впливає на вимоги до особистості, котра народжується і проходить складний шлях адаптації до оточення, до суспільства. Розвиваючись, особистість може досягти творчого рівня своєї соціалізації, коли вона стає здатною змінювати себе самостійно і змінювати оточення. І знову запускає цикл взаємозамін, взаєморозвитку.

Отже, середовище, у якому людина народилась, живе, творить певним чином визначає її особистість, а особистість визначає своє середовище, впливаючи на нього здатна його удосконалювати (або навпаки).

Розвиток сучасного суспільства, його перехід у стан інформаційного завдяки ривку у науково-технічному прогресі стимулює наразі і зміни у сучасному середовищі. Освітня сфера також не залишається осторонь таких трансформацій, адже спрямована насамперед на формування та розвиток особистостей, а тому має бути надзвичайно чутливою до рухів і змін, іноді навіть випереджуючи їх, адже одне із завдань освіти – підготувати людину/дитину до життя і розвиватись тут і тепер.

Наголошуючи на процесі модернізації освітньої галузі маємо на увазі збагачення й освітніх засобів за рахунок появи та активного впровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних/комп'ютерних, цифрових технологій. Значному пришвидшенню такої тенденції звичайно сприяла необхідність вирішення проблеми навчання і виховання дітей в умовах карантинних обмежень, викликаних пандемією COVID-19 та воєнними діями, спричиненими повномасштабним вторгненням збройних сил російської федерації на територію України. Освітня прийняла ці виклики та оптимізує педагогічну діяльність відповідно до сучасних вимог.

Варто звернути увагу, що тривалі пошуки забезпечення ефективності дистанційної освіти призвели і до розробки рекомендацій із організації такої

форми передачі знань, умінь та навичок, формування необхідних компетентностей на основі отриманого вихователями досвіду.

Однією із важливих умов успішності дистанційної освіти, або ж використання інформаційних технологій в освітньому процесі закладів освіти є системність, а не фрагментарність такої роботи. Це у свою чергу ставить перед закладами освіти, у тому числі дошкільної, обов'язкові вимоги. Зокрема, базою для забезпечення такого виду освітніх послуг завжди було і буде створення інформаційно-цифрового середовища в закладі дошкільної освіти.

Спираючись на дослідження С. Смолюк можемо схарактеризувати «середовище» як сукупність різноманітних умов, у результаті яких відбувається взаємодія особистості з явищами реальної дійсності; а важливими характеристиками науковиця визначає: цілісність, суб'єктивність, мінливість, багатовекторність, емоційна насиченість, мобільність та ін. [5, с. 161].

Вагомим також є аналіз О. Ярошинської, у якому структура середовища розкривається через категорії – «світ», «простір», «оточення», «місце», «умова». Світ дає зрозуміти середовище як деяку частину об'єктивної реальності; «простір» наповнює середовище такими властивостями, як: матеріально-процесуальна природа, структура і наявність кордонів; середовище трактується через «оточення» тільки для певного суб'єкта; категорія «місце» вказує, що середовище завжди конкретне, існує тільки в певному місці і в точний час; категорія «умови» визначає взаємозумовленість існування суб'єкта і середовища, тому що не тільки умови навколишнього світу становлять його основу, а й особистість, що формується, є невід'ємною умовою існування відповідного середовища, оскільки «умова» – це те, від чого залежить певний елемент із системи чи комплексу об'єктів, «з наявності якого за необхідності впливає це явище» [3, с. 13].

У його структурі науковці пропонують виокремлювати: просторово-семантичну складову, до якої відносять архітектуру будівель, дизайн інтер'єру, просторову організацію навчальних приміщень, символічний простір тощо; змістовно-методичну складову, яку становлять освітні концепції, стандарти, програми, методики, дидактичний інструментарій педагогів і т. п.; комунікативно-організаційну складову, що охоплює особливості суб'єктів освітнього середовища (їхні цінності, установки, психологічні характеристики та ін.), комунікаційну сферу, організаційні умови тощо [1, с. 30-31; 4, с. 164].

За О. Костенко, інформаційно-освітнє середовище – це цілісна система, яка складається з сукупності підсистем, що функціонують з метою організації педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 57].

Відповідно до зазначених вище тез, узагальнюємо, що як частина загального освітнього середовища закладу дошкільної освіти структура інформаційно-цифрового середовища повинна включати: просторову організацію навчальних приміщень, тобто наявність спеціальних кабінетів, комп'ютерної та релаксаційної зали за дотриманням санітарно-гігієнічних вимог; змістовно-методичний блок, що включає електронні ресурси (у т.ч. електронні освітні ресурси), інформаційні технології, завдяки яким організовано процес навчання (електронні, дистанційні, мобільні); комунікаційно-управлінський компонент, у який включено інформаційно-комунікаційні, цифрові засоби організації та управління освітньою діяльністю.

Особливого значення звісно набуває педагог, як дизайнер та організатор такого інформаційно-цифрового освітнього середовища, адже наявність великої кількості технічних та віртуальних засобів не перетворює середовище закладу дошкільної освіти на справді освітньо-розвивальне.

Розв'язання проблеми методичного забезпечення та озброєння суб'єктів освітнього процесу закладу дошкільної освіти виходить на перший

план в сучасних умовах активного впровадження таких технологій до життя і побуту людини. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці методики проектування інформаційно-цифрового середовища в закладах дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Габа І. М. Освітнє середовище : соціально-психологічна парадигма. Актуальні проблеми психології. 2010. Т. 7, вип. 22. С. 27–31. URL: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2010_22/sb22_05.pdf
2. Костенко О. В. Модель проектування інформаційно-освітнього середовища у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 43(2). С. 56–61.
3. Писарчук О. Т. Особливості формування предметно-розвивального середовища дошкільного навчального закладу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Педагогіка. 2014. № 4. С. 9–17.
4. Присяжнюк Л. А., Колеснік К. А., Карук І. В., Король А. В. Підготовка майбутніх педагогів до реалізації середовищного підходу до організації освітнього процесу в закладах дошкільної і початкової освіти в контексті впровадження європейського досвіду. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. Вип. 64. С. 161–173.
5. Смолюк С. Сутність поняття «розвивальне середовище» закладу дошкільної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 31. Т. 4. С. 159–163.

Кондратюк Надія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Ємчик О. Г.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток сучасного суспільства характеризується сильним впливом інформаційно-комп'ютерних технологій, які проникають у всі сфери людської діяльності, забезпечують інформаційний потік у суспільстві та формують глобальний інформаційний простір. Важливою частиною цих процесів є комп'ютеризація освіти. В Україні формується нова система освіти, спрямована на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується серйозними змінами в педагогічній теорії та

практиці освітнього процесу, а також переглядом змісту технологій навчання, які повинні бути адаптовані до сучасних технологічних можливостей і сприяти гармонійній інтеграції дітей в інформаційне суспільство. Комп'ютерні технології покликані стати частиною цілісного освітнього процесу, невід'ємною частиною для значного підвищення його ефективності.

Все раніше діти зустрічаються з комп'ютерними технологіями, тому потребують належного навчання та підготовки для ефективного використання комп'ютерів та цифрових пристроїв. Основна проблема полягає в тому, що багато закладів дошкільної освіти не надають достатньої уваги навчанню комп'ютерній грамотності в старшій групі. Недостатня кількість комп'ютерів, відсутність кваліфікованих педагогів та спеціалізованих навчальних програм ускладнюють процес навчання дітей. Крім того, існує проблема з обмеженою увагою до безпеки в Інтернеті. Діти повинні бути налаштовані на використання Інтернету безпечним способом, але багато з них не мають необхідних знань про онлайн-загрози та правила цифрової безпеки.

Таким чином, важливо розкрити основні кроки, підходи та етапи організації занять з основ комп'ютерної грамотності дітей старшого дошкільного віку.

У термінологічному словнику з основ комп'ютерної грамоти поняття «комп'ютерна грамотність» розглядається як «...сукупність знань і вмінь, необхідних людині для життя й діяльності в інформаційному суспільстві, використання комп'ютера як знаряддя інтелектуальної праці» [2, с. 2].

На думку Хімича Олександра – українського кібернетика й академіка НАН України, «комп'ютерна грамотність» є «...вміннями та навичками, які дозволяють ефективно використовувати комп'ютери та цифрові пристрої» [3].

Вплив та потенціал комп'ютерних технологій у старшій групі досліджувався в різних університетах, дослідницьких центрах та

організаціях, які спрямовані на розвиток освіти. Також нова редакція Базового компонента дошкільної освіти визначає варіативну освітню лінію «Комп'ютерна грамотність», в якій зазначається, що цифрова компетентність є здатністю використовувати ІКТ та цифрові технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язання освітніх, ігрових завдань на основі набутих елементарних знань, вмінь, позитивного ставлення до комп'ютерної та цифрової техніки [1].

Діти старшого дошкільного віку згідно Базового компоненту дошкільної освіти та чинних освітніх програм повинні вміти виявляти інтерес до комп'ютерної та цифрової техніки: телефона, комп'ютера, планшета. Бути мотивованими на цінності доброзесної взаємодії в інтернет-просторі. Повинні прагнути брати участь у дитячому медіасередовищі, мати пізнавальну потребу в розмірковуванні під час розвивальних та навчальних комп'ютерних ігор. Здатні виявляти повагу до інших учасників інформаційного простору та позитивне ставлення до сучасних цифрових технологій. Повинні мати уявлення про сучасні технічні пристрої (клавіатуру, мишу), вміти демонструвати обізнаність відповідно до вікових особливостей – називати частини (системний блок, миша, клавіатура, клавіша, монітор), знати призначення додаткових пристроїв, як захистити від інформаційних загроз. Вміти використовувати інтерактивні вправи, виконувати операції і алгоритмічні дії початкового користувача. Повинні бути здатними самостійно або частково самостійно вмикати комп'ютерну техніку, вміти користуватися медіапродукцією, дотримуватися правил безпеки щодо застосування комп'ютерної техніки [1].

Отже, щоб діти були обізнаними комп'ютером, вміли керувати ним за допомогою клавіатури та миші, були здатні використовувати клавіатуру, екран, програму, диск, клавіші та комп'ютерні ігри, розуміли прийоми роботи з комп'ютером та вміли дотримуватись правил безпечної поведінки потрібно проводити два заняття на тиждень для дітей старшого дошкільного віку від 7 до 12 хвилин. Вони організуються в групах, де є можливість

використовувати комп'ютер для індивідуального та диференційованого підходу до кожної дитини. Заняття будуються на основі діалогу та практичної діяльності (спеціальні вправи, дидактичні ігри з математичним, мовленнєвим, природничим, гуманістичним, образотворчим змістом тощо), суворо дотримуючись встановлених санітарно-гігієнічних норм.

Заняття дітей будуються на основі ігрових методів і прийомів. Це дає можливість дітям весело, доступно здобувати знання, вирішувати завдання, поставлені вихователем. Тому слід виділити основні кроки формування основ комп'ютерної грамотності дітей старшого дошкільного віку:

1. Ознайомлення з початковими уявленнями про комп'ютер, з його складовими такими як: клавіатура, миша, екран, диск клавіші тощо. Пояснення їх функцій та шляхів використання.

2. Вчити користуватися клавіатурою і мишею, основними клавіатурними комбінаціями, наприклад, Ctrl + C (копіювати), Ctrl + V (вставити). Впровадження їх у різних завданнях.

3. Ознайомлення з різними програмами та додатками, експериментувати з ними, які підходять для віку та інтересів дітей. Вчити користуватися їх основними функціями.

4. Навчити правилам безпечної поведінки в Інтернеті, уникати небезпеки. Пояснення про концепції приватності: необхідність захищеного пароля, обмеження розкриття особистої інформації тощо.

5. Використання комп'ютерних ігор та інтерактивних вправ [3].

Також під час формування основ комп'ютерної грамотності дітей старшого дошкільного віку потрібно застосовувати різноманітні підходи, які сприяють їх ефективному розвитку. Серед них:

- ігровий метод. (дозволяє дітям вчитися взаємодіяти з комп'ютером в розважальній формі, стимулює до вивчення та допомагає розкрити творчі здібності);

- використання мультимедійних ресурсів (аудіо, відео, зображення, що сприяють кращому сприйняттю та запам'ятовуванню інформації, тобто підвищують ефективність навчання);
- інтерактивні методи (включення дітей до активної взаємодії з комп'ютером, що дозволяє отримувати миттєвий зворотний зв'язок та самостійно контролювати процес навчання);
- проблемне навчання (постановка перед дітьми завдань, які вимагають застосування логічного мислення та пошукової активності, допомагає розвивати їх аналітичні та творчі навички; розв'язуючи практичні задачі, діти краще усвідомлюють принципи роботи комп'ютера);
- колективна робота (організація групових проєктів та спільної роботи над завданнями допомагає розвивати комунікативні та соціальні навички. Діти вчаться спільно розв'язувати проблеми та обмінюватися ідеями);
- послідовність та систематичність навчання (від простих та зрозумілих для дітей понять з поступовим переходом до більш складних завдань)
- індивідуалізація навчання (врахування індивідуальних особливостей дитини, їх рівень знань та навичок, що допомагає забезпечити ефективність процесу та зберегти мотивацію до навчання) [4, с. 16].

Ці підходи можна поєднувати та доповнювати один одного, щоб забезпечити ефективний розвиток комп'ютерної грамотності дошкільників.

Заняття з комп'ютером потрібно організовувати в такій послідовності:

I. Завдання ознайомлювально-адаптаційного характеру. Ознайомити дітей з комп'ютером – сучасним засобом обробки інформації, який розширює інформаційне поле людини та її можливості. Ознайомити з історією виникнення комп'ютера та можливостями його застосування в усіх сферах життя нашої країни та всього світу. Дати початкові уявлення про основні частини комп'ютера, їх призначення, а також про те, що комп'ютер – це складний пристрій, який потребує розуміння правил безпечної поведінки під

час користування ним. Сформувати елементарні навички роботи з комп'ютером; навчити користуватися клавіатурою, «мишкою»; керувати елементами робочого столу, папками, файловою системою. Ознайомити з можливостями програм; формувати знання, уміння та навички, необхідні для свідомого оволодіння основами комп'ютерної грамотності [4, с. 23].

II. Завдання освітньо-виховного характеру. Формувати навички навчальної діяльності дітей, розвивати здатність теоретично мислити, розмірковувати, варіювати та спиратися на попередній досвід. Створювати передумови для базового розуміння способів дій і розв'язування завдань за допомогою комп'ютера. Розвивати базові математичні поняття, розвивати комунікативні навички, розширювати словниковий запас та знання про навколишній світ, розвивати мовлення та сенсорні можливості. Формувати вміння використовувати символи (знаки) та узагальнені образи для оперування, аналізу, порівняння та узагальнення [4, с. 28].

III. Завдання творчого характеру. Розвивати увагу, уяву, пам'ять, різні види мислення, інтелектуальні процеси, потребу до пізнання тощо.

Отже, саме старший дошкільний вік є важливим кроком у підготовці дітей до сучасного цифрового світу, що сприяє розвитку логічного, творчого, проблемного мислення та інших когнітивних навичок.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. Затверджено наказом Міністерством освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL : <http://surl.li/jyzr>.
2. Дяченко С. Підготовка майбутніх вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників. Луганськ, 2009. 20 с.
3. Методичні рекомендації щодо організації навчання комп'ютерної грамоти дітей в дошкільному навчальному закладі. Дошкільна освіта. URL: http://doshkosvita.blogspot.com/2013/11/blog-post_26.html.
4. Олійник Т. М. Програма з формування основ інформаційної культури у дітей дошкільного віку: ІТ-дошкільнята. Шепетівка, 2017. 36 с.

Косинець Ірина

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Фенко М. Я.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ДОШКІЛЬНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ

Сучасний світ постійно розвивається, і люди повинні постійно займатися освітою. Однак, розвиток починається ще в дитинстві, тому дуже важливо звернути особливу увагу на навчання дітей у ранньому віці. Зокрема, дошкільна лінгводидактика є важливим етапом в розвитку мовлення у дітей. Основна мета цієї галузі навчання – сформувати у дітей мовленнєві навички, розвивати мовленнєву культуру та підготувати до подальшого навчання у школі.

Інноваційні методи навчання дітей набувають все більшої популярності, оскільки дають змогу розвивати мовленнєві навички дітей більш ефективно та цікаво, стимулюючи їхню творчість та інтерес до навчання.

Тема інноваційних методів навчання мови в дошкільній лінгводидактиці є досить актуальною, тому дослідження цієї галузі здійснюються багатьма науковцями та педагогами. Наприклад, психологи (Ж. Піаже, Л. Виготський, Е. Еріксон та ін.) досліджували особливості когнітивного розвитку дітей у ранньому віці та розробили підходи до навчання мови, які більш ефективно відповідають їхнім потребам. Педагоги (М. Монтесорі, Ж. П'єрі, Ф. Фребель та ін.) свого часу проводили дослідження щодо використання інноваційних технологій та інтерактивних методів навчання, які стимулюють дітей до активної участі в процесі навчання. Також вивченню цієї проблеми приділили увагу дослідники (Е. Спеллінг, Д. П'єдже та ін.) з напрямів, пов'язаних із мовленнєвим розвитком, психолінгвістикою, соціолінгвістикою та іншими науковими дисциплінами, які можуть бути пов'язані з розумінням того, як діти найкраще навчаються мові в ранньому віці.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні [1] визначає, що метою навчання дітей у закладах дошкільної освіти є формування здатності дитини спілкуватися на рідній та інших мовах, оволодіння базовими мовними засобами та розвиток мовленнєвої діяльності; передбачає використання різних інноваційних методів навчання мови, таких як групова та індивідуальна робота, інтерактивні методи, проектна діяльність, технології дистанційного навчання та інші. Також передбачається, що педагоги мають застосовувати інноваційні методи навчання мови, що дозволяє підвищити якість освіти та забезпечити ефективний розвиток мовленнєвих здібностей дітей.

Отже, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні анонсує використання інноваційних методів навчання мови в ЗДО, які сприяють успішному розвитку мовлення та мовної діяльності дітей у ранньому віці

Зміст інноваційних методів навчання полягає в тому, що вони забезпечують більш ефективний і доступний процес засвоєння знань та навичок. Інноваційні методи навчання спрямовані на покращення якості освіти, розвиток критичного мислення, творчого мислення та самостійності дітей. Аналізовані методи зазвичай включають в себе використання інтерактивних технологій, ігрових методик, проектної діяльності, дистанційного навчання, індивідуальних та групових занять, елементів розваг та ін. [3]. Наприклад, інтерактивні методи навчання дозволяють створювати дітям умови для взаємодії, співпраці та обміну інформацією, що сприяє покращенню їх мотивації та засвоєнню знань.

Проектна діяльність спрямована на практичне використання знань та навичок учнями, дозволяє розвивати творчість та самостійність. Дистанційне навчання дає можливість навчатися з будь-якого місця, що забезпечує гнучкість та доступність освіти.

Інноваційні методи навчання в дошкільній лінгводидактиці дозволяють підвищити якість освіти, забезпечити успішний розвиток мовленнєвих

здібностей дітей та забезпечити їх готовність до навчання в школі і можуть включати:

- ігрові методи та ігри з мовленнєвим спрямуванням: використання рольових ігор, ігор-вправ на формування правильного мовлення та вживання слів;
- метод проектів: використання проектних завдань, що дозволяють розвивати мовленнєві навички та креативність;
- метод інтерактивних технологій: використання комп'ютерних програм, інтерактивних дошок, планшетів та інших електронних засобів для розвитку мовленнєвих навичок;
- метод індивідуальної роботи: використання індивідуальних завдань та ігор, що дозволяють кожній дитині працювати у власному темпі та на своєму рівні;
- метод групової роботи: використання групових вправ та ігор, що дозволяють дітям спілкуватися та взаємодіяти між собою, розвивати соціальні навички та мовленнєву компетенцію;
- метод розвивальних завдань: використання завдань, що дозволяють розвивати не тільки мовленнєві, а й інші пізнавальні навички, такі як увага, пам'ять, логічне мислення тощо;
- метод дистанційного навчання: використання онлайн-курсів, відеоуроків та інших електронних засобів, що дозволяють дітям навчатися з будь-якого місця, вільно обираючи темп та спосіб навчання [3].

Означені методи можуть використовуватися окремо або в комбінації один із одним для досягнення найкращих результатів у розвитку мовленнєвих навичок у дошкільників.

Інноваційні методи навчання в дошкільній лінгводидактиці мають декілька переваг порівняно з традиційними методами:

- активна участь дитини: інноваційні методи навчання забезпечують активну участь дитини в процесі навчання, що допомагає залучити її увагу та зберегти інтерес до вивчення мови;

□ розвиток креативності: інноваційні методи навчання сприяють розвитку креативності та фантазії дитини, що допомагає зробити процес навчання більш цікавим та змістовним;

□ індивідуальний підхід: деякі інноваційні методи навчання дозволяють враховувати індивідуальні особливості кожної дитини та працювати з нею на її рівні;

□ розвиток соціальних навичок: групові та колективні інноваційні методи навчання сприяють розвитку соціальних навичок дитини, таких як спілкування, взаємодія з оточуючими, здатність до співпраці та розв'язання конфліктів;

□ використання сучасних технологій: багато інноваційних методів навчання використовують сучасні технології та електронні засоби, що допомагає зробити процес навчання більш цікавим та зручним для дитини.

Отже, інноваційні методи навчання в дошкільній лінгводидактиці можуть бути дуже ефективними та корисними для дітей у розвитку їх мовленнєвих навичок. Серед інноваційних методів можна виділити ігрові, проектні, інтерактивні та інші методи. Впровадження таких методів в навчально-виховний процес може здійснюватись за допомогою тренінгів та семінарів для вихователів, їхньої практики та аналізу результатів, забезпечення необхідними ресурсами, підтримки вихователів та аналізу результатів використання методів.

Упровадження інноваційних методів може покращити якість дошкільної лінгводидактики, сприяти кращому засвоєнню мовленнєвих навичок дітьми та забезпечити їм більш якісну підготовку до подальшої освіти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти.
[URL:http://mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/doshkilna/bazoviy-komponent-2.doc](http://mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/doshkilna/bazoviy-komponent-2.doc).
2. Гуменюк Н. Основні підходи до формування лінгводидактичних компетентностей майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Лінгводидактика: методологія, теорія, практика*: зб. наук. пр. К.: Видавничий центр КНЛУ, 2013. Вип. 27. С. 261–268.

3. Чернишова, І. В. Особливості використання інноваційних технологій у дошкільній лінгводидактиці. *Актуальні проблеми сучасної науки*. 2015. Вип. 27. С. 184–190.

4. Гаврилова А. Лінгвістична освіта у дошкільних навчальних закладах: досвід і проблеми: монографія. Миколаїв: Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2018. 196 с.

Кратюк Юлія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк С. В.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІСТОРІЄЮ РІДНОГО КРАЮ

Актуальність питання вивчення історії рідного краю дітьми дошкільного віку обумовлюється тим, що у цей важкий час особливо важливо піклуватися про виховання патріотизму, любові до України, шанобливого ставлення до сім'ї, національних традицій і звичаїв, культури, мистецтва та рідної мови, розвивати цікавість до історії, до героїчного минулого та сьогодення нашої країни з дитинства [4]. Під час знайомства з історією рідного краю дошкільнята можуть: розвивати свою пізнавальну активність, бажання більше дізнатися про свій народ і традиції; виробити стійкий інтерес до особливостей та самобутності свого краю; сформувати в собі дослідницькі та аналітичні здібності; робити висновки. Вивчати можна на заняттях та у вільний час природу, побут, господарство та культуру краю: мікрорайону, села, міста, району, області. Для цього вихователь має бути глибоко обізнаним в історичному минулому та загальній культурі краю.

Любов до рідного краю починається з любові до матері, до сім'ї, дому, до рідної вулиці, до дитячого садка, до місця, де народилася дитина. Праця С. Русової «Націоналізація дошкільного виховання» має фундаментальне значення і сьогодні. У даній праці зазначається – «аби навчання дітей з самого початку було збудоване на тому рідному ґрунті, на якому зростає

дитина, щоб воно було міцно зв'язане тими враженнями, що їх заклала в багату душу дитини рідна сім'я, рідна хата» [5]. Необхідно, щоб діти брали участь у систематичному вивченні історії своєї сім'ї та родоvodu, навчалися поважати і любити своїх батьків та інших членів родини. Роботу з дітьми варто почати з бесіди про їхні родини, їхніх близьких, про традиції, які існують у їхніх родинах. У такій бесіді вихователь має стимулювати пізнавальну активність дітей, заохочувати бажання отримувати нову цікаву інформацію. Питання дошкільнятам задавати так, щоб у дітей виникав інтерес до спілкування.

Слід звернути увагу вихователів на застосування простих і віртуальних екскурсій. Адже діти повинні усвідомлювати, що їхнє місто/село, ліс, річка, поле, архітектурні пам'ятки, будови – це частина Батьківщини. Екскурсії пам'ятними місцями рідного міста/села дозволять дошкільнятам познайомитися з історією та сьогоденням рідного краю, місцевою природою та проблемами навколишнього середовища, викличуть певні почуття та емоції, прищеплять усвідомлення того, що людина є невід'ємною частиною природи і про її збереження потрібно дбати. Дуже добре було б залучити до цього ще й батьків [1]. Окрім того, екскурсії проведені разом з батьками сприятимуть загальнокультурному розвитку сім'ї, об'єднують дорослих та дітей. А також можна задіяти такі форми роботи: краєзнавчі та екологічні вікторини, цільові прогулянки.

Починаючи знайомство дітей з місцевістю на занятті, доцільно в доступній формі розповісти дітям історичне минуле рідного міста, його засновників і походження назви. Це можна зробити за допомогою бесіди, читань, розглядання фотографій. Дошкільнята можуть вивчати прислів'я, вірші, грати в ігри: «Чи згадаєш», «Продовж прислів'я», «Придумай речення» і т.д. Знайомство з малою батьківщиною продовжити розповіддю легенд про її героїв, рослин і тварин. Коли вивчений матеріал дітьми засвоєний, дошкільнят можна буде познайомити з географічними назвами

річок і морів. У цьому в нагоді стануть проілюстровані книги, презентації, фотоальбоми [3].

Як відомо, музейний простір та експонати мають унікальну здатність одночасно впливати на інтелектуальну, волюву та емоційну сторони особистості дитини. Кожна виставка та експозиція передає знання, судження, навички, оцінки та емоції через експонати. Музей привчить дітей до культурної спадщини, сформує стійке бажання естетичної насолоди творами мистецтва, дозволить збагатити знання про видатних діячів, історичні події тощо. Таким чином створюється ефект участі у виставці, «занурення» в певний історичний період і нове розуміння його сенсу. Цей ефект найбільш виражений в ранньому дитинстві, коли дитина вразлива, а її сприйняття емоційно забарвлене. Це сприятливий час для формування естетики, моралі та смаків, пробудження патріотизму. Об'єктами таких естетичних переживань для дітей стають музейні експонати, емоційно збагативши дошкільнят, вони дадуть змогу глибоко, сильно і тонко відчути й пережити історію. Використання оригінальних артефактів, новостворених предметів різних історичних епох призведе до підвищення у дітей рівня історичної свідомості, естетичної культури, розвитку ціннісного ставлення до культурної спадщини та старожитностей, проїнятого прагненням долучитися до музейних експозицій, виховає почуття патріотизму до свого краю. Діти дошкільного віку будуть більше стурбовані отриманням інформації про минулі історичні події, реагуватимуть на сучасні події, ставитимуться до культурної спадщини як частини сьогодення та усвідомлюватимуть відповідальність за збереження спадщини [2].

На заняттях з декоративно-прикладного малювання за шаблонами, підготовленими вихователем, потрібно вчити дитину відтворювати на папері геометричні та орнаментні елементи народного декору. Наприклад, у молодшій групі малята можуть складати на квадратній формі декоративні композиції з трикутників, а у старшій групі вже вправляться у вирізуванні симетричних зображень. Слід залучити дошкільнят до прикрашання

фрагментами українського орнаменту виготовлені під час конструювання коробочки. На декоративному малюванні діти дошкільного віку малюватимуть різноманітні квіти, ягоди, листя. На музичних заняттях викладатимуть на підлозі візерунки з рослинних елементів.

Участь дітей у підготовці та відзначенні свят народного календаря пробудить в них любов до рідного краю, повагу до праці людей, інтерес до історії України. Варто зазначити, що виховання патріотизму і гордості за рідну землю необхідно поєднувати з формуванням доброзичливого і толерантного ставлення до культур інших етносів, до кожної окремої людини, незалежно від кольору шкіри, віросповідання.

Візуалізації та кращому засвоєнню навчального матеріалу сприятимуть перегляд відеофільмів, ілюстрації подій і явищ, причин і наслідків дій та вчинків людей, варіантів розв'язання морально-етичних ситуацій засобами анімації на інтерактивній дошці. Важливо вихователю зміцнювати розумову діяльність дітей, вчити їх самостійно аналізувати побачене, узагальнювати та робити висновки. Необхідно постійно збагачувати та розширювати знання та враження дошкільнят, підтримуючи інтерес дітей до пізнання історії та сьогодення рідного краю в різних видах діяльності.

Окрім згаданого нами вище, можна використати для вивчення історії рідного краю дітьми дошкільного віку вправи: рухливі, дидактичні, конструктивні, сюжетно-рольові, а також театралізацію та пісенну творчість, читання художньої літератури, самостійне складання дітьми розповідей-міркувань відповідної тематики, конкурси дитячих та сумісних з батьками робіт, свята та розваги.

Отже, для пізнання дітьми історії свого рідного краю дуже важливим є тісне спілкування з родиною, а через це – злагоджена діяльність, яка виховує людські почуття, любов до малої батьківщини, патріотизм. Під час знайомства дошкільнят з історією рідного краю вихователь може використати різноманітні форми роботи, які підвищують їх зацікавленість, а саме: спостереження, бесіди, читання творів художньої літератури, вивчення

віршів, приказок та прислів'їв, знайомство з легендами, екскурсії, цільові прогулянки, конкурси сумісних з батьками проектів.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція), Київ, 2021. – 38 с.
2. Караманов О. В. Роль музейної педагогіки у процесі соціалізації особистості. Вісник Львівського університету. *Серія педагогічна*. 2007. Вип. 22. С. 58–64.
3. Палійчук О. В. Історія рідного краю для найменших. *Журнал Запорізької обласної організації національної спілки краєзнавців України*. 2016. С. 71–76.
4. Закон «Про дошкільну освіту» від 2001 року. № 2628-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
5. Русова С. Націоналізація дошкільного виховання. *Світло*. 1913. № 5. С. 15 – 22.

Куделя Юлія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Томашевська І.П.

ІННОВАЦІЙНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Реалізація управлінської діяльності у закладі дошкільної освіти визначає свою ефективність за умови упорядкованості всіх її складових елементів та у відповідності до сучасних вимог, у яких спостерігається тенденція швидких змін. Діяльність ЗДО в інноваційному режимі вимагає необхідним пошук нових рішень у питання управління [1].

У сучасній науці виділяються кілька підходів до управління, які сприяють розвитку закладу дошкільної освіти.

Системний підхід у розвитку дошкільної освіти є основою реалізації Державного стандарту дошкільної освіти. В контексті системного підходу дошкільна освіта розглядається як система, тобто сукупність пов'язаних та взаємодіючих між собою складових частин, що утворюють єдине ціле з відмінними характеристиками та якостями від якостей складових його частин.

Основне завдання керівника закладу дошкільної освіти в контексті даного підходу – забезпечити відкритість, адаптивність та розвиток дошкільної освітньої системи відповідно до принципу системності [5].

Процесуальний (функціональний) підхід, розвиваючи класичні ідеї теорії освітнього менеджменту, збагачуючи їх ідеями поведінкового, системного та ситуативного підходів, розглядає управління як цілісний процес реалізації основних управлінських функцій (планування, організація, керівництво та контроль).

Функції управління, у рамках процесуального підходу наступні: планування; організація; мотивація; делегування; координація; комунікація; ухвалення управлінських рішень; формування кадрів; оцінка та контроль [6].

Основу інтегративного підходу становлять знання, вміння, навички та компетентності керівника і всього педагогічного колективу. Відкритий стиль педагогічної комунікації, партнерське спілкування між членами педагогічного колективу, батьками та вихованцями створює позитивний мікроклімат у закладі дошкільної освіти.

Особистісно-орієнтований підхід використовується керівником як в організації освітнього процесу, так і в системі взаємодії з педагогічним колективом.

Нові вимоги Державного стандарту спрямовані на подолання навчально-дисциплінарного підходу у взаємодії в системі дошкільної освіти. Вихователь в контексті особистісно-орієнтованого підходу розглядається як наставник, партнер та помічник дитини. Його завдання – допомагати, розвивати ініціативу вихованця, що передбачає використання нових педагогічних методів та технологій [4].

Особистісно-орієнтований підхід в управлінні педагогічними кадрами ґрунтується на врахуванні «людського фактора» у закладі дошкільної освіти. Для забезпечення ефективної діяльності педагогічного колективу керівник ЗДО повинен знати про: фактори мотивації співробітників; задоволеність

вихователів умовами праці; мікроклімат, що сформувався в ЗДО; ефективні стилі керівництва тощо.

Діяльнісний підхід розглядає управління ЗДО, як особливий вид професійної діяльності, що має особливу мету, засоби, процес і результат та дозволить встановити рівень цілісності дошкільної освітньої системи і зреалізувати мотиваційну основу діяльності педагогічного колективу ЗДО.

Управління розглядається як вид діяльності, що включає наступні компоненти: об'єкт та суб'єкт; мотивація; цілепокладання; дії, способи та засоби досягнення мети; контроль та оцінка результатів [3].

Ситуаційний підхід. Основним принципом управління щодо зазначеного підходу, є ситуація. Тобто управлінські рішення керівника мають спиратися на конкретні обставини. Цей підхід передбачає використання конкретних прийомів та заходів у відповідності з певними конкретними ситуаціями для того, щоб найефективніше досягти цілей діяльності закладу освіти, визначити, які значимі ситуації і як вони впливають на ефективність діяльності ЗДО.

Ситуаційний підхід в управлінні ЗДО передбачає: аналіз освітньої діяльності ЗДО та визначення проблем в її реалізації; оцінку результатів діяльності; прогнозування розвитку освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. Прогнозування здійснюється на підставі конкретних виховних ситуацій за допомогою методів педагогічної діагностики.

Управління за результатами. Управління за результатами передбачає систему, за якої для кожного педагога чи групи педагогів визначено показники результативності. Керівник та педагоги ставлять цілі та завдання освітньої діяльності та узгоджують їх. Це допомагає більш осмислено та цілеспрямовано підходити педагогу до своєї діяльності, знаходити найбільше ефективні методи реалізації поставленої мети. Управління за результатами здійснюється на трьох рівнях: визначення місії; оцінка якості та повноти послуг, що надаються ЗДО, діагностика задоволеності батьків результатами діяльності закладу дошкільної освіти [7].

Програмно-цільовий підхід передбачає чітке визначення цілей управління системою дошкільної освіти, виділення необхідних ресурсів для здійснення програм та формування органів, що керують їх виконанням. Це означає загальну методологію, яка відображає аналітичний, цільовий, програмний, плановий, організаційний, контролюючий та регулюючий компоненти управління освітньою системою.

Людиноцентрований підхід на сьогодні виступає одним з основних підходів у діяльності закладу дошкільної освіти, як синергетичний. Керівник створює умови для можливостей прояву творчої самоорганізації в діяльності педагогічного колективу ЗДО. При цьому до уваги приймаються всі компоненти людської сутності, усвідомлення керівником таких цінностей, як потреби вихователів у творчості, співуправління процесом виховання, стимулювання педагогічної ініціативи, використання у роботі рефлексивного стилю керівництва [2]

Таким чином, сучасна система управління ЗДО вимагає від керівника комплексного використання як базових, так і інноваційних підходів здійсненні управління. Керівник повинен знати та використовувати методологію різних підходів в управлінні організацією, усвідомлюючи парадигму управлінських підходів, а в практичній діяльності використовуючи один або кілька пріоритетних підходів у комплексі, відповідно до конкретної управлінської ситуації. Поряд з цим спиратися на принципи ефективної науково-методичної діяльності, враховувати інноваційні процеси в дошкільній освіті, забезпечуючи умов для реалізації Державного стандарту дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Березюк В. С., Рудік О. А. Інноваційні технології в ДНЗ. Х.: Вид. група «Основа», 2017. 224 с.
2. Даниленко Л.І. Менеджмент керівників закладів дошкільної і початкової освіти. К.: СПД-ФОКС, 2009. 112 с.
3. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті. Київ: Шкільний світ, 2007. 120 с.
4. Дичківська І. М. Принципи управління інноваційними процесами у дошкільних навчальних закладах. Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Пед. науки. 2012. № 22. ч. 1. С. 110–117.

5. Мармаза О. І. (2004) Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Харків. Основа. 240 с
6. Формування інноваційного простору дошкільної освіти: наук.-метод. посіб. К., 2012. Ч 1. 112 с.
7. Янко І. М. Проблема якості в управлінні дошкільною освітою. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 113–118.

Літвінцова Катерина

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник- кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н.І.

ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКУЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОВІТИ

Оскільки кожен регіон має свої особливості: свої традиції й звичаї, пісні й легенди, національні святині й символіку, свою історію та обереги, саме тому виникла потреба у громадянському вихованні дітей дошкільного віку. Виховання, яке б допомагало педагогам розширити знання дітей та розвивати вміння і бажання, помічати мальовничу красу рідного міста й краю, прищеплювати повагу до його традицій та виховувати громадянські почуття.

Актуальність громадянського виховання особистості у сучасному українському суспільстві великою мірою зумовлюється необхідністю державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості, що мають забезпечити усім громадянам рівні можливості для розвитку і застосування їхніх потенційних значущих цілей як умови реалізації найголовнішої потреби – потреби в самовизначенні й самоствердженні. Актуальність громадянського виховання в Україні зумовлюється водночас процесом відродження нації. Для України, яка є поліетнічною державою, громадянське виховання відіграє особливо важливу роль ще й тому, що воно покликане сприяти формуванню соборності України, що є серцевиною української національної ідеї.

Проблеми громадянського виховання завжди були актуальними для представників педагогічної думки України. Такі відомі українські діячі, як В. Антонович, М. Драгоманов, М. Грушевський, С. Русова, І. Огієнко, Г. Ващенко, Б. Грінченко, А. Макаренко, В. Сухомлинський та багато інших, звертали увагу у своїх роботах на особливе значення формування громадянської свідомості підростаючої особистості.

Ідея громадянського виховання довгий час замовчувалася, або ж піддавалася критиці. Приємним винятком можна назвати хіба що книгу В. Сухомлинського «Народження громадянина».

Мета нашого дослідження: науково обґрунтувати педагогічні умови громадського виховання дітей старшого дошкільного віку на матеріалах ознайомлення дітей з рідним містом.

В нашій роботі було використано такі методи дослідження:

- теоретичні (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення, абстрагування – для визначення поняттєво-категоріального апарату дослідження, розроблення його методики; історико-логічний – для вивчення теоретичних основ досліджуваної проблеми);
- емпіричні (узагальнення наявного педагогічного; спостереження та аналіз різних видів діяльності дітей, індивідуальні бесіди з дошкільниками; опитування вихователів і батьків з метою з'ясування їхнього ставлення до досліджуваної проблеми; педагогічний експеримент).

Мета громадянського виховання – сформувати національно свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто людину, якій притаманні особистісні якості й риси характеру, світогляд та спосіб мислення, почуття, вчинки та поведінка, спрямовані на саморозвиток демократичного громадянина.

Анкетування вихователів дошкільних навчальних закладів з метою з'ясування стану їхньої готовності до виховання громадянськості в дітей старшого дошкільного віку виявило, що вони використовують красназавчі

матеріали безсистемно, без належного науково-методичного супроводу. Проте більшість з них проявляють інтерес до означеної проблеми.

Робота з виховання любові до рідного міста у ЗДО проводилася в комплексі: на заняттях, у повсякденному житті із залученням батьків. Вихователі враховували вікові та психологічні особливості дітей, їхнє емоційне сприймання навколишнього світу, образність і конкретність мислення.

У процесі експериментальної роботи нами було помічено, що ефективність громадянського виховання досягається за умов, коли: педагогічна діяльність характеризується цілісністю і включає відбір краєзнавчого змісту у відповідності до мети розвитку дитини, її вікових особливостей та інтересів; відбувається постійне збагачення розвивального середовища матеріалами про рідне місто (дидактичні ігри, посібники, предмети мистецтва, продукти дитячої творчості та інше).

Обґрунтовані науково-концептуальні засади, трансформовані у взаємопов'язані та взаємозумовлені форми та методи роботи зі старшими дошкільниками, постали базою для створення Програми громадянської освіти дітей дошкільного віку «Луцьк – моє рідне місто».

Провідною ідеєю програми є оптимальне використання дорослими можливостей, потреб і мотивів для повноцінного розвитку і виховання маленького громадянина. Програма складається з двох частин: перша – розкриває вікові можливості за лініями розвитку, освітні завдання, загальні показники компетентностей та змісту діяльності, передбачає інформаційні блоки щодо ознайомлення з рідним містом; а друга частина – методичні рекомендації з ознайомлення з рідним містом.

Програма «Луцьк – моє рідне місто» висвітлює розвивально-виховний аспект реалізації державних програм на краєзнавчо-громадянському принципі в умовах сімейного та суспільного виховання. Освітні впливи та супровід дорослих спрямовані на максимальне забезпечення виховання у дошкільнят любові, поваги, гордості за рідне місто, край, країну, її ресурси,

народ і традиції; на формування життєвої компетентності; засвоєння прийнятих норм поведінки, взаємовідносин.

Програма є важливим орієнтиром у вихованні патріотизму, на основі глибинних емоційних переживань, які базуються на рідному і добре знайомому, на кровному зв'язку між людьми, природній прихильності та любові до рідної землі, мови й культури.

Отож, перед педагогами стоїть важливе завдання – виховати у кожній дитині громадянина і патріота, не на словах, а у ділах і вчинках. І нехай нам щастить у цій справі!

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (нова редакція), Київ, 2021. 38 с.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440 с.
3. Сухомлинський В.О. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності *Дошкільне виховання*. 2003. № 3.

Мазурчук Вікторія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк С. В.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Період дошкільного дитинства має важливе значення для морального розвитку дитини. Це означає, що діти в цей період набувають навичок розрізняти між поганим і хорошим на підставі соціальних правил і норм, які існують у суспільстві. Моральні почуття відображають стале ставлення людини до подій, інших людей і самої себе. У їх формуванні важливу роль відіграють батьки та педагоги.

У нашій країні існує серйозна проблема моралі. Прагнення отримати гроші незалежно від наслідків, а також споживацький світогляд призвели до морального занепаду. Вирішальну роль почали грати індивідуалізм, егоїзм, жорстокість та корупція, які поставили під загрозу систему цінностей та принципи моралі й етики. Саме тому формування моральних почуттів у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку потребує особливої уваги [1].

Існує широкий спектр наукових досліджень у галузі морального виховання, що свідчить про теоретичний аналіз проблеми. Питанням розвитку моральної свідомості у дітей займалися Ж. Піаже, Л. Колберг, Л.С. Виготський, Л.І. Божович, Д.Б. Ельконін, Т.В. Авдулова, Н. Айзенберг, Л.М. Паділья-Уокер, Г. Карло, Б.Л. Воллінг, А. Махоні та інші.

Всі автори роблять основний акцент на ролі освіти в розвитку моральної свідомості у дітей. При цьому багато питань, пов'язаних з методами морального виховання, залишаються дискусійними.

Сучасна педагогіка пропонує широкий спектр методів морального виховання дітей. Розробляються як традиційні методи (читання або прослуховування творів художньої літератури, бесіди, спостереження), так і інноваційні форми: організація соціальних заходів, творча діяльність.

Казка займає важливе місце серед ефективних методів виховання моральних почуттів у дітей. Вона є цікавим, доступним і ефективним джерелом моральних знань для дітей, оскільки враховує їхні вікові психологічні особливості. Використання казки має раціональне обґрунтування через «закон емоційної реальності фантазії», який продовжує діяти, коли дитина уявно переноситься в казкову ситуацію [2].

У казці моральна норма або позиція ніколи не нав'язується прямо, але впливає з художнього змісту твору. Вона існує як підтекст, як повчальний висновок, який дитина має зробити самостійно, слухаючи казку. Казки мають величезний морально-духовний потенціал і втілюють національні цінності. Широке використання казок у дошкільних закладах пояснюється тим, що їх

зміст подається в цікавій формі, персонажі чітко поділяються на добрих і поганих, а сутність їхніх дій легко сприймається дітьми, що дозволяє їм правильно оцінювати моральність вчинків. Через казки діти навчаються повазі і любові, ознайомлюються з правилами суспільного життя та засвоюють норми моральної поведінки в суспільстві.

Велике значення у формуванні моральних почуттів мають етичні діалоги. Вони охоплюють широкий спектр тем, проте головне завдання етичних діалогів полягає у тому, щоб вони викликали в дитини внутрішні переживання, емоційну реакцію та бажання здійснювати ті дії, які заслуговують нашу підтримку та схвалення.

Глибока зацікавленість дитини певною ситуацією спонукає її ідентифікувати себе з головними героями і намагатися наслідувати їхню поведінку. Крім того варто зазначити, що у дітей формується психологічна установка на виконання вимог дорослих, зокрема педагогів. З поступом часу, загальні вимоги, які спочатку ставилися дорослими, поступово переносяться на вимоги оточуючих та товаришів дитини. Пізніше, зовнішні вимоги дорослих та інших дітей перетворюються на вимоги, які дитина ставить до самої себе.

Моральну поведінку неможливо сформувати виключно за допомогою заборон, оцінок, покарань або заохочень. А. Макаренко підкреслював, що мораль потребує навчання нарівні з мовою чи арифметикою. Для досягнення цієї мети потрібна систематична робота, пояснення моральних вимог, формування навичок через практичне закріплення цих вимог та постійне вдосконалення дій шляхом «тренування та гімнастики поведінки».

Відомо, що гра є провідною діяльністю дітей старшого дошкільного віку. Вона допомагає дитині увійти в соціум і взаємодіяти з ним. У грі на передній план виступають відносини між людьми та суспільний зміст. Гра моделює відносини між людьми під час виконання суспільних функцій. Через участь у грі діти навчаються спілкуватися, експериментувати з різними ролями та ситуаціями. Вони вчаться бути лідерами і підкорятися більшості.

Гра надає можливість розкрити організаторські здібності дітей, розвиває їх здатність стримувати себе, проявляти наполегливість і рішучість. Таким чином, гра спрямовує старших дошкільників насамперед на усвідомлення мотивів і моральних правил дорослих.

Метод проєктів є однією з педагогічних технологій, що сприяє реалізації особистісно-орієнтованого підходу до морального виховання дітей. Його суть полягає у заохоченні зацікавленості дітей у проблемі, засвоєнні необхідних знань та вмінь для її вирішення, організації проєктної діяльності для вирішення проблеми, а в результаті – практичному застосуванні отриманих результатів.

Крім цього, проєкти сприяють активній участі кожного учасника, враховуючи його індивідуальні здібності, розвивають навички колективного прийняття рішень, навчають будувати відносини партнерства, засновані на взаємній довірі та гуманності. Важливим етапом є колективне обговорення результатів спільної дослідницької діяльності, а також вміння презентувати й захищати свій проєкт [3].

Отже, формування світогляду дітей дошкільного віку є важливим завданням, оскільки в цей період вони починають розвивати такі позитивні риси, як доброта і співчуття, відрізнити добро від зла. Дошкільний вік є першим етапом морального становлення людини, який визначає просоціальний розвиток у подальшому житті. Середовище, в якому зростають діти, включаючи сім'ю та дошкільний заклад, впливає на їхню моральну поведінку. Ризик нерозвиненої моральної поведінки у дітей включає відсутність цінності для себе та інших, недисциплінованість, труднощі у формуванні соціальних зв'язків та залучення до нездорової поведінки.

Список використаних джерел

1. Pedagogical conditions of formation of moral feelings in children of senior preschool and primary school age. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnu/article/view/6179/6478> (дата звернення: 20.05.2023).
2. Виготский Л.С. Психология искусства. Ростов н/ Дону: изд. Феникс, 1998. 480 с.

3. Сисоєва С. Особистісно орієнтовані педагогічні технології: метод проектів. https://elibrary.kubg.edu.ua/1617/1/S_Sysoyeva_NPO_1_GI.pdf

Матвійчук Віта

здобувач освіти Волинського національного університету ім. Лесі Українки

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Смолюк І.О.

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ПРИРОДИ

Проблемою екологічного виховання педагоги почали цікавитися задовго до нашого століття, хоча в той час ще не було науки «екології» та поняття «екологічне виховання». Я. А. Коменський перший із педагогів послідовно обґрунтував принцип природовідповідності у вихованні, розглядаючи людину як частину природи. Людина складається з усіх основних елементів природи, вона – світ у зменшеному вигляді, мікрокосмос. Я. А. Коменський довів, що людина підкоряється найголовнішим законам природи, які діють як у світі рослин і тварин, так і у відносинах з людиною [3]. Ж. Ж. Руссо був прихильником природного виховання, тобто такого, яке б відповідало особливостям дітей і було близьким до природи. Важливого значення надавав Ж. Ж. Руссо здійсненню розумового виховання у процесі ознайомлення з природою, особливо таких розумових якостей, як допитливість та увага. У педагогічних творах видатного швейцарського педагога Й. Г. Песталоцці «Як Гертруда вчить своїх дітей», «Лінгард і Гертруда», «Книга для матерів» знайшла втілення ідея розвитку здібностей людини відповідно до законів природи. Ознайомлення з предметом буде тим глибшим, чим більша кількість відчуттів візьме участь у його обстеженні [5].

Важливого значення природі як засобу фізичного, розумового, морального та естетичного виховання надавав В. Сухомлинський. У його виховній системі, яка базується на ідеї «гармонії педагогічних впливів», чітко

пов'язані природа – праця – співпереживання – творчість – слово – краса. Педагог вважав, що «природа – не лише об'єкт пізнання, сфера активної діяльності вихованців, а частина їхнього буття, взаємовідносин усього ладу їхнього життя». Саме тому значне місце у спадщині вченого займає опис досвіду проведення уроків мислення серед природи [6].

Аналіз праць сучасних педагогів (В. Маршицька, Ж. Масенко, О. Онопрієнко, О. Пруцакова, Г. Пустовіт, Н. Пустовіт.) показав, що проблема екологічного виховання та його складова – формування ціннісного ставлення дошкільників до природи залишається актуальною в наш час.

Цілеспрямований процес формування ціннісного ставлення дошкільників до природи в усіх видах навчальної суспільно корисної діяльності та спілкування з природою складають сутність екологічної освіти і виховання, які конкретизують і поглиблюють основну ціль – формування екологічної культури, екологічної відповідальності. Принципове значення в педагогіці і психології має положення про те, що ставлення до природи набуває риси відповідального тільки за умови всебічного екологічного виховання особистості з дошкільного віку до глибокої старості [1, с. 87].

Як показує дослідження у системі формування ціннісного ставлення дошкільників до природи доцільно враховувати наступні аспекти: перший виражає ставлення до природи як предмета матеріального виробництва, об'єкта праці та життєдіяльності людини; другий – ставлення до особистих природних даних, до свого організму, який включений в систему екологічної взаємодії; третій – показує ставлення людей до діяльності, пов'язаної з вивченням і охороною навколишнього природного середовища [2, с. 86].

Основний зміст ціннісного ставлення дошкільників до природи полягає у формуванні мотиваційних основ екологічної свідомості дитини, що реалізується у процесі екологічної освіти. Екологічна освіта включає екологію особистості, свідомості, душі, культури. Екологічну субкультуру дитинства дошкільник засвоює шляхом накопичення особистісного досвіду в навколишньому просторі, набуття екологічного досвіду у спеціально

створених умовах (організоване навчання), а також шляхом творчого переосмислення отриманого досвіду [4, с. 40–44].

Виховання ціннісного ставлення до природи в дітей старшого дошкільного віку має свої особливості, обумовлені специфікою віку. Дітям старшого дошкільного віку властиве непрагматичне ставлення до природи, посилення мотивів спілкування з нею, потреба в повазі оточення тощо. Старший дошкільний вік є сензитивним для освоєння цінностей суспільства, суб'єктно-непрагматичної взаємодії із природою, оскільки діти старшого дошкільного віку характеризуються емоційною чутливістю до проблем навколишнього середовища, синкретичністю сприйняття світу, його художнім освоєнням. Відносно завдань онтогенетичної характеристики процесу становлення ціннісних орієнтацій у поведінці дітей у різних видах діяльності й спілкуванні з оточенням специфіка їх прояву відбувається в наступній послідовності: цінності, які реалізуються в переживаннях краси природи, краси мистецтва, тобто цінності переживання; цінності, які реалізуються у відносинах людини до людини – любов, дружба, співчуття – цінності спілкування; цінності, які реалізуються у продуктивних творчих актах: працелюбство, творення, перетворення речей природи у процесі трудової діяльності – цінності творення; цінності, які реалізуються у ставленні людини до ситуацій: цінності подолання обмежень людиною в ситуації, коли вона практично впливати на її зміну не може. У житті дитини-дошкільника цінності переживання, творення, подолання обмежень взаємопов'язані й виявляються в активних формах взаємодії з оточенням і різних предметно-практичних, ігрових й образотворчих видах діяльності.

Отже, однією з найактуальніших проблем сучасного виховання і навчання дошкільників є взаємодія дітей з природою. Екологічне виховання слід розглядати не лише як діяльність дітей, спрямовану на засвоєння екологічних знань, але й як одну з умов розвитку екологічної свідомості і культури дітей дошкільного віку. Дуже важливо у дошкільний період сформувати в них таку складову екологічної культури як емоційно-ціннісне

ставлення до природи, яке розглядається як особливий вид суб'єктивного ставлення до цінностей природи, що виявляється в емоціях задоволення – незадоволення, радості – суму, захоплення – зневаги у процесі взаємодії з природними об'єктами.

Аналіз психологічної літератури показав, що у дітей старшого дошкільного віку є всі необхідні передумови для формування емоційно-ціннісного ставлення до природи, а саме: а) до 6-7 років у дітей формуються узагальнені уявлення про предмети, об'єкти, явища оточуючого світу та їх властивості, що забезпечує формування пізнавального і дбайливого ставлення до навколишнього середовища; б) формуються антиципуючі реакції; в) виникає почуття емпатії; г) ставлення до довкілля у дошкільників значною мірою визначається особливістю мислення, яке в цьому віці є наочно-образним; д) взаємодія з природою викликає у дітей яскраві емоційні переживання.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О.А. Екологічна мандрівка. *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2013. № 3-4. С. 87–89.
2. Воронкова Л. Дошкільне виховання в системі неперервної екологічної освіти й виховання в умовах НВК. *Сучасна школа України*. 2011. № 12. С. 86–88.
3. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка. К. : Вища школа, 1973. 468 с.
4. Педагогічний дискурс : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки Нац. акад. пед. наук України, Хмельниц. гуманіт.-пед. акад. / гол. редактор І. М. Шоробура. Хмельницький: ХГПА, 2011. Вип. 9. 407 с.
5. Песталоцці Й. Г. Вибрані педагогічні твори : посіб. для студ. вузів та учителів серед. шкіл. Київ : Радянська школа, 1938. 338 с.
6. Сухомлинский В. О. Про Виховання. М., 1979. С.165.

Моголюк Вікторія

*вихователь Центру розвитку дитини «Baby Lime», здобувач освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О. С.*

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стрімкий розвиток українського суспільства, його цифризація та діджиталізація визначили цифрову компетентність як одну з пріоритетних складових сучасного освітнього процесу. Її формування є вимогою сьогодення, оскільки забезпечує цілісність, повноцінність та ефективність використання цифрових технологій в закладах освіти загалом та закладах дошкільної освіти зокрема.

Про актуальність окресленої проблеми наголошується і в нормативних документах про освіту. У Базовому компоненті дошкільної освіти серед системи компетентностей визначена цифрова й потрактована як «здатність дитини використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язання освітніх, ігрових завдань на основі набутих елементарних знань, вмінь, позитивного ставлення до комп'ютерної та цифрової техніки» [1, с. 26]. Грамотне використання цих технологій сприяє всебічному розвитку малят та допомагає оволодіти необхідними компетентностями ще до вступу до школи. Тому, зберігаючи наступність дошкільної і початкової освіти, у Концепції Нової української школи визначена інформаційно-цифрова компетентність, яка передбачає «впевнене і, водночас, критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні» [6]. Уже в Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі наголошено на необхідності впровадження засобів захисту дитини від кібербулінгу; протидії засобам руйнування базових цінностей; ...збереження фізичного, психічного, соціального, духовного здоров'я дітей; використання здоров'язберезувального потенціалу сімейної медіа-освіти; виховання культури поведінки дітей в цифровому освітньому просторі; партнерської взаємодії батьків і вихователів щодо попередження негативних впливів цифрового середовища на дітей; науково-методичного забезпечення виховання дітей в цифровому просторі [4].

Питання формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку вивчають А. Варга, Б. Вербінський, Л. Донченко, А. Єрмоленко, А. Кулакова, Б. Семчук, К. Суятинова та ін. Так, Б. Вербінський розкриває різні підходи зарубіжних і вітчизняних науковців до трактування означеного поняття та обґрунтовує авторське визначення цифрової компетентності дошкільника [2]. Уже Л. Донченко аналізує специфіку та вимоги до використання інформаційних та цифрових технологій у закладах дошкільної освіти (розробка онлайн-занять, створення мультимедійних презентацій, добір ілюстративного та пізнавального матеріалу для занять, комп'ютерний документообіг тощо). Учена констатує, що використання різноманітних цифрових технологій сприятиме формуванню цифрової компетентності дітей дошкільного віку [3, с. 5-6].

Аналіз поглядів Б. Семчук засвідчив, що вперше поняття «цифрова компетентність» було означено в міжнародних документах [8]. Учена констатує, що у 2013 р. Об'єднаним дослідницьким центром Європейської Комісії започатковано науковий проєкт із розробки та оприлюднення системи цифрової компетентності громадян DigComp, а у 2016 р. – опубліковано Рамку цифрової компетентності 2.0 (DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens). Цифрову компетентність в цьому документі визначено як впевнене та ґрунтовне користування засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у таких сферах, як робота (можливість працевлаштування), освіта, дозвілля, залучення та діяльність у житті суспільства, що є життєво необхідними для щоденного соціально-економічного життя [8, с. 114].

Аналізуючи цифрову компетентність, Б. Вербінський потрактовує її як інтегративне утворення особистості, яке поєднує в собі цифрові знання, навички роботи з цифровими пристроями та ІКТ, здатності представляти інформацію в зрозумілому для всіх форматі і проявляється у прагненні та готовності ефективно використовувати здобуті знання і уміння на практиці та застосовувати сучасні засоби інформаційних та цифрових технологій у

пізнанні, усвідомлюючи при цьому значимість предмету і результату діяльності [2, с. 13]. Результатом сформованості цифрової компетентності є цифрова грамотність, яку А. Лазаренко розуміє як знання й уміння, необхідні для ефективного, нестандартного, безпечного використання цифрових технологій та ІКТ [5, с. 210].

Отже, проведений аналіз засвідчує, що цифрова компетентність передбачає знання цифрових пристроїв, уміння володіти ними та застосовувати в процесі пізнання ІКТ та цифрові технології.

Поряд з поняттям «цифрова компетентність» В. Сидоренко використовує термін «цифрові технології», яке аналізує як будь-який продукт/послуга, що можуть бути застосовані для створення, перегляду, поширення, зміни, збереження, отримання, передавання та приймання інформації в електронному вигляді в цифровій формі» [9, с. 90].

Актуальним і необхідним є використання цифрових технологій у закладах дошкільної освіти. Міністерство освіти і науки України активно впроваджує проекти цифрової трансформації в усі сфери освіти й науки, що забезпечує цифровізацію усіх рівнів освіти. Окреслене підтверджує думку про необхідність формування цифрової компетентності, починаючи з дошкільного віку.

Аналізуючи цифрову компетентність дошкільників, О. Рейпольська зазначає, що ця здатність дитини поєднує в собі сукупність знань, здібностей, особливостей характеру та її поведінки, необхідних для того, щоб використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення індивідуальних потреб і розв'язання ігрових або навчальних завдань» [7, с. 12].

На основі врахування наукових думок науковців (Б. Вербицький, О. Рейпольська та ін.), цифрову компетентність старшого дошкільника розглядаємо як інтегровану якість дитини 5-6 років, яка включає знання про цифрові технології, уміння, навички та досвід їх використання; характеризується усвідомленням цифрової компетентності як однієї з

провідних цінностей, виявляється у прагненні, здатності та готовності до ефективного застосування сучасних ІКТ та цифрових технологій у повсякденному житті та навчанні.

Узявши до уваги погляди вчених, положення низки міжнародних, національних проєктів та грантів, визначаємо такі складові цифрової компетентності дитини старшого дошкільного віку (рис.1).

Рис. 1. Структура цифрової компетентності

Як засвідчує аналіз рисунку 1, основними складовими цифрової компетентності старшого дошкільника є: здатність володіти ІКТ, створювати та використовувати контент, користуватися інформаційними джерелами, реалізувати власні права і комунікувати в цифровому просторі, вирішувати різноманітні проблеми у роботі з використанням інформаційних гаджетів та визнавати цифрову компетентність як необхідну для життя цінність.

Отже, цифрова компетентність дитини дошкільного віку є складним феноменом і передбачає здатність ефективно використовувати знання

інформаційно-комунікаційної сфери для існування в сучасному суспільстві. Її структура включає здатності, цінності та обізнаності в цифровому просторі, ефективного, нестандартного, безпечного використання сучасних цифрових технологій з метою навчання, комунікації та забезпечення реалізації своїх прав у цифровому просторі.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/bazovij-komponent-doskilnoi-osviti>.
2. Вербівський Д та ін. Цифрова компетентність дітей дошкільного віку як категорія педагогічної науки. *Education. Innovation. Practice* Vol. 11. 2023. № 1. С. 11–15.
3. Донченко Л. Педагогічні умови використання комп'ютерних технологій у навчально-виховному процесі ДНЗ. *Дошкільна освіта у сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., (Харків, 8-9 квіт. 2016 р.0: [у 2 ч.]. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2016. Ч.2. С. 38–43.
4. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. 2021. 52 с.
5. Лазаренко А. Аналіз проблеми формування цифрової компетентності майбутніх вихователів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 43. 2021. Т. 2. С. 208–212.
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН 27/10/2016. 40 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20sere dna/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Рейпольська О. Комп'ютерна грамота для старших дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 9. С.11–17.
8. Семчук Б. Застосування цифрових технологій в освітньому процесі майбутніх фахівців дошкільної освіти: зб. наук. праць. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2021. Випуск 1(5), С.111–117.
9. Сидоренко В.В. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності педагога Нової української школи за двохетапною дистанційно-очною формою навчання. *Відкрита освіта та дистанційне навчання: від теорії до практики*: матер. II-ої Всеукр. наук.-практ. конф. ДВНЗ «УМО» НАПН України. м. Київ. Україна. С. 99 –106.

Полюх Марія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – старший викладач Здіховський А. М.

ЗНАЧЕННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК

Дошкільний вік – це важливий етап у встановленні та розвитку особистості в цілому. Надзвичайне значення в цей період відіграє створення

оптимальних умов для формування комунікативних навичок. На сьогодні одним із продуктивних напрямів роботи визнано використання театралізованих ігор. Адже театр – це найкращий спосіб спілкування людей, а театралізовані ігри є складовою театру. Актуальність даної теми полягає в тому, що завдяки театралізованій діяльності, діти отримують зразки правильного, красивого, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, насиченого влучними образними виразами, фразеологізмами, вживають різні типи зв'язних висловлювань для вирішення конкретних ігрових комунікативних ситуацій. Їхнє мовлення стає зрозумілішим, виразнішим і граматично оформленим.

Діти старшого дошкільного віку – це діти віком від 5 до 6,5 років орієнтовно. Цей вік є важливим для розвитку особистості дитини, водночас надзвичайно сприятливий для формування комунікативних навичок.

Комунікативні навички – це ті навички, які допомагають ефективно спілкуватися, домовлятися, досягати розуміння між співрозмовниками. Ці навички відіграють важливу роль в розвитку особистості, а саме: забезпечують психологічний комфорт, організують спільну діяльність, задовольняють природну потребу в спілкуванні, а також допомагають соціально реалізувати себе. Однією із неодмінних умов успішності дитини в школі є розвиток мовлення, комунікативних навичок [3].

У Базовому компоненті дошкільної освіти виокремлено освітній напрям «Мовлення дитини», який передбачає формування в дітей різних видів мовленнєвої і комунікативної компетенції, які в сукупності спрямовані на формування мовлення дитини [2].

Дослідники встановили, що дошкільнята мають чуйність до мовних явищ, підвищену потребу у спілкуванні, інтерес до осмислення свого мовного досвіду та до вирішення комунікативних завдань. На думку науковців, через рольові висловлювання, драматичну розробку сюжетів літературних творів дитина-дошкільник засвоює сенс і активно

експериментує зі словом, мімікою, жестом, рухом, оволодіває різними способами думок, характеру, образу героїв вистави.

У дошкільному віці, зокрема у старшому, коло оточення дитини розширюється. Воно вже не обмежується лише сім'єю. Дитина спілкується із однолітками, іншими дітками, вихователями. А також, в міру дорослішання для дошкільника важливу роль починають відігравати конфлікти. Практично в кожній групі дитсадка ми можемо побачити складні міжособистісні відносини дітей, як вони сваряться, дружать, допомагають один одному, або ж роблять шкоду.

На сьогодні театралізована діяльність є продуктивним напрямком роботи з розвитку мовленнєвої активності дитини. Вона тією чи іншою мірою включає в себе ігрову діяльність, що є досить зрозумілою та цікавою для дітей старшого дошкільного віку.

Отже, театралізована діяльність – це вид художньої діяльності, що пов'язана із сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів. Під час театралізованої діяльності діти отримують можливість самовираження, відбувається формування комунікативних здібностей, пізнання себе через перевтілення у різні образи.

Варто зазначити, що театралізована діяльність ефективно розвиває мовленнєві здібності дітей. Під час театралізованої гри діти вчаться спілкуватись на одному рівні, взаємодіяти один з одним, співпрацювати, допомагати один одному, сприймати та передавати інформацію, запитувати, давати відповіді на запитання, міркувати, аргументувати свою думку, стають більш уважними.

Важливо виділити педагогічні умови, яких потрібно дотримуватись при формуванні комунікативних навичок старших дошкільників під час театралізованої діяльності. Це врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, вільне і добровільне включення дітей у гру, раціональна організація предметного простору, практична взаємодія учасників [3].

Ще одним важливим аспектом є підбір художніх творів.

Під час театралізованої діяльності комунікативні навички у дітей можна сформуванати за допомогою словесних, наочних та практичних методів. До словесних відносяться читання і обговорення літературного твору, слухання і аналіз аудіозаписів, метод творчої бесіди. До наочних методів належать розгляд ілюстрацій, картинок, плакатів, ляльок, декорацій для театралізованої гри. Ляльковий театр, режисерські ігри, ігри-драматизації, словесні дидактичні ігри, імітаційні ігрові вправи, метод асоціацій та моделювання ситуацій спілкування – це практичні методи.

Таким чином, завдяки театралізованій діяльності можна працювати над провідними аспектами розвитку комунікативних навичок:

- сприйняття літературного твору засобами театру (збагачення словникового запасу, зразки грамотно оформленого висловлення),
- осмислення інсценування та закономірностей театралізованої гри, в основі яких – розмова (мовно-етикетне оформлення, вербальні та невербальні засоби),
- підготовка до інсценування (робота над виразністю мовлення, активізація словникового запасу, вдосконалення звуковимови та інтонації тощо) [4].

Отож, театралізована діяльність у дітей старшого дошкільного віку розвиває такі комунікативні навички:

- уміння контактувати, підтримувати діалог із однолітками та дорослими;
- уміння організовувати спільну діяльність;
- уміння вислухати співрозмовника;
- уміння порозумітися з іншими;
- здатність до емпатії;
- уміння поводитись з однолітками та дорослими.

Безсумнівно, комунікативний досвід, який дитина набула у старшому дошкільному віці, дозволить їй вільно висловлювати свою думку, впевнено поводитись, спілкуватись в подальшому житті.

Список використаних джерел

1. Комунікативні навички. URL: <https://zhyvoedelo.com/ua/news/kommunikativnye-navyki>
2. Базовий компонент дошкільної освіти України. К. : Видавництво, 2021. 26 с.
3. Крамаренко Я. В. Формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами театральної діяльності: кваліфік. роб. ... ступеня магістра. Суми: СумДПУ, 2021. 89 с.
4. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу: навч-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Волощук В. О., 2017. 163 с.

Пугач Ірина

директор ЗДО №18, асистент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету

СТВОРЕННЯ ІМІДЖУ – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОЇ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Теорія іміджу виникла на Заході в 60-ті роки минулого століття. Її поява була зумовлена необхідністю протидії рекламній діяльності конкурентів. Суть теорії, обґрунтованої визнаним фахівцем реклами Д. Огілві, полягала в тому, що для успішної реалізації товару значно важливіше створювати у свідомості споживача його позитивний образ, аніж надавати інформацію про окремі специфічні його властивості.

Імідж (від лат. *imago* – образ, вид) – це цілеспрямовано сформований образ якої-небудь особи, явища, предмета, які покликані збільшити емоційно-психологічний вплив на кого-небудь з метою популяризації, реклами, пропаганди тощо (джерело: Словник іншомовних соціокультурних термінів).

У пострадянських країнах термін «імідж» з’явився в 90-х роках ХХ ст. у політичній сфері як «імідж політика». Сьогодні застосування терміна «імідж» поширилося на різноманітні сфери життєдіяльності суспільства та є

неодмінною умовою й одним із найважливіших чинників успіху функціонування будь-якої організації, фірми, компанії, особи. В сучасній літературі поняття «імідж» має багато різних визначень.

Види іміджу:

- за об'єктом відображення
 - імідж товару (предметний);
 - імідж людини: персональний, груповий (корпоративний), дзеркальний, ідеальний, реальний
- за способом подачі:
 - контактний;
 - дистантний;
- за структурою:
 - множинний (декілька уявлень про єдиний образ);
 - єдиний цілісний.

Імідж спрощений у порівнянні з об'єктом, але одночасно підкреслює його специфічність та оригінальність.

Імідж є конкретним але і гнучкий. Він постійно адаптується і підлаштовується під певні ситуації.

Імідж в певній мірі відповідає рекламованому об'єкту і разом з цим ідеалізує його.

Імідж пов'язаний з прообразом, але живе за власними законами.

Можна визначити такі основні складові структури іміджу закладу дошкільної освіти:

- імідж керівника;
- імідж працівників;
- імідж освітніх послуг;
- імідж споживачів освітніх послуг;
- внутрішній імідж освітнього закладу;
- візуальний імідж;

- соціальний імідж;
- бізнес-імідж.

Імідж керівника. Портрет керівника в очах громадськості складається з уявлень про його наміри, мотиви діяльності, ціннісні орієнтири, здібності, методи управління та результативність роботи. Так, авторитарне керівництво погіршує не лише психологічний мікроклімат у колективі, а й зовнішні зв'язки. Керівник повинен мати харизму, лідерські якості для того, щоб вести за собою колектив, не пригнічуючи при цьому творчої індивідуальності та ділової ініціативи кожного з працівників.

Для правильного формування іміджу керівник має подавати інформацію з перших уст: проводити якомога більше публічних виступів, давати інтерв'ю, коментувати події, не оминати жодного позитивного інформаційного приводу.

Імідж працівників. Імідж працівників - це збірний узагальнений образ колективу освітнього закладу, що розкриває найхарактерніші для нього риси, професійні й особистісні якості. Проте він формується насамперед на основі прямого контакту з певним представником. При цьому кожного працівника розглядають як «обличчя» освітнього закладу, за яким формуватимуть думку про колектив в цілому. Тому важливо дбати про моральну, інтелектуальну, інформаційну, мовленнєву культуру кожного працівника, незалежно від посади, яку він обіймає, чи роботи, яку він виконує.

Імідж освітніх послуг. Заклад дошкільної освіти є насамперед постачальником освітніх послуг, частково - інформаційних та рекреаційних. У цій сфері йому доводиться конкурувати з іншими освітніми закладами та комерційними організаціями, що мають ліцензію на надання таких послуг. Тому для підтримки конкурентоспроможності потрібно правильно позиціонувати та грамотно просувати освітній заклад на ринку освітніх послуг.

Уявлення громадськості про освітні послуги, що надає освітній заклад, формується на основі таких критеріїв, як:

- затребуваність освітніх послуг;
- співвідношення ціни/якості додаткових освітніх послуг;
- унікальність пропозицій - відсутність аналогів на ринку освітніх послуг тощо.

На затребуваність освітніх послуг закладу найбільше впливає їх якість, яку громадськість зазвичай оцінює за рейтинговими показниками - участь та перемоги дітей в конкурсах, участь у проектах, кваліфікаційний рівень працівників. Окрім того, вагомим чинником для формування образу освітнього закладу є забезпечення комфортних умов життєдіяльності дітей під час освітнього процесу.

Імідж споживачів освітніх послуг. Для освітніх закладів важливо визначити пріоритетні для своєї діяльності групи споживачів і планувати її, орієнтуючись на їхні погляди та вподобання. Імідж споживачів розуміють як суспільну думку про стиль життя, соціальний статус, фінансове становище й інші характеристики родин дітей.

З огляду на те що одним із чинників формування образу освітнього закладу є його історія, слід підтримувати зв'язки з випускниками, відстежувати їх подальше життя. Наявність видатних випускників, популяризація їх діяльності в стінах освітнього закладу та розміщення історії закладу з акцентами на його досягнення й унікальність на офіційному сайті та в мас-медіа - ефективний інструмент для формування іміджу.

Внутрішній імідж освітнього закладу. Думка працівників може безпосередньо впливати на ставлення громадськості до освітнього закладу. Особливо це стосується сіл і містечок, у яких майже кожен один одного знає. Під час міських заходів, працівники освітніх закладів обов'язково обмінюються з колегами враженнями про професійне життя, методи управлінського впливу тощо, чим формують уявлення потенційних співробітників про заклад.

Аби ставлення до місця роботи було позитивним, керівнику освітнього закладу варто спрямувати роботу на створення і підтримання основних чинників внутрішнього іміджу, якими є:

- корпоративна культура;
- сприятливий психологічний мікроклімат у колективі.

Тож допоможуть спеціально організовані тренінги та інші форми роботи та вибір оптимальних методів психологічної підтримки колективу.

Візуальний імідж. Візуальний імідж є одним із головних засобів створення іміджу освітнього закладу. Під час його формування слід зважати на те, що він залежить від особливостей сприймання та вподобань різних категорій громадян.

На зовнішні уявлення про навчальний заклад впливають такі чинники:

- екстер'єр;
- інтер'єр;
- корпоративний стиль.

Перші два чинники залежать від фінансового забезпечення освітнього закладу та застосування ефективних методів господарювання. Однак навіть за відсутності необхідних матеріальних та інших ресурсів можна забезпечити впізнаваність та позитивне сприймання завдяки дотриманню корпоративного стилю, про який ітиметься далі.

Соціальний імідж. Соціальний імідж – це уявлення оточення про соціальні цілі (місії) і роль освітнього закладу в суспільному житті. Він формується за допомогою інформування громадськості про соціальні аспекти діяльності закладу.

Як показує практика, саме соціально обумовлена місія освітнього закладу є його візитною картою. Вона має відповідати очікуванням та потребам реальних і потенційних споживачів освітніх послуг, партнерів та спонсорів.

Також популярністю користуються ті освітні заклади, історія яких пов'язана з відомою особою або соціально значущою подією. За потреби

можна використати цей факт у своїх інтересах: популяризувати реальну історію або самостійно створити так звану «легенду» про освітній заклад і поширити її через засоби масової інформації.

Бізнес-імідж. Бізнес-імідж, або ділова репутація, утворюється під час співпраці з діловими партнерами і досягається завдяки:

- стабільності роботи;
- прозорості у співпраці з партнерами;
- готовності брати на себе зобов'язання і виконувати їх тощо.

Позитивний бізнес-імідж може сприяти залученню в освітній заклад додаткових джерел фінансування, а тому вартий уваги.

Отже, імідж закладу дошкільної освіти важливий для тих, хто: працює в закладі, здобуває освіту в закладі, співпрацює з закладом і для тих, хто просто поруч!

Список використаних джерел

1. Котлер Ф., Фокс К. Стратегічний маркетинг для начальних закладів / пер. з англ.: Київ: Українська асоціація маркетингу, Хімджест, 2011. 580 с.

2. Снітинський В.В., Завальницька Н.Б., Брух О.О. Діловий етикет у міжнародному бізнесі: навч. посіб. Львів: «Магнолія 2006», 2009. 300 с.

3. Імідж організації: поняття, формування, елементи, тактика, вплив. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13736/>

Север'янова Катерина

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк С. В.

НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вміти розрізняти на слух іноземну мову дуже важливо, адже нам необхідно зрозуміти співрозмовника, коли він говорить іншою мовою. Відповідно до вимог Державного стандарту очікуваними результатами аудіювання під кінець шостого класу є сприймання інформації на слух. Учні

також повинні вміти ідентифікувати окремі факти і здогадуватися про значення нових слів з контексту аудіозапису.

Аудіювання (лат. audio – чую, слухаю) – внутрішній (за формою), реактивний (за роллю), рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який належить до усного мовлення, ґрунтується на механізмах сприймання та розуміння мовлення на слух.

Аудіювання належить до усного мовлення, адже в його основу покладені звуки певної мови. Результатом цього процесу є розуміння або нерозуміння змісту висловлювання.

Навчання – це шлях від точки А (де зараз перебуває той, хто навчається) до точки Б (де той, хто навчається, робить щось нове або по-іншому). І між поточною та бажаною ситуацією є прогалина.

Для того щоб зробити навчання ефективнішим нам потрібно вміти аналізувати цю прогалину.

Питання, які допоможуть нам її визначити: Що діти вже знають з теми навчальної програми? Яких знань не вистачає дітям, щоб добре виконувати завдання? Якими навички уже є в дітей, щоб виконувати такі завдання?

Ефективне навчання спрямоване зосереджене на тому, щоб зменшити цей розрив.

Щоб ефективно навчити дітей аудіювання нам необхідно знати про його етапи. Навчання аудіювання передбачає такі етапи:

1) навчання дітей сприймання, впізнавання і розпізнавання звуків мовлення, правильної їх вимови;

2) навчання дітей сприймання інтонаційних сигналів, які визначають членування речень на синтагми, і навчання правильно інтонувати іншомовні речення;

3) навчання дітей сприймання пауз, логічних наголосів у фразах, які пов'язані з комунікативним намірами мовця;

4) навчання дітей сприймання ненаголошених іншомовних слів і службових частин мови.

Також для результативного навчання нам слід знати про труднощі, які найчастіше виникають в дітей під час сприймання аудіозаписів, адже якщо ми будемо про них знати, то ми зможемо оминати ці утруднення. Мовні труднощі пов'язані із засвоєнням фонетичних, граматичних та лексичних явищ мови. Подолати їх можна завдяки тренуванню у сприйманні на слух та голосному проговорюванні мовних зразків. Труднощі розуміння змісту тексту, визначаються тим, наскільки він важким та цікавим він є для дітей. Найважчими для розуміння є факти, пов'язані з побутом, культурою, історією.

Труднощі, зумовлені способом подання тексту, виникають у зв'язку з темпом мовлення, незвичністю голосу того, хто говорить. Так, швидкий темп подання іншомовного тексту часто перешкоджає його розумінню, бо змінюється якість звуків, слова і фрази часто набувають незвичного звучання.

Труднощі, пов'язані з умовами сприймання тексту, залежать від наявності чи відсутності наочності. Легше сприймати людину, яка говорить, якщо добре видно її артикуляцію, важче – коли вона перебуває на відстані від слухачів. Хочемо навести декілька прикладів вправ, які допоможуть покращити навички аудіювання.

Науковці кажуть, що найлегше вивчити мову до 15 років. Тому чим раніше людина починає вчити її, тим легше вона її засвоює. Можна розпочинати опановування іноземної мови з дитиною і в дошкільному віці.

Коли працюємо з дошкільнятами, варто почати з елементарних вправ на формування механізмів аудіювання. А саме мовний або фонематичний слух, оперативна пам'ять та механізм оперативної пам'яті.

Вправи на формування мовного слуху включають завдання на диференціацію. Наприклад, розрізнення довгих і коротких голосних звуків. Ці вправи допоможуть уникнути труднощі пов'язані із засвоєнням фонетичних явищ іноземної мови.

Вправи для розвитку оперативної пам'яті можуть бути наступними: словосполучення, невеличкий текст або віршик. Діти повинні вміти прослухати та відтворити їх у потрібній послідовності.

Вправи на прогнозування (predictions) включають в себе завершення дітьми речень або сталих фраз, які вимовляє педагог.

Дітям потрібно подивитися коротеньке відео або зміст казки та усно описати свого улюбленого героя або коротко переказати зміст. Цей метод підходить для дошкільного віку та молодших класів, так як самі в цьому віці діти найбільше зацікавлені в мультиках та казках.

Також можна попросити дітей уявити певну ситуацію і на її основі скласти розповідь. Наприклад: одна дитина вигадує цікаву історію, а інші повинні послухати та поставити запитання.

Наведемо ще один приклад: «Передбачення» («Predictions»). Скажіть дітям, що ви збираєтеся розповісти їм історію, але будете робити паузи і питати їх, що на їхню думку станеться далі. Можна заздалегідь вивчити нові слова, а потім запитати про що може бути історія, в якій наявні ці слова. Для прикладу, What do animals like? Cats like...

Також можна подивитися з дітьми коротенький мультфільм або прочитати їм казку та попросити їх описати героя або переказати сюжет. Ця оповідь може бути розказана за допомогою елементарних слів. Головне, щоб діти розуміли зміст прослуханої перед тим розповіді.

Список використаних джерел

1. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. Київ : Вид. центр «Акад.», 2010. 327 с.
2. Чорна Ю. 5 ефективних вправ для покращення навичок аудіювання. Grade. URL: <https://grade.ua/uk/blog/5-effective-steps-to-improve-listening-skills/>
3. Як створити ефективне навчання?. Management. URL: <https://www.management.com.ua/be/be547.html>.
4. Основи організації навчання дошкільнят іншомовного говоріння, аудіювання, читання та письма. um.co.ua. URL: <http://um.co.ua/9/9-9/9-99109.html/>

Стасюк Юлія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Заремба Л.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ РУХЛИВИХ ІГОР ДЛЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Середній дошкільний вік – це важливий етап у формуванні особистості дитини. Поряд із стрімким психічним розвитком, діти розвиваються й фізично. Однак, недавні дослідження вчених спостерігають тенденцію погіршення фізичного розвитку дошкільників. Причинами цього є недостатня рухова активність, погане харчування, недотримання режиму дня, зловживання гаджетами і т. д. Тому пріоритетне завдання, яке постає перед закладами дошкільної освіти – це виховання не лише всебічно розвиненої особистості, а й здорової дитини з відповідальним ставленням до власного здоров'я як найбільшої цінності. Ми вважаємо, що рухливі ігри – це один із найкращих засобів, які зможуть допомогти у вирішенні цієї проблеми. Вони розвивають фізичні якості, сприяють розвитку витривалості, стійкості, сили, гнучкості та точності рухів дітей, а також всебічному фізичному розвитку та зміцненню здоров'я дитини, вихованню позитивних моральних якостей та вольових рис.

У своїх працях важливість рухливих ігор для фізичного розвитку дошкільників висвітлювали такі вітчизняні вчені: Барсуковська Г. П., Вільчковський Е. С., Загородня Л. П., Ляшенко Г. І. Поніманська Т. І., Курок О. І., Тітаренко С. А. та багато інших.

На нашу думку, щоб проаналізувати питання організації та проведення рухливих ігор для дітей середнього дошкільного віку, варто розібратися зі змістом, яке вкладається у це поняття. Рухлива гра – це усвідомлена, емоційна діяльність дітей, спрямована на досягнення умовної ігрової мети. Вона має свою структуру: ігровий задум або мета гри, ролі, ігрові дії, сюжет, правила гри. Рухливі ігри за ступенем фізичного навантаження бувають

великої, середньої і малої рухливості, за характером ігрових дій – сюжетні та безсюжетні, з простими та складними правилами [2].

Рухливі ігри виконують певні функції:

1) Соціальна – уже з назви очевидно, що ця функція пов'язана із спілкуванням з іншими, адже рухлива гра не можлива без спілкування та є способом самореалізації індивіда в комунікації у групі дітей.

2) Оздоровча – такі ігри містять в своїй основі природні рухи, розвиток яких сприяє функціональному розвитку всіх органів і систем організму.

3) Виховна – через рухливі ігри встановлюється зв'язок із моральним, естетичним, розумовим вихованням. Окрім цього, в процесі рухливих ігор дитина має змогу формувати життєво необхідні вміння і навички, які згодом може застосувати в житті, адже в основу сюжетних рухливих ігор покладено життєвий досвід дитини, її уявлення про навколишній світ [4].

Саме через таку важливість цих ігор процес їх організації не може бути стихійним і вимагає підготовки. Вибір рухливих ігор залежить від того, в якому місці вони проводитимуться. Якщо у розпорядженні педагога невеликий спортивний зал або групова кімната, краще проводити ігри із шиккуванням у колони й шеренги, а також ігри, у яких діти беруть участь по черзі. У великому спортивному залі або майданчику можна проводити ігри різного характеру: з бігом врозтіч, метанням м'яча, естафети з елементами змагань і т. д. Важливе оздоровче значення має проведення рухливих ігор на свіжому повітрі. Для їх проведення влітку потрібно підготувати майданчик: втрамбувати землю, посипати її піском, розмітити постійні лінії. Взимку його потрібно почистити від снігу, втоптати, огородити сніговим валом.

Перед проведенням рухливої гри слід добре підготуватися: вивчити її зміст, правила, вірші та пісні, що її супроводжують, відпрацювати рухи, які педагог показуватиме дітям. Напередодні початку гри варто зацікавити нею дітей, щоб мотивація дітей виконувати рухи була кращою. Пояснюючи

правила гри дітей середньої групи розміщують в такій позиції, щоб кожен бачив і чув вихователя, при цьому не ставлячи дітей обличчям до сонця чи іншого джерела світла, що відволікатиме їх. На розташування дітей при поясненні правил впливає зміст гри. Якщо рухлива гра передбачає шиккування в коло, то пояснення проводиться в колі, вихователь стає разом з малятами. При проведенні гри, яка починається із бігу врозтіч варто ставити дітей півколом. Пояснення змісту гри має бути виразним, дохідливим, лаконічним, щоб не стомлювати дітей. Розповідь повинна бути емоційно-образна та викликати у дитини яскраве і чітке уявлення про дійових осіб, яких вони відображатимуть. Це допоможе дітям краще уявити ігрову ситуацію та якісніше виконувати характерні для даного образу рухи. Під час гри правила роз'яснюються і уточнюються. Правила рухливої гри пояснюють докладно у випадку, коли вона проводиться вперше. Після цього нагадують основний її зміст. У випадку, коли вводиться ускладнення, потрібно пояснити додаткові правила і способи виконання ігрових дій.

Протягом гри педагог дає рекомендації дітям, які припускаються помилок або порушують правила. Зауваження варто робити, не заважаючи на хід гри, не зупиняючи дітей. Гру зупиняють лише тоді, коли більшість учасників допускають грубі помилки і необхідно додатково пояснити правила. У середній групі діти починають з великою цікавістю ставитися до результатів своїх дій, наприклад, точно влучити м'ячем у ціль, перестрибнути через «струмок», пролізти в обруч, не торкнувшись його. Збагачення кількістю рухових вмінь і навичок дозволяє проводити різноманітні ігри з метанням («Збий булаву», «М'яч через сітку»), стрибками («Зайці і вовк», «Не замочи ніг»), лазінням («Переліт птахів», «Діти і вовк»). Рухові завдання, зміст ігор поступово змінюються протягом року. Якщо при виконанні гри спостерігаються певні труднощі, то краще проводити з меншою кількістю учасників. А коли правила вивчають усі діти, гра проводиться з усією групою. Надмірна рухливість дітей цього віку та їхнє невміння раціонально використовувати свої сили вимагають особливого підходу в дозуванні ігор.

Вихователь стежить, щоб рухи чергувалися з короткочасним відпочинком. Коротка перерва у пів хвилини або хвилину дозволяє дошкільнятам заспокоїтися та поновити свої сили після бігу або стрибків. Протягом цього часу діти діляться враженнями. Загальна тривалість рухливої гри дітей цієї групи 8-10 хвилин, кількість повторень 3-5 разів.

Рухлива гра своєю емоційністю захоплює дітей, і вони не відчують втоми. А тому, щоб діти середнього дошкільного віку не перевтомилися, потрібно своєчасно припинити гру або знизити інтенсивність рухів. Зовнішні ознаки стомлення – часте дихання, почервоніння обличчя, пітливість та погіршення координації рухів. Закінчити рухливу гру потрібно вчасно, коли діти середньої групи одержать належне навантаження. Окрім того, кінець гри не повинен бути неочікуваним для її учасників, бо це може викликати негативну реакцію дітей. Коли гра не має певного закінчення, вихователь може припинити її після заміни ведучого [3].

Автори комплексної програми «Дитина» радять для проведення з дітьми середньої групи використовувати такі рухливі ігри: «Знайди собі пару», «Мак», «Кольорові автомобілі», «Про Катрусю і цапка», «Лови, кидай, падати не давай!», «М'яч через сітку», «Зайці й вовк», «Лисиця в курнику», «Зайчик сірий умивається», «Жабки і журавлі», «Відгадай за голосом», «У лісочку на горбочку», «Подоляночка», «Мак», «У дзвона», «Сірий кіт», «Кіт і миша», «Маринка», «Чаклун» [1].

Отже, виконання дітьми основних рухів в ході рухливих ігор має позитивний вплив на фізичний розвиток дітей середнього дошкільного віку. А правильний добір ігор в поєднанні з відточеною методикою проведення з боку педагогів та щоденне їх виконання – запорука комплексного фізичного розвитку та зміцнення здоров'я дитини.

Список використаних джерел

1. Бельська Г. В., Богоніс О. Л., Вертугіна В. М. та ін. Київ, 2020. 440 с.
2. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Київ, 1998. 334 с.
3. Курок О. І., Хлус Н. О. Рухливі та спортивні ігри для дітей дошкільного віку. Вінниця, 2022. 204 с.

4. Ленська Т. Г. Рухова активність на свіжому повітрі. *Дошкільне виховання*. 2009. №11. С. 12.

Ткач Олеся

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Алєндарь Н.І.

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА В СУЧАСНІЙ СІМ'Ї

Система моральних цінностей в українців сформувалася здавна. Упродовж віків у нашого народу культивувалися гуманізм і любов до рідної землі, патріотизм і громадський обов'язок, волелюбність, незалежність, високе людське сумління, шанобливе ставлення до батьків. Моральне виховання старших дошкільників сьогодні є важливою складовою змісту роботи закладів дошкільної освіти та сім'ї, головним завданням яких є формування моральної свідомості, виховання моральних якостей та почуттів, розвиток навичок моральної поведінки.

Проблема виховання морально-етичних якостей за своєю актуальністю завжди була одним із важливих напрямків наукового пошуку в філософії, соціології, психології та педагогічній науці і практиці. Формування та засвоєння моральних знань і навичок особливо важливо починати з раннього дошкільного віку, для того щоб у майбутньому їх лише удосконалювати. Дошкільний вік є початковим періодом становлення особистості, коли формуються основи характеру, ставлення до навколишнього світу, людей, до себе, засвоюються моральні норми поведінки, важливі для особистісного розвитку. Майбутнє суспільства багато в чому залежить саме від того, з якими моральними цінностями увійдуть в життя наші діти сьогодні.

Доцільність звернення до вибраної проблеми підтверджується низкою нормативних документів, а саме: законами України «Про освіту», «Про

дошкільну освіту», «Про вищу освіту», «Про охорону дитинства», програмами розвитку навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку «Впевнений старт», «Дитина», «Українське дошкілля», парціальними програмою «Скарбниця моралі», ««Зерно любові», «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях», Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні, Концепцією «Нова українська школа» тощо. У нормативних документах наголошується на пріоритетному праві родини та відповідальності батьків за виховання й розвиток дитини, важливості в опануванні дітьми дошкільного віку норм і правил морально-етичної поведінки, а також формуванні високоморальної духовної особистості [1; 2; 3].

Питання морального виховання дітей як серцевини усієї системи виховання розглядали українські педагоги Г. Ващенко, Г. Сковорода, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Проблему морального виховання підростаючого покоління досліджують сучасні педагоги Л. Артемова, І. Бех, А. Богущ, О. Кононко, О. Кошелівська, Т. Поніманська, Т. Титаренко та інші.

Аналіз наукових джерел показав, що існують різні підходи до тлумачення сутності поняття «моральне виховання». У широкому розумінні поняття «моральне виховання» – це засвоєння підростаючими поколіннями моральних цінностей, переконань, норм, принципів, правил, звичок, традицій, що в сукупності становлять моральну культуру суспільства, в якому живуть діти; у вузькому значенні моральне виховання – безперервний процес, що починається з народження людини і триває все життя та спрямований на опанування людьми правил й норм поведінки.

Моральне виховання завжди розглядалося як найважливіше завдання сім'ї, родини та закладів освіти на всіх етапах його розвитку. Основу морального виховання складали народні погляди на людину як втілення чесності, працьовитості, доброти, благородства, любові до рідної землі, мови,

культури, розумової і фізичної досконалості, релігійних чеснот, високої гуманності.

У структурі морального виховання Й.-Г. Песталоцці виділяє три компоненти: почуття, вчинки і добро. Одним із ефективних засобів виховання при цьому, на його думку, є вправи у доброчесності. Це – зокрема, участь дітей у добрих і корисних справах, що потребує зусиль, витримки, відповідальності. Ці вправи варто розпочинати у сім'ї, а потім систематично проводити в умовах навчально-виховних закладів.

Зі свого боку, С. Русова головними завданнями морального виховання вважала розвиток у дітей високих моральних почуттів шляхом безпосередньої участі в добрих і корисних справах, де й формуються відповідні моральні навички та стилі моральної поведінки, а також моральна свідомість, стійкі моральні переконання. Важливу роль у становленні моральних почуттів відводила дошкільному та молодшому шкільному віку. Вона стверджувала, що перші уявлення та моральні почуття в дитини викликають її батьки, рідні, близькі, що підходять до її колиски, бавлять, пестять, колишують, купають, граються з нею тощо. Турбота, ласка з боку рідних, радість, яка оточує дитину в здоровій, згуртованій сім'ї, виховують у дітей перші почуття симпатії, любові до батьків, дідусів і бабусь, братів, сестер, породжують прагнення спілкуватися з ними, а згодом – і піклуватися про них. Приклад батьків, старших членів сім'ї стає для дитини тим животворним джерелом, із якого поступово виростає почуття любові до людей, до свого рідного краю, народу, своєї Батьківщини [4, с. 65].

Варто зазначити, що М. Монтесорі також наголошувала на важливості формування у дошкільника моральності в сімейному колі. Адже саме від того, яка атмосфера в сім'ї, залежить формування у дитини уявлень та знань про моральні принципи та цінності, а також норми моральної поведінки. Оскільки саме сім'я вперше знайомить дитину з принципами та нормами моралі, вона допомагає сформувати у дитини розуміння що таке добре, а що погано, що можна робити, а що не потрібно, що є справедливим та

правильним, а що ні. Тому, Марія Монтесорі вважала необхідністю близькі контакти дитини-дошкільника з батьками та близькими для неї людьми, бо це є важливими чинником розвитку моральної та емоційно-вольової сфери дитини.

Саме сім'я має вирішальний вплив на формування моральних основ особистості, розвиток емоційного світу дитини, виховання поваги до батьків, родини, старших, близьких людей, інших членів суспільства. Сім'я має більші можливості для виховання, ніж заклад освіти, тому що в ній об'єднані люди різного віку, статі, роду занять; дорослі члени родини можуть впливати на дитину в різних життєвих ситуаціях; однією дитиною опікуються, як правило, кілька дорослих. Вплив сім'ї на дитину дошкільного віку порівняно з впливами інших соціальних інституцій відзначається найбільшою тривалістю і постійністю. Сім'я вводить дитину в суспільство, саме в ній вона одержує соціальне виховання, стає особистістю. Дитина вчиться тільки у тих, кому довіряє, хто для неї авторитетний. А це означає, що саме батьки є її найкращими вихователями.

У моральному становленні особистості дитини дошкільного віку є необхідна ефективна взаємодія сімейного та суспільного виховання, оскільки дитина є надзвичайно чутливою до відмінностей у виховних впливах. Неузгодженість їх викликатиме суперечливе ставлення чи до вихователя, чи до батьків. Водночас сучасна сім'я потребує особливої допомоги у вихованні дітей з боку ЗДО, оскільки упродовж десятиліть тривав процес відчуження сім'ї від освітнього закладу, що призвело до суттєвого погіршення виховного впливу на дітей як з одного боку, так і з іншого

Формування уявлень про морально-етичні цінності в дітей старшого дошкільного віку реалізується через систему методів: формування моральної поведінки, що спрямована на вироблення досвіду поведінки згідно з моральними нормами і правилами (практичне залучення дитини до виконання конкретних правил поведінки, привчати дітей дотримуватися режиму сну, харчування, активної діяльності, правил спілкування і

колективного співжиття, вчити вітатися, ввічливо просити про послугу, дякувати, бережно ставитися до іграшок); формування моральної свідомості, що має на меті засвоєння моральних уявлень і моральних понять (роз'яснення значення моральних норм і правил поведінки, аналіз вчинків дітей і дорослих, колективне обговорення етичних проблем); методи стимулювання моральних почуттів і мотивів поведінки, що передбачає спрямування дитини на дотримання моральних норм (застереження від їх порушень приклад інших, педагогічна та колективна оцінка поведінки, вчинків дитини, схвалення та заохочення моральних вчинків, осуд недостойних вчинків дитини).

Головною метою виховання моральності є перетворення зовнішніх вимог на внутрішні мотиви поведінки, формування в дитини механізмів моральної саморегуляції. Про моральну поведінку можемо говорити лише тоді, коли бачимо пошук дитиною різних варіантів вирішення моральної проблеми за умови критичного, вибіркового ставлення до правил поведінки. Мораль не може забезпечити і передбачити приписи на всі випадки життя. Реальні життєві обставини різноманітні, неповторні, унікальні, й дитині доводиться щоразу по-різному розв'язувати проблему. Моральність передбачає: засвоєння морально-етичних норм та їх розуміння; формування позитивного ставлення до морально-етичних норм; виховування у собі моральних почуттів; формування психологічних установок на соціально-активну поведінку; подолання вад характеру та виправлення поведінки.

Отже, виховання морально-етичних якостей особистості старшого дошкільника в сучасній сім'ї передбачає щоденну систематичну і планомірну роботу. Провідні морально-етичні якості формуються передусім у ранньому дитячому віці на основі «наслідування». Вирішальну роль у цьому процесі мають відігравати батьки, вихователі, інші люди, які оточують дитину. Власний приклад батьків має стати ідеалом для дітей та сприяти формуванню основи духовних чеснот особистості.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти.
URL:<http://mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/doshkilna/bazoviy-komponent-2.doc>
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 128 с.
4. Русова Софія. Вибрані педагогічні твори: у 2 кн. / за ред. Є. І. Коваленко. Київ : Либідь, 1997. Кн. 1. 170 с.

Томашевська Ірина
кандидат педагогічних наук, професор Волинського національного університету імені Лесі Українки

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЮ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ

Управління закладом дошкільної освіти – багатофакторний процес, складовою якого є організаційна структура, загальна культура освітньої організації, стратегія та тактика керівника. При розробці стратегій управління, постановці завдань керівники освітніх закладів сьогодні повинні бути здатні орієнтуватися у зовнішньому середовищі, враховуючи освітню політику держави, запити вихованців та їхніх батьків, виклики сучасності.

Якість дошкільної освіти можливо забезпечити лише при раціональному управлінні педагогічним колективом закладу освіти, впровадження реальних змін в освітньому процесі відповідно до викликів сьогодення, а також враховуючи нормативно-правові, економічні, політичні, соціальні та психологічні чинники.

Пріоритетним завданням розвитку сучасної дошкільної освіти та її реформування є забезпечення її якості. В останні роки проблема якості освіти набула надзвичайної актуальності.

Значний вплив на актуалізацію якості освіти як сучасну соціально-педагогічну проблему має інтелектуалізація виробництва, поява ринку освітніх послуг, розвиток інформаційних технологій [2, с. 14].

Заклад дошкільної освіти на сучасному етапі – це відкрита система, яка може вибрати варіативний шлях розвитку. У ситуації сучасних викликів, в умовах політичної та економічної системи, що динамічно розвивається, управління дошкільної освітою має носити випереджувальний, інноваційний, мобільний і стратегічний характер.

Одним із пріоритетів розвитку закладу дошкільної освіти є модернізація. Однак жодна модернізація неможлива без кваліфікованих кадрів, спеціалістів для вирішення цих проблем. Ефективність функціонування закладу дошкільної освіти залежить кадрової політики, яку веде керівник. Таким чином, рівень розвитку людських ресурсів у ЗДО спрямовується директором (завідувачкою).

Динаміка сучасних трансформаційних процесів та необхідність подолати негативні явища сьогодення, вимагають від керівників освітніх закладів шукати інноваційні підходи до управління [3, с. 111].

У сучасних соціальних умовах інноваційними є принципи та методи «учасника» партисипативного управління та індивідуально-ситуаційного лідерства. В контексті зазначених підходів до управлінської діяльності, які найбільш пов'язані з реалізацією управлінської культури закладу, ефективність у сучасних соціальних умовах визначається такою якістю, як лідерство. При реалізації даних підходів, управлінська культура і вся система її функцій повинна бути орієнтована на формування лідерських методів управління, підтримку та їх впровадження, як загальноприйнятих в освітньому закладі принципів, на ціннісному, структурно-функціональному та діяльнісному рівнях.

Як показує практика, у будь-якій професійній діяльності особливу значимість набуває поняття «компетенція керівника».

В управлінській традиції особливий інтерес до проблематики лідерства виявляють керівники, із сучасним типом управлінської культури. Директор освітнього закладу має низку специфічних та загальних, притаманних усім керівників, психічних здібностей.

Адміністративно-організаторські якості (вимогливість, вміння інструктувати, наполегливість, рішучість, вміння контролювати, вміння згуртувати команду) – найважливіші якості для адміністратора закладу дошкільної освіти. Керівник повинен володіти підвищеною працездатністю. Без цих якостей адміністратор не відбудеться.

Соціально-психологічні якості (теплота у відношеннях, витримка, такт, вміння бачити позитивне у кожному педагогу, підтримувати його престиж, керувати демократичними методами, регулювати взаємини в колективі, ініціативність) та частину ділових якостей (педагогічну майстерність, любов до дітей та освітнього установі, вміння раціонально організувати працю педагогічного колективу). як би утворюють «верхні поверхи» особистості керівників, що надбудовуються над «фундаментом».

Широкий демократизм в управлінні передбачає активну участь педагогічного колективу у прийнятті рішень, а й у організації їх виконання, у контролі й оцінці проведеного. Найпотужніший фактор управління поведінкою працівників – громадська думка педагогічного колективу. Тому керівник-демократ прагне створити здорову громадську думку, що сприяє розвитку необхідних колективу соціально-психологічних станів і властивостей, активізації та вдосконаленню діяльності особистості.

Формувати таку громадську думку – означає зробити колектив самостійною керованою системою. Значне ускладнення і модифікація завдань і функцій, що вирішуються і виконуються завідувачем до шкільного навчального закладу, вимагають осмислення практики управління, що склалася, і постійного пошуку шляхів і засобів підвищення ефективності управлінської діяльності.

Одне з найважливіших завдань керівника – модернізація діючої системи управління, розробка, засвоєння та реалізація нових технологій управління, орієнтованих на досягнення головної мети інноваційної дошкільної освітньої установи - розвиток особистості вихованців.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти.
URL:<http://mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/doshkilna/bazoviy-komponent-2.doc>
2. Григораш В. Управління навчальним закладом: навч.-метод. посібник. Харків: Ранок, 2003. 160 с.
3. Дичківська І. М. Принципи управління інноваційними процесами у дошкільних навчальних закладах. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 22 (257). Ч. I. С. 110–117.
4. Керівник дошкільного навчального закладу: особистість і професіонал. *Практика управління дошкільним закладом*. 2012. № 5. С. 8–15.
5. Степанова Т., Курчатова А. Організація і керівництво дошкільною освітою в Україні: навч.-метод. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово». 2018. 236 с.

Чайківська Соломія

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – ст. викладач Здіховський А. М.

РОЛЬ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Театралізована діяльність – це дуже важливий засіб для розвитку у дітей здатності розрізняти емоційний стан людини за допомогою мовлення, міміки, жестів, інтонацій, аналізувати й оцінювати їх вчинки, уміння ставити себе на місце іншої людини в різних життєвих ситуаціях [4].

Театр – один з найдоступніших видів мистецтва для дітей, що допомагає розв’язати чимало актуальних проблем педагогіки і психології, які пов’язані з:

- пізнавальним розвитком;
- формуванням свободи дій і поведінки;
- формуванням естетичного смаку;
- моральним вихованням;
- розвитком комунікативних якостей особистості;
- вихованням волі, розвитком пам’яті, уяви, мовлення, мислення, ініціативності, фантазії;

□ створенням позитивного емоційного настрою, зняттям напруженості;

□ розв'язанням конфліктних ситуацій через гру в театр.

За словами видатного педагога Василя Сухомлинського: «Театралізована діяльність є невичерпним джерелом розвитку почуттів, переживань та емоційних відкриттів дитини, яка залучає її до духовного багатства. Постановка казки змушує хвилюватися, співпереживати герою і подіям, і в процесі цього співпереживання створюються певні відносини і моральні оцінки...» [4].

Театралізована діяльність сприяє формуванню кращих рис характеру особистості, розвитку творчого потенціалу, уяви, яка особливо активно розвивається під час виконання тієї чи іншої ролі [2].

Театр має величезне значення в розвитку емоційно-чуттєвої сфери особистості. У театралізованих іграх діти знайомляться з виразом різних емоцій і вчаться адекватно їх передавати в процесі перевтілення в образи казкових героїв. Від того, наскільки емоційно дитина сприймає художній твір, художні образи, як глибоко усвідомлює ідею твору, залежить винахідливість і багатство творчого задуму.

За твердженням К. Станіславського, «театр – це найкращий засіб для спілкування людей, для розуміння їх сокровенних почуттів. Це диво, здатне розвивати в дитині творчі задатки, стимулювати розвиток психічних процесів, удосконалювати тілесну пластичність, формувати творчу активність; сприяти скороченню духовної прірви між дорослими і дітьми» [3].

Театралізована діяльність також є унікальним засобом збагачення художньо-мовленнєвого досвіду дітей, розвитку зв'язного мовлення, джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань і відкриттів дитини; вона залучає її до духовних цінностей. Саме тому театралізована діяльність користується у дітей незмінною популярністю та суттєво впливає на всебічний розвиток. Адже для дітей показ різних видів театру: пальчикового,

настільного, тіньового, лялькового, театру іграшок та театру на фланелеграфі перетворюється на справжнє свято, вони відчуваються самотійними, впевненими у собі, емоційно розкутими [3].

Театралізована діяльність дозволяє формувати досвід соціальних навичок поведінки завдяки тому, що кожен літературний твір або казка для дітей дошкільного віку завжди мають моральну спрямованість (дружба, доброта, чесність, сміливість та ін.).

Театралізована діяльність дозволяє дитині вирішувати проблемні ситуації опосередковано від імені якогось персонажа. Це допомагає їй долати боязкість, невпевненість у собі, сором'язливість [1].

Отже, театральна діяльність дошкільників має значний потенціал для їхнього розвитку. Вчить дітей творчо думати, аналізувати, давати оцінку дійовій особі, партнеру, собі, тобто бути постійно в процесі пізнання, відкривати нове в собі і навколишньому світі. Театральне мистецтво формує в дітей цілісний погляд на світ, створює можливість не лише для естетичного сприйняття, естетичного оцінювання, але насамперед, естетичної діяльності, що формує творця, активну, ініціативну особистість. У процесі театралізованої діяльності здійснюється не лише активне залучення вихованців до естетичних, але й до моральних, пізнавальних цінностей.

Улюблені герої стають зразками для наслідування і ототожнення. Саме театральна діяльність дозволяє дитині вирішувати багато проблемних ситуацій опосередкованих від будь-якого персонажа.

Виховні, розвивальні, навчальні можливості театру є дуже ефективним засобом впливу на різні сфери особистості дитини-дошкільника.

Список використаних джерел

1. Заречна Л. В. Виховання особистості дитини за допомогою театралізованої діяльності: посіб. «*Театральний казкограй*». URL: <https://genezum.org/library/vyhovannya-osobystosti-dytyny-za-dopomogoyu-teatralizovanoi-diyalnosti-posibnyk-teatralnyy-kazkogray>
2. Король А. Про важливість театральної-ігрової діяльності у розвитку дитини. URL: <https://www.logoclub.com.ua/poradi-psikhologa/65-pro-vazhlyvist-teatralno-igrovoji-diyalnosti-u-rozvitku-ditini>
3. Білан О.І., Возна Л.М. та ін. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль: Мандрівець, 2017.

4. Театралізована діяльність.
<https://dnz189.dnepredu.com/uk/site/teatralizovana-diyalnist.html>

URL:

3. ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Буряк Софія

*здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі
Українки*

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк С.В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЯК УМОВА УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дошкільний вік – це період інтенсивної соціалізації особистості, здобуття нею соціального досвіду. Якщо до цього малюк спілкувався лише з мамою, татом, то тут він потрапляє у кардинально інше оточення. Також, коли дитина починає відвідувати заклад дошкільної освіти, вона потрапляє в нові для неї умови: змінюється режим дня, харчування, температура приміщення, виховні прийоми, характер і коло спілкування. Це призводить до змін в поведінці: емоційний стан (посилюється тривожність, дитина капризує), порушується сон (дуже важко засинає), апетит (відмовляється від їжі або їсть малими порціями).

В закладах дошкільної освіти працівники психологічної служби забезпечують психолого-педагогічну підтримку дітей, допомагають їм адаптуватись до нових умов та розвиватись відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей.

Процес адаптації людини є важливим для її успішності в діяльності та збереження фізичного та психічного здоров'я. Для дітей дошкільного віку особливо важливо успішно пройти фізіологічну, психічну, психологічну та соціальну адаптацію [2].

Однією з важливих умов психолого-педагогічного супроводу дитини в період адаптації до ЗДО є організація професійного співробітництва,

результатом якого має стати освітнє середовище, максимально сприятливе для різнобічного розвитку кожної дитини.

Супровід визначається як технологія взаємодії суб'єктів освітнього процесу, отже, в його основі – суб'єкт-суб'єктна – партнерська взаємодія педагога і дітей, психолога і дітей, батьків і дітей, педагога і соціального працівника [5].

Супровід дитини є важливим елементом виховання та розвитку дитини, що допомагає їй зростати в самостійну та впевнену особистість. Різні визначення супроводу дитини відображають різні підходи до цього процесу.

Наприклад, визначення М. Бітянової, вказує на те, що супровід дитини означає бути поруч з нею протягом всього її життя та допомагати їй у вирішенні проблем, з якими вона зіткнеться на своєму життєвому шляху.

Визначення С. Духновського зосереджується на тому, що супровід дитини повинен сприяти її самопізнанню та самоврядуванню внутрішнім світом, а також забезпечувати співробітництво з дитиною.

О. Казакова визначає супровід дитини як цілісний процес допомоги дитині, її родині та педагогам, який базується на збереженні максимуму волі та відповідальності суб'єкта розвитку за вибір розв'язання актуальної проблеми.

І. Бех пропонує розглядати психологічний супровід як особистісно-зорієнтовану модель виховання з гуманістичною взаємодією для зближення цінностей учасників. Його підхід є комплексним методом забезпечення психологічної безпеки дитини та охоплює методи, спрямовані не лише на дитину, а й на її середовище.

Отже, супровід дитини є важливою складовою процесу виховання та розвитку дитини, який передбачає взаємодію з дитиною, її родиною та педагогами.

Як інтегративну технологію, що містить у собі два ключових компоненти: педагогічну підтримку дитини на певному етапі її розвитку й психологічну допомогу їй та її найближчому оточення (дорослим суб'єктам

супроводу) в подоланні особистісних і міжособистісних проблем та труднощів, – обґрунтовує психолого-педагогічний супровід В. Кобильченко [4]. Цей підхід, на наш погляд, є продуктивним.

Психолого-педагогічний супровід дітей у закладах дошкільної освіти базується на ряді принципів, які допомагають забезпечити якісну та ефективну роботу з дітьми:

- загальності: потреба в допомозі та підтримці існує об'єктивно й закономірно, тому кожна дитина потребує систематичної та індивідуальної допомоги;
- суб'єктності й індивідуальності: підтримка спрямована на розвиток суб'єктності та індивідуальності;
- проблемності: підтримка спрямована на розв'язання проблеми дитини;
- пріоритету захисту прав та інтересів дитини: діяльність, спрямована на обстоювання інтересів і прав дитини, зокрема її права на помилку;
- адресності й ступеня допомоги: допомога здійснюється адресно й тоді, коли власних зусиль дитини не достатньо для розв'язання проблеми;
- співпраці між дитиною та дорослим: пріоритет у розв'язанні проблеми належить самій дитині; педагогічний такт вихователя, ненав'язливість допомоги;
- систематичності підтримки: швидке й ефективне реагування на проблеми дітей, прогнозування їх виникнення;
- диференційованого підходу при наданні підтримки: поступове збільшення або зменшення ступеня допомоги [3].

Під час адаптації до умов ЗДО дитина потребує особливого підходу, оскільки вона знаходиться в новому соціальному середовищі, з новими правилами, вимогами і знайомствами. Для успішного розвитку дитини в дошкільному віці потрібно забезпечити психолого-педагогічний супровід, який включає в себе відслідковування її розвитку, допомогу у вирішенні

актуальних завдань, підтримку психологічного забезпечення освітніх програм та розвиток компетентності батьків та педагогів.

Для допомоги дітям під час адаптації до ЗДО доцільно використовувати профілактику, діагностику, консультування та просвітництво. Профілактика запобігає проблемам, діагностика відстежує нормальний розвиток дитини, консультування допомагає вихователям та батькам, а просвітництво формує психологічну культуру і компетентність.

Згідно з класифікацією Л. Стрежа, діти в період адаптації до дитячого садка проходять декілька етапів. Спочатку можуть бути емоційні нестабільності та дискомфорт, а потім діти шукають підтримку у вихователя. Далі вони стають активнішими, досліджують іграшки та звертаються за допомогою. На останньому етапі діти проявляють інтерес до інших дітей та прагнуть привернути їхню увагу.

Ефективність психолого-педагогічного супроводу дітей в період адаптації залежить від кількох факторів.

По-перше, необхідно чітко сформулювати завдання, які треба вирішити в ході адаптаційного періоду.

По-друге, важливо обрати доцільні методи та прийоми роботи з дитиною, які будуть відповідати її потребам та індивідуальним особливостям.

По-третє, професійна та злагоджена робота педагогічного колективу також має велике значення, оскільки кожен педагог може зробити свій внесок у підтримку дитини та створення адаптивної атмосфери в ЗДО.

Також важливо враховувати позицію батьків, оскільки їхня участь та підтримка дитини в цей період є не менш важливою, ніж робота педагогів. Батьки можуть сприяти успішній адаптації дитини до ЗДО, забезпечуючи позитивну атмосферу вдома, створюючи комфортні умови для дитини та підтримуючи її впродовж усього періоду адаптації. Таким чином, успішна адаптація дитини до садочку залежить від комплексу факторів, включаючи

чіткі завдання, доцільно підібрані методи та прийоми роботи, професійну та злагоджену роботу.

Для успішного педагогічного супроводу дітей, необхідна психологічна готовність вихователя, яка включає бажання допомагати дитині та її батькам. Також важливо, щоб вихователь мав достатні знання, уміння та навички, які дозволяють створити ефективні умови для розвитку та навчання дитини, забезпечити її активну участь в усіх видах діяльності та спілкування з іншими дітьми в групі, а також виконувати адекватну просвітницьку роботу з батьками дитини [1].

Отже, можна зробити висновок про те, що психолого-педагогічний супровід є надзвичайно важливим елементом успішної адаптації дитини до нового соціального середовища. Недостатнє або неправильне використання психолого-педагогічного супроводу може призвести до виникнення проблем у поведінці та емоційному стані дитини, що може вплинути на її навчання та розвиток.

При плануванні психолого-педагогічного супроводу необхідно враховувати, що адаптація у кожної дитини може відбуватися по-різному, залежно від різних факторів, таких як вік, тип вищої нервової системи, стан здоров'я, особливості виховання в сім'ї, родинні взаємини, рівень розвитку у дитини ігрових навичок, її контактність, доброзичливість, емоційна залежність від матері та інші фактори. Таким чином, необхідно враховувати особливості кожної дитини при створенні системи психолого-педагогічного супроводу, щоб забезпечити максимальну ефективність цього процесу.

Під час психолого-педагогічного супроводу можуть використовуватися різні методи, такі як індивідуальні та групові консультації, ігрова терапія, соціальні тренінги та інші. Однак, варто пам'ятати, що використання конкретного методу повинно відповідати особливостям дитини та конкретній ситуації, яка виникла.

Список використаних джерел

1. Василева Н. До питання про соціально-психологічну адаптацію. *Дошкільне виховання*. 2010. №8. С. 16–18.

2. Крамська, І. (). Психологічний супровід дитини в процесі її адаптації до дошкільного навчального закладу. *Педагогіка та психологія в науці та практиці*. 2020. 1(15). С. 78–84.
3. Луценко І. О. Психолого-педагогічний супровід виховання і розвитку дітей дошкільного віку: навч.-метод. посібник. Київ, 2018. 213 с.
4. Рогальська П.І. Психолого-педагогічний супровід гармонійного розвитку дитини в загальноосвітніх закладах. Умань: АЛМІ, 2014. 116 с.
5. Стреж Л. Адаптація дітей раннього віку. К. : Шкільний світ, 2012. 159 с.

Кліш Ірина

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» ВОР

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПРОГРАМУВАННЯ РОЗВИТКУ РУХОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ

У сучасному світі, фізичне виховання дітей є одним з важливих елементів їх розвитку та забезпечення здорового способу життя. Одним із ключових аспектів фізичного виховання є розвиток рухових здібностей дитини, які визначають її фізичну готовність та здатність до виконання різних фізичних вправ та завдань. Диференційований підхід до програмування розвитку рухових здібностей дітей дошкільного віку та молодших школярів слугує ефективним інструментом педагога для підвищення рівня розвитку дитини та покращення її здоров'я. А відтак, досліджувана проблема є надзвичайно актуальною й своєчасною для її практичного вирішення.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає можливість визначити основні принципи диференційованого підходу до програмування розвитку рухових здібностей дітей:

1. Індивідуалізація підходу до кожної дитини. Для досягнення максимальних результатів педагогу необхідно враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, такі як її рівень фізичного розвитку, вік, стать, мотивацію та інтереси [1].

2. Врахування різноманітності освітньої групи. Кожна група вихованців має свої особливості, тому педагогу необхідно розробляти програми розвитку рухових здібностей, які відповідають конкретним потребам та можливостям кожної групи.

3. Використання різноманітних методів та прийомів. Педагоги повинні використовувати різні методи та прийоми, такі як ігри, вправи на розвиток координації рухів, аеробні вправи, заняття на свіжому повітрі та інші.

4. Підвищення мотивації дітей до фізичної активності. Вихователі повинні створювати мотиваційне середовище, яке сприяє активній участі дітей в різноманітних рухових вправах та іграх. Для цього можна використовувати різноманітні стимули, такі як змагання, нагороди, визнання та інші.

5. Розвиток соціальних навичок. Фізичне виховання не тільки сприяє розвитку фізичних здібностей дитини, але й допомагає їй розвивати соціальні навички, такі як співпраця, комунікація та взаємодія з іншими дітьми.

6. Врахування специфіки розвитку дитини на різних стадіях. Розвиток рухових здібностей дитини має свої особливості на різних етапах її життя, тому вчителі повинні враховувати ці особливості та адаптувати програми розвитку до конкретного вікового етапу.

7. Забезпечення безпеки та здоров'я дитини. Під час проведення занять з фізичного виховання педагоги повинні дотримуватися правил безпеки та забезпечувати дітям належну охорону здоров'я [5].

Диференційований підхід до програмування розвитку рухових здібностей дітей є важливим елементом фізичного виховання та може допомогти педагогам досягти кращих результатів у розвитку дитини та забезпеченні її здорового способу життя. Використовуючи основні принципи диференційованого підходу, вихователі можуть розробляти індивідуальні програми розвитку рухових здібностей для кожної дитини.

Фізичне виховання дітей є надзвичайно важливою складовою їх розвитку та здорового способу життя. Однак, кожна дитина має свої індивідуальні особливості, які необхідно враховувати при розробці програми фізичного виховання. У зв'язку з цим, диференційований підхід до програмування розвитку рухових здібностей може стати ефективним інструментом для педагогів в організації освітньої діяльності [2].

Індивідуалізація підходу до кожної дитини – це основний принцип диференційованого підходу до програмування розвитку рухових здібностей дітей дошкільного віку та учнів початкової школи. Кожна дитина має свої унікальні фізичні та психологічні особливості, тому важливо, щоб педагог розумів, які саме ці особливості має кожна дитина в його групі/класі. Наприклад, деякі діти можуть бути більш гнучкими, а інші – мають сильнішу м'язову систему. Тому, розробляючи програму фізичного виховання, педагог повинен враховувати рівень фізичного розвитку кожної дитини, її вік, стать, мотивацію та інтереси.

Враховання різноманітності дитячої групи є ще одним важливим принципом диференційованого підходу до програмування розвитку рухових здібностей. Кожна група дітей має свої особливості, тому педагогу необхідно розробляти програми розвитку рухових здібностей, які відповідають конкретним потребам та можливостям кожної групи. Наприклад, якщо діти згрупувалися за статтю або віком, то вихователю варто враховувати різні вимоги до програми розвитку рухових здібностей для хлопчиків та дівчаток, або для молодших та старших дітей.

Диференційований підхід до програмування розвитку рухових здібностей може забезпечити ефективний розвиток рухових навичок та здоров'я кожної дитини в навчальній групі. Це включає в себе не лише розробку програми, а й вибір індивідуальних завдань та вправ, які відповідають потребам кожної дитини та її фізичним можливостям. Педагогу варто бути готовим до адаптації програми розвитку рухових здібностей для кожної дитини, якщо це необхідно [4].

Аналіз різних наукових джерел дає підстави для твердження, що одним із ключових принципів диференційованого підходу є застосування різних методів та форм навчання для ефективної реалізації програми розвитку рухових здібностей дітей. Так, дієвим методом навчання, що забезпечує диференційований підхід, є індивідуальне навчання. Вихователь може проводити індивідуальні заняття з дітьми, які мають особливі потреби, рівні здібності або просто відчують більшу потребу в індивідуальному підході. Цей метод дозволяє педагогу підійти до кожної дитини і зрозуміти її потреби та індивідуальні особливості. Інший метод – це групові заняття. Педагог може створити групи дітей з різним рівнем фізичної підготовки та рухових здібностей. Наприклад, діти можуть бути розподілені на групи в залежності від рівня гнучкості, швидкості, сили та інших фізичних параметрів. Такий підхід дозволяє педагогу працювати з кожною групою окремо та враховувати їхні потреби та індивідуальні особливості.

Окрім цього, педагоги можуть використовувати різноманітні методи навчання, такі як демонстрація, імітація, самостійне виконання завдань, гра та змагання. Ці методи дозволяють використовувати різні типи навчання та стилі сприйняття інформації, що забезпечує більш ефективне засвоєння матеріалу та розвиток рухових здібностей дітей [3].

Гра та змагання можуть бути ефективними методами для мотивації старших дошкільників і молодших школярів та забезпечення активної участі у навчальному процесі. Так, наприклад, педагог може створити різноманітні ігрові ситуації, де діти зможуть використовувати свої рухові здібності та співпрацювати з іншими дітьми для досягнення спільної мети.

У ході дослідження нами з'ясовано, що один із ключових аспектів диференційованого підходу до фізичного виховання дітей полягає в розвитку їхніх рухових здібностей. Рухові здібності є важливим елементом фізичного розвитку дитини, тому вихователі повинні використовувати різні вправи та комплекси для їхнього розвитку.

Крім того, важливо використовувати різні методи оцінювання розвитку рухових здібностей дітей, щоб забезпечити більш повну картину про їхній прогрес. Наприклад, педагоги можуть використовувати тестування на гнучкість, силу та витривалість, а також оцінювати зміни в техніці виконання вправ. Такі методи дозволяють відстежувати прогрес та визначати додаткові потреби у розвитку рухових здібностей.

Досліджувана проблема є актуальною та складною. Вимагає теоретико-практичного і методичного вирішення. Врахування індивідуальних потреб та здібностей дітей і програмування розвитку їх рухових здібностей є ключовими елементами диференційованого підходу до фізичного виховання. Це дозволяє педагогу підвищити ефективність процесу навчання та зробити його більш цікавим та захоплюючим для дітей. Оцінювання результатів освітньої діяльності (навчальної, виховної, розвивальної) кожної дитини та врахування їх при подальшому програмуванні розвитку рухових здібностей є важливим елементом диференційованого підходу до фізичного виховання дітей дошкільного віку в ЗДО.

Список використаних джерел

1. Бондаренко І. Педагогіка фізичного виховання: навч. посіб. Київ: Атіка, 2014. 320 с.
2. Виноградова О. Активні форми фізичного виховання учнів початкової школи: навч. посіб. Київ, 2009. 192 с.
3. Войтович І. Фізичне виховання молодших школярів: навч. посіб. Київ: Либідь, 2017. 304 с.
4. Гаврилов В. Фізичне виховання молодших школярів: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2006. 256 с.
5. Глазова О. Фізичне виховання в початковій школі: навч. посібн. Київ: Видавництво «Освіта», 2012. 192 с.

Косинець Ірина

здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк С.В.

РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДИТИНИ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Адаптація дитини до закладу дошкільної освіти є складним, стресовим періодом для всіх учасників навчально-виховного процесу: батьків, вихователів, але найважче вона проходить для дітей. Вона може тягнути за собою проблеми в поведінці, захворювання, затримку розвитку тощо. На сьогоднішній день активно досліджується процес адаптації дитини та можливі способи полегшити її, зокрема важливим є вивчення впливу вихователя на цей процес.

Спостереження за дітьми, які лише розпочинають відвідувати заклад дошкільної освіти показує, що малюки потребують таких же комфортних умов для життєдіяльності в закладі освіти як і вдома. Психологічний та фізичний комфорт є важливим підґрунтям для легкої та успішної адаптації до нових умов. Саме вихователь, як важливий дорослий для дитини, має забезпечити створення цього комфорту.

У Базовому компоненті дошкільної освіти йдеться про те, що педагог повинен створювати комфортне освітнє середовище для дитини шляхом побудови взаємин з вихованцями та їх батьками на засадах педагогіки партнерства. Відповідно до цього, не менш важливою є участь у різних формах взаємодії батьків з педагогами, що спрямована на успішну адаптацію та організацію максимально ефективного навчально-виховного процесу. Тому завдання дорослих, і в тому числі – вихователя, полягає в тому, щоб допомогти дитині пристосуватися до ЗДО, інших дітей, налагодити комунікацію між ними, створити атмосферу взаєморозуміння та довіри, щоб дитина бачила у вихователів авторитетного дорослого, який розуміє, підтримує, виховує та навчає.

Що має позитивний вплив на адаптацію дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти? По-перше, це ставлення педагога до дитини. Теплий, доброзичливий прийом дитини зранку обумовлює перші враження дитини

про дитячий садок і її настрій, готовність попроситися з мамою і залишитися в групі. Так само важливо, щоб педагог тепло прощався з кожною дитиною, що залишить їй приємні відчуття на залишок дня [5].

По-друге, створення довірливих стосунків. У період адаптації дуже важливо проявити максимум терпіння до будь-якого з прохань і навіть вередувань дитини й заслужити її довіру, це – основне завдання вихователя. Перші контакти з дитиною – контакти допомоги й турботи. Вона має зрозуміти, що на вихователя можна покластися, як на маму, що він готовий допомагати й захищати в цьому новому місці.

По-третє, налагодження комунікації між дітьми. Вихователь повинен привертати увагу дітей одне до одного, домагатись, щоб вони запам'ятали, як кого звать, по можливості зверталися на ім'я одне до одного та до вихователя. Для цього слід використовувати ритуали вітання й прощання з кожною дитиною.

По-четверте, велику увагу слід приділяти керівництву дитячою грою, показувати прості дії з іграшками, доступні сюжети, програвати їх. А дитина, яка може зайняти себе грою, має гарний настрій, не плаче, легше входить у контакт з іншими дітьми, спочатку повторюючи за ними ті чи інші ігрові дії, потім спілкуючись уже поза грою.

Окрім вищезазначених аспектів роботи вихователя з дітьми, що тільки вступили в ЗДО, не менш важливою є врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей. Якщо дитина погано їсть, недопустимо її годувати силоміць. Якщо не засинає, можна дати іграшку, посидіти з нею, заспокоїти, дозволити не спати, а просто полежати із заплющеними очима. Дітей з несформованими гігієнічними навичками необхідно частіше запрошувати в туалет. Вони повинні мати запас змінного одягу й білизни. Такі дії вихователя дозволять дитині відчувати свободу вибору, що однозначно має позитивний вплив на процес адаптації [3].

Не менш важливою діяльністю, ніж взаємодія з дітьми, є робота з батьками і стан адаптованості малюка значною мірою залежить від стосунків

цих важливих для нього дорослих. У педагогів і батьків єдине завдання: зробити все, щоб діти росли щасливими, активними, здоровими, життєрадісними, товариськими, щоб вони вирости гармонійно розвиненими особистостями. Вихователю належить провідна роль в організації спілкування. Педагог повинен дати батькам відчуття своєї компетентності і зацікавленості в успішній адаптації та розвитку дитини, показати батькам, що він бачить у них партнерів, однодумців. Ця співпраця повинна бути пізнавальною та інформативною для двох сторін, щоб досягти певних результатів в подальшій роботі.

Отже, адаптація – це перший серйозний етап соціального життя дитини. Це активне засвоєння прийнятих у суспільстві норм і оволодіння відповідними формами спілкування й діяльності, тому дуже важливо, щоб дитина прожила цей період, оскільки вона матиме схожий досвід при переході до інших ланок освіти. Вихователь, як важливий, авторитетний дорослий має великий вплив на те, як дитина переживе цей нелегкий період. Для того, щоб адаптація пройшла успішно та легко, педагогу потрібно прикласти зусиль, щоб організувати діяльність дітей в групі, їх комунікацію з іншими дітьми, створити позитивну емоційну атмосферу, почуття комфорту та захищеності. Окрім цього, потрібно приділити достатньо часу роботі та взаємодії з батьками. Лише за умов педагогіки партнерства, єдності вимог та намірів можливо створити розвивальне освітнє середовище для дітей та полегшити їхню адаптацію.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти URL: <http://mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/doshkilna/bazoviy-komponent-2.doc>.
2. Богуш А. М. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Луганськ, 2006. 368 с.
3. Науменко О. М. Адаптація малюків до умов дошкільного закладу. *Психологічна газета*. 2010. № 13. С. 3–5.
4. Піковська М. Я. Адаптація дітей до умов дошкільного навчального закладу. *Дошкільна освіта*. 2011. № 4. С. 48–51.
5. Ригель О.В. Особливості перебігу процесу адаптації дошкільників. Збірник наукових праць «Проблеми загальної та педагогічної психології». Київ, 2009. Ч.3. С. 351–357.

Курило Наталя
здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі
Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк С.В.

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА ПЕДАГОГІВ З БАТЬКАМИ В АДАПТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД ДИТИНИ

Важливою складовою освітнього процесу сучасного закладу освіти є організація роботи з батьками, сім'ями дітей. В нових умовах суспільного, освітнього й технічного розвитку законодавство України чітко визначає межі відповідальності сім'ї за навчання і виховання дітей: саме батьки чи особи, які їх замінюють, зобов'язані дбати про своїх дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей, зміцнення фізичного здоров'я, отримання загальної освіти та інше. А заклад дошкільної освіти має допомагати батькам у виконанні ними своєї місії.

Заклади дошкільної освіти спрямовують свою роботу на розширення й поглиблення уявлень членів родин про сучасні освітні завдання, роль вікових та індивідуальних особливостей дитини в її особистісному становленні, сутність компетентності як інтегративної якості особистості.

Інформаційно-просвітницька робота з батьками спрямована на підвищення їхньої теоретичної і практичної підготовки до адаптації дітей, яка має здійснюватися з широким використанням різноманітних інтерактивних методів. Співпраця психолога з педагогічним колективом полягає в підвищенні рівня психологічної компетентності, заохочення до вивчення кожної дитини, допомоги кожному вихователю в опануванні методів індивідуального і особистісно-зорієнтованого підходу до дитини [2].

Зміст роботи з батьками малюків, які готуються до дошкільного закладу, має включати в себе питання специфіки розвитку, виховання та навчання дітей молодшого дошкільного віку, з якими педагогу бажано ознайомити батьків. Актуальними для батьків є теми: «Період адаптації дитини до дошкільної установи та колективу», «Первинна соціалізація

малюків», «Фізичний розвиток малюків», «Фізіолого-гігієнічні умови в ЗДО», «Розвиток мовлення» тощо.

Організуючи інформаційно-просвітницьку роботу з батьками, слід приділяти увагу індивідуальній роботі, в основу якої покладені такі правила: психологічно підготувати батьків до бесіди, дотримуватись у розмові з ними педагогічного такту; ніколи не розпочинати розмову з констатації негативних фактів у поведінці дитини, обов'язково спочатку наголосити на позитивних моментах у її розвитку, зовнішності, особистісних проявах; уважно вислуховувати всі сумніви, заперечення, скарги батьків; відзначати їхні позитивні зусилля у вихованні дітей, тактовно викривати помилки.

Основним завданнями консультативної роботи психолога в ЗДО є: допомога батькам, які вперше приводять свою дитину в дошкільний заклад (іноді ще до приходу в дитячу установу), усвідомити психічне навантаження, яке доведеться пережити дитині і відповідно допомогти їй; допомога батькам в налагодженні психолого-педагогічних взаємин з вихователями; надання практичних рекомендацій щодо організації життєдіяльності малюка вдома та в дитячому садку.

Основні завдання співпраці педагогів і батьків: налагодити партнерські стосунки з батьками; ознайомити батьків з режимом дня; ознайомити батьків з програмами, за якими працюють дошкільні заклади – інформувати батьків про підходи дошкільного закладу до виховання і навчання дошкільників, нетрадиційні методи роботи з дітьми; створити атмосферу спільності інтересів педагогів і батьків, взаємопідтримки, взаємопроникнення партнерів у проблеми одне одного; визначати педагогічний потенціал родини, плекати свідоме ставлення до материнських та батьківських функцій; збагачувати виховні уміння батьків; підтримувати їх упевненість у своїх педагогічних можливостях [1].

Зміст співпраці: роз'яснити батькам необхідність формувати компетентну особистість у дошкільному віці; створити в сім'ї та дошкільному закладі сприятливі умови для формування компетентності

дошкільника, вмінь поводитися гнучко, вчиняти адекватно, діяти доцільно, співвідносити вимоги зі своїми бажаннями та можливостями; розкрити важливість ролі матері й батька у вихованні хлопчика і дівчинки; об'єднати зусилля різних дорослих для розв'язання складних проблем статевого виховання в дошкільному віці; сприяти тому, щоб в сім'ї та дошкільному закладі дошкільник був самостійним, висловлював особисту думку, здійснював власний вибір, приймав рішення, брав на себе відповідальність за його наслідки; роз'яснити батькам значення дошкільного дитинства, його особливої ролі.

Умови співпраці: налаштувати на спільне розв'язання реальних та життєво важливих проблем; створити в процесі спілкування атмосферу довіри, взаєморозуміння, витриманості, доброзичливості, розсудливості, виваженості в оцінках і судженнях, емоційної врівноваженості, привітності, відкритості для контактів; налагодити діалог, вдосконалити вміння вислуховувати матір і батька, адекватно реагувати на почуте, брати сказане до уваги, запитувати про незрозуміле, співпереживати у складних ситуаціях; зберігати конфіденційність з батьками; вміти домовлятися, узгоджувати позиції, знаходити компроміс, укладати угоди, дотримуватися даних батькам обіцянок; розуміти педагогу, що основна функція батьків – захисна: підтримка матері і батька у високих очікуваннях щодо своєї дитини; прояв поваги до дитини та її батьків навіть за умови неприйнятної поведінки, неуспішної діяльності малюка; приділяти увагу неповним, розлученим, з повторним шлюбом, конфліктним сім'ям, батькам дітей-новачків тощо [2].

Отже, інформаційно-просвітницька робота з батьками дошкільників має ґрунтуватися на їхній підтримці у адаптації та вихованні дитини і спрямовуватися на підвищення їхньої педагогічної культури. Для ефективного виконання цього завдання необхідно забезпечити: активність педагогів ЗДО, використання ними різних форм і методів співробітництва з батьками дошкільників, продумане планування роботи з батьками; встановлення особистих контактів між батьками та вихователями як

підґрунтя для рівноправних відносин у співтоваристві; створення в ЗДО середовища, спрямованого на сім'ю з метою досягнення більшої відповідності її виховним особливостям, урахування притаманного їй виховного потенціалу під час організації інформаційно-просвітницької роботи з батьками.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Варяниця Л. О., Гавриш Н. В., Курінна С. М., Печенко І. П. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.
2. Бурсова С.С. Адаптація дитини до умов дошкільного навчального закладу як психолого-педагогічна проблема. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Полтава, 2011. Вип. 1. С. 49–53.

Смолюк Світлана

кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дослідження адаптації відбувається в міждисциплінарному науковому просторі, про що свідчить інтерес до даного поняття з боку різних гуманітарних та суспільних наук. Поняття адаптація є об'єктом наукового аналізу в напрямках фізіологічної, філософської, медичної, педагогічної та психологічних наук. Однак провідна роль у нагромадженні та описі фактів адаптивної поведінки і внесок у розширення спектру форм і видів адаптації належить психології.

На загальнонаукове розуміння сутності процесу адаптації значно вплинули зарубіжні та вітчизняні дослідження, виконані в різних напрямках психологічної науки. Проблемами адаптації, її видів і рівнів займалися П. Анохін, Н. Ватутіна, В. Войтко, І. Мілославова, Р. Тонкова-Ямпольська, В. Слюсаренко, Г. Царегородцев, Б. Г. Ананьєв, О. М. Леонт'єв, Ж. Піаже та ін. Соціально-психологічна адаптація особистості досліджувалася у працях О.

Зотової, Б. Паригіна та ін. Питання соціальної адаптації розглядаються в педагогічних роботах Ш. Амонашвілі, Г. Кумаріна, А. Мудрик та ін.

Аналітичне вивчення будь-якого феномену потребує перш за все його чіткої дефініції.

Адаптація (лат. *adaptatio*, від *adapto* – пристосовую) – процес пристосування об'єкта (адаптаціогенез); стан пристосованості об'єкта (результат адаптаціогенезу); дія, спрямована на об'єкт з метою його пристосування до визначених вимог, пристосування об'єкта до використання в конкретних умовах [1].

Зокрема, вивчають адаптацію в широкому розумінні як процес задоволення потреб індивіда відповідно до вимог середовища, що зумовлює зміни в його поведінці, актуалізуючи процесний (адаптація як процес) і результатний (адаптація як стан) аспекти категорії адаптації. У цьому контексті поняття «адаптація» і «пристосування» ототожнюються.

Наумова виділила три структурних елементи процесу пристосування особистості до середовища:

- психологічний (інтрапсихічний);
- соціально-психологічний (особливості міжособистісних відносин);
- соціальний (норми і правила).

Усі перелічені елементи структури адаптаційного процесу можуть як визначати адаптацію, так і взаємодоповнювати та компенсувати один одного.

Проблему системного розгляду процесів адаптації, її результатів досліджувала В. Семиченко. Адже адаптація є багаторівневим і багатоаспектним явищем, яке базується на багатьох механізмах: звикання, пристосування, відтворення, взаємодоповнення, управління. Адаптування йде водночас на декількох ієрархічних рівнях, кожний з яких може мати власну тенденцію і темпи змін, що відбуваються. Процес адаптації є інтеграцією впливів різноманітних чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, дія яких може бути або взаємоузгодженою, або суперечливою.

Результат процесу адаптації – адаптованість людини до певної системи – також є інтегрованим системним утворенням, що має різні складові і засоби зв'язку між ними [3, с.143].

Тобто, загальна ефективність процесу адаптації особистості до умов нової педагогічної системи (навчання або діяльності) суттєво залежить від інтеграційних тенденцій. Отже, загальний процес адаптації – це складне явище, яке має певну структуру (складається із множини відносно незалежних комплексних чинників та їх аспектів). Кожен з цих чинників обслуговує певну частину відносин, які виникають у особистості з відповідною системою, що в сукупності з ними та відповідними зв'язками складає певний структурний компонент. Таким чином, кожен структурний компонент процесу адаптації є у свою чергу системою, яка включає:

- об'єктивне явище і його вимоги (що разом становлять зовнішні умови);
- відносини, що виникають у людини, яка адаптується, з відповідним явищем (ставлення, стосунки, зв'язки),
- індивідуальні особливості людини, що відповідають (або не відповідають) вимогам (внутрішні умови, або власні ресурси людини).

Питання адаптації дитини раннього віку до закладу дошкільної освіти досліджували спеціалісти різних рівнів: невропатологи, педагоги, фізіологи, педіатри, психологи. Це зумовлено глибиною проблем, які пов'язані з процесом пристосування до нових умов життя.

Нові умови й необхідність поводитись по-новому зумовлюють психологічні проблеми як у дитини, так і у її близьких. Та найголовніше те, що дитина розлучається з батьками на тривалий час. Вона може сприйняти таку вимушену розлуку як позбавлення батьківської любові, уваги та захисту. Коли дитина починає відвідувати заклад дошкільної освіти, в її житті кардинально змінюється: звичайний режим дня; характер харчування; виховні прийоми; стиль спілкування з дорослими; з'являється чимало незнайомих людей; виникає необхідність постійно контактувати з

однолітками й миритися з відсутністю батьків. Всі зміни та нові умови впливають на адаптацію дитини до закладу дошкільної освіти і зумовлюють психологічні проблеми.

Встановлено, що в ранньому віці адаптація дітей до закладу дошкільної освіти може проходити довго і важко, часто супроводжується хворобами. У цей період відбувається інтенсивний фізичний розвиток, дозрівання всіх психічних процесів. Перебуваючи на етапі становлення, діти найбільшою мірою схильні до коливань і навіть зривів. Зміна умов середовища і необхідність вироблення нових форм поведінки вимагають від дитини зусиль, викликають появу стадії напруженої адаптації. Від того, наскільки дитина в сім'ї підготовлена до переходу в заклад дошкільної освіти, залежить подальший розвиток дитини і тривалість адаптаційного періоду, який може тривати іноді протягом півроку.

Пристосування дитини до умов закладу дошкільної освіти проходить у кожної дитини індивідуально. Адаптація дітей раннього віку проходить в межах 7-15 днів, діти молодшого дошкільного віку можуть адаптуватися до ЗДО впродовж 2-3 тижнів, а старші дошкільники впродовж 1 місяця. Якщо вихователь констатує у дитини «стійкий адаптаційний синдром» – це може вказувати про низький рівень готовності дитини розлучатися з батьками на тривалий період часу впродовж дня. Сьогодні основним завданням соціалізації дитини є розвиток інтелектуальних можливостей, набуття практичних навичок і елементів грамотності в процесі режимних моментів та освітнього процесу зокрема. Варто зауважити, що освітній процес є провідним фактором, що сприяє соціалізації дитини дошкільного віку [4, с. 261].

Особливе місце належить проблемі взаємин вихователя й дітей. Однією з умов формування позитивних дитячих взаємин є підтримка вихователем природної потреби дітей у спілкуванні. Спілкування має бути добровільним і доброзичливим. Необхідно, щоб спільне життя дітей у групі було якомога повнішим, радіснішим, яскравішим [2, с. 70].

Для успішного проходження адаптаційного процесу необхідно гарантувати кожній дитині психологічну безпеку, урахувавши її особистісні особливості, досвід, звички, умови виховання в сім'ї. Потрібно організувати супровід процесу адаптації дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти: робота з дітьми, робота з вихователями, робота з батьками.

Таким чином, в період адаптації дітей, основне завдання закладу дошкільної освіти – підтримати дітей, батьків, зрозуміти їх переживання й ефективно використати весь педагогічний інструментарій задля полегшення адаптаційного процесу у дітей раннього дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. «Енциклопедія сучасної України» URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=42642 (дата звернення 07.03.2023).
2. Волкова В. Адаптація дітей раннього віку до умов дошкільного закладу. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка. 2017. № 1. С. 68–72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdpu_2017_1_12/
3. Галус О. М. Історіографічна основа досліджень процесу адаптації особистості у працях вітчизняних учених-психологів (80-90 рр. XX ст.). *Педагогічний дискурс*. 2013. Вип. 15. С. 140–146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2013_15_31/
4. Соловей Ю.О. Соціальна адаптація дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2022. №1(50), 260–263. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.260-263>

4. ПІДГОТОВКА І ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Бартків Оксана

кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Професійний стандарт підготовки майбутніх учителів закладів освіти однією з трудових функцій педагогічних працівників визначає здатність проєктувати осередки навчання та виховання учнів [4]. Майбутній педагог має уміти проєктувати виховну систему закладу освіти. З огляду на це, вважаємо за необхідне визначити педагогічні умови, за яких підготовка студентів до реалізації цієї функції буде ефективною.

У Педагогічному словнику умова – це «необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь» [1]. Адже, вкрай важливими є обставини, пов'язані з організацією освітнього процесу в закладі вищої освіти, в якому відбувається пізнавальна, навчальна, науково-дослідницька діяльність студентів, спрямована на формування в них професійної компетентності проєктування виховної системи закладу загальної середньої освіти.

Виховна система закладу загальної середньої освіти – це системно й цілісно організована освітня діяльність суб'єктів закладу освіти (педагогічного колективу, учнівського активу, самих школярів), яка протікає в сприятливому, позитивно-емоційному середовищі та забезпечує поступову й планомірну реалізацію поставлених виховних цілей; має складну структуру, містить компоненти, поєднані системними зв'язками, взаємозалежністю і взаємодоповненням, а саме: концепції, як сукупності

основних педагогічних ідей; діагностично визначеної мети, яка реалізується через цільові завдання; змісту, методів, засобів, форм, принципів, які взаємозв'язані та взаємообумовлені між собою, і складають процесуальний (діяльнісний) аспект системи; суб'єктів з різними типами відносин між ними; сприятливого середовища, створеного суб'єктами; управління й самоуправління, яке сприяє інтеграції всіх компонентів системи в цілісність [2, с. 243-244].

У дослідженні визначено такі педагогічні умови, які, на наш погляд, сприятимуть ефективному формуванню у студентів здатностей моделювати виховну систему: удосконалення змісту професійної підготовки майбутніх учителів через впровадження тем, спрямованих на формування в них готовності проєктувати виховну систему класу/школи; формування навичок моделювання виховних систем закладів освіти через застосування інтерактивних методів і форм професійної підготовки; ефективне управління процесом підготовки студентів до проєктування виховної системи школи/класу з боку викладача.

Удосконалення змісту професійної підготовки майбутніх учителів пропонуємо здійснювати через модифікацію змісту освітнього компонента «Педагогіка (Методика виховної роботи)», включаючи теми, спрямовані на формування у студентів готовності моделювати виховні системи класу/школи [3]. З цією метою пропонуємо студентам для вивчення тему «Виховна система школи, її ознаки і структура» [3], у процесі розгляду якої, у майбутніх учителів формуємо спеціальні компетенції прогнозувати, планувати та забезпечувати реалізацію виховних систем класу/школи.

Наступна педагогічна умова завбачує застосування освітньому процесі університету таких форм та методів роботи зі студентами, які б більш ефективно сприяли суб'єкт-суб'єктній взаємодії студентів між собою, між студентами та викладачами, розвивали інтеракцію та створювали можливість трансформації оцінних знань студентів у їхні переконання. У контексті вивчення теми змістовними та ефективними виявилися стратегії «Дерево

рішень», «Діаграма Ейлера-Венна», метод «Прес» і «Дискусійні гойдалки»; серед форм – тренінг.

Ще однією педагогічною умовою нами визначено ефективне управління процесом підготовки студентів до моделювання виховної системи закладу загальної середньої освіти /класу з боку викладача, який має бути професійно компетентною особистістю. Успішна підготовка майбутніх учителів до моделювання виховної системи школи чи класу може здійснюватися успішно за умов управління цим процесом як з боку самих студентів (самоуправління), так і викладачів. Змістовну сторону педагогічного управління, у контексті нашого дослідження, складають управлінські дії викладача. На наш погляд, лише цілеспрямована діяльність викладача, який створює ситуації пошуку на навчальних заняттях з проектування виховних систем з урахуванням особистісних рис студентів, потреб суспільного розвитку, спонукає студентів не просто запам'ятовувати інформацію, а й осмислювати її, робити певні висновки, узагальнення, висловлювати свою думку, виробляти певну позицію, прагнути до професійного самопізнання, самовдосконалення, самоосвіти та самовиховання, сприятиме цілісному усвідомленню студентами системи компетенцій про проектування виховної системи школи.

Діяльність викладача з підготовки студентів до проектування виховної системи нами розглядалася як складна динамічна і цілісна система, яка має свої цілі і завдання, зміст і структуру, форми і методи організації. При цьому цілі і завдання були системоутворюючими компонентами, оскільки їх зміна призводила до зміни інших компонентів. Отже, завдання викладача полягало в компетентному управлінні підготовкою студентів. З огляду на це, визначена нами педагогічна умова обумовлювалася як наявністю управління боку студентів на рівні самоврядування та з боку викладача на рівні консультування.

Отже, як засвідчив проведений аналіз урахування в процесі професійної підготовки майбутніх учителів визначених педагогічних умов

сприятиме їх ефективній готовності моделювати виховні системи закладу загальної середньої освіти загалом чи окремого класу зокрема.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К.: «Либідь», 1997. 300 с.
2. Бартків О.С. Інтерактивні методи професійної підготовки майбутніх педагогів до проектування виховної системи закладу освіти. *Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації*: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (18 травня 2023 року), Луцьк, 2023.
3. Бартків О.С. Педагогіка (Методика виховної роботи) : силабус освітнього компонента, Луцьк, 2022р. <https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2022-02/%D0%9F%29%20.pdf>
4. Професійний стандарт учителя закладу загальної середньої освіти: https://rada.info/upload/users_files/41868892/77dd4226add8e617afd9889da11634d8.pdf